

táblázatok

„Új magyar büntetőjog 1.”

KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK AZ ÚJ BÜNTETŐ KÓDEXBEN

HOLLÁN Miklós

Táblázat

„Új magyar büntetőjog”

KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK AZ ÚJ BÜNTETŐ KÓDEXBEN

HOLLÁN Miklós

Tudományos főmunkatárs (MTA TK JI), egyetemi docens (NKE-RTK)

Lezárva: 2014. július 1.

Lektorálta: Prof. Tóth Mihály

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	3
RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	9
ELŐSZÓ	10
SZERZŐI ELŐSZÓ.....	11
1. ALAPVETÉS	13
1.1. RÖVIDEN A KORRUPCIÓRÓL	13
1.1.1. A korrupció fogalma.....	13
1.1.1.1. Módszertani megfontolások	13
1.1.1.2. A fogalom meghatározása.....	14
1.1.2. A korrupció fogalmi elemei és fajtái.....	15
1.1.2.1. A hatalom.....	15
1.1.2.2. Az esetleges döntés tárgya alapján	17
1.1.2.3. Az előny.....	20
1.1.2.4. A hatalom és az előny kapcsolata	20
1.1.2.5. A korrupció résztvevői: aktív és passzív korrupció	21
1.1.3. A korrupció hátrányos következményei	21
1.1.3.1. A korrupció hátrányos következményei általában.....	21
1.1.3.2. A korrupció egyes fajtáinak társadalmi hátrányai.....	23
1.2. A KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK FOGALMA ÉS FAJAI.....	25
1.2.1. A korrupciós bűncselekmények fogalma	25
1.2.1.1. Korrupciós bűncselekmények tágabb és szűkebb értelemben	25
1.2.1.2. A korrupciós bűncselekmények fogalma	26
1.2.2. A korrupciós bűncselekmények fajtái.....	29
1.2.2.1. Az alapkategóriák és azok megkülönböztetése	29
1.2.2.2. Önálló vagy utaló tényállások.....	30
1.2.2.3. A terminológia	31
1.2.2.4. A tényállások sorrendje.....	36
1.2.2.5. Részösszegzés.....	37
2. A HIVATALOS SZEMÉLLEL KAPCSOLATOS KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK.....	40
2.1. A HIVATALI VESZTEGETÉS	40
2.1.1. A passzív hivatali vesztegetés	40
2.1.1.1. A hivatalos személy által elkövetett vesztegetés	40
<u>2.1.1.1.A. A jogi tárgy.....</u>	<u>40</u>
<u>2.1.1.1.B. A passzív vesztegető: a hivatalos személy.....</u>	<u>40</u>
<u>2.1.1.1.C. Az előny fogalma.....</u>	<u>42</u>
<u>2.1.1.1.D. Az előny jogtalansága.....</u>	<u>43</u>
<u>2.1.1.1.E. Az elkövetési magatartások</u>	<u>44</u>

2.1.1.1.F.	A hivatali működéssel összefüggés	46
2.1.1.1.G.	A szándékosság	47
2.1.1.1.H.	A stádiumok.....	47
2.1.1.1.I.	Az elkövetők.....	48
2.1.1.1.J.	A feljelentés elmulasztásának büntetendősége	48
2.1.1.1.K.	Az egység és halmazat.....	49
2.1.1.1.L.	A büntetési tétel és a büntetés kiszabása (végrehajtásának felfüggesztése)	49
2.1.1.1.M.	A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése	50
2.1.1.1.N.	A minősített esetek	51
2.1.1.1.O.	Részösszegzés.....	58
2.1.1.2.	A külföldi hivatalos személy által elkövetett vesztegetés specifikumai	60
2.1.1.2.A.	A passzív vesztegető: a külföldi hivatalos személy	60
2.1.1.2.B.	A jogtalan előny	61
2.1.1.2.C.	A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése	62
2.1.1.2.D.	A feljelentés elmulasztása.....	62
2.1.1.2.E.	A minősített esetek	63
2.1.1.2.F.	Részösszegzés.....	64
2.1.2.	Az aktív hivatali vesztegetés.....	65
2.1.2.1.	A hazai hivatalos személy megvesztegetése.....	65
2.1.2.1.A.	A jogi tárgy.....	65
2.1.2.1.B.	Az előny befolyásolásra alkalmassága (jogtalansága)	65
2.1.2.1.C.	Az elkövetési magatartások	66
2.1.2.1.D.	A szándékosság	67
2.1.2.1.E.	A befolyásolás célzata	67
2.1.2.1.F.	A hivatalos személy működésére „tekintettel” elkövetés.....	68
2.1.2.1.G.	A stádiumok.....	69
2.1.2.1.H.	Az előzetes bűnkapcsolati alakzat	69
2.1.2.1.I.	A feljelentés elmulasztásának büntetendősége	69
2.1.2.1.J.	A büntetési tétel.....	70
2.1.2.1.K.	A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)	70
2.1.2.1.L.	A minősített esetek	71
2.1.2.1.M.	Részösszegzés.....	72
2.1.2.2.	A külföldi hivatalos személy megvesztegetésének specifikumai.....	73
2.1.2.2.A.	Az előny címzettje	73
2.1.2.2.B.	A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése	73
2.1.2.2.C.	Az előzetes bűnkapcsolati alakzat	73
2.1.2.2.D.	A feljelentés elmulasztása.....	74
2.2.	A HIVATALI BEFOLYÁSSAL ÜZÉRKEDÉS (HIVATALI BEFOLYÁS VÁSÁRLÁSA).....	74
2.2.1.	A hivatali befolyással üzérkedés	74
2.2.1.1.	A hivatalos személlyel kapcsolatos befolyással üzérkedés	74
2.2.1.1.A.	A jogi tárgy.....	74
2.2.1.1.B.	Az elkövetési magatartások	74
2.2.1.1.C.	Az elkövetés módja	74
2.2.1.1.D.	A célzat hiánya	75

2.2.1.1.E.	Stádiumok.....	75
2.2.1.1.F.	Egység és halmazat.....	75
2.2.1.1.G.	A büntetési tétel.....	76
2.2.1.1.H.	A minősített esetek.....	76
2.2.1.1.I.	Részösszegzés.....	78
2.2.1.2.	<i>Külföldi hivatalos személlyel kapcsolatos befolyással üzérkedés specifikumai.....</i>	79
2.2.1.2.A.	A jogi tárgy.....	79
2.2.1.2.B.	A hivatkozott befolyás címzettje.....	79
2.2.1.2.C.	A minősített eset.....	79
2.2.1.2.D.	Részösszegzés.....	79
2.2.2.	A hivatali befolyás vásárlása.....	80
2.2.2.1.	<i>A hivatalos személlyel kapcsolatos befolyás vásárlása.....</i>	80
2.2.2.1.A.	A jogi tárgy.....	80
2.2.2.1.B.	Az elkövetési magatartások.....	80
2.2.2.1.C.	Az előny (ígéretének) címzettjei.....	81
2.2.2.1.D.	A büntetési tétel.....	81
2.2.2.2.	<i>A külföldi hivatalos személlyel kapcsolatos befolyás vásárlásának specifikumai.....</i>	81
2.2.2.2.A.	A jogi tárgy.....	81
2.2.2.2.B.	Az előny (ígéretének) címzettjei.....	81
3. A GAZDÁLKODÓ SZERVEZETTEL KAPCSOLATOS KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK.....	82	
3.1. <i>GAZDÁLKODÓ SZERVEZETTEL KAPCSOLATOS VESZTEGETÉS.....</i>	<i>82</i>	
3.1.1. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés.....	82	
3.1.1.1. <i>A hazai gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés.....</i>	<i>82</i>	
3.1.1.1.A.	A tényállás jellege.....	82
3.1.1.1.B.	A jogi tárgy.....	83
3.1.1.1.C.	A passzív vesztegető.....	85
3.1.1.1.D.	Az önálló intézkedésre jogosultság.....	87
3.1.1.1.E.	Az előny jogtalansága.....	88
3.1.1.1.F.	Az elkövetési magatartások.....	93
3.1.1.1.G.	Az előny és a passzív vesztegető tevékenysége.....	94
3.1.1.1.H.	Az előny és a kötelességzegés.....	94
3.1.1.1.I.	A célzat hiánya.....	95
3.1.1.1.J.	Egység és halmazat.....	95
3.1.1.1.K.	A büntetési tétel.....	96
3.1.1.1.L.	A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése).....	96
3.1.1.1.M.	A minősített esetek.....	97
3.1.1.1.N.	Alkotmányossági megfontolások.....	100
3.1.1.1.O.	Részösszegzés.....	102
3.1.1.2. <i>A külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés specifikumai.....</i>	<i>106</i>	
3.1.1.2.A.	A jogi tárgy.....	106
3.1.1.2.B.	A passzív vesztegető.....	106
3.1.1.2.C.	A külföldi gazdálkodó szervezet.....	106
3.1.1.2.D.	A passzív vesztegető külföldi gazdálkodó szervezethez fűződő kapcsolata.....	107

3.1.1.2.E.	<u>Az önálló intézkedésre jogosultság és a kötelelességszegés</u>	107
3.1.1.2.F.	<u>Az előny jogtalansága</u>	108
3.1.1.2.G.	<u>A büntetési tétel</u>	108
3.1.1.2.H.	<u>A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)</u>	108
3.1.1.2.I.	<u>A feljelentés elmulasztásának büntetendősége</u>	108
3.1.1.2.J.	<u>A minősített esetek</u>	109
3.1.1.2.K.	<u>Részösszegzés</u>	111
3.1.2.	Gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés	112
3.1.2.1.	<i>A hazai gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés</i>	112
3.1.2.1.A.	<u>A jogi tárgy</u>	112
3.1.2.1.B.	<u>Az előny címzettje</u>	112
3.1.2.1.C.	<u>Az előny jogtalansága</u>	113
3.1.2.1.D.	<u>Az elkövetési magatartás</u>	113
3.1.2.1.E.	<u>A célzat</u>	113
3.1.2.1.F.	<u>Egyéb szubjektív elem („rá tekintettel”)</u>	114
3.1.2.1.G.	<u>Az előzetes bűnkapcsolati alakzat hiánya</u>	115
3.1.2.1.H.	<u>A feljelentés elmulasztásának büntetendősége</u>	115
3.1.2.1.I.	<u>A büntetési tétel</u>	115
3.1.2.1.J.	<u>A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)</u>	116
3.1.2.1.K.	<u>A minősített esetek</u>	116
3.1.2.1.L.	<u>Részösszegzés</u>	118
3.1.2.2.	<i>A külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés specifikumai</i>	119
3.1.2.2.A.	<u>A célzat</u>	119
3.1.2.2.B.	<u>A feljelentés elmulasztásának büntetendősége</u>	120
3.1.2.2.C.	<u>A büntetési tétel</u>	120
3.1.2.2.D.	<u>A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)</u>	120
3.1.2.2.E.	<u>A minősített esetek</u>	121
3.1.2.2.F.	<u>Részösszegzés</u>	121
3.2.	GAZDÁLKODÓ SZERVEZETTEL KAPCSOLATOS BEFOLYÁSSAL ÜZÉRKEDÉS (BEFOLYÁS VÁSÁRLÁSA)	122
3.2.1.	Gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés	122
3.2.1.1.	<i>A hazai gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés</i>	122
3.2.1.1.A.	<u>A tényállás jellege</u>	122
3.2.1.1.B.	<u>A jogi tárgy</u>	123
3.2.1.1.C.	<u>A hivatkozott befolyás címzettje</u>	123
3.2.1.1.D.	<u>Egység és halmazat</u>	124
3.2.1.1.E.	<u>A minősített esetek</u>	124
3.2.1.1.F.	<u>Részösszegzés</u>	125
3.2.1.2.	<i>A külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés (nem bűncselekmény)</i>	125
3.2.1.3.	<i>A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyás vásárlása</i>	125
3.2.1.3.A.	<u>A tényállás jellege</u>	125
3.2.1.3.B.	<u>Jogi tárgy</u>	126
3.2.1.3.C.	<u>A hivatkozott befolyás címzettje</u>	126
3.2.1.3.D.	<u>A minősített eset hiánya</u>	126

3.2.1.3.E. <u>Részösszegzés</u>	127
3.2.1.4. <i>A külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyás vásárlása (nem bűncselekmény)</i>	127
4. HATÓSÁGI ELJÁRÁSSAL KAPCSOLATOS KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK	128
4.1. <i>HATÓSÁGI ELJÁRÁSSAL KAPCSOLATOS VESZTEGETÉS</i>	128
4.1.1. A hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés	128
4.1.1.1. <i>Hazai hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés</i>	128
4.1.1.1.A. <u>A jogi tárgy</u>	128
4.1.1.1.B. <u>A releváns eljárások</u>	128
4.1.1.1.C. <u>A passzív vesztegető</u>	131
4.1.1.1.D. <u>Az előny jogtalansága</u>	132
4.1.1.1.E. <u>Az elkövetési magatartások</u>	133
4.1.1.1.F. <u>A célzat</u>	134
4.1.1.1.G. <u>A stádiumok</u>	134
4.1.1.1.H. <u>Az elkövetők</u>	135
4.1.1.1.I. <u>Halmazati kérdések</u>	135
4.1.1.1.J. <u>A büntetési tétel</u>	135
4.1.1.1.K. <u>A büntetés korlátlan enyhítése</u>	136
4.1.1.1.L. <u>Részösszegzés</u>	136
4.1.1.2. <i>A nemzetközi bírósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés specifikumai</i>	137
4.1.1.2.A. <u>A tényállás újdonsága és jogi tárgya</u>	137
4.1.1.2.B. <u>A releváns eljárások</u>	137
4.1.1.2.C. <u>A passzív vesztegető</u>	139
4.1.1.2.D. <u>A célzat</u>	139
4.1.1.2.E. <u>A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)</u>	139
4.1.1.2.F. <u>Részösszegzés</u>	140
4.1.2. Hatósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés	140
4.1.2.1. <i>(Hazai) hatósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés</i>	140
4.1.2.1.A. <u>A jogi tárgy</u>	140
4.1.2.1.B. <u>Az előny címzettje</u>	140
4.1.2.1.C. <u>Az elkövetési magatartás</u>	140
4.1.2.1.D. <u>A célzat</u>	141
4.1.2.1.E. <u>A „rá tekintettel” adás</u>	141
4.1.2.1.F. <u>Halmazati kérdések</u>	141
4.1.2.1.G. <u>A büntetési tétel</u>	142
4.1.2.1.H. <u>A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)</u>	142
4.1.2.1.I. <u>Részösszegzés</u>	142
4.1.2.2. <i>A nemzetközi bírósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés specifikumai</i>	143
4.1.2.2.A. <u>A tényállás jellege és jogi tárgya</u>	143
4.1.2.2.B. <u>Az előny címzettje</u>	143
4.1.2.2.C. <u>A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)</u>	143
4.2. <i>HATÓSÁGI ELJÁRÁSSAL KAPCSOLATOS BEFOLYÁSSAL ÜZÉRKEDÉS (BEFOLYÁS VÁSÁRLÁSA)</i>	143
5. ÖSSZEGZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS	144

5.1. AZ ÚJ SZABÁLYOZÁS	144
5.1.1. A legfontosabb változások rekapitulációja	144
5.1.2. A továbbélő (megerősített) jogértelmezések	147
5.1.3. Továbbörökített hiányosságok.....	148
5.2. AZ ÚJ SZABÁLYOZÁS ÉRTÉKELÉSE	150
5.2.1. A koncepcióváltás hiánya	150
5.2.2. Koherencia.....	150
5.2.3. Jobbiztonság	151
5.2.4. A felelősség kiterjesztése (a szankcionálás szigorítása).....	152
5.2.5. A felelősség szűkítése (a szankcionálás enyhítése).....	153
5.3. JAVASLATOK DE LEGE FERENDA	153
5.3.1. Az új szabályozás hibáinak korrekciója	154
5.3.2. Az örökölt hiányosságok kijavítása	155
IRODALOMJEGYZÉK	156
SZAKIRODALOM	156
ÚJSÁGHÍREK	163
JOGANYAGJEGYZÉK	164
ALAPTÖRVÉNY ÉS ALKOTMÁNY.....	164
TÖRVÉNYEK.....	164
TÖRVÉNYEREJŰ RENDELETEK	164
AB HATÁROZATOK (VÉGZÉSEK)	165
KOLLÉGIUMI VÉLEMÉNYEK (ÁLLÁSPONTOK).....	165
ELVI BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK (ELVI BÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK).....	165
EGYÉB HATÁROZATOK	165
LEGFŐBB ÜGYÉSZSÉG VÁLASZA	167
TÁRGYMUTATÓ	168

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

1878. évi Btk.	1878. évi V. törvény
1961. évi Btk.	1961. évi V. törvény
1978. évi Btk.	1978. évi IV. törvény
1979. évi Btké.	1979. évi 5. törvényerejű rendelet
Alaptörvény	Magyarország Alaptörvénye
Alkotmány	1949. évi XX. törvény
Be.	1998. évi XIX. törvény
BKv	büntető kollégiumi vélemény
Btk.	2012. évi C. törvény
Btké.	2012. évi CCXXIII. törvény
Gt.	2006. évi IV. törvény (hk.)
Ket.	2004. évi CXL. törvény
Mt.	2012. évi I. törvény
Nmj.	1979. évi 13. törvényerejű rendelet
Pp.	1952. évi III. törvény
Ptk.	2013. évi V. törvény
Ptké.	2013. évi CCLII. törvény
régi Ptk.	1959. évi IV. törvény
Szabs. tv.	2012. évi II. törvény
EUMSz	Európai Unió Működéséről szóló Szerződés

ELŐSZÓ

(Tóth Mihály)

SZERZŐI ELŐSZÓ

A korrupció ugyan már a görög mitológiában is tükröződő társadalmi probléma, amely a XXI. század elején talán minden eddiginél élénkebben jelenik meg a közéleti és tudományos diskurzusban. A hazai- vagy világsajtó lassan már szinte minden héten tudósít egy új korrupciós botrány kipattanásáról (korrupciós gyanúról). A legfontosabb ügyek számai pedig számos államban (pl. Franciaország, Csehország, Horvátország) a legmagasabb állami körökhöz, illetve a legnagyobb cégekhez (Siemens, Lockheed, Danone) is elérték.

A korrupció legveszélyesebb (vagy legalábbis hivatalosan annak nyilvánított) szegmense a korrupciós bűnözés, azaz a korrupciós bűncselekmények összessége. A kismonográfia célja a korrupciós bűncselekményekkel kapcsolatos hazai büntetőtörvények, kapcsolódó jogszabályok és joggyakorlat valamint a jogirodalom részletes feldolgozása.

A kifejtés alapjául a 2013. július 1. napján hatályba lépett 2012. évi C. törvény (Btk.) rendelkezései szolgálnak. Az elemzés fókuszában azon *újdonosságok* állnak, amelyek az új kódex rendelkezéseit az 1978. évi IV. törvény (1978. évi Btk.) megfelelő tényállásaihoz képest jellemzik. Az új kódex rendelkezéseit minden esetben összevetem a korábbi Btk. utolsó „időállapotával” és ennek kapcsán azt is megvizsgálom, hogy a korábbi rendelkezésekkel kapcsolatos felsőbbirósági iránymutatások, eseti döntések és jogirodalmi álláspontok mennyiben tarthatók fenn az új kódex alkalmazása esetén. A mű abban a kérdésben is segítséget nyújt a jogalkalmazóknak, hogy a 2013. július 1. napját megelőzően elkövetett cselekmények esetén a régi vagy az új kódexet kell alkalmaznia (természetesen kizárólag a korrupciós bűncselekmények szabályozásának változásait tekintetbe véve).

A kismonográfia elsősorban a büntetőjog-tudomány dogmatikai módszerét alkalmazza, ennek segítségével azonban nemcsak joganyagot rendszerez, hanem olyan problémákra is megoldási javaslatokat keres, amelyek felmerülése a joggyakorlatban ma még csupán várható. Alkalmaztam a büntetőjog tudomány más módszereit is, de az azokban rejlő lehetőségek – éppen a mű kismonográfia jellegéből eredően – nem kerültek teljes körű kiaknázásra. A munka nem tartalmaz részletes jogtörténeti részt, de a jogértelmezés elősegítése végett a szabályozás előzményeit illetően számos esetben mélyreható visszatekintést végez. Nem elemzi behatóan a szabályozás nemzetközi jogi alapjait, hanem azokra csak akkor tér ki, ha azok különös relevanciával bírtak az elemzés tárgyát képező rendelkezések megalkotása vagy értelmezése során. Nem tartalmaz a joganyag átfogó reformjára vonatkozó javaslatot, hiszen az új kódex a kötet lezárásakor még alig egy éve lépett hatályba. A vonatkozó rendelkezéseket

azonban jogpolitikai szempontból is értékelem, illetve ennek alapján a hatályos szabályozás kisebb korrekciójára vonatkozó *de lege ferenda* javaslatokat is megfogalmaztam.

A kismonográfia azoknak a bírácoknak, ügyészeknek, ügyvédeknek és rendőröknek kíván nélkülözhetetlen segítőtársa lenni, akik napi munkájuk során szembesülnek a korrupciós bűncselekményekre vonatkozó új rendelkezések alkalmazásának komplex feladatával. A könyvet haszonnal forgathatják azok a köztisztviselők is, akiket (mint hivatalos személyeket) büntetőjogi felelősség terhel, ha a vesztegetést (vesztegetés elfogadását) követnek el vagy a mások által elkövetett ilyen cselekményeket nem jelentik fel. A mű tananyagot képez majd a Nemzeti Közszoigálati Egyetem azon kurzusain is, amelyeken a korrupció megelőzésével foglalkozó speciális szakembereket (ún. integritás tanácsadókat) képeznek.

Köszönettel tartozom TÓTH Mihálynak, hogy elvállalta a kötet lektorálását és annak elkészítését már ezt megelőzően – pl. az ún. Agrobank ügyben született ítéletek rendelkezésre bocsátásával – is segítette. A korrupcióval kapcsolatos szakmai érdeklődésem felkeltésében közrehatottak azok a nemzetközi, illetve EU támogatással zajló projektek, amelyekben LIGETI Katalin, illetve KIS Norbert kért fel közreműködésre. A korrupciós bűncselekményekkel kapcsolatos számos előtanulmány a szerző 2009-2012 közötti időszakra elnyert Bolyai Ösztöndíjának támogatásával készült. Nagy segítségemre voltak azok az észrevételek és tanácsok, amelyeket a mű kéziratára SZOMORA Zsolt, DINÓK Henriett, DÁVID Lilla és JANICSÁK Márta kollégáim tettek. Köszönöm feleségemnek és édesanyámnak, hogy nemcsak türelemmel viselték a könyv kéziratának elkészítését, hanem annak első olvasószerkesztőiként is támogattak. A jogirodalom megszerzésében – ahogy más munkáim esetén is – mindig komoly segítséget nyújtott ELEK Judit az MTA TK Jogtudományi Intézetének könyvtárvezetője.

A mű a HVG-ORAC kiadó tervezett könyvsorozatának első kötete. A szerző és a kiadó reméli, hogy annak megjelenése másokat is arra serkent, hogy a Btk. különös részének többi fejezetét is feldolgozzák. Ha az ötlet követőkre talál a hazai büntetőjogászok között, akkor annak eredményeként (ugyan több szerző tollából) egy olyan tudásbázis születhet, amely a kódex különös részének egy évszázada példátlan teljességű és részletességű elemzését jelenti.

Budapest, 2014. július 1.

Dr. Hollán Miklós

1. ALAPVETÉS

*„A korrupciót [...] ahogy az elefántot is,
habár nehéz meghatározni,
de nem nehéz felismerni, amikor észleljük”¹*

1.1. RÖVIDEN A KORRUPCIÓRÓL

1.1.1. A korrupció fogalma

1.1.1.1. Módszertani megfontolások

A korrupció ugyan „nem büntetőjogi fogalom,² de meghatározása magától értetődően felvetődik akkor, ha valaki belekezd a korrupciós bűncselekmények témakörének elemzésébe. Alig van azonban olyan kifejezés, „amelyet annyian annyiszor és olyan eltérő értelemben használnak nap mint nap anélkül, hogy jelentésének pontos meghatározására a legcsekélyebb kísérletet is tennék, mint a korrupció”.³ A korrupció is olyan fogalom, mint „a demokrácia vagy a terrorizmus; a konkrét esetekben viszonylag biztosan tudjuk használni, de rögvest nehézségeink támadnak, ha pontos definíciót kell adnunk, hogy pontosan mit is értünk alatta.”⁴

A korrupciónak egyébként még a társadalomtudományi szakirodalomban is többféle fogalma létezik, országonként, sőt sok esetben szerzőnként eltérő megfogalmazással és tartalommal. A szakirodalom egyik összegző műve a korrupció fogalmának három fő megközelítési módjaként a közhivatalhoz, a piaci folyamatokhoz és a közérdek fogalmához kötődő definíciókat különíti el.⁵ A kismonográfia keretei között azonban nem szükséges még ezen legismertebb koncepciók részletesebb bemutatása (így azok elemzése és értékelése sem). Sokkal gyümölcsözőbb ugyanis, ha – más tanulmányok mintájára⁶ – ezek ismeretében meghatározzuk saját kutatásom célkitűzésének megfelelő korrupció fogalmat.

¹ TANZI, Vito (1998) 8. o. „Corruption [...] like an elephant, even though it may be difficult to describe, it is not difficult to recognize when observed.”

² BÓDI (1991) 27. o., NÉMETH Zsolt (2003) 52. o.

³ BÓCZ (1998) 1. o. A korrupció általános elfogadott definíciójának hiányáról KRÁNITZ (1993) 122. o.

⁴ SZENTE (2006) 43-44. o.

⁵ Vö. pl. HEIDENHEIMER/JOHNSTON (2008) 7-9. o.

⁶ SZENTE (2006) 43-44. o.

A kismonográfia a korrupció olyan fogalmára épül, amelynek célja a korrupciós bűncselekményekkel kapcsolatos kérdések elemzése. Erre figyelemmel a fogalom kialakítását erőteljesen befolyásolja azon igény, hogy abból ne maradjanak ki a korrupciós bűncselekmények olyan esetei, amelyekre a társadalomtudományi definíciók nem mindig vannak figyelemmel. Számos definíció ugyanis a hivatalos személyek kötelességszegésével kapcsolatos cselekményekre koncentrál,⁷ nem véve figyelmet olyan esetekről, amikor az előnyt hivatali kötelesség teljesítéséért adják, illetve gazdálkodó szervezet vezető tisztviselője kéri. Másrészt a korrupció fogalma nem is lehet azonos terjedelmű a korrupciós bűncselekmények fogalmával, mivel ez egyben annak elismerését is jelentené, hogy a kismonográfia szempontjából nincs is szükségünk a két kategória külön tartására. Márpedig hatályos jogunk alapján nem tagadható, hogy vannak a korrupciós bűncselekményekével azonos mechanizmuson alapuló, ugyanolyan káros társadalmi hatásokkal rendelkező cselekmények (pl. a hálapénz), amelyek a büntetni rendeléshez szükséges veszélyességgel nem rendelkeznek (vagy kriminalizálásukat nem tartják célszerűnek, illetve az praktikusán nem vihető keresztül).

1.1.1.2. A fogalom meghatározása

A kismonográfia vonatkozásában irányadó definíció szerint a korrupció előny kérése (elfogadása), illetve adása (vagy ígérete) annak érdekében, hogy valaki a hatalmával a megbízója (a közösség vagy az állam) kárára visszaéljen, beleértve ebbe a piaci verseny torzítását is. Korrupciónak minősülnek az olyan előnyök is, amelyek más általi elfogadása vagy adása megkérdőjelezi a hatalom gyakorlójának megbízóhoz való hűségét, az ügyfelek (üzletfelek) iránti elfogulatlanságát, illetve a tisztességes piaci versenyt.

A korrupció legtágabb definícióinak kiindulópontja a hatalommal való visszaélés,⁸ ami azonban önmagában nem elegendő a fogalom megfelelően pontos körülhatárolásához. Ha a korrupcióhoz csak ennyi kellene, akkor annak fogalmába szinte minden politikusok, köztisztviselők vagy cégvezetők által elkövetett társadalomra veszélyes cselekmény beletartozna. Korrupciónak minősülne pl. egy ellenzéki politikus vagy egy a hatalomnak kényelmetlen újságíró megöletése vagy egy értelmetlen és pazarló állami presztízsbetűzés elindítása is.

A fogalom pontosabb meghatározására törekszik az a definíció, amely szerint a hatalommal kapcsolatos visszaélés csak akkor minősül korrupciónak, ha azzal valakinek

⁷ Ilyen pl. NYE a társadalomtudományi szakirodalomban klasszikusnak tartott definíciója [(1967) 416. o.]

⁸ ANDVIG (2000) 9. o.

valamilyen előnyt kívánnak szerezni.⁹ Ez ugyan kirekeszti a fogalomból a kényelmetlen újságíró megöletését, de magában foglal olyan eseteket is, amikor a hatalommal való visszaélés elkövetője és kedvezményezettje azonos (pl. hivatali sikkasztás,¹⁰ bennfentes információkkal visszaélés¹¹) vagy pedig előnyben olyan személy részesül, aki ezért ellenszolgáltatást nem nyújt (és nem is kell nyújtania) (pl. a hozzátartozók jól fizető állami állásokban való elhelyezése, azaz a nepotizmus).

Erre figyelemre tartjuk helyesebbnek a korrupció olyan még szűkebb meghatározását, amely szerint az előny a hatalommal való visszaélés (pl. döntéshozatal) tényleges, elvárt vagy feltételezett ellenszolgáltatását képezi.¹² Erre figyelemmel viszont nem tekinthető korrupciónak a hivatali sikkasztás és a nepotizmus sem,¹³ mivel ezekben az esetekben a döntés kedvezményezettje ellenszolgáltatást nem ad (és azt nem is kell nyújtania). A korrupció fogalma azonban ettől még magában foglalja azt az esetet, amikor a politikus kampányának támogatásáért cserébe a kliens később állami megrendelést kap.

1.1.2. A korrupció fogalmi elemei és fajtái

A korrupció „komplex” jelenség,¹⁴ azaz rendkívül heterogén magatartástípusok összessége. Az egyes korrupciós típusok okaikat, következményeiket, büntetőjogi megítélésüket, illetve megelőzésüket tekintve (számos aspektust illetően) különbözőek. A korrupció fajtáinak sokféle csoportosítása ismert,¹⁵ a következőkben csak a büntetőjogi szempontból relevanciával bíró kategóriákat kívánom bemutatni a korrupció fogalmi elemeihez kötve.

1.1.2.1. A hatalom

I. A hatalommal rendelkező személy fogalma nem szűkíthető le a közhatalom gyakorlóira (pl. köztisztviselőkre, rendőrökre, vámosokra stb.), hanem ebbe a kategóriába tartozik bárki, aki a társadalmi munkamegosztásban olyan helyzetben van, hogy dönthet bizonyos javak (jogosultságok) elosztásáról.¹⁶ A hatalommal rendelkező személy tehát lehet közhivatalnok, óvodavezető, magáncég árubeszerzője, biztonsági őr vagy egy sportcsapat kapusa is.

⁹ Ilyen fogalmak ismertetésére lásd KRÁNITZ (1988) 38. o., HANKISS (1978) 89. o.

¹⁰ Ez bizonyos korokban korrupciónak minősült. Vö. KRÁNITZ (1988) 97. o.

¹¹ Vö. HEIDENHEIMER/JOHNSTON (2008) 11. o.

¹² HANKISS (1978) 89. o.

¹³ Vö. HEIDENHEIMER/JOHNSTON (2008) 12. o., TÓTH (2003) 12. o.

¹⁴ KRÁNITZ (1988) 14. o.

¹⁵ Hankiss például hivatalnoki, üzleti és politikai korrupció között különböztet [HANKISS (1978) 84-87. o.].

¹⁶ HANKISS (1978) 88-89. o.

A korrupció tartalmát alapvetően az előnyt kérő (elfogadó) fél státusza határozza meg.¹⁷ Ennek körében részemről a közszférában és a magánszektorban tevékenykedő (foglalkoztatott) személyek korrupciója közötti megkülönböztetést tartom alapvetőnek, még akkor is, ha a hazai büntetőjogi szabályozás nem ezen a megkülönböztetésen alapul.¹⁸

A közszféra korrupciójának egyik része a hivatali korrupció, amikor a megvesztegetett (megvesztegetendő) személy valamely állami szervnél (pl. közigazgatás, rendőrség) közhatalmat gyakorol. Hivatali korrupcióról van szó akkor is, ha a konkrét döntés (virágok beszerzése a házasságkötő terembe az anyakönyvezető által) nem tekinthető közhatalmi jogkör gyakorlásának, de azzal összefügg.¹⁹ A közszféra korrupciója körébe tartozik azonban az is, amikor olyan személyt vesztegetnek meg, aki szolgáltató jellegű költségvetési intézménynél (óvoda, iskola, kórház), illetve (döntő mértékben) állami tulajdonban vagy befolyás alatt lévő cégnél tevékenykedik.

A magánszektor körében az előnyt elfogadó személy státusza alapján különbséget kell tenni az üzleti és a non-profit alapon működő szervezetekkel kapcsolatos korrupció között. A jelentősebb hányadot természetesen az első csoportba tartozó (elsősorban a gazdasági társaságokhoz kötődő) korrupció képezi. A második kategóriába sorolható azonban, amikor egy szakszervezet „lefizetett” tisztviselője nem képviseli a tagok érdekeit. Ha egy sportcsapat kapusa ellenszolgáltatás fejében vesztesre „hozza ki” a meccset, akkor cselekménye a státuszára vonatkozó szerződéstől függően sorolható be.

A korrupció e két fajtájának elhatárolása az előnyt elfogadó személy státuszán alapul. A közszféra korrupciójának körébe tartozik, ha egy nagyvállalat vezetője a tevékenységhez szükséges engedély megszerzése végett megvesztegeti a hivatalnokot, még akkor is, ha az előny a magánszektorba befektetett összegből vagy abban elért nyereségből származik.

E két kategóriával átfedésben helyezhető el a politikai korrupció, ha annak fogalmát (ahogy részemről is teszem) a politikusok által vagy azok vonatkozásában elkövetett korrupciós cselekmények megjelölésére használjuk. A politikai korrupció tehát nem azonosítható a hivatali korrupcióval, hanem annak fogalmán túlnyúlhat,²⁰ hiszen az előbbi körébe az is beletartozik, amikor valaki pl. (választástól való távolmaradás végett) a parlamentben képviselettel nem rendelkező párt vagy szervezet vezetőjét vesztegeteti meg. Nem minősül viszont politikai korrupciónak, ha a közigazgatás „szakmai állományába”

¹⁷ KRÁNITZ (1988) 83. o.

¹⁸ Vö. 1.2.2.1. cím.

¹⁹ Vö. Legfelsőbb Bíróság Bfv.II.762/2006. határozatának alapjául szolgáló tényállással.

²⁰ Így pl. LENGYEL (1998) 105. o.

tartozó közhivatalnokot vagy egy rendőrjárórt vesztegetnek meg, illetve a korrupció egy non profit szervezet megrendelésének megszerzését célozza.

II. A korrupció alapjául szolgáló hatalom általában mástól ered, így főszabály szerint egy (tágabb értelemben vett) megbízó-megbízott viszony fennállását feltételezi. Ilyen pl. az állam és a közszolgálati tisztviselő, illetve a tulajdonos és a menedzser közötti kapcsolat. Erre figyelemmel jellemzik az irodalomban a korrupciót úgy, hogy a „származtatott hatalom” rendeltetésellenes felhasználása, „hütlenség a hűség álarcában”.²¹ A korrupció által elfogadott fogalma azonban nem feltételezi azt, hogy a megvesztegetett személy a hatalmat valaki más nevében gyakorolja. A passzív vesztegető olyan is lehet, aki a hatalmat saját jogán bírja, ilyen lehet pl. az egyéni vállalkozó vagy a gazdasági társaság egyedüli tagja. Ilyen esetekben a korrupció általában a hatalom egyik fajtájával, nevezetesen a piaci pozícióval való visszaélést szolgálja.

III. A korrupció fogalmába nemcsak azok az esetek tartoznak bele, amikor az előnyt tényleges hatalommal rendelkező személy fogadja el. Korrupciónak minősül az is, ha olyan személy fogad el előnyt, aki őt – legalább állítása szerint – meg nem engedett módon befolyásolni képes. Az ilyen előny elfogadása is megingathatja a hatalom gyakorlójának kötelességteljesítésébe vetett bizalmat.

1.1.2.2. Az esetleges döntés tárgya alapján

Az előnyt az esetek legtöbbszörében valamilyen döntés ellenértékét képezi, ha a korrupció fogalma az előny és a döntés kapcsolatát nem is feltételezi. A döntés tárgya alapján elkülöníthető

- a közhatalmi
 - a gazdálkodással kapcsolatos, ezen belül a közbeszerzési, illetve
 - a választási
- korrupció.

Ez a felosztás összefügg az előnyt kérő (elfogadó) fél státuszán alapuló megkülönböztetéssel, de attól bizonyos esetekben (ahogy majd látni fogjuk) elkülönül.

I. A közhatalmi korrupció esetén a jogtalan előnyért megvásárolt döntés valamilyen engedély kiadása, bírság kiszabásának (végrehajtásának) mellőzése, illetve az eljárás gyorsítása (esetleg lassítása). A közhatalmi korrupció szükségképpen hivatali korrupció, de az utóbbi a közhivatalnok más pl. gazdálkodással kapcsolatos döntéséhez is kapcsolódhat.

²¹ Ilyen definíció ismertetésére ld. pl. KRÁNITZ (1988) 40., 41., illetve 50. o.

II. A) A gazdálkodással kapcsolatos vesztegetés legfontosabb esete az, amikor a megvesztegetett személy a piacon hozzáférhetőnél drágább vagy rosszabb minőségű árut rendel meg a megbízója részére. Ide tartozik azonban az is, amikor a beszerzési vezető úgy rendel meg valamilyen árut vagy szolgáltatást, hogy a szállító őt jogtalan előnyben részesíti, de a munkáltató nem szenved kárt. Gazdálkodással kapcsolatos vesztegetés az is, ha a korrupcióval megvásárolt döntés nem egy megrendelés odaítélése, hanem éppen a kedvezőbb ajánlat megtételétől való tartózkodás.

A gazdálkodással kapcsolatos vesztegetés nemcsak a magánszektorban, hanem a közszférában is előfordulhat, így különösen a közbeszerzések, illetve a közvagyon üzemeltetéséről (értékesítéséről) hozott döntések tekintetében.²² Számos más esetben – ha nem is szólok gazdálkodással kapcsolatos korrupcióról, de – a korrumpált közhatalmi döntéseknek is végső soron gazdasági mozgatórugója van. Erre jó példa, amikor egy parlamenti képviselő azért kezdeményez törvénymódosítást, hogy az adott szektor szabályozási környezetét az őt pénzelő vállalati csoport érdekében alakítsa át.

Gazdálkodással kapcsolatos vesztegetés nemcsak az üzleti céllal létrehozott, hanem a nonprofit alapon működő társaságok esetén is elképzelhető, különösen pl. a jótékonyági feladatok ellátásához szükséges beszerzések tekintetében. Másik oldalról viszont üzleti alapon működő cég kapcsán sem csak gazdálkodással kapcsolatos korrupció képzelhető el. Nem minősül ugyanis annak, ha az üzleti alapon működő cég vezetőjét a jótékonyági adományok (a reklám és adózási szempontból semleges) elosztásánál jogtalan előnyök befolyásolják.

A gazdálkodással kapcsolatos korrupciónak vertikális és horizontális esete van. Az első esetkörbe azok az esetek tartoznak, amikor az eladó és vevő, megrendelő és szolgáltató nevében eljáró személyek korrumpálják egymást. A gazdálkodással kapcsolatos horizontális korrupció pedig az, amikor valamely céget előny adásával tartanak vissza a versenytársai attól, hogy részt vegyen a versenyben, illetve az is, ha a piac szereplői rögzítik az árakat és az ebből eredő előnyt szétosztják maguk között.

B) A gazdálkodással kapcsolatos vesztegetés különös esete a közbeszerzési korrupció, amely a közpénzek elköltésével kapcsolatos olyan ügyeket jellemzi, amelyekre általában speciális eljárási és döntési szabályok vonatkoznak. A közbeszerzési korrupciónak is vertikális, illetve horizontális formája különíthető el.

A vertikális közbeszerzési korrupció esetén a megvesztegetett személy a közbeszerzési döntés jogosultja (az ajánlatkérő). A korrupciós cselekmény célja ilyenkor minden esetben az,

²² Erre utal pl. SINKU (2001) 267. o.

hogy az ajánlatkérő képviselője a vesztegető javára eltérjen a közbeszerzési döntés során irányadó mérlegelési szempontoktól, így a cselekmény minden esetben kötelességszegésre irányul.

A vertikális közbeszerzési korrupció általában a közszféra korrupciója körébe tartozik, ezen belül minősülhet akár hivatali korrupciónak, amennyiben arról közhatalmi jogkört gyakorló szervnél dolgozó személy dönt.²³ Ha valaki az Országgyűlés meghatározó befolyása alatt álló olyan jogi személy vezetőjét vesztegeti meg, amelyet közérdekű (de nem ipari vagy kereskedelmi jellegű) tevékenység folytatása céljából hoztak létre,²⁴ akkor a cselekmény ugyan a közszektor korrupciója körébe tartozik, de nem minősül hivatali korrupciónak. Magánszektorba tartozik a vertikális közbeszerzési korrupció, ha a közbeszerzési rezsím alkalmazására olyan gazdálkodó szervezettel köteles, amely döntően állami támogatásból megvalósuló projektet menedzsel.²⁵

Az ún. horizontális közbeszerzési korrupció esetén a megvesztegetett személy a közbeszerzésben részt vevő piaci szereplő (az ajánlattevő). A korrupcióval megvásárolt döntés pedig – a gazdálkodással kapcsolatos horizontális korrupció esetéhez hasonló módon – nem egy megrendelés odaítélése, hanem éppen a megrendelőnek kedvezőbb ajánlat megtételétől való tartózkodás. A horizontális közbeszerzési korrupció elkövetői a közbeszerzési eljárás befolyásolása érdekében megállapodást kötnek, amely alapján az eljárás nyertesét maguk közül előre kijelölik. A kijelölt nyertes előre egyeztetett legkedvezőbb (de a piaci árat így is jelentősen meghaladó) ajánlatot tesz, a többiek pedig ennél is rosszabb (drágább) ajánlatokat adnak be (vagy formai hibákkal elintézik az eljárásból való kizárásukat). Azt az összeget pedig, amivel a nyertes ajánlata a piaci árat meghaladja, felosztják egymás között.

III. Választási korrupció esetén a jogtalan előnyöket a választóknak biztosítják szavazatukért vagy a távolmaradásért. A választási korrupciót általában politikusok, illetve politikai pártok kampányában közreműködők valósítják meg. A választási korrupció egyébként – évszázados tapasztalat alapján – szorosan kapcsolódik a politikai korrupcióhoz, hiszen a választási vesztegetéshez szükséges pénzt sokan a hivatali idejük alatt korrupcióval szedik össze. Egy még komplexebb – és korántsem ritka – esetben egyes gazdálkodó szervezetek arra figyelemmel támogatják bizonyos politikusok kampányát, hogy az majd

²³ Legfelsőbb Bíróság Bf.I.2758/2000. sz. – BH 2002. 471., Legfelsőbb Bíróság Bfv. X. 1882/2002. sz. – BH 2004. 3.

²⁴ Vö. 2011. évi CVIII. törvény 6. § (1) bek. c) pont.

²⁵ Vö. 2011. évi CVIII. törvény 6. § (1) bek. g) pont.

hatalomra kerülve állami megrendeléseknél vagy akár közhatalmi döntéseknél nekik kedvezzen.

1.1.2.3. Az előny

A korrupció fogalmába tartozó előny nemcsak vagyoni, hanem személyes is lehet.²⁶ A korrupció legalább az egyik résztvevő (a hatalommal bíró) személy számára előnyös ügylet: a megvesztegetett hivatalos személy hozzájut a készpénzhez, a sportautóhoz vagy éppen a szexuális együttlélhez. A korrupció megvalósulásának számos – az előnyök cseréjét jelentő – esetében mindkét abban résztvevő személy „jól jár”, hiszen hozzájut a neki szükséges javakhoz (az általa vágyott helyzetbe kerül). A vesztegető megkapja tehát az építési engedélyt vagy az állami megrendelést, illetve elengedik a rá kiszabott bírságot. Vannak azonban a korrupciónak olyan esetei is, amelyből kizárólag az előnyt kérő vagy azt elfogadó személynek származik előnye, pl. amikor a közhivatalnok az engedély kiadását előny nyújtásától teszi függővé.

1.1.2.4. A hatalom és az előny kapcsolata

A hatalom és az előny kapcsolatát tekintve a korrupció fogalmának magját a hatalommal való visszaélés ellenértékeként elfogadott vagy adott előny jelenti. Ez lényegében az a cselekmény, amely a kezdetekben és az államok legtöbbszörében is korrupciónak minősül.²⁷ A korrupció fogalmába beletartozik azon eset is, amikor az előny csak a kötelességszegő döntés meghozatalának veszélyét idézi elő.

Korrupciónak van szó ott is, amikor a hivatalos személy kötelességét csak akkor teljesíti, ha azért előnyt adnak. Ilyen lehet pl., amikor a köztisztviselő utal rá, hogy a törvényi feltételeknek megfelelő beruházásra csak akkor adja ki az építési engedélyt, ha azért anyagi ellenszolgáltatásban részesül.

Korrupciónak tekinthetők az olyan cselekmények is, amelyeket a hatalommal való visszaélés látszata jellemez. A közsolgálati tisztviselőknek pl. olyan előnyöket is tilos elfogadniuk, amelyek nem irányulnak kötelességszegés kiváltására, de megkérdőjelezik a tőlük egyébként elvárható elfogulatlanságot (pártatlanságot).

²⁶ KRÁNITZ (1988) 86. o.

²⁷ BÓCZ (1998) 10. o. 2. lj.

1.1.2.5. A korrupció résztvevői: aktív és passzív korrupció

A korrupció mindig több, azaz legalább két személyt feltételez,²⁸ de a korrupciós fogalmához nem szükséges, hogy ezek mindegyike cselekedjen, illetve az sem, hogy mindkettejük cselekménye korrupciónak minősüljön. A korrupció fogalma magában foglalja az olyan eseteket is, amikor csak az egyik személy cselekménye minősül korrupciónak, azaz pl. a vesztegetés az előny kérésével vagy ígéretével valósul meg, de a korrupció fogalma által feltételezett másik személy az előny kérését vagy ígéretét visszautasítja.

Abból a szempontból, hogy a korrupció résztvevői miként kapcsolódnak a jogtalan előnyhöz, passzív és aktív korrupciót lehet megkülönböztetni. A passzív korrupció körébe az előny kérése vagy elfogadása sorolható, míg az utóbbi az előny adását vagy ígéretét öleli fel. Az aktív vagy passzív kifejezések nem azt jelzik, hogy ki kezdeményezte a korrupciós kapcsolatot, az ugyanis nemcsak az aktív, hanem a passzív oldal magatartását követően is létrejöhet (pl. előny kérése esetén).

A passzív és az aktív korrupció általában együttesen fordul elő, de a fentiek szerint önállóan is lejátszódhat. Ha ugyanis az ügyfél nem reagál arra, hogy a közhivatalnok tőle hivatali kötelessége teljesítéséért előnyt kér, akkor csak passzív vesztegető van, aktív nincsen. Ha pedig a jogtalan előny ígéretét a közhivatalnok nem fogadja el, akkor az aktív vesztegető mellett nincs szó passzív vesztegetőről.

1.1.3. A korrupció hátrányos következményei

A korrupció elleni büntetőjogi fellépés szükségességének és módjának elemzése előtt nyilvánvalóan nem nélkülözhető a korrupció hátrányainak áttekintése sem. Ebben a körben is helyes megközelítés, hogy a komplex jelenséget nemcsak egészében, hanem egyes formáira²⁹ lebontva is górcső alá vesszük.

1.1.3.1. A korrupció hátrányos következményei általában

A korrupció a fogalmában szereplő előnyre tekintettel legalább az egyik abban résztvevő számára kedvező hatásokkal is járhat. Az egyéni előnyöket azonban – legalábbis egy demokratikus jogállamban – osztársadalmi szinten sokkal jelentősebb negatív következmények írják felül. Amint ugyanis arra Hankiss máig ható érvennyel rámutatott: a „korrupció társadalmi csapda, [...] minél többen szállnak be a játékba, annál inkább csökken a

²⁸ KRÁNITZ (1988) 50., 68., 82. o.

²⁹ Vö. 1.1.2. cím.

profit és a végén mindenki többet fizet ugyanazokért a javakért és szolgáltatásokért, mint amennyit az eredetileg fizetett”.³⁰

A korrupció leggyakrabban erőforrásokat von el a közösségtől, aminek iskolapéldája, amikor az éhezők segélyezésére szánt anyagi erőforrás korrupciós előnyök következtében teljes egészében illetéktelen zsebekbe vándorol.³¹ Más esetekben az erőforrások legalább részben eljutnak azokhoz, akiknek azt szánták, de a közösség a korrupció következtében drágábban jut hozzá egy adott szolgáltatáshoz. Ide sorolható azon eset, amikor a megrendelő képviselője azért fogadja el az autópálya építési költségeinek túlszámlázását, hogy a különösen a beszállítóval osztozzon.³² A korrupció káros hatása az is lehet, hogy annak segítségével az egyes gazdasági szereplők olyan törvényeket szavaztatnak meg, amelyek a meglévő köz- és magánvagyon (gazdasági lehetőségeket) úgy osszák újra, hogy abból ők teljesítmény, verseny és főleg kockázat nélkül gazdagodjanak (ez az ún. járadékvadászat).³³ A korrupciós tisztviselő vagy ügyintéző „kizsákmányolja a közösséget”,³⁴ ami sok esetben lényegében az adófizetők pótlólagos adóztatását jeleníti.³⁵

A korrupció káros hatásainak másik csoportja a hatékonyságcsökkenés fogalma köré csoportosítható. A legkirívóbb esetekben a korrupció akár halálos tömegszerencsétlenséghez is vezethet, pl. állítólag ilyen üzemek tették lehetővé Kínában olyan iskolaépületek megépítését, amelyek egy földrengésnél kártyavárként dőltek össze.³⁶ A hivatalnokok döntések előkészítésénél előnyben fogják részesíteni azokat a beruházásokat, amelyek ugyan a közösség számára nem (annyira) szükségesek, de jobb lehetőséget teremtenek a korrupciós előnyök kérésére.³⁷ A korrupció káros hatással van az állami szervek és gazdálkodó szervezetek hatékony működésre is, így pl. a korrupciós tisztviselők vagy ügyintézők (további előnyök megszerzésének reményében) hajlamosak az ügyintézést tovább lassítani.³⁸ Káros hatásaként jelentkezik a korrupciós kapcsolatos kialakítására, titkos üzemeltetésére

³⁰ HANKISS (2001) 19-20. o.

³¹ KRÁNITZ (1988) 242-243., illetve 247. o., illetve KLITGAARD (1991) 40. o.

³² Ilyen esetben akkor is korrupció valósul meg, ha a jogtalan előnyt az útépítő cég a saját monopóliumából eredő extraprofit részeként is elsajátíthatja. KLITGAARD (1991) 43. o.

³³ KLITGAARD (1991) 43. o.

³⁴ KRÁNITZ (1988) 41-44. o.

³⁵ KRÁNITZ (1988) 243. o.

³⁶ „Rejtegetik az összedőlt iskolák romjait Kínában” <http://www.origo.hu/nagyvilag/20080613-kina-rejtegetik-a-romokat-a-foldrenges-utan.html>, „Feketebörtönökbe zárják a korrupció ellen lázadó kínai szülőket” http://index.hu/kulfold/2009/05/04/feketebortonokbe_zarjak_a_korrupcio_ellen_lazado_kinai_szuloket/.

³⁷ KRÁNITZ (1988) 248. o., illetve KLITGAARD (1991) 44. o.

³⁸ KLITGAARD (1991) 39. o.

fordított energia is (pl. konspiráció, előszobáztatás, szívességek láncolata),³⁹ amit produktív tevékenységre vagy rekreációra is lehetne fordítani.

A korrupció számos esetben akadályozza a minden ember azonos méltóságából eredő esélyegyenlőség érvényesülését,⁴⁰ mégpedig a korrupciós viszony mindkét oldalán.⁴¹ A gazdasági szférában jogosulatlan versenyelőnyt biztosít,⁴² más esetekben pedig lehetőséget ad olyan döntések megvásárlására, amelyek áruba bocsátását a közösség nem tartja helyesnek. Ha ugyanis normatív kritériumok alapján a várakozási lista sorrendjét csak a beteg állapotától (életkorától) függően lehet kialakítani, akkor ebben a vonatkozásban a kapcsolatoknak vagy az anyagi teherbíró képességnek nem lehet szerepe. A korrupció egyenlőséget sértő hatásának közvetett megjelenése az, amikor az ún. korrupciós szakmák képviselői (ha minimális bejelentett jövedelmük van) előnyben részesülnek a szociális-segélyek⁴³ megítélésénél.

1.1.3.2. A korrupció egyes fajtáinak társadalmi hátrányai

A különböző korrupciós fajták társadalmi hátrányai eltérőek és különböző súlyúak,⁴⁴ ebben a tekintetben elsősorban a közszféra és a magánszektor korrupciója tér el, de jelentősége lehet annak is, hogy adott cselekménytípus esetén a hatalom és az előny miként kapcsolódik egymáshoz.

I. Amikor közhivatalnok az előny fejében olyan döntést hoz, ami ellentétes a működésére vonatkozó szabályokkal, a korrupció az őt terhelő kötelességek teljesítéséhez fűződő érdeket sérti. Kötelességszegés lehet valamely törvénysértő engedély kiadása, illetve valamilyen bírság mellőzése vagy a szabályozott ügyintézési sorrendtől való eltérés.⁴⁵

A közhivatalnok kötelességei azonban nem öncélúak, hanem azok valamilyen más érdeket szolgálnak. Erre figyelemmel a kötelességszegéssel megvalósuló hivatali korrupciónak további káros következményei lehetnek. Ezek súlya elsősorban attól függ, hogy a megszegett kötelesség milyen jellegű közérdek védelmét szolgálja,⁴⁶ így súlyos vagy akár katasztrofális következményei lehetnek pl. járványüggyel, bűnüldözéssel vagy a már hivatkozott építésbiztonsággal kapcsolatos korrupciónak.

³⁹ KRÁNITZ (1988) 242-243. o.

⁴⁰ KRÁNITZ (1988) 248. o.

⁴¹ GOJÁK (2003) 96.

⁴² GOJÁK (2003) 102-103. o.

⁴³ KRÁNITZ (1988) 211. o.

⁴⁴ KLITGAARD (1991) 46. o.

⁴⁵ A kötelességszegés fogalmára hatályos jogunkban lásd 2.1.1.1.N. cím.

⁴⁶ KLITGAARD (1991) 40-41., 47. o.

Az állami bevételeket és kiadásokat érintő (pl. adóbevételekkel vagy közbeszerzésekkel kapcsolatos korrupció káros hatásai könnyen számszerűsíthetők is. Viszonylag egzaktan megállapítható ugyanis, hogy mennyiben károsítja az állami vagyont egy adókedvezmény jogosulatlan megítélése, ugyanolyan minőségű termék drágábban történő megrendelése, illetve egy ingatlan piaci ára alatt való értékesítése. Ebben a vonatkozásban külön érdekesség az, hogy a vesztegetési összeg általában az államot ért kár meghatározott (10-25) százaléka.

A hivatali kötelesség nemcsak közösségi, hanem egyéni érdekek védelmét is szolgálhatja. Így pl. egy beruházás (pl. szemétegető) korrupción alapuló jogszabályellenes engedélyezése hátrányosan érintheti a közegészséget, illetve a természetes- és az épített környezet védelméhez fűződő érdeket. Annak következtében azonban sérülhet vagy veszélybe is kerülhet azon ingatlanok tulajdonosainak (használóinak) egészsége és vagyona is, akik a beruházás közelében laknak.

A korrupció által sértett egyéni érdekek sok esetben nem a mögöttes közösségi érdekhez, hanem csak a kötelesség teljesítéséhez kapcsolódik. Az állami vagyon károsodása hiányában is sérül a gazdasági érdeke annak a versenytársnak, aki jobb ajánlata ellenére azért esett el egy az állami megrendeléstől, mert nem folyamodott korrupcióhoz. Az említett építési ügyben pedig a korrupcióhoz nem folyamodó másik (a területre biofarmot tervező) beruházónak az érdeke akkor is sérül, ha a szemétegető egyébként az előírásoknak megfelelt. Akár az ügyintézési sorrendre vonatkozó előírások megszegése mögött is lehetnek egyedi sértettek, akik pl. a korrupció következtében nem kaptak időben engedélyt.

Az egyéni érdeksérelem könnyen kimutatható a hivatali korrupció azon fajtájánál, amikor a hivatalos személy a kötelessége teljesítését jogtalan előny adásától teszi függővé. Ilyen esetekben ugyanis az ügyfél olyan hivatali cselekményért fizet korrupciós felárat, ami egyébként ingyen vagy méltányos térítési díj ellenében járna neki. Ilyen esetekben azonban a kötelesség mögött álló (az építési szabályok betartásához) fűződő érdek nem sérül. A közhivatalnokok működésébe vetett bizalom azonban igen, hiszen egyikük pozíciójából eredő hatalmát az állampolgároknak igazságtalan költségeket okozva „zsarolásszerűen” használta fel.

A vesztegetés bizonyos eseteiben, különösen akkor, ha az ügyfél ügyében már döntés született, az előny elfogadásával a kötelesség teljesítéséhez fűződő érdek nem sérül (és nem kerül veszélybe sem). Ilyenkor azonban a korrupció a közhivatal viselőibe vetett bizalmat

sérti,⁴⁷ hiszen a hivatali működésével összefüggésben az előny elfogadása azt a látszatot kelti, hogy az ügyet előny ígérete által befolyásoltan intézte el. Még akkor is, ha adott ügyben minden anyagi és eljárási szabályt maximálisan betartott, és a rá bízott esetleges mérlegelési jogkörrel megfelelően élt.

II. A magánszektorban a gazdálkodással kapcsolatos vesztegetés általában olyan magatartásként jelentkezik, amelyben a megvesztegetett személy saját maga részére való előnyszerzés végett megszegi a munkaadójához fűződő hűség követelményét. Ennek következtében számszerűsíthető hátrány általában a korrupciós ügyintéző cégét éri, hiszen ugyanazon áruért többet fizet, illetve ugyanazon áron rosszabb minőségű áruhoz jut.⁴⁸ A megbízónál jelentkező kárnak (a beszállítónál jelentkező haszonnak) itt is általában bizonyos része a vagyonekezeléssel megbízott személynek kifizetett jogtalan előny. Emellett sérülhet a vesztegető versenytársainak érdeke, akik lemaradnak egy olyan tényleges megrendelésről, amelyet a piaci folyamatok zavartalan működése alapján ők nyertek volna el.

Ha az ügyintéző azonos minőségű és árú termékek (szolgáltatások) közül az egyiket a korrupciós előnyre tekintettel választja ki, az őt alkalmazó cég vagyoni érdeke (és az iránta való hűség követelménye) látszólag nem sérül. A piaci verseny szabályozó szerepe azonban torzulást szenved, ráadásul a vesztegetési összeg (előbb vagy utóbb) beépül a termékek és szolgáltatások árába, így azt neki vagy később más vásárlónak már meg kell fizetnie.⁴⁹ Végül soron tehát a termékek (szolgáltatások) ára – éppen a korrupcióhoz szükséges összeg előteremtése miatt – meghaladja a piaci alapon szükségeset.

1.2. A KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK FOGALMA ÉS FAJAI

1.2.1. A korrupciós bűncselekmények fogalma

A korrupció egyik legveszélyesebb (vagy legalábbis hivatalosan annak nyilvánított) szegmense a korrupciós bűnözés, azaz a korrupciós bűncselekmények összessége.⁵⁰

1.2.1.1. Korrupciós bűncselekmények tágabb és szűkebb értelemben

A korrupciós bűncselekmény fogalmát a jogirodalom kétféle – tágabb és szűkebb – értelemben is használja.⁵¹

⁴⁷ KLITGAARD (1991) 47. o.

⁴⁸ NAGY (2001) 150. o.

⁴⁹ TÓTH G. (2000) 58.; NAGY (2001) 150. o.; SZILÓVICS (2001) 276. o.

⁵⁰ KRÁNITZ (2000) 9-10. o. Egyesek szerint a korrupciónak csak „kis része” a büntetőjogilag releváns magatartások összessége [NÉMETH Zsolt (2003) 54. o.].

Szükségképpen (azaz *in abstracto*) korrupciós bűncselekmény azt jelenti, hogy nemcsak az elkövetett konkrét cselekmény, hanem a jogalkotó által büntetni rendelt cselekménytípus is megfelel a korrupció fogalmának (pl. vesztegetés, befolyással üzérkedés, illetve befolyás vásárlása).

A nem szükségképpen (azaz *in concreto*) ilyen bűncselekmények esetén viszont csak a konkrét cselekmény korrupciós jellegű, a bűncselekmény típus fogalmát meghatározó törvényi tényállás viszont nem. Korrupciós jelleggel adott esetben elvileg bármilyen bűncselekmény elkövethető, de vannak törvényi tényállások (így pl. hazai büntetőjogunkban a hivatali visszaélés,⁵² a hűtlen kezelés,⁵³ illetve a versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban⁵⁴), amelyek elkövetésénél gyakran megjelenik a korrupció eleme.

Nem tartom szükségképpen korrupciós jellegűnek azokat a tényállásokat sem, amelyeknek egyes változatai felelnek meg a korrupció fogalmának (ilyen a bitorlás,⁵⁵ illetve választás rendje elleni bűncselekmény⁵⁶).

A kismonográfia – eltérő megjelölés hiányában – a szükségképpeni változatra használja a korrupciós bűncselekmény terminológiát.

1.2.1.2. *A korrupciós bűncselekmények fogalma*

A korrupciós bűncselekmények köre országról országra változik,⁵⁷ illetve az adott ország (így hazánk) jogfejlődésének különböző szakaszaiban is eltérő.⁵⁸

A korrupció elleni büntetőjogi védelmet hazánkban is a tényállások hatókörének kiterjesztése (azaz a kriminalizáció) jellemezte.⁵⁹ A büntetőjogi védelem kezdetben az igazságszolgáltatást (a bíráskodást) érintette, majd kiterjedt a közigazgatásra is.⁶⁰ Ezt követően – egyes állami feladatok magánosításával párhuzamosan – a korrupciós bűncselekmények hatókörét kiterjesztették a gazdasági szféra egy részére, majd a

⁵¹ Így tesz pl. „feltétlenül” és „nem feltétlenül” korrupciós bűncselekmények között különböztetve BÓCZ (1998) 12. o.

⁵² Btk. 305. §.

⁵³ Btk. 376. §.

⁵⁴ Btk. 420. §.

⁵⁵ Btk. 384. § (1) bek. b) pont.

⁵⁶ Btk. 350. § (1) bek. a) pont IV. fordulat, b) pont IV. fordulat, e) pont V. fordulat, h-i) pont.

⁵⁷ Jogösszehasonlító szempontból lásd pl. ESER/ÜBERHOFEN/HUBER (1997), VANDER BEKEN/DE RUYVER/SIRON (2001), illetve HEINE/HUBER/ROSE (2003).

⁵⁸ A hivatali vesztegetésre jogtörténeti szempontból lásd pl. ANGYAL (1943) 4-12. o.

⁵⁹ NAGY (2001) 158. o. A legfontosabb változások áttekintése KÖHALMI (2013).

⁶⁰ BALOGH (2001) 303-305. o., NÁNÁSI (1991) 194. o.

szocializmus alatt lényegében annak egészére, illetve azon túl is (pl. az egyesületekre).⁶¹ A kriminalizációs hullám – elsősorban nemzetközi és európai uniós kötelezettségekre⁶² tekintettel – a rendszerváltás után is folytatódott, így az 1978.évi Btk.-ban megjelentek a nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmények,⁶³ illetve büntetendővé vált a befolyás vásárlása.⁶⁴

A korrupciós bűncselekmények fogalmának tartalma természetesen a Btk. hatályba lépésével is számos tekintetben megváltozott.⁶⁵ Az új kódex azonban a fogalom meghatározásának módszertana tekintetében is alapvetően eltér a hazai jogfejlődésünk összes korábbi időszakától.

I. A Btk. előtti korszak büntető kódexei ugyanis a korrupciós bűncselekmények fogalmát nem használták, hanem csak egyes korrupciós bűncselekményekről, azaz jogtalan előny követeléséről vagy elfogadásáról,⁶⁶ vesztegetésről,⁶⁷ illetve befolyással üzérkedésről⁶⁸ rendelkeztek.

Az 1978. évi büntető kódex szövege nem tartalmazott utalást korrupciós bűncselekményekre. A jogalkotó a vesztegetést és a befolyással üzérkedést és a közérdekű bejelentő üldözését a kódex a közélet tisztasága elleni bűncselekmények című közös szerkezeti egységbe sorolta.⁶⁹ A miniszteri indokolás alapján azonban kiderült, hogy a vesztegetés és a befolyással üzérkedés is kifejezetten korrupciós bűncselekménynek minősült, míg a közérdekű bejelentő üldözése nem.⁷⁰ Erre figyelemmel a korrupciós bűncselekmény fogalma tehát ebben az időszakban nem képezett ugyan tételes jogi kategóriát, de nem is tekinthető kizárólagosan tudományos fogalomnak sem.

A büntetőjog tudománya ebben az időszakban is használta,⁷¹ sőt akkor is használhatta volna a korrupciós bűncselekmény fogalmát, ha azt a kódex miniszteri indokolása nem is tartalmazta volna. Részemről éppen a korrupciós bűncselekmények tudományos fogalma alapján állapítottam meg, hogy a közérdekű bejelentő üldözése a tényállásában szereplő előny

⁶¹ KRÁNITZ (1998) 4-5. o. TÓTH (2001) 157. o., illetve HOLLÁN (2012a) 69-72. o.

⁶² Ezekre lásd pl. VÉGVÁRI (2001), HOLLÁN (2003), GÖRGÉNYI (2004), VÉGVÁRI (2008), Hollán (2011c)

⁶³ 1998. évi LXXXVII. törvény 55. §.

⁶⁴ 2011. évi CL. törvény 12. §.

⁶⁵ Ennek vonatkozásában összegzésként lásd a kismonográfia 5.1.1. címét.

⁶⁶ 1961. évi Btk. 149-150. §.

⁶⁷ 1961. évi Btk. 151-152. és 235. §

⁶⁸ 1961. évi Btk. 153. §.

⁶⁹ Pl. 1978. évi Btk. XV. Fejezet VII-VIII. cím.

⁷⁰ Az 1978. évi Btk. miniszteri indokolása. In: Büntető Törvénykönyv. KJK, Budapest, 1979. 312-313. o.

⁷¹ Vö. HOLLÁN (2011a) 228-248. o.

hiányában a tudományos rendszerben sem korrupciós, hanem a hivatalos (más közszolgálatot ellátó, illetve közérdek védelmében eljáró) személyek elleni bűncselekmény.⁷²

II. A Btk. XXVII. fejezete kifejezetten a „korrupciós bűncselekmények” címet viseli. Ez azt jelenti, hogy a korrupciós bűncselekmény – hazai jogunkban először – tételes jogi fogalomként jelentkezik.⁷³ Erre figyelemmel tudományos kérdésként elsődlegesen az e fejezetbe sorolt tényállások közös – és egyben más deliktumoktól elhatároló – vonásainak feltárása merül fel.

A jogirodalomban képviselt egyik álláspont szerint a korrupciós bűncselekmények közös jogi tárgyakra (a közélet tisztaságára) tekintettel különülnek el a kódexben.⁷⁴ Ezzel azonban nincs összhangban, hogy a közélet tisztaságát jogi tárgyként egyetlen esetben, mégpedig a gazdasági adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztása⁷⁵ kapcsán említi a Btk. javaslatának indokolása.⁷⁶ Ennek tényállása viszont a Btk. rendszerében nem a korrupciós, hanem „a gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények” közé tartozik.⁷⁷

A közélet tisztasága fogalom ráadásul – magas absztrakciós fokából eredő bizonytalansága miatt – legfeljebb a jogi tárgy rendszerezési funkciójának ellátására alkalmas, a jogalkalmazás terén nem nyújt segítséget. A korrupciós tényállásokban szereplő bizonytalan tartalmú kategóriák (pl. az előny jogtalansága) értelmezéséhez álláspontom szerint a közélet tisztaságánál jóval konkrétabb és az egyes korrupciós szférák tekintetében elkülönülő⁷⁸ jogi tárgyak meghatározása szükséges. Erre figyelemmel viszont a korrupciós bűncselekmények elsősorban nem is jogi tárgyak, hanem sokkal inkább más tényállási elemeik alapján tekinthetők egymáshoz hasonló tényállásoknak.

A hatályos jog vonatkozásában további elemzést igénylő kérdésként merülhet fel, hogy vannak-e a kódexben olyan bűncselekmények, amelyek csak a tételes jog alapján vagy csak tudományos szempontból minősülnek korrupciónak. Az általam választott módszertani

⁷² Vö. HOLLÁN (2011a) 228. o. A közérdekű bejelentő üldözése 2013. február 2. napja óta szabálysértésnek minősül [Szabs tv. 206/A. §], ezzel azonban csak bűncselekményi jellegét veszítette el, korrupciós jelleget nem szerezhetett.

⁷³ GÁL szerint ezzel a korrupció fogalma is „anyagi büntetőjogi fogalommá” vált [(2013) 183. o.]. Részükről ebben a vonatkozásban még tartózkodóbak vagyunk, a korrupciót önmagában nem tartjuk büntetőjogi fogalomnak. Vö. 1.1., illetve 1.2. cím.

⁷⁴ GÁL (2013) 183. o.

⁷⁵ Btk. 409. §.

⁷⁶ Az Btk. javaslatának 408. §-hoz fűzött indokolás (A gazdasági adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztása a javaslatban még ezen § szám alatt szerepelt).

⁷⁷ Btk. XLI. fejezet.

⁷⁸ Vö. 2.1.1.1.A., illetve 3.1.1.1.B. cím.

megfontolások⁷⁹ és a kismonográfiában használt fogalmak⁸⁰ alapján mindkét kérdésre tagadó választ kell adni. Nem kizárt azonban, hogy más szerzők saját definíciójuk alapján ezen kérdéseknél eltérő következtetésre jutnak.

1.2.2. A korrupciós bűncselekmények fajtái

1.2.2.1. Az alapkategóriák és azok megkülönböztetése

A korábbi kódex

- elsődlegesen hazai, illetve nemzetközi vonatkozású,⁸¹
- működéssel (eljárással), illetve befolyással kapcsolatos,⁸²
- passzív, illetve aktív,⁸³ valamint
- hivatalos személlyel, gazdálkodó szervezettel kapcsolatos⁸⁴ korrupciós bűncselekmények között különböztetett.⁸⁵

A kódex addig konzekvens rendszere azonban megtört, amikor a 2001. évi CXXI. törvény beiktatta a hatósági eljárással kapcsolatos aktív és passzív vesztegetést.⁸⁶ Ha ugyanis a jogalkotó az addigi szabályozás rendszeréhez hű akart volna maradni, akkor ennek a bűncselekménynek a passzív oldali tényállását az 1978. évi Btk. 252/A. §-ába, az aktívát pedig 255. §-ába kellett volna beiktatnia.

A hatályos kódex

- elsősorban működéssel (eljárással), illetve befolyással kapcsolatos,⁸⁷
- másodsorban hivatalos személlyel, gazdálkodó szervezettel vagy hatósági eljárással összefüggő,⁸⁸
- harmadsorban aktív, illetve passzív,⁸⁹
- negyedrészt pedig hazai és nemzetközi vonatkozású⁹⁰

⁷⁹ Vö. 1.1.1.1., illetve 1.2.1. cím

⁸⁰ Vö. 1.1.1.2. cím.

⁸¹ 1978. évi Btk. XV. fejezet VII., illetve VIII. cím.

⁸² 1978. évi Btk. 250-255/A., illetve 256. §, valamint később 258/B-258/D. §, illetve 258/E. §.

⁸³ 1978. évi Btk. 250-252, illetve 253-254. §, 1999. március 1. napjától 258/B-C., illetve 258/D. §, 2012. január 1. napjától 258/C. § (1)-(2), illetve (3)-(4) bek.; 256., illetve 256/A. §.

⁸⁴ 1978. évi Btk. 250., illetve 251-252.; 253., illetve 254. §; 256. § (1)-(2), illetve (3)-(4) bek., valamint 256/A. § (1) bek., illetve (2) bek.

⁸⁵ A korábbi kódex bizonyos megkülönböztetéseinek sorrendjére lásd FÖLDVÁRI (1998) 264. o.

⁸⁶ 1978. évi Btk. 255. § (1), illetve (2) bek. Hatályos 2002. április 1. napjától.

⁸⁷ Btk. 290-296., illetve 297-300. §.

⁸⁸ Btk. 290-291., 293-294. §., illetve 295-296. §, illetve 298. § (1), illetve (2) bek., valamint 299., illetve 300. §.

⁸⁹ Btk. 290. illetve 291., 293., illetve 294. 295, illetve 296., valamint 298., illetve 299-300. §.

korruptió bűncselekmények között különböztet.

A szisztéma azonban eleve törést szenved, hiszen a befolyással üzérkedésnél másodlagos az aktív és passzív oldali korruptió cselekmények elkülönítése, és csak harmadlagos a hivatalos személlyel, illetve gazdálkodó szervezettel kapcsolatos tényállásoké.⁹¹

A jogirodalomban már korábban is volt példa,⁹² és részemről is kísérletet tettem⁹³ a tényállások törvényitől eltérő rendszerben való tárgyalására. Ezt a hagyományt követve a kismonográfia elsősorban a hivatalos személlyel, gazdálkodó szervezettel, illetve hatósági eljárással kapcsolatos korruptió bűncselekmények között különböztet. Ezen belül elkülönítve tárgyalja a működéssel (eljárással), illetve a befolyással kapcsolatos előnyökre épülő tényállásokat, azaz egyik oldalról a vesztegetést, másik oldalról pedig a befolyással üzérkedést (befolyás vásárlását). Harmadlagosan elkülöníti az passzív és aktív oldali korruptió bűncselekményeket, negyedsorban pedig azok hazai, illetve külföldi vonatkozásokban elkövetett változatait. A megkülönböztetések minden tekintetben – így a vesztegetést, illetve a befolyással üzérkedés belső felosztása tekintetében is – egységes logikai rendszert követnek, amely viszont így mindkét kódex szisztémájától eltér.

1.2.2.2. *Önálló vagy utaló tényállások*

I. A vesztegetés különböző szférákban elkövetett változatait büntetni rendelő szakaszok ugyan sok tekintetben hasonló szerkezetűek, de a korábbi és a hatályos kódexben is önálló tényállások voltak. Az új kódexben sem nyert elfogadást az a kodifikációs tervezet, amely szerint a hivatalos személy általi elkövetés lényegében a vesztegetés minősítő körülménye lett volna.⁹⁴ A korruptió bűncselekmények szabályozása viszont ebben a vonatkozásban sem egységes, mert a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedést (és befolyás vásárlását) az új kódex is a hivatali megfelelőjére utaló rendelkezésekben szabályozza.⁹⁵

II. A korábbi kódex önálló tényállásokban nevesítette a nemzetközi kapcsolatban elkövetett korruptió bűncselekményeket.⁹⁶ A jogirodalomban azonban már ekkor rámutattak arra, hogy a nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekményekre vonatkozó szabályozás

⁹⁰ A nemzetközi vonatkozású tényállások Btk. 290. § (4) bek., 291. § (4) bek., 293. § (3) bek., 294. § (4) bek., 295 (2) bek., 296 (2) bek., 298. § (3) bek., illetve 299. § (3) bek.

⁹¹ Vö. 298-300. §.

⁹² Pl. VIDA (1999) 389., illetve 393. o.

⁹³ HOLLÁN (2011a) 234., illetve 236. o.

⁹⁴ BÓCZ (2004) 38., 40. o.

⁹⁵ Btk. 299., illetve 300. §; 298. § (1) bek., illetve (2) bek.

⁹⁶ 1978. évi Btk. 258/B-258/E. §

önálló tényállások megalkotása helyett értelmező rendelkezések segítségével is megoldható lett volna, mégpedig sokkal elegánsabban.⁹⁷

A hatályos kódex – talán erre is figyelemmel – a külföldi hivatalos személlyel (gazdálkodó szervezettel, nemzetközi bírósággal) kapcsolatos tényállásokat utaló rendelkezésben szabályozza. Ez az új megoldás kodifikációs szempontból kifogástalan, de természetesen nem akadályozza annak, hogy a nemzetközi vonatkozású tényállásokat tudományos szempontból külön tárgyaljam. Ennek segítségével ugyanis elemzési és didaktikai szempontból hatékonyabban fel tudom tárni és jobban ki tudom emelni ezek eltéréseit⁹⁸ a hazai vonatkozású tényállásokhoz képest.

III. Az önálló tényállások általában külön §-ban, az utalók általában bekezdésben helyezkednek el. A kódexek azonban ebben sem egységesek, mert az 1978. évi Btk. a nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmények között a befolyással üzérkedést, illetve a befolyás vásárlását önálló tényállásként is külön bekezdésekben szerepeltette.⁹⁹ Az új kódexben pedig a befolyással üzérkedés hivatalos személlyel és gazdálkodó szervezettel kapcsolatos változatai – bár utaló tényállások – tudatosan¹⁰⁰ külön §-okban vannak.¹⁰¹ Nyilvánvalóan szerencsésebb lett volna mindkét kódexben egységes koncepciójú tagolás alkalmazása.

1.2.2.3. A terminológia

I. A korábbi kódex a megfelelő tényállásokat is „vesztegetés” elnevezés alatt külön §-okban, de önálló cím nélkül szabályozta.¹⁰² A különböző társadalmi szférák kapcsán elkülönülő változatok megkülönböztetésének igénye azonban már abban az időben is felmerült.

A Legfelsőbb Bíróság akkor hatályos a bűncselekmények megnevezéséről szóló állásfoglalásában a következő elnevezések szerepeltek:

- hivatalos személy által elkövetett vesztegetés büntette,¹⁰³

⁹⁷ Vö. TÓTH (2000) 267. o.

⁹⁸ Vö. 2.1.1.2., 2.1.2.2., 2.2.1.2., 2.2.2.2., 3.1.1.2., 3.1.2.2., illetve 4.1.1.2., illetve 4.1.2.2. cím.

⁹⁹ 1978. évi Btk. 258/E. § (1), illetve (2) bek.

¹⁰⁰ A Btk. javaslatának 299-300. §-hoz fűzött indokolás: „A javaslat a befolyással üzérkedést az eddigi egy helyett két önálló szakaszban szabályozza. Önálló szakaszba kerül, ha a befolyással üzérkedést hivatalos személlyel kapcsolatban követik el, illetve külön szakasz szabályozza a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személlyel kapcsolatos elkövetést.”

¹⁰¹ Btk. 299., illetve 300. §.

¹⁰² 1978. évi Btk. 250-255. §.

¹⁰³ 1978. évi Btk. 250. § (1) bek.

- állami szerv (gazdálkodó szervezet, társadalmi szervezet, egyesület) dolgozója (tagja) által elkövetett vesztegetés vétsége,¹⁰⁴
- hivatali vesztegetés vétsége,¹⁰⁵
- vesztegetés vétsége,¹⁰⁶
- önálló intézkedésre jogosult személy megvesztegetésének vétsége.¹⁰⁷

A korabeli jogirodalomban hivatali,¹⁰⁸ illetve gazdasági vesztegetésről szóltak.¹⁰⁹ A hivatali vesztegetés terminológiát magam is alkalmaztam,¹¹⁰ de a gazdasági jelzöt már akkor is pontatlannak tartottam, hiszen a bűncselekményt már akkor sem csak gazdasági tevékenységgel kapcsolatban lehetett elkövetni.¹¹¹

A gazdasági jelzővel együtt járó pontatlanság elkerülése végett korábban nem-hivatali vesztegetésről szóltam.¹¹² Ma már azonban ezt a megjelölést nem tartom szerencsésnek. A hivatali minőség tagadása ugyanis nem alkalmas a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos tényállások egyértelmű beazonosítására,¹¹³ hiszen éppúgy ráillik a bírósági vagy más hatósági eljárással kapcsolatos (általam korábban igazságszolgáltatásinak nevezett¹¹⁴) vesztegetésre is.

A hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetésre¹¹⁵ a jogirodalomban használták a „bírósági vagy más hatósági eljárásban elkövetett vesztegetés elnevezést is.”¹¹⁶ A tényállást akár már ekkor hatósági eljárásban elkövetett vesztegetésnek is lehetett volna hívni, hiszen a korábbi Btk. – a címekben szokásos egyszerűsítésnek megfelelően – hatósági eljárás akadályozásának nevezte azt a bűncselekményt, amelynek tényállása „bírósági vagy egyéb hatósági eljárásban” kitélt tartalmazta.¹¹⁷

Az új kódexben a vesztegetés többi esetkörénél a § címe a „hivatali”, illetve a „bírósági vagy hatósági eljárásban” szűkítést tartalmazza,¹¹⁸ míg a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos

¹⁰⁴ 1978. évi Btk. 251. § (1) bek.

¹⁰⁵ 1978. évi Btk. 253. § (1) bek.

¹⁰⁶ 1978. évi Btk. 254. § (1) bek.

¹⁰⁷ 1978. évi Btk. 254. § (2) bek.

¹⁰⁸ VIDA (1999) 382. 389. o., SINKU (2005) 309., 315., Hollán (2011a) 236. o.

¹⁰⁹ VIDA (1999) 393., 398 o., SINKU (2005) 311., 313. o.

¹¹⁰ HOLLÁN (2011) 236. o.

¹¹¹ Vö. 3.1.1.1.G. cím.

¹¹² HOLLÁN (2011a) 236. o.

¹¹³ 1978. évi Btk. 251-252. és 254. §.

¹¹⁴ HOLLÁN (2011a) 239-240. o.

¹¹⁵ 1978. évi Btk. 255. §.

¹¹⁶ VIDA (2005) 425. o.

¹¹⁷ 1978. évi Btk. 242/A. §.

¹¹⁸ Btk. 293-294., illetve 295-296. §.

tényállásokat¹¹⁹ a jogalkotó mindenféle további jelző nélkül szerepelteti. A szektorok szerinti terminológiai megkülönböztetés igénye dicséretes előrelépés, de az egyik tényállás jelző nélkül hagyása egyáltalán nem szerencsés. Ebből ugyanis – a többi vesztegetési tényállással összevetve – arra lehet következtetni, hogy a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés képezi a korrupciós bűncselekmények szabályozásának kiindulópontját, amihez képest a többi büntető rendelkezés pedig már csak erre épülő speciális tényállást képez. Valójában – ahogy láthattuk¹²⁰ – a hivatali, gazdálkodó szervezettel kapcsolatos, illetve a hatósági eljárásban elkövetett korrupciós cselekmények a vesztegetés önálló esetkörei, amelyek tényállásai (ha számos vonatkozásban hasonlítanak) alkalmazásuk szempontjából „önjáróak”. Jogesztétikailag helyesebb lett volna, ha a tényállások viszonya az elnevezésükben is tükröződne, azaz a Btk. 290-291. §-ában szereplő tényállások a törvényben is külön jelzöt kaptak volna. A megnevezés hiányára tekintettel jogirodalomban továbbra is elfogadott a gazdasági vesztegetés terminológia,¹²¹ amely helyett azonban részemről a fenti okok miatt inkább a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos jelzöt preferálok.

A Btk. a vesztegetés elfogadása bírósági vagy hatósági eljárásban terminológiát használja.¹²² Részemről a bírósági eljárásra utalást a címben (és a szövegben is) feleslegesnek tartom, mivel hatóság „a bíróság és az ügyész is”.¹²³ Erre figyelemmel elegendő lett volna az új kódexben a vesztegetés hatósági eljárásban terminológia használata. A hatósági „eljárásban” való elkövetésre utalás sem szerencsés, hiszen a cselekmény nyilvánvalóan akkor is elkövethető, ha a hatósági eljárás még nincsen (és végül nem is lesz) folyamatban.¹²⁴ Részemről minderre figyelemmel kismonográfiámban a hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetés kifejezést használom.

A befolyással üzérkedés (és befolyás vásárlás) tényállásait az új kódex terminológiailag nem különbözteti meg,¹²⁵ meghagyva lényegében a korábbi kódex megoldását.¹²⁶ A vesztegetési tényállások törvényi elnevezései ismeretében azt várhatnánk, hogy a Btk. 299. §-ának „hivatali befolyással üzérkedés”, illetve a 300. §-nak a „befolyással üzérkedés” a címe. Hasonlóan kellett volna eljárnia a befolyás vásárlása tekintetében, ha annak hivatali és nem

¹¹⁹ Btk. 290-291. §.

¹²⁰ Vö. 1.2.2.2. cím.

¹²¹ INZELT (2013) 44. o.

¹²² Btk. 295. §.

¹²³ Btk. 459. § (1) bek. 9. pont.

¹²⁴ Vö. 4.1.1.1.B. cím.

¹²⁵ Btk. 298. § (1), illetve (2) bek.; 299., illetve 300. §.

¹²⁶ 1978. évi Btk. 256-256/A. §, illetve 258/E. §.

hivatali változatát a jogalkotó külön §-ban szabályozta volna.¹²⁷ A vesztegetési tényállások kapcsán kifejtettek alapján még helyesebb lett volna, ha a jogalkotó a 300. §-ban szereplő tényállást „gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedésnek” nevezte volna, ahogy részemről ebben a kismonográfiában teszem.

II. A korrupciós bűncselekmények körébe az 1942. évi X. törvény óta többféle elnevezésű tényállás tartozott, amelyek sok esetben a korrupció aktív és passzív oldalát is eltérően nevezték meg.¹²⁸ A 1978. évi Btk. koncepciójában a vesztegetés kifejezés fedte le a korrupciós bűncselekmény passzív és aktív oldalát,¹²⁹ de ezen megnevezéseket nem a törvény,¹³⁰ hanem a jogirodalom használta.¹³¹ A befolyással üzérkedés pedig eleve csak passzív oldali magatartást rendelt büntetni,¹³² de jogirodalom igen kreatívan ennek vonatkozásában is használta a passzív és aktív terminológiát.¹³³ Az utóbbi bűncselekmény aktív oldali magatartását azonban a 2011. évi CL. törvény befolyás vásárlásaként rendelte büntetni.¹³⁴ Az új tényállás elnevezése sem tökéletes, hiszen a vásárlás pl. csak az anyagi előnyöket fedi le. Beiktatása viszont már akkor felvetette azt a kérdést, hogy nem lenne-e indokolt a vesztegetés tekintetében is eltérő terminológiát használni a korrupciós bűncselekmény aktív és a passzív oldalára.

A Btk. korrupciós bűncselekményeken belül vesztegetés elfogadása,¹³⁵ vesztegetés¹³⁶ befolyással üzérkedés,¹³⁷ illetve a befolyás vásárlása¹³⁸ között különböztet. A terminológiai megkülönböztetés igényét a vesztegetés aktív és passzív oldala tekintetében is helyesnek tartom. Ez azonban nem mondható el a vesztegetés elfogadása kifejezés használatáról. A passzív vesztegető ugyanis valójában nem az aktív vesztegetést (mint olyat) fogadja el, hanem a jogtalan előny kapcsán valósít meg – a másik fél magatartásától sokszor független – elkövetési magatartásokat. Vesztegetés elfogadásáról ráadásul olyan esetekben végképp nem lehet szó, amikor a bűncselekmény – pl. jogtalan előny kérése esetén – aktív vesztegetés

¹²⁷ Vö. 1.2.2.2. cím.

¹²⁸ Vö. pl. 1942. évi X. törvény 1-5. §; 1961. évi Btk. 149-153. §.

¹²⁹ 1978. évi Btk. 250-255., illetve 258/B-D. §.

¹³⁰ Kis (2008) 401. o.

¹³¹ VIDA (1999) 381, 393., illetve 398 o.; HOLLÁN (2011a) 229., 234. o.

¹³² 1978. évi Btk. 256. §, 258/E. §.

¹³³ Pl. BELEGI (2001) 384. o., illetve Hollán (2011a) 228-229., illetve 243-244. o.

¹³⁴ 1978. évi Btk. 256/A., 258/E. § (2) bek..

¹³⁵ Btk. 291., 294., 296. §.

¹³⁶ Btk. 290., 293., 295. §.

¹³⁷ Btk. 299-300. §.

¹³⁸ Btk. 298. §.

elkövetését nem is feltételezi. Abban az esetben sem a vesztegetést fogadják el, amikor az aktív oldal cselekménye – befolyásolási¹³⁹ vagy kötelességszegési¹⁴⁰ – célzat hiányában nem is minősül bűncselekménynek (azaz vesztegetésnek).

Erre figyelemmel viszont továbbra is használom – ma már a törvényitől eltérő tudományos fogalomként – a passzív és aktív vesztegetés terminológiát. Ez egyébként az új kódexet elemző jogirodalomban bevett,¹⁴¹ de arra figyelemmel sem tekinthető problematikusnak, hogy az aktív vesztegetés kifejezés a Btk. miniszteri indokolásában is szerepel.¹⁴² Ezen felül megfelelően használom az aktív oldalon a megvesztegetés, illetve passzív oldalon a vesztegetés igen szemléletes kifejezéseket is. A befolyással üzérkedés, illetve befolyás vásárlása¹⁴³ tekintetében viszont a kismonográfia bizonyos fentebb jelzett aggályok ellenére, lényegében jobb kifejezés híján követi az új kódex (a korábbiából örökölt)¹⁴⁴ terminológiáját. A korábban általam is használt aktív befolyással üzérkedés¹⁴⁵ kifejezés ugyanis legalább ennyire nem találó, mivel a befolyás vásárlója nehezen tekinthető üzérkedőnek.

III. A korábbi kódex a „nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmények”,¹⁴⁶ illetve „vesztegetés nemzetközi kapcsolatban”,¹⁴⁷ befolyással üzérkedés nemzetközi kapcsolatban¹⁴⁸ elnevezéseket használt. A „nemzetközi kapcsolatban” elkövetésre utalás azonban nem volt szerencsés választás, mert nem volt összhangban a tényállások tartalmával. Ha ugyanis egy magyar hivatalos személyt egy betelepülni szándékozó cég vezetője megvesztegetett, akkor cselekményét ugyan nemzetközi kapcsolatban követette el, de az nem felelt meg a törvényben szereplő nemzetközi kapcsolatban elkövetett vesztegetés¹⁴⁹ tényállásának.

A Btk. a külföldi gazdálkodó szervezetekkel kapcsolatos vesztegetést és befolyással üzérkedést (befolyás vásárlását) önálló elnevezés nélkül szabályozza.¹⁵⁰ Mivel álláspontom szerint a nemzetközi vonatkozású tényállások elkülönült elemzést igényelnek, ezek

¹³⁹ Vö. 2.1.2.1.E. cím.

¹⁴⁰ Vö. 3.1.2.1.E. cím.

¹⁴¹ GÁL (2013) 183. o.

¹⁴² „A fejezet új szerkezeti rendjének megfelelően a fejezetben szabályozott következő bűncselekmény az aktív hivatali vesztegetés”. A Btk. 293. §-ához fűzött indokolás.

¹⁴³ Btk. 298. §, illetve 299-300. §,

¹⁴⁴ 1978. évi Btk. 256. illetve 256/A. §, valamint 258/E. § (1), illetve (2) bek.

¹⁴⁵ Pl. HOLLÁN (2011b).

¹⁴⁶ 1978. évi Btk. XV. fejezet VIII. cím.

¹⁴⁷ 1978. évi Btk. 258/B-D. §.

¹⁴⁸ 1978. évi Btk. 258/E. §.

¹⁴⁹ 1978. évi Btk. 258/B. §.

¹⁵⁰ Btk. 290. § (4) bek., 291. § (4) bek., 298. § (3) bek., valamint 299. § (3) bek.

megjelölésére a külföldi hivatalos személlyel, külföldi gazdálkodó szervezettel, illetve nemzetközi bírósági eljárással kapcsolatos vesztegetés (befolyással üzérkedés, befolyás vásárlása) kifejezéseket használom.

1.2.2.4. A tényállások sorrendje

I. A korábbi kódexben a gazdálkodó szervezethez kapcsolódó tényállások vesztegetés és befolyással üzérkedés esetén is követték a hivatali korrupciós tényállásokat.¹⁵¹ A Btk.-ban vesztegetés esetén ez a sorrend megfordul,¹⁵² míg befolyással üzérkedés esetén viszont a korábbi megoldás maradt.¹⁵³ Részemről az utóbbi megoldást tartom szerencsésebbnek, mivel a hivatali vesztegetés a korrupció őstípusa, amelyhez képest a többi forma nemcsak mennyiségi, hanem minőségi – egészen a valódi jogi tárgy meghatározásáig terjedő – különbséget mutat. A büntetőjogi szabályozásnál – történetileg is, logikailag is – a korrupcióval összefüggő tilalmak elsőrendű címzettjei mindmáig a „hivatalos személyek”.¹⁵⁴

A vesztegetési tényállások új sorrendje – a fentiek szerint¹⁵⁵ – nem magyarázható azzal sem, hogy a gazdálkodó szervezethez kapcsolódó tényállás a vesztegetés *quasi* alapesete lenne. Ez a változtatás nincs összhangban az új kódex azon – önmagában egyébként vitatható, de más fejezeteknél érvényesülő – szerkesztési elvével,¹⁵⁶ hogy a fejezetet a legsúlyosabb bűncselekmény vezeti be.

II. A korábbi Btk. eredetileg a passzív vesztegetést szabályozta előbb.¹⁵⁷ Ez alól a kódex rendszerét szükségtelenül megtörve kivételt képeztek a nemzetközi kapcsolatban elkövetett vesztegetés,¹⁵⁸ illetve a hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetés¹⁵⁹, amely pont fordított megoldást alkalmazott. A főszabályhoz alkalmazkodva a 2011. évi CL. törvény a befolyás vásárlását is a befolyással üzérkedést követően helyezte el, mégpedig a nemzetközi vonatkozású tényállások között is.¹⁶⁰

¹⁵¹ 1978. évi Btk. 250., illetve 251-252.; 253., illetve 254.; 256. § (1), illetve (3) bek.

¹⁵² Btk. 290-291., illetve 293-294. §.

¹⁵³ Btk. 298. § (1) és (3), illetve (2) bek., valamint 299., illetve 300. §.

¹⁵⁴ BÓCZ (2000) 111. o.

¹⁵⁵ Vö. 1.2.2.2. cím.

¹⁵⁶ Így pl. a korábbi kódex sorrendjétől eltérve a Btk. XVIII., illetve XXVIII. fejezetében is.

¹⁵⁷ 1978. évi Btk. 250-252, illetve 253-254. §.

¹⁵⁸ Pl. 1978. évi Btk. 258/B., illetve 258/D. §, valamint a 2012. január 1. napjától 258/C. § (1)-(2), illetve (3)-(4) bek.

¹⁵⁹ 1978. évi Btk. 255. § (1), illetve (2) bek. Hatályos 2002. április 1. napjától.

¹⁶⁰ 1978. évi Btk. 256., illetve 256/A. §, valamint 258/E. § (1), illetve (2) bekezdés.

A Btk.-ban következetesen (de lényegében bármilyen érdemi indokolás nélkül) viszont az aktív oldali tényállások vannak elől.¹⁶¹ Ez a megoldás ugyan koherens, de részemről azt arra figyelemmel sem tartom szerencsésnek, hogy a passzív oldali tényállás írja le a jogtárgyat közelebbről veszélyeztető cselekményt. Erre figyelemmel művemben a kódex rendszeréhez képest fordított, szintén következetes szisztémát alkalmazok.

III. A nemzetközi kapcsolódású tényállások az új kódexben mindig követik a megfelelő hazai vonatkozású büntető rendelkezést.¹⁶² Ez a helyes megoldás a befolyás vásárlásánál megtörik, mivel a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos változat¹⁶³ – rendszerbeli törést okozva – beékelődik a hivatalos személy és a külföldi hivatalos személy vonatkozásában elkövetett tényállások közé.

1.2.2.5. Részösszegzés

1. A Btk. továbbra is egy fejezetben szabályozza az összes szükségképpen korrupciós bűncselekményt, azaz a vesztegetést, a vesztegetés elfogadását, a befolyással üzérkedést és a befolyás vásárlását.
2. A közérdekű bejelentő üldözése (ami 2013. február 1. napjától szabálysértéssé minősült át) korábban sem volt korrupciós bűncselekmény.
3. A korrupciós bűncselekmények körében megkülönböztethetők: (a) a hivatalos személlyel, gazdálkodó szervezettel, illetve hatósági eljárással kapcsolatos tényállások; ezen belül a (b) működéssel vagy befolyással kapcsolatos tényállások, ezeken is belül (c) passzív és aktív oldali cselekmények, valamint (d) hazai illetve nemzetközi vonatkozású rendelkezések.
4. Az új kódexben egységes megoldást kellett volna keresni arra, hogy a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos korrupciós bűncselekményeket önálló tényállásban vagy a hivatali megfelelőjére utaló rendelkezésekben szabályozzák. A vesztegetésnél az egyik, a befolyással üzérkedésnél a másik megoldás alkalmazása nem tanúskodik átgondolt kodifikációról.
5. Mindenképpen helyeselhető megoldás, hogy a Btk. a külföldi hivatalos személlyel (gazdálkodó szervezettel, nemzetközi bírósággal) kapcsolatos tényállásokat utaló rendelkezésben szabályozza. Ez azonban természetesen nem akadályozza annak, hogy a

¹⁶¹ Btk. 290, illetve 291. §; 293., illetve 294. §, 295., illetve 296. §; 298., illetve 299-300. §.

¹⁶² Btk. 299. § (3) bek., illetve 298. § (3) bek.

¹⁶³ Btk. 298. § (2) bek.

kismonográfia a külföldi vonatkozású tényállások eltéréseit tudományos szempontból külön tárgyalja.

6. Az egyes vesztegetési tényállások közötti terminológiai megkülönböztetés igénye (az önálló címek: pl. „hivatali vesztegetés” alkalmazása), mindenképpen dicséretes előrelépésnek tekinthető. Az alkalmazott terminológia azonban számos vonatkozásokban komoly kritikával illethető.
7. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos tényállás jelző nélkül hagyása arra a téves következtetésre vezethet, hogy ez a tényállás képezné a korrupciós bűncselekmények szabályozásának kiindulópontját, a többi büntető rendelkezés pedig már csak erre épülő speciális tényállást jelentene. A törvény hallgatásából eredő megnevezési nehézségeket kiküszöbölendő a jogirodalomban korábban és az új kódex tekintetében is a „gazdasági” vesztegetés kifejezést használták. Ezt azonban részemről pontatlannak tartom, hiszen a bűncselekményt nem csak ilyen tevékenységgel kapcsolatban lehet elkövetni. Helyesebb lett volna e tényállásokat már korábban, de a Btk.-ban mindenképpen gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetésnek nevezni, ahogy azt a kismonográfia is teszi.
8. Az új kódexben elegendő lett volna pl. a vesztegetés hatósági eljárásban terminológia használata is. A vonatkozó tényállások címe (és szövege) hiába utal bírósági eljárásra, hiszen a törvény értelmező rendelkezése alapján hatóság „a bíróság és az ügyész is”.
9. A terminológiai megkülönböztetés igényét a vesztegetés aktív és passzív oldalán is helyesnek tartom, de a vesztegetés elfogadása kifejezés használatát nem tartom szerencsésnek. A passzív vesztegető ugyanis valójában nem az aktív vesztegetést (mint olyat) fogadja el, hanem a jogtalan előny kapcsán valósít meg elkövetési magatartásokat. Vesztegetés elfogadásáról ráadásul olyan esetekben végképp nem lehet szó, amikor a bűncselekmény – pl. jogtalan előny kérése esetén – aktív vesztegetés elkövetését nem is feltételezi. Erre figyelemmel viszont a törvényitől eltérő tudományos fogalomként továbbra is használom a passzív és aktív vesztegetés terminológiát.
10. A korábban a külföldi hivatalos személlyel (külföldi gazdálkodó szervezettel) kapcsolatos tényállások szövegében szereplő nemzetközi kapcsolatban elkövetés terminológia igen bizonytalan értelmű volt, így annak elhagyása az új kódex kodifikációjának további helyes lépése. Mivel azonban e tényállások a kismonográfiában elkülönült elemzést igényelnek (vö. összegzés 5. pont), így ezek

megjelölésére a külföldi hivatalos személlyel, külföldi gazdálkodó szervezettel, illetve nemzetközi bírósági eljárással kapcsolatos jelzőket használom.

11. A korábbi Btk. mindig a hivatali korrupciós bűncselekményeket szabályozta először, addig a Btk. ezt a sorrendet vesztegetés esetén tudatosan megtöri. Álláspontom szerint ez az újítás, amit az új kódex egyébként a befolyással üzérkedés esetén már nem alkalmaz, nemcsak a korrupciós bűncselekmények szabályozástörténetét, hanem elvi alapjait tekintve sem szerencsés. A korrupciós bűncselekmények östípusa ugyanis a hivatali korrupció tekinthető, amelyhez képest a többi korrupciós forma nemcsak mennyiségi, hanem minőségi – egészen a jogi tárgy meghatározásáig terjedő – különbségeket mutat. Erre figyelemmel az új kódexben szerencsésebb lenne egy olyan egységes rendszert alkalmazni, amely – a kismonográfiához hasonlóan – a vesztegetés és befolyással üzérkedés esetén is mindig a hivatalos személlyel kapcsolatos tényállásokat tartalmazza előbb.
12. A korábbi kódex főszabályával szemben a Btk.-ban következetesen az aktív oldali tényállások szerepelnek előbb. Ez a megoldás az új kódexben ugyan koherens, de azt kismonográfiámban elfogadni nem tudom. Részemről az elemzést mindig passzív oldali tényállással indítom, mivel az írja le a jogtárgyat közelebbről veszélyeztető cselekményt.
13. A hazai és külföldi vonatkozású korrupciós tényállások helyes sorrendje az új kódexben a befolyás vásárlásánál megtörik, mivel a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos változat – rendszerbeli törést okozva – beékelődik a hivatalos személy és a külföldi hivatalos személy vonatkozásában elkövetett tényállások közé. Ennek a hibának a megszüntetése – ha csak kis mértékben is, de – növelné a kódex rendelkezéseinek áttekinthetőségét.

2. A HIVATALOS SZEMÉLLEL KAPCSOLATOS KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK

„Nehogy pedig az ítélőmestereket ajándékokkal megvesztegessék, a rákosi szigorú eskü alatt meg kell fogadniok és igérniök, hogy mindenki részére igazságos, törvényes és istenes ítéletet fognak mondani, és annak okáért minden perlekedőnek tetszésétől fog függni, ha vajjon akar-e nekik ajándékot adni vagy nem? [...] Mindazonáltal, ha valamely peres fél törvényesen bebizonyíthatja azt, hogy valamelyik ítélőmester az ilyen ajándékok miatt valaki részére hamis és igaztalan ítéletet mondott, akkor az olyan ítélőmester fejével és javainak elvesztésével bünhődjék.”¹⁶⁴

2.1. A HIVATALI VESZTEGETÉS

2.1.1. A passzív hivatali vesztegetés

2.1.1.1. A hivatalos személy által elkövetett vesztegetés

2.1.1.1.A. A jogi tárgy

A hivatalos személy által elkövetett vesztegetés jogi tárgya az ilyen személyek kötelességeinek teljesítésébe (pártatlan működésébe) vetett bizalom. A bűncselekmény bizonyos esetekben veszélyezteti a hivatalos személyek kötelességének teljesítését is.¹⁶⁵

2.1.1.1.B. A passzív vesztegető: a hivatalos személy

I. A passzív vesztegetőként szereplő hivatalos személyeknek a korábbi Btk. alapvetően három csoportját határozta meg, ami azonban inkább a rendelkezés eredeti szövegében tükröződött.¹⁶⁶

Az első csoportba tartozó esetekben a hivatalos személyi minőséget a törvény bizonyos közjogi tisztségek, állások, valamint státuszok (pl. országgyűlési képviselő,¹⁶⁷ köztársasági elnök,¹⁶⁸ közjegyző¹⁶⁹) felsorolásával határozta meg.

A hivatalos személyek második (számszerűleg legnagyobb) csoportját a korábbi kódex úgy határozta meg, hogy nevesítette azokat a szervezeteket (pl. államigazgatási szerv, önkormányzati igazgatási szerv), amelyeknél szolgálatot teljesítő személy hivatalos személynek minősül, ha tevékenysége a szerv rendeltetészerű működéséhez kapcsolódik.

¹⁶⁴ II. Ulászló Harmadik dekrétuma 4. cikkely.

¹⁶⁵ E kategóriák összefüggésére lásd WIENER (1972) 89-90. o., HOLLÁN (2010a).

¹⁶⁶ A három csoport szépen tükröződött a 1978. évi Btk. 137. § 1. pontjának eredetileg (azaz 1979. július 1. napjától) hatályos szövegében. Ehhez részletesen lásd WIENER (1968) 579. o.

¹⁶⁷ 1978. évi Btk. 137. § 1. pont a) alpont.

¹⁶⁸ 1978. évi Btk. 137. § 1. pont b) alpont.

¹⁶⁹ 1978. évi Btk. 137. § 1. pont h) alpont.

Ilyenek pl. az ügyintézők és ügykezelők (azaz a közszolgálati tisztviselők¹⁷⁰), de nem minősülnek ilyenek az említett szerveknél dolgozó gépkocsivezetők, a szakmunkások, illetve takarítók.

A hivatalos személyek harmadik csoportját azok alkották, akik jogszabály alapján közhatalmi (államigazgatási) feladatokkal megbízott szervnél, testületnél, közhatalmi (államigazgatási) feladatot látnak el. Ezek körébe sorolta a joggyakorlat pl. a közokiratnak minősülő bizonyítványt kiállító tanárokat.¹⁷¹ A hivatalos személyek e csoportjába azonban csak az tartozott, ha jogszabály ad valamely szervnek megbízást közhatalmi, államigazgatási feladat ellátására. Nem tartozik e pont hatálya alá, ha egyébként közhatalmi, államigazgatási szerv egyedi megbízás alapján közhatalmi, államigazgatási feladattal bíz meg valamely (nem közhatalmi, államigazgatási) szervet.¹⁷² Így nem minősült hivatalos személynek azon egyesületi elnök, akinek hatósági jogköre nem jogszabályon alapult, hanem annak ellátására az államigazgatási szervvel (megyei hivatallal) kötött megbízási szerződés jogosította fel. Nem hivatali (hanem gazdálkodó szervezettel kapcsolatos) vesztegetést követett el, amikor beosztásából eredő helyzetével visszaélve – jogtalan előnyért, anyagi ellenszolgáltatásért, illetve az ő javára elvégzett ingyenmunkákért – a bíróság által ítéletben kiszabott, ám ténylegesen el nem végzett közérdekű munka elvégzését igazolta.¹⁷³

A hivatalos személyek negyedik esetkörét nem a Btk. határozta meg, hanem valamely foglalkozási csoport (pl. közterület felügyelő) hivatalos személyi minősége közvetlenül más jogszabály kifejezett rendelkezésén alapult.¹⁷⁴

II. A hivatalos személy fogalmán a Btk. annyiban változtatott, hogy a hivatalos személynek minősülő személyek első két kategóriáját tartotta fenn, harmadiknak csak egy részét beolvasztva a második csoportba.

Az első csoportba tartoznak azok a személyek, akik választással vagy kinevezéssel elnyert közjogi tisztségük alapján, önmagában a közhivatali funkciónak a betöltésére tekintettel minősülnek hivatalos személynek mindaddig, amíg ezt a státuszt betöltik”.¹⁷⁵ Az egyes státuszok, illetve szervek felsorolását természetesen – ahogy korábban többször is – a Btk. is

¹⁷⁰ 2011. évi CXCV. törvény 6. § 20. pont.

¹⁷¹ Legfelsőbb Bíróság Bfv. III. 2122/1994. sz. – BH 1995. 199.

¹⁷² Legfelsőbb Bíróság Bfv. III. 242/2011.

¹⁷³ Pécsi Ítéltábla Bf. I. 15/2012. – EBD 2012. B.13.

¹⁷⁴ 1999. évi LXIII. törvény 1. § (5) bek.

¹⁷⁵ Az Btk. javaslatának 458. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

átalakította (szerepel abban pl. a kormány megbízott¹⁷⁶). Ide tartozik a korábbiakhoz képest szintén újdonságként „a Magyarországon megválasztott európai parlamenti képviselő”,¹⁷⁷ illetve „a hajó vagy a légi jármű parancsnoka” is, amennyiben utóbbi „a nyomozó hatóságra vonatkozó rendelkezések alkalmazására jogosult”.¹⁷⁸

A hivatalos személyek másik csoportjába azok a személyek tartoznak, akik az Alkotmánybíróságnál, a Magyar Nemzeti Banknál, az Állami Számvevőszéknél, bíróságnál, ügyészségnél, minisztériumnál, autonóm államigazgatási szervnél, kormányhivatalnál, központi hivatalnál, önálló szabályozó szervnél, rendvédelmi szervnél, fővárosi vagy megyei kormányhivatalnál, önkormányzati igazgatási szervnél, megyei intézményfenntartó központnál vagy köztestületnél közhatalmi feladatot látnak el vagy szolgálatot teljesítenek, ha tevékenységük a szerv rendeltetésszerű működéséhez tartozik.¹⁷⁹

A Btk. alapján azonban nem minősül hivatalos személynek, aki az igazgatási vagy közhatalmi feladatot nem állami szerveknél (nem önkormányzati igazgatási intézményeknél és nem köztestületnél) látja el. Így a közokiratnak minősülő bizonyítványt kiállító egyetemi tanárok a vesztegetési tényállások kapcsán sem minősülnek hivatalos személynek, hiszen munkájukat nem köztestületnél végzik.

III. Ha az előnyt elfogadó nem hivatalos személy, de más hivatalos személy befolyásolására hivatkozik, akkor cselekménye hivatali befolyással üzérkedésnek minősül.¹⁸⁰

Ha pedig nem hivatalos személyként saját hivatalos személyi minőségét színlelve előnyt fogad el, akkor csalást¹⁸¹ követ el.

2.1.1.1.C. Az előny fogalma

A passzív hivatali vesztegetés tényállásának központi kategóriája az előny, ami a hivatalos vagy harmadik személy helyzetében beálló valamilyen kedvező változás. Az előny lehet vagyoni vagy személyes jellegű.

A vagyoni előny köréből a leggyakrabban fordul elő a pénzbeli, illetve pénzértéket képviselő dologi juttatás.¹⁸² Ezek mellett releváns lehet a tartozás elengedése,¹⁸³ a

¹⁷⁶ Btk. 459. § (1) bek. 11. pont d) alpont VI. fordulat.

¹⁷⁷ Btk. 459. § (1) bek. 11. pont b) alpont II. fordulat.

¹⁷⁸ Btk. 459. § (1) bek. 11. pont j) alpont II. fordulat.

¹⁷⁹ Az Btk. javaslatának 458. §-ához fűzött miniszteri indokolás (a javaslat szövegében még ez a § tartalmazta a hivatalos személy fogalmát).

¹⁸⁰ Vö. 2.2.1.1. cím.

¹⁸¹ Btk. 373. §.

¹⁸² BÓCZ (1996) 530. o.

¹⁸³ VIDA (1999) 382. o.

kamatmentes, vagy a piacihoz képest csökkentett kamatozású hitel kölcsön,¹⁸⁴ az árengedménnyel való vásárlás.¹⁸⁵

Személyes előny szexuális kapcsolat létesítése,¹⁸⁶ szaktanácsadóként való foglalkoztatás (amennyiben nem csak palástoló ügylet),¹⁸⁷ valamint az aktív vesztegető befolyásának érvényesítése.¹⁸⁸ Személyes előny a kölcsön (hitel) nyújtása piaci kamatkikötés mellett,¹⁸⁹ valamint az eladási ajánlat elfogadása is.¹⁹⁰

2.1.1.1.D. Az előny jogtalansága

I. A 2001. évi CXXI. törvény módosította úgy a korábbi kódexet, hogy abba az előny kapcsán bekerült a „jogtalan” jelző. A büntető kollégiumok vezetőinek 2002. május 27-ei álláspontra alapján „nem jelent érdemi eltérést a korábbi jogi helyzettől az, hogy a [törvény] az »előny« helyett a »jogtalan előny« kifejezést használja. A helyes jogértelmezés szerint az előnynek korábban is jogtalanoknak kellett lennie.”¹⁹¹

Nem minősült a jogirodalom szerint „a passzív vesztegetés esetében jogtalan korrupciós előnynek a társadalmi szokásoknak megfelelő, a szokásos udvariassági gesztusok körében maradó, jelentéktelen előnyben megnyilvánuló udvariasság, figyelmesség, így szokásos kismértékű vendégül látás, megkínálás, vagy például egy virágcsokor, egy-egy cigaretta, kávé, egy pohár ital, üdítő elfogadása.”¹⁹² A joggyakorlat pedig a másik oldalról arra mutatott rá, hogy vesztegetés tényállásában írt előnynek nincs értékhatára, ezért a néhány kg hús átadása tényállásszerű elkövetési magatartást alapozhat meg annak ellenére is, hogy az átadott dolog értéke nem jelentős, mivel alapvető élelmiszerként nem minősülhet udvariasságot kifejező jelentéktelen gesztusnak.¹⁹³

II. A Btk. a passzív hivatali vesztegetés tényállásában az előny kapcsán a jogtalan jelzöt nem szerepelteti.¹⁹⁴ A javaslat miniszteri indokolása szerint „a »jogtalan« kifejezés elhagyására [az aktív] hivatali vesztegetés tényállásánál kifejtettek az irányadók.”¹⁹⁵ Az aktív

¹⁸⁴ BÓCZ (1996) 530. o.

¹⁸⁵ CSEREI (2000) 145. o.

¹⁸⁶ BERKES (1999a) 694. o.

¹⁸⁷ CSEREI (2000) 145. o.

¹⁸⁸ VIDA (1999) 382-383. o.

¹⁸⁹ VIDA (1999) 382-383. o.

¹⁹⁰ Legfelsőbb Bíróság Katf. I. 381/1982. sz. – BH 1983. 185.

¹⁹¹ Kollégiumvezetők álláspontra 2002. május 27.

¹⁹² Így pl. VIDA 2005. 405. o.

¹⁹³ Legfelsőbb Bíróság Bf. III. 2374/2001. sz. – BH 2004. 6.

¹⁹⁴ Btk. 294. § (1) bek.

¹⁹⁵ Az Btk. javaslatának 294. §-ához fűzött indokolás.

hivatali vesztegetésnél viszont – amint majd látjuk – a jogtalan jelző mellőzésének magyarázataként az indokolás arra utal, hogy a törvény kifejezetten tartalmazza az előnnyel való befolyásolás célzatát.¹⁹⁶ Az aktív hivatali vesztegetés kapcsán kifejtettek viszont így – az indokolás készítőinek szándéka ellenére – nem alkalmazhatók egy olyan tényállásra, mint a passzív hivatali vesztegetés, amely az előnnyel való befolyásolás célzatát nem feltételezi (de még az előny befolyásolására való alkalmasságát sem).

A jogtalanság tényállási elemként való fennmaradását erősíti meg a rendszertani értelmezés, hiszen a büntetés többek között akkor enyhíthető korlátlanul (különös méltányolást érdemlő esetben akkor mellőzhető), ha az elkövető „a kapott *jogtalan* vagyoni előnyt vagy annak ellenértékét a hatóságnak átadja”.¹⁹⁷ Ugyanerre az eredményre vezet a történeti értelmezés körében annak felidézése is, hogy a Legfelsőbb Bíróság szerint a „helyes jogértelmezés” alapján „az előnynek” akkor „is jogtalanak kellett lennie”,¹⁹⁸ amikor a korábbi Btk. tényállása az előny fogalmát (a hatályoshoz hasonlóan) jelző nélkül tartalmazta.

Erre figyelemmel álláspontom szerint a jogalkalmazók akkor járnak el a leghelyesebben, ha a Btk. alkalmazásánál az elfogadott előny jogtalanságát a korábbi gyakorlat alapján ítélik meg. Ennek alapján továbbra is irányadónak tartom azt a jogértelmezést,¹⁹⁹ hogy a hivatalos személy által elfogadott előny formálisan nem volt jogtalan, ha van olyan jogszabály vagy más jogi norma, amely annak kérését vagy elfogadását megengedi. Nem jogtalan az olyan előny sem, amelynek elfogadása materiálisan nem jogellenes, azaz nem sérti (és nem veszélyezteti) a tényállás által védett egyik jogi tárgyat (azaz még a hivatalos személy pártatlanságába vetett bizalmat) sem. Ilyen pl. a szokásos udvariassági gesztusok, így egy kávéval, üdítővel, cigarettával való megkínálás,²⁰⁰ illetve egy kisebb virágcsokor elfogadása. Jogtalan azonban, ha a hivatalos személy a virágcsokrot kéri, illetve elfogadja azt, hogy az ügyfél egy üveg konyakkal vagy vendéglői ebédrel (vacsorával) kedveskedjen neki. Minden olyan előny eleve jogtalan, amelynek célja a kötelességszegés kiváltása.

2.1.1.1.E. Az elkövetési magatartások

A passzív hivatali vesztegetést az a hivatalos személy követi el, aki működésével kapcsolatban

¹⁹⁶ Az indokolás szerint „fogalmilag nem képzelhető el, hogy a befolyásolásra törekvéshez adott vagy ígért előny jogszerű legyen [...], ezért a »jogtalan« kifejezés használata felesleges”. A Btk. javaslatának 293. §-ához fűzött indokolás.

¹⁹⁷ Btk. 294. § (5) bek. Kiemelés tőlem – H. M.

¹⁹⁸ Kollégiumvezetők álláspontja 2002. május 27.

¹⁹⁹ Ennek első kifejtésére Hollán (2010b).

²⁰⁰ Így hatályos tényállás tekintetében is MÉSZÁR (2013) 1126. o.

- jogtalan előnyt kér,²⁰¹ avagy
- a jogtalan előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja,²⁰² illetőleg
- a jogtalan előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért, ha az előnyt rá tekintettel harmadik személynek adták vagy ígérték.²⁰³

I. A kérés megvalósul akkor is, ha a másik személy annak teljesítését visszautasítja, vagy az előny nyújtására (elfogadására) más okból nem kerül sor. A kérés történhet a hivatalos személy részéről saját részre vagy más számára is.

A jogtalan előny kérése a két fél interakciójának folyamatában – akár a kötelelességhez való felhívást követően – is felmerülhet. Így pl. „az I. r. terhelt ismertette a szexbár létrehozására irányuló elképzeléseit, majd megkérdezte a rendőrtiszt II. r. terhelttől, hogy [...] a [...] razziaíkról tudna-e információt adni. A II. r. terhelt közölte vele, hogy mindent el tud intézni, ha fizet neki havi 200 000.- forintot”.²⁰⁴

II. Az elfogadás olyan – akár kifejezett, akár hallgatóságos – beleegyező nyilatkozat, amely előzetes kérés nélkül is megvalósulhat. Az elfogadás vonatkozhat magára az előnyre vagy annak ígéretére.

III. A büntető kódexek csak az előnynek kérőjével (elfogadójával) való egyetértést rendelik büntetni a hivatalos személy részéről,²⁰⁵ az előny ígéretének elfogadásával való egyetértés legfeljebb fegyelmi vétségként értékelhető.

Az előnynek kérőjével (elfogadójával) való egyetértés feltételezi, hogy a harmadik személy az előnyt ténylegesen kéri vagy elfogadja. Ennek megtörténteig az ebben való előzetes megegyezés a hivatalos személy vonatkozásában fegyelmi vétségként értékelhető.

A Btk. ennek kapcsán kiemeli, hogy a hivatalos személy „a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny” kérőjével vagy elfogadójával ért egyet. Az indokolás szerint „a hivatali vesztegetés elfogadásánál [...] az előny elfogadójával való egyetértést ésszerűnek látszik csak akkor büntetni, ha az előnyt a harmadik személynek, a hivatalos személyre tekintettel adják vagy ígérik és a hivatalos személy ezzel ért egyet”. A Btk. javaslatának indokolása erre figyelemmel – lényegében újdonságként – kifejezetten kiemeli, hogy „az a hivatalos személy, aki munkatársáról tudja, hogy előnyt fogadott el, és ezzel egyetért, [...], az nem a hivatali vesztegetés elfogadásának büntettségéért lesz felelősségre

²⁰¹ Btk. 294. § (1) bek. I. fordulat.

²⁰² Btk. 294. § (1) II-III. fordulat.

²⁰³ Btk. 294. § (1) bek. IV-V. fordulat.

²⁰⁴ Legfelsőbb Bíróság Bfv.I.983/2002.

²⁰⁵ Btk. 294. § (1) bek. IV-V. fordulat.

vonható, hanem a vesztegetés feljelentésének elmulasztása miatt felel”. A Btk. ezen megoldása az indokolás szerint „[...] a hatályos tényálláshoz képest szűkítést jelent, azonban megfelel az ésszerűsége túl a gyakorlatnak is.”²⁰⁶

Álláspontom szerint a hivatalos személy az előny elfogadójával való egyetértésért az 1978. évi Btk. alapján is csak akkor volt büntetendő, ha az elfogadott előny az ő működésével volt kapcsolatos, ilyenkor viszont azt nyilvánvalóan rá tekintettel adták. Korábban sem hivatali vesztegetés miatt, hanem vesztegetés feljelentésének elmulasztásáért volt büntetendő az a hivatalos személy, aki egyetértett azzal, hogy munkatársa saját működésével kapcsolatban jogtalan előnyt fogadott el. A „rá tekintettel adják” fordulat tehát az indokolásban kiemelt körben nem szűkíti passzív vesztegetés tényállásának hatókörét, hanem annak legfeljebb helyes értelmezését emeli törvényerőre.

Az új szabályozás viszont az 1978. évi Btk. rendelkezésénél abban a vonatkozásban szűkebb (és erre az indokolás érdekes módon nem utal), hogy az előny kérőjével való egyetértés csak akkor büntetendő, ha az előnyt legalább megígérik. Ebben a vonatkozásban viszont az új tényállás szövegezése jogpolitikai szempontból kifejezetten nem szerencsés.

I-III. A passzív oldali elkövetési magatartások közül a többi dogmatikai kérdés tárgyalásánál a kismonográfiában csak az elfogadást emelem ki, azonban a fejtegetéseim – kifejezett ellenkező értelmű megkötés hiányában – mindig kiterjednek az előny kérésére, ígéretének elfogadására, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny kérőjével vagy elfogadójával egyetértésre is.

2.1.1.1.F. A hivatali működéssel összefüggés

Működésével összefüggésben fogadja el az előnyt a hivatalos személy, ha bizonyos ügyben éppen eljár, azaz pl. nyomozást vagy hatósági ellenőrzést végez. A vesztegetés nem korlátozható kizárólag arra az időre, amely alatt a hivatalos személy éppen a nála folyamatban levő ügyet intézi.²⁰⁷

A bűncselekmény megvalósul akkor is, ha az előny adása a konkrét ügy megindulását megelőzi. A működéssel való kapcsolat megállapíthatóságánál ilyenkor a döntő momentum az, hogy az előny elfogadása a majdan elintézendő ügyre figyelemmel történt-e, avagy sem.²⁰⁸

A vesztegetést hivatali működéssel összefüggésben valósítják meg akkor is, ha az előny kérése vagy elfogadása a konkrét ügy (akár az ügyfélre nem is kedvező) elintézését több

²⁰⁶ Az Btk. javaslatának 294. §-ához fűzött indokolás.

²⁰⁷ Bács-Kiskun Megyei Bíróság 2. Bf. 102/1993. sz. – BH 1994. 62.

²⁰⁸ Legfelsőbb Bíróság Katf. IV. 291/1981. sz. – BH 1982. 3.

hónappal követi, de az elkövető és az ügyfél között nem állt fenn más, mint a hivatali működés során létrejött kapcsolat.²⁰⁹

A joggyakorlat szerint nemcsak azt kell működésével kapcsolatosnak tekinteni, ha a hivatalos személy nem saját maga által elintézendő, hanem az adott szervnél folyamatban lévő más ügygel kerül kapcsolatba. Hiszen erre éppen működési körénél fogva nyílik lehetősége.²¹⁰

A kért stb. előnynek nem is kell azonban konkrét ügghöz kapcsolódnia. A büntetőjogi felelősség akkor is megállapítható, ha a hivatalos személy általános működésével kapcsolatos (ilyen a későbbi esetleges ügyeknek megágyazó ún. „bevetés” elfogadása).

Egyáltalán nincs szó működésével kapcsolatosságról, ha a rendőr az előnyt azért kapja, hogy (nem hivatalos személyként) közreműködik abban, hogy a sértettnek elveszített köz- és magánokiratait az azok birtokában levő harmadik személy (bizonyos összeg megfizetése esetén) visszaszolgáltassa.²¹¹

Ha a hivatalos személy az előnyt más hivatalos személyre vonatkozó – de nem hivatali helyzetéből, hanem pl. személyes kapcsolatból eredő – befolyása érvényesítésére hivatkozással fogadja el, akkor nem passzív hivatali vesztegetés valósul meg, hanem hivatali befolyással üzérkedés.²¹²

Ha pedig a hivatalos személy a hivatali helyzetével azért él vissza, hogy jogtalan előnyt szerezzen, akkor hivatali visszaélés²¹³ miatt felel.

2.1.1.1.G. A szándékosság

A passzív hivatali vesztegetés csak szándékos elkövetés esetén büntetendő. Ha a cselekmény harmadik személlyel való egyetértéssel valósul meg, akkor a passzív vesztegetőnek tudnia kell, hogy az előnyt a harmadik személy az ő működésével kapcsolatban kéri vagy fogadja el (és azt rá tekintettel adják vagy ígérik).

2.1.1.1.H. A stádiumok

A passzív hivatali vesztegetés tényállása lényegesen előrehozza a befejezettséget. A bűncselekmény tehát akkor is megvalósul, ha az ügyfél az előny kérését visszautasítja. A kísérlet nem gyakorlati, de ennek körébe sorolható az előnyt kérő levél elküldése, ha az a címzetthez nem érkezik meg.

²⁰⁹ Legfelsőbb Bíróság Katf. IV. 69/1981. sz. – BH 1981. 268.

²¹⁰ Debreceni Ítéltábla Bf.II.552/2007/36.

²¹¹ Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 4. Bf. 433/2001. sz. – BH 2002. 298.

²¹² Btk. 299. § (1) bek.

²¹³ Btk. 305. §.

2.1.1.1.I. Az elkövetők

A passzív vesztegetés sajátképi bűncselekmény, amelyet tettesként vagy társtettesként csak hivatalos személy valósíthat meg, a hozzá kapcsolódó nem hivatalos személy elkövető pusztán részes lehet.²¹⁴

Bűnsegéd tipikus esete az ügyfeleket szerző személy (felhajtó).²¹⁵ Aki az előnyt adja és a hivatalos személyt ennek elfogadására rábírja, vagy abban segítséget nyújt nem passzív vesztegetés felbujtója, hanem az aktív vesztegetés tettese.²¹⁶

2.1.1.1.J. A feljelentés elmulasztásának büntetendősége

A passzív hivatali vesztegetés feljelentésének elmulasztása büntetendő.²¹⁷ A büntetőjogilag releváns feljelentési kötelezettség csak az elkövetett (vagy megkísérelt), de még le nem leplezett vesztegetésre vonatkozik. A készülő vesztegetés feljelentésének elmulasztása nem büntetendő.

A büntetőjogilag releváns feljelentési kötelezettség csak arra a vesztegetésre vonatkozik, amelyről hivatalos személy e minőségében szerzett tudomást. Továbbra is irányadó a korábbi Btk.-t módosító 2001. évi CXXI. törvény javaslatának indokolása, amely alapján a feljelentési kötelezettség elmulasztása büntetendő, „függetlenül attól, hogy” erre „hivatali hatáskörében vagy azon kívül” kerül sor.²¹⁸

A feljelentési kötelezettség elmulasztásának tettese csak hivatalos személy lehet.²¹⁹

A feljelentési kötelezettség elmulasztásáért – büntethetőséget (a bűnösséget, azon belül is elvárhatóságot) kizáró okra tekintettel – az elkövető hozzátartozója nem büntethető.²²⁰

A passzív hivatali vesztegetés fel nem jelentése esetén a hivatalos személy által elkövetett bűnpártolás²²¹ tényállása (elkövetési magatartás hiányában) nem is valósul meg, így a két bűncselekmény közötti látszólagos halmazat problematikája fel sem merül.²²²

A hivatalos személy halmazatban nem büntethető meg azért, mert nem jelenti fel a saját maga által elkövetett passzív vesztegetést. Ilyen esetben a vesztegetés feljelentésének elmulasztása az elvárhatóság hiányára tekintettel büntetlen utócselkményt képez.

²¹⁴ Legfelsőbb Bíróság Bf. V. 2723/2000. sz. – EBH 2001. 395.

²¹⁵ Vida (1999) 384. o.

²¹⁶ VIDA (1999) 386. o., BELEGI (2001) 385. o., MÉSZÁR (2013) 1130. o.

²¹⁷ Btk. 297. § (1) bek.

²¹⁸ A 2001. évi CXXI. törvény javaslatának 37-46. §-hoz fűzött indokolás.

²¹⁹ Ennek fogalmára lásd a 2.1.1.1.B. címet.

²²⁰ Btk. 297. § (2) bek.

²²¹ Btk. 282. § (3) bek. d) pont.

²²² BELOVICS (2011) 62-63. o.

2.1.1.1.K. Az egység és halmazat

I. Természetes egység, ha a tettes az előnyt egyazon személytől először kéri, majd elfogadja.²²³

Folytatólagos egység, ha a tettes ugyanattól a személytől az előnyt többször kéri (többször fogadja el), akár több önálló ügy sorozatos intézéséért,²²⁴ akár konkrét ügyektől függetlenül.²²⁵

II. A bűncselekmény rendbelisége az aktív vesztegetők (vagy a kérés címzettjeinek) számához igazodik, még akkor is, ha egyazon ügyről van szó.²²⁶

2.1.1.1.L. A büntetési tétel és a büntetés kiszabása (végrehajtásának felfüggesztése)

I. A passzív hivatali vesztegetés alapeseténél a büntetési tétel egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés.

II. A Legfelsőbb Bíróság a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről szóló BKv. 56. számú véleménye alapján „a bűncselekmények elszaporodottsága súlyosító körülmény akkor, ha a köztudomás szerint az ügyben elbírált vagy az ahhoz hasonló bűncselekmények száma (az elkövetéskor) a korábbi időszakhoz képest lényeges emelkedést mutat, vagy ha a számuk az adott területen lényegesen magasabb volt az átlagosnál” [III/11. pont]. Éppen korrupciós bűncselekmény kapcsán mellőzte a Pécsi Ítéltábla „a korrupciós bűncselekmények gyakoriságára történő utalást”, mivel azt „a statisztikai adatok nem támasztják alá. Éppen ellenkezőleg, az ítéltábla szerint a feltárt, jogerős határozattal befejezett közélet tisztasága elleni bűncselekmények kisebb gyakoriságot mutatnak, kizárólag a felderítetlen ügyek magas száma valószínűsíthető. Ez azonban súlyosító körülményként nem értékelhető. A hasonló jellegű bűncselekmények nehezen felderíthető jellegét ugyanis a törvényhozó – büntetési tételeik meghatározásakor – már értékelte”.²²⁷

III. A Kúria büntetőkollégiumának véleménye szerint „a társadalom értékítéletével összhangban [...] *többször nem* indokolt a büntetés végrehajtásának a felfüggesztése, ha az elkövető jellegénél fogva súlyosabban megítélendő (pl. [...] a közélet tisztaságát veszélyeztető), nagyobb tárgyi súlyú bűncselekményt követett el”.²²⁸ Ezzel összhangban a

²²³ Bócz (1996) 531. o.

²²⁴ VIDA (1996) 327. o.

²²⁵ Bócz (1996) 531. o.

²²⁶ Bócz (1996) 531. o.

²²⁷ Pécsi Ítéltábla Bf. II. 178/2004. sz.– BH 2005. 5.

²²⁸ Kúria BKv 55. II.2.a) pont. Kiemelés tőlem – H.M.

Szegedi Ítéltábla szerint „töretlen a bírói gyakorlat abban, hogy a korrupciós bűncselekmények esetén a törvény szigorát kell alkalmazni és a büntetési célok *általában* a végrehajtandó szabadságvesztés kiszabásával érhetők el.”²²⁹ A végrehajtás felfüggesztésére irányuló védelmi kérelmeket pl. alaptalannak találta a másodfokú bíróság, mivel a tettes „mondhatni gátlástalanul követelte az illetéket fizetni nem tudó ügyféltől a saját hasznát szolgáló korrupciós összegeket”.²³⁰

Korrupciós bűncselekmények esetén sem kötelező azonban végrehajtandó szabadságvesztés kiszabása. Egyik ügyben „a Legfelsőbb Bíróság úgy találta, hogy a [...] büntetési célt - mind az általános, mind az egyéni prevenció célját - kellően szolgálja az adott szabadságvesztés büntetéseknek [...] felfüggesztése”, mivel „az adott közokirat-hamisítások, illetve az azokkal összefüggő folytatólagos vesztegetés kifejezetten a II. r. vádlott családi és közvetlen baráti körét érintették”, valamint „a cselekmények rövid, viszonylag másfél hónapra terjedő időszak alatt valósultak meg” valamint „a korrupciós bűncselekménnyel szerzett vagyoni előny viszonylag kisebb 31 000 forintot tett ki” (Legf. Bír. Bf.V.1879/2001. – BH 2002. 469.). Sőt éppen a Szegedi Ítéltábla – a fenti általános jogtételt megfogalmazó döntése – volt az, amely nem mellőzte a vezető beosztású hivatalos személy által elkövetett vesztegetés elkövetőjével szemben kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztését, mivel azt „a vádlott igazolt súlyos betegsége indokolttá” tette.²³¹

2.1.1.1.M. A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése

A 2001. évi CXXI. törvény 43. §-a által a korábbi Btk.-ba beiktatott szabályozás alapján nem volt büntethető a passzív hivatali vesztegetés alapesetének elkövetője,²³² ha a cselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, a kapott jogtalan vagyoni előnyt vagy annak ellenértékét a hatóságnak átadja, és az elkövetés körülményeit feltárja.²³³ A 2011. évi CL. törvény 11. §-a úgy módosította a korábbi Btk.-t, hogy ilyen esetekben már csak a büntetés korlátlan enyhítésére (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésére) van lehetőség.²³⁴ Ezt az utóbbi szabályozást vette át a Btk. is, így viszont egy szabályozási korszakkal „le van maradva” a javaslatának 2012 áprilisában kelt

²²⁹ Szegedi Ítéltábla Bf. II. 223/2005. – BH 2006. 105. Kiemelés tőlem H. M.

²³⁰ Szegedi Ítéltábla Bf. II. 320/2005. – BH 2006. 74.

²³¹ Szegedi Ítéltábla Bf. II. 223/2005. – BH 2006. 105.

²³² A rendelkezés alkalmazhatóságáról a minősített esetek vonatkozásában lásd 2.1.1.2.D. cím.

²³³ 1978. évi Btk. 255/A. § (1) bek. Hatályos 2002. április 1. napjától 2011. december 31. napjáig.

²³⁴ 1978. évi Btk. 255/A. § (1) bek. Hatályos 2012. január 1. napjától 2013. június 30. napjáig.

indokolása, amely szerint annak „a hatályos szabályozáshoz képest [...] egyik leglényegesebb változtatása, hogy a büntethetőséget megszüntető ok helyett [...] a büntetés korlátlan enyhítésére vagy mellőzésére ad lehetőséget, a vesztegetési cselekmények felderítésében a hatóságokkal érdemben együttműködő elkövetőkkel szemben”.²³⁵ A korábbi szabályozáshoz képest mindössze annyi a különbség, hogy a Btk. a büntetés korlátlan enyhítésére (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésére) nem egy rendelkezésben, hanem az egyes tényállásoknál elkülönülten ad lehetőséget.

A büntetés tehát korlátlanul enyhíthető (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető) ha a passzív hivatali vesztegetés elkövetője a bűncselekményt mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, a kapott jogtalan vagyoni előnyt vagy annak ellenértékét a hatóságnak átadja, és az elkövetés körülményeit feltárja.²³⁶ Amennyiben a passzív vesztegető nem fogadott el jogtalan vagyoni előnyt, akkor a büntetés korlátlan enyhítésének (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésének) feltétele az, hogy az elkövető a cselekményét a hatóságnak, mielőtt annak tudomására jutott volna, bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.

2.1.1.1.N. A minősített esetek

I. Két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő a passzív hivatali vesztegetés, ha azt az elkövető

- vezető beosztású hivatalos személyként,²³⁷
- a jogtalan előnyért hivatali kötelességét megszegve,²³⁸
- a jogtalan előnyért a hatáskörét túllépve,²³⁹ vagy
- a jogtalan előnyért hivatali helyzetével egyébként visszaélve,²⁴⁰
- bünszövetségben,²⁴¹ vagy
- üzletszerűen²⁴²

követi el.

A) A vezető beosztás feltétele más hivatalos személyek irányítása,²⁴³ illetve egy vagy több szervezeti egység igazgatása.²⁴⁴ Ennek megfelel a joggyakorlat, amely szerint „vezető

²³⁵ A Btk. XXVII. fejezetéhez fűzött indokolás.

²³⁶ Btk. 294. § (5) bek.

²³⁷ Btk. 294. § (2) bek.

²³⁸ Btk. 294. § (3) bek. aa) alpont.

²³⁹ Btk. 294. § (3) bek. ab) alpont.

²⁴⁰ Btk. 294. § (3) bek. ac) alpont.

²⁴¹ Btk. 294. § (3) bek. b) pont I. fordulat.

²⁴² Btk. 294. § (3) bek. b) pont II. fordulat.

beosztásának minősül nemcsak az a hivatalos személy, aki beosztásánál fogva egy vagy több szervezeti egység irányítását végzi, hanem az is, akinek beosztására, személyére figyelemmel feladata az, hogy működése során más hivatalos személyeket irányítson, igazgasson, azaz más hivatalos személyek felé utasítási joga van”.²⁴⁵

A vezető beosztás ugyanis nem azonosítható egyszerűen a vezetőként való megnevezéssel. Van, amikor a "vezető" megnevezés egyértelműen vezető beosztást is jelent (pl. hivatalvezető, intézményvezető, főosztályvezető, osztályvezető, részlegvezető). Van, amikor a "vezető" megnevezés nélkül a vezető beosztás értelemszerűen következik a beosztás jogi természetéből (pl. elnök, igazgató, főtitkár).²⁴⁶

Vezető beosztású hivatalos személy az Országgyűlés Környezetvédelmi Alap Céltámogatás Ellenőrző Albizottság elnöke,²⁴⁷ az Önkormányzat Beruházási és Városüzemeltetési Bizottságának elnöke.²⁴⁸ Vezető beosztású a polgármesteri hivatal aljegyzője is, aki a jegyzőt távolléte esetén helyettesítette, illetve közigazgatási igazgatóként vezette és ellenőrizte a polgármesteri hivatal négy osztályát.²⁴⁹ Vezető beosztású a munkaügyi felügyelőség igazgató helyettese, akinek feladata volt a munkaügyi felügyelők irányítása és szakmai felügyelete is.²⁵⁰

Ha jogszabály határozza meg bizonyos hivatalos személyek vonatkozásában a vezetői beosztásokat, akkor a jogszabályban tételesen megjelölt kör nem bővíthető. Ebből következően az irányadó jogszabály felsorolásában nem szereplő körzeti megbízotti csoportvezető státusz nem tekinthető vezető beosztásnak. Még akkor sem, ha az illető más rendőrök szolgálati előljárójának minősül.²⁵¹

B) Az 1978. évi Btk. alapján súlyosabban büntetendő volt a passzív hivatali vesztegetés, ha azt fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy követte el.²⁵² Ilyennek minősült, akinek „feladatkörét kizárólag vagy túlnyomórészt az ügyfelek jogait vagy jogos

²⁴³ VIDA (1999) 386. o.

²⁴⁴ BÓCZ (1996) 531.

²⁴⁵ Szegedi Ítéltábla Bf. II. 223/2005. sz. – BH 2006. 105.

²⁴⁶ Kúria Bfv. III. 224/2012. – BH 2013. 35.

²⁴⁷ Legfelsőbb Bíróság Bf. I. 2782/2002. sz. – EBH 2002. 737.

²⁴⁸ Kúria Bfv. III. 1.418/2011. – EBH 2012. B.20.

²⁴⁹ Legfelsőbb Bíróság Bf. V. 2723/2000. sz. – EBH 2001. 395.

²⁵⁰ Szegedi Ítéltábla Bf. II. 223/2005. sz. – BH 2006. 105.

²⁵¹ Kúria Bfv. III. 224/2012. – BH 2013. 35.

²⁵² 1978. évi Btk. 250. § (2) bek. a) pont II. fordulat.

érdekeit jelentős mértékben befolyásoló döntések önálló előkészítése vagy meghozatala alkotja”.²⁵³

Fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy pl. a bíró,²⁵⁴ az ügyész, aki a társadalmi munkamegosztásban az állam büntetőjogi igényét érvényesíti a terheltekkel szemben,²⁵⁵ a bűnügyi nyomozó,²⁵⁶ az idegenrendészeti ügyben érdemi döntésre jogosult rendőrtiszt,²⁵⁷ illetve az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal végrehajtási főelőadója, aki az adósok vagyonának felderítése iránti intézkedésekre, lefoglalására, árvereztetésére jogosult.²⁵⁸

Nem minősült viszont fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személynek a gépkocsizó rendőrjárőr,²⁵⁹ a fogdaörként szolgálatot ellátó rendőr,²⁶⁰ a polgármesteri hivatal okmány irodájában dolgozó ügyintéző, aki jogtalan előnyért vizsga letétele nélkül jegyez be valótlan adatokat az országos közhitelű Közúti Közlekedési Nyilvántartás számítógépes nyilvántartási rendszerébe.²⁶¹

A fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy cselekménye akkor is vesztegetést valósított meg, ha azt nem fontosabb ügyben követi el.²⁶² Ennek szép példája azon anyakönyvezető, aki a polgármesteri hivatal részére hivatalos megrendelővel vásárolt virágok árának 10%-át kérte saját maga számára „jutalékként”.²⁶³

Az új kódex már nem tartalmazza a fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy általi elkövetés minősítő körülményét. Ennek mellőzése nem a véletlen vagy jogalkotási technikai hiba műve volt, hanem az, hogy a Btk. javaslatának indokolása szerint ez egy „igen bizonytalan jogfogalomnak tekinthető”, így „ha megállapítható, akkor a büntetés kiszabása körében értékelhető”.²⁶⁴

A fogalom határozatlanságának mértékével kapcsolatos jogalkotói aggályok – ha nem is teljesen alaptalanok. de – már a közzétett ítélezési gyakorlat fényében is meglehetősen eltúlzottaknak tűnnek. Az új kódex ráadásul hemzseg a „fontosabb ügy” kategóriájához

²⁵³ BÓCZ (1986) 734. o., illetve Legfelsőbb Bíróság Bfv. II. 74/2008.– 2010. 33., hasonlóan Legfelsőbb Bíróság Bfv. II. 762/2006., Szegedi Ítéltábla Bf. II. 154/2007. – BH 2008. 209.

²⁵⁴ BÓCZ (1986) 734. o.

²⁵⁵ Fővárosi Bíróság 14.B.492/2010/46.

²⁵⁶ Legfelsőbb Bíróság Katf. IV. 69/1981. sz. – BH 1981. 268.

²⁵⁷ Legfelsőbb Bíróság Katf. II. 11/1983. sz. – BH 1983. 311.

²⁵⁸ Szegedi Ítéltábla Bf. II. 154/2007. – BH 2008. 209.

²⁵⁹ Legfelsőbb Bíróság Katf. IV. 361/1981. sz. – BH 1982. 84.

²⁶⁰ Legfelsőbb Bíróság Bf. V. 2436/1993. sz. – BH 1994. 525.

²⁶¹ Legfelsőbb Bíróság Bfv. II. 74/2008. – BH 2010. 33.

²⁶² VIDA (1999) 386. o.

²⁶³ Legfelsőbb Bíróság Bfv. II. 762/2006.

²⁶⁴ A Btk. javaslatának 294. §-ához fűzött indokolás.

hasonló mértékű (vagy még inkább kötetlenebb) mérlegelést igénylő tényállási elemektől. Gondoljunk arra, amikor

- az elkövető a szexuális kényszerítést „a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve” követi el,²⁶⁵
- a szökést „fontos szolgálat teljesítése közben” valósítja meg,²⁶⁶
- „a polgári ügy tárgya [...] különösen jelentős egyéb érdek”,²⁶⁷ illetve
- „a rombolás különösen súlyos hátránnyal jár” stb.²⁶⁸

Az pedig már csak hab a tortán, hogy az új kódexben a korrupciós bűncselekmények körében is szerepel egy legalább ennyire bizonytalan (ha nem bizonytalanabb) fogalom, nevezetesen a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy „önálló intézkedésre” jogosultsága. Ezt viszont a jogalkotó érdekes módon minden további nélkül átvehetőnek tartotta az új kódexbe is.²⁶⁹

Ha el is fogadjuk a fogalom meghatározottságával kapcsolatos aggályokat, akkor azok semmiképpen nem a fogalom magját, hanem legfeljebb csak annak határeseteit érinthetik. A határeseteket illető esetleges jogbiztonsági aggályok könnyedén elháríthatók lettek volna azzal, ha az új kódex a korrupciós bűncselekmények tekintetében súlyosabb felelősséggel tartozó (de nem vezető beosztású) hivatalos személyeket (pl. bíró, ügyész, alkotmánybíró) taxatívén nevesíti. Ezzel szemben a teljes mellőzés következtében olyan személyek (pl. bírók vagy ügyészek) vesztegetési cselekménye sem minősül az új szabályozás szerint súlyosabban, akiknek fontosabb ügyekben intézkedésre hivatottsága korábban sem volt (és ma sem lehet) kérdéses.

A fentiek alapján könnyedén kínálkozik azon megállapítás is, hogy az új kódex szabályzási hiányossága miatt nem lehet elég szigorúan fellépni a fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személyek korrupciójával szemben. Innen már csak egy lépés azon hazánkban is szokásos demagóg politikai szólam, hogy ezért a kódex rendelkezéseinek szigorítása lenne indokolt.

Valójában a fontosabb ügyekben intézkedésre hivatottság minősítő körülményének mellőzése jelenleg nem akadályozza annak, hogy a bíróságok az ilyen elkövetőkkel szemben megfelelő büntetést szabjanak ki. Ez azonban paradox módon nem a jogalkotó eredeti

²⁶⁵ Btk. 196. § (2) bek. b) pont.

²⁶⁶ Btk. 434. § (2) bek. c) pont.

²⁶⁷ Btk. 272. § (5) bek.

²⁶⁸ Btk. 257. § (2) bek.

²⁶⁹ Vö. 3.1.1.1.D., 3.1.2.1.K., illetve 3.1.1.1.M. cím.

bölcsességére, hanem egy korábbi jogalkotási hibájára vezethető vissza. A Btk. ugyanis egy az egyben átvette azokat a büntetési tételeket, amelyeket a 2001. évi CXXI. törvény igencsak vitatható módon – minden elfogadható indokolás nélkül – az összes korrupciós bűncselekmény vonatkozásában egy fokozattal megemelt. Ezzel viszont a fontosabb ügyekben intézkedésre hivatottság minősítő körülményének mellőzése lényegében visszatérést jelent ahhoz a joghelyzethez, amikor (2002. március 31. napját megelőzően) a fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott személy által elkövetett vesztegetés büntetési tétele egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés volt. A különbség csak az, hogy a vesztegetés ilyen személy általi elkövetése korábban minősített esetet, a hatályos jogban pedig alapesetet képez.

Míg azonban a 2002. március 31. napjáig hatályos szabályozás rendszerébe az akkori minősített eseti szabályozás ellentmondásmentesen illeszkedett, addig a 2013. július 1. napja után ennek mellőzése koherencia zavarokat okoz. A jogalkotó ugyanis fenntartotta a vezető beosztású hivatalos személyként való elkövetés minősítő körülményét, ami viszont a fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személyek ezzel párhuzamos szerepeltetése nélkül jogpolitikai abszurditáshoz vezet. Hatályos jogunkban ugyanis a bűnügyi osztályvezető által elkövetett passzív vesztegetés egy fokozattal súlyosabban minősül, mint annak a beosztott ügyésznek a hasonló korrupciós cselekménye, aki őt a nyomozás lefolytatása tekintetében csaknem korlátlanul utasítani jogosult, vagy annak a bírónak a tette, aki az ügyet majd érdemben elbírálja.

A fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott személyek cselekményei tekintetében a Btk. (mint enyhébb büntetési tételt előíró jogszabály) 2. § (2) bekezdése alapján 2013. július 1. napja után visszaható hatállyal alkalmazható, hiszen az „elbíráláskori büntető anyagi jogszabály [...] a minősített esetek köréből kivette azt, ha az elkövető fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott”. Azonban a bíróság a cselekmény Btk. szerinti minősítése mellett a büntetés kiszabása során súlyosító körülményként értékelheti, „hogy [...] fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott a vesztegetést büntető ügyben eljáró hivatalos személyként [...] valósította meg”.²⁷⁰

A fenti dogmatikailag kifogástalan jogalkalmazói okfejtés egy újabb aspektusát is megvilágítja a vázolt jogalkotói hibának. A jogbiztonságra hivatkozó módosítás olyan esetekben (pl. azt adott ügyben szereplő bűnügyi vizsgáló²⁷¹ esetén) is visszaható hatályú

²⁷⁰ Fővárosi Törvényszék 11.B.1204/2011/74.

²⁷¹ Fővárosi Törvényszék 11.B.1204/2011/74.

„enyhítéshez” vezet, amikor a 2013. június 30. napjáig hatályos minősítő körülmény alkalmazhatósága nem is volt kérdéses.

A Btk. megalkotása során tehát jó magyar szokás szerint a fűrdővízzel együtt a gyereket is kiöntötte a jogalkotó, amikor a fontosabb ügyekben eljárni hivatott hivatalos személy általi elkövetést mellőzte a minősítő körülmények sorából.

C) Az 1978. évi Btk. alapján súlyosabban büntetendő volt a passzív hivatali vesztegetés, ha azt fontosabb (pl. büntető) ügyben követték el. Az olyan hivatalos személy, aki nem fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott (pl. a gépkocsizó rendőrszolgálat), eljárhat adott esetben fontosabb ügyben is, ilyen pl. bűncselekménnyel kapcsolatos intézkedés, helyszínbiztosítás, büntettes elfogása.²⁷² Fontosabb ügyben követi el a vesztegetést az a járőrszolgálatot teljesítő rendőr, aki a tudomására jutott bűncselekmény miatt – jogtalan előnyt elfogadva – nem intézkedik, a feljelentést elmulasztja. Fontosabb ügy alatt ugyanis nem csupán az a büntetőügy értendő, aminek nyomozását már elrendelték.²⁷³

A Btk. a fontosabb ügyben elkövetés minősítő körülményét nem tartalmazza. A módosítás indokaira a miniszteri indokolás nem tér ki, de feltehetően a jogalkotó itt is a fogalom bizonytalanságából indult ki. Ha ez valóban így volt, akkor nehezen lehet megmagyarázni, hogy miként maradhatott a kódexben azon hasonlóan bizonytalan kontúrú minősítő körülmény, hogy a „polgári ügy tárgya [...] különösen jelentős egyéb érdek”.²⁷⁴

D) A vesztegetés súlyosabban minősül, ha a hivatalos személy a jogtalan előnyért hivatali kötelességét megszegi. A hivatalos személy kötelességének forrásai közé tartoznak a jogszabályok, normatív utasítások (állásfoglalások, körlevelek, belső szabályzatok), valamint egyedi utasítások.²⁷⁵ A kötelességszegés vonatkozhat az érdemi döntésre, az eljárás módjára, de akár az ügykezelési előírásokra.²⁷⁶ A kötelességszegés lehet kötelességellenes cselekvés (pl. hatósági bizonyítvány jogosulatlan kiállítás, jogosítvány kiadása, munkavállalói engedély soron kívüli elintézése), illetve – gyakrabban²⁷⁷ – mulasztás (a vámkezelés vagy az ittas járművezetővel szembeni intézkedés elmaradása).²⁷⁸

²⁷² BÓCZ (1996) 531. o.

²⁷³ Kúria Bfv. III. 1.157/2011. – BH 2012. 256.

²⁷⁴ Btk. 272.§ (5) bek.

²⁷⁵ VIDA (1999) 387. o.

²⁷⁶ BÓCZ (2000) 119. o.

²⁷⁷ CSEREI (2000) 139. o.

²⁷⁸ BÓCZ (2000) 119. o.

A hivatalos személy által elkövetett vesztegetés vonatkozásában a korábbi kódex alapján kötelességszegésnek minősült a kötelességnek előny adásához kötött teljesítése is.²⁷⁹ A Btk. ennek megfelelő rendelkezést nem tartalmaz, így annak alapján az alapeset vagy más minősített eset szerint felel az a hivatalos személy, aki kötelességét csak úgy teljesíti, hogy azt előzőleg előny adásához kötötte.

A vesztegetés akkor is egyrendbeli, ha a kötelességszegés több ügyfelet érint.²⁸⁰

E) A hatáskör túllépése akkor valósul meg, ha hivatalos személy olyan ügy elintézésében vesz részt,

- amely az adott hivatal hatáskörébe tartozik, de a hivatalos személynek (beosztása folytán) nincs rá joga,
- amelyre a hivatal hatásköre sem terjed ki.²⁸¹

F) A hivatali helyzettel egyéb módon visszaélés a hivatali álláshoz, hivatalos minőséghez kapcsolódó jogosultságok tudatosan rendeltetésellenes gyakorlása, amely azonban többnyire látszatra törvényes eljárásnak tűnik. Ilyen pl. a hivatali állásból, tevékenységből, tekintélyből fakadó ismeretség, függőség, befolyás személyes célokra történő kiaknázása.²⁸²

G) A „bűnszövetség akkor létesül, ha „két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bűnszervezet”.²⁸³ A bűncselekmény bűnszövetségben elkövetése esetén jellemző több hivatalos személy, vagy hivatalos személy és a „felhajtó” szervezett együttműködése.²⁸⁴

H) A bűncselekményt üzletszerűen követi el, „aki ugyanolyan vagy hasonló bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik”.²⁸⁵ A minősítő körülmény akkor is megállapítható, ha az elkövető a rendszeres haszonszerzés célzatával csak egy bűncselekményt valósított vagy kísérelt meg. A hasonló jellegű bűncselekmény az üzletszerűség megállapításánál a többi korrupciós bűncselekmény.²⁸⁶

Sőt az üzletszerűség megállapítása szempontjából a passzív hivatali vesztegetéshez képest a hivatali visszaélés, a számítástechnikai rendszer és adatok elleni bűncselekmény, a

²⁷⁹ 1978. évi Btk. 258/A. § 2. pont.

²⁸⁰ SZEBENI (2004) 869. o.

²⁸¹ BÓCZ (2000) 119. o.

²⁸² BÓCZ (2000) 124. o.

²⁸³ Btk. 459. § (1) bek. 2. pont.

²⁸⁴ BÓCZ (2000) 121. o.

²⁸⁵ Btk. 459. § (1) bek. 28. pont.

²⁸⁶ BKv 39. II/D pont.

közokirat-hamisítás, valamint a sikkasztás is hasonló jellegűek, ha a terhelt mindezeket a bűncselekményeket rendszeres haszonszerzésre törekedve a hivatásából folyó kötelességeinek a megszegésével valósítja meg”. A terhelt ugyanis „a nyilvántartási rendszer ellenőrzési hiányosságait kihasználva a vezetői engedélyekkel kapcsolatos ügyintézői jogosultsága megszűnését követően [...] haszonszerzésre törekedve, elvesztés vagy csere jogcímén, alkalmanként huszonötezer és kilencvenezer forint közötti anyagi ellenszolgáltatás fejében, vizsga letétele nélkül jegyzett be az országos közhitelű számítástechnikai nyilvántartási rendszerbe a már meglévően kívül újabb járműkategóriára jogosító fiktív adatokat, amellyel összefüggésben valótlan tartalmú járművezetői engedélyek kerültek kiadásra”. Ezen felül több esetben - az előírástól eltérően - a gépjármű tulajdonjogának átírását a szükséges illeték befizetése nélkül végezte el. A vagyónátruházási illetéket az ügyféllel nem postai úton fizettette be, hanem az ügyféltől hozzávetőlegesen a vagyónátruházási illeték összegének megfelelő készpénzt vett át és ezzel a pénzzel sajátjaként rendelkezett”.²⁸⁷

A D-H) pontokban felsorolt minősítő körülményekre a büntetés korlátlan enyhítésének (mellőzésének) lehetősége²⁸⁸ nem vonatkozik.

II. A bűncselekmény még súlyosabban minősülő esete (büntetési tétele öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés) valósul meg, ha a vezető beosztás a II/D-H) pontokban szereplő körülmények valamelyikével kombinálódik (így pl. vezető beosztású hivatalos személy a jogtalan előnyért a kötelességét megszegi, illetve vezető beosztású hivatalos személy a bűncselekményt üzletszerűen követi el).²⁸⁹ Ezzel szemben csak súlyosító körülményt képez, ha a hivatalos személy a jogtalan előnyért bünszövetségben szegi meg kötelességét.

2.1.1.1.O. Részösszegzés

A hivatalos személy által elkövetett vesztegetéssel kapcsolatos szabályozási újdonságok, továbbélő értelmezések a következőképpen összegezhetők:

14. A Btk. átalakítja a hivatalos személy fogalmát, beletartozik abba pl. a Magyarországon megválasztott európai parlamenti képviselő, illetve a hajó (légi jármű) parancsnoka, ha az utóbbi a nyomozó hatóságra vonatkozó rendelkezések alkalmazására jogosult.
15. A Btk. alapján nem minősül hivatalos személynek, aki az igazgatási vagy közhatalmi feladatot nem állami szerveknél (nem önkormányzati igazgatási intézményeknél és nem köztestületnél) látja el (pl. egyetem oktatási dékán-helyettese).

²⁸⁷ Legfelsőbb Bíróság Bfv. II. 74/2008. – BH 2010. 33.

²⁸⁸ Vö. 2.1.1.1.M. cím.

²⁸⁹ 1978. évi Btk. 250. § (3) bek. 2. tétel, Btk. 294. § (3) bek. 2. tétel.

16. A hivatalos személy által elkövetett vesztegetés tényállása már nem utal kifejezetten arra, hogy az előnynek jogtalannak kell lennie. Ennek ellenére álláspontom szerint a jogalkalmazók akkor járnak el helyesen, ha az elfogadott előny jogtalanságát a Btk. alkalmazásában is a korábbi gyakorlatnak megfelelően ítélik meg. Nem minősül tehát bűncselekménynek, ha az előny elfogadását jogszabály megengedi vagy az ilyen cselekmény nem is veszélyezteti a hivatalos személy pártatlanságába vetett bizalmat.
17. A Btk. kiemeli, hogy a hivatalos személy „a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny” kérőjével vagy elfogadójával ért egyet. Ez azonban az előny elfogadójával való egyetértés esetén a miniszteri indokolás álláspontjával szemben nem jelent szűkítést a korábbi joghelyzethez képest, hanem csak a tényállási elem helyes értelmezését erősíti meg. Az új szabályozás viszont ennek következtében a korábbi kódex rendelkezésénél (jogpolitikai szempontból kifejezetten nem szerencsésen) annyiban szűkebb lett, hogy az előny kérőjével való egyetértés csak akkor büntetendő, ha az előnyt legalább megígérik.
18. A Btk. nem értékeli minősítő körülményként, ha a passzív hivatali vesztegetést fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott, illetve más hivatalos személy fontosabb ügyben követi el.
19. A Btk. (meglepő módon) nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely alapján a passzív hivatali vesztegetés vonatkozásában kötelességzegésnek minősülne a kötelességnek előny adásához kötött teljesítése is.

HIVATALOS SZEMÉLY ÁLTAL ELKÖVETETT VESZTEGETÉS	Korábbi Btk. 250. § (2013. június 30. napján)	Btk. Btk. 294. § (2013. július 1. napjától)
Elnevezés	Vesztegetés	Vesztegetés elfogadása
Az előny jellemzői	Jogtalan előny	[Jogtalan] ²⁹⁰ előny
Az elkövetési magtartások	Működésével kapcsolatos jogtalan előny kérőjével ért egyet	Működésével kapcsolatos [jogtalan] előny kérőjével ért egyet, ha az előnyt reá

²⁹⁰ A táblázatokban a szögletes zárójel olyan elemet jelöl, ami érdemben a szabályozás részét képezi, de azt a tényállás szövege nem jeleníti meg.

	Működésével kapcsolatos [reá tekintettel adott] jogtalan előny elfogadójával ért egyet	tekintettel ígérték Működésével kapcsolatos reá tekintettel adott jogtalan előny elfogadójával ért egyet
Az utólagos magatartás jogkövetkezményei	korlátlan enyhítés (különös méltánylást érdemlő esetben) mellőzés (2012-től)	
Minősített esetek	Fontosabb ügyben intézkedésre jogosult általi elkövetés Fontosabb ügyben elkövetett vesztegetés	–
A kötelesség előny adásához kötött teljesítése	Kötelességszegés	Nem kötelességszegés

2.1.1.2. A külföldi hivatalos személy által elkövetett vesztegetés specifikumai²⁹¹

2.1.1.2.A. A passzív vesztegető: a külföldi hivatalos személy

Nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés esetén az előnyt külföldi hivatalos személy kéri (fogadja el) stb.²⁹² A külföldi hivatalos személy:

- a külföldi államban jogalkotási, igazságszolgáltatási, közigazgatási vagy bűnüldözési feladatot ellátó személy,²⁹³
- nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezetnél szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szervezet rendeltetésszerű működéséhez tartozik,²⁹⁴
- nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezet közgyűlésébe, testületébe megválasztott személy,²⁹⁵

²⁹¹ Btk. 294. § (4) bek.

²⁹² Btk. 294. § (4) bek.

²⁹³ Btk. 459. § (1) bek. 13. pont a) pont.

²⁹⁴ Btk. 459. § (1) bek. 13. pont b) alpont.

²⁹⁵ Btk. 459. § (1) bek. 13. pont c) alpont.

– Magyarország területén, illetőleg állampolgárai felett joghatósággal rendelkező nemzetközi bíróság tagja, a nemzetközi bíróságnál szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a bíróság rendeltetésszerű működéséhez tartozik.²⁹⁶

A korábbi kódex alapján a külföldi hivatalos személy fogalma kapcsán vitatott lehetett, hogy az abban hivatkozott (a nemzetközi szervezettel kapcsolatos) nemzetközi szerződésnek milyen viszonyban kell lennie a magyar jogrendszerrel. A rendelkezés logikai értelmezése (*argumentum a contrario*) alapján az adott nemzetközi szervezetnek vagy a létesítő szerződésnek nem kellett a Magyar Köztársasághoz, illetve Magyarországhoz kapcsolódnia. A külföldi hivatalos személy fogalmának másik esetkörében ugyanis kifejezett feltétel volt, hogy a nemzetközi bíróság Magyarország területén, illetőleg állampolgárai felett joghatósággal rendelkezzen. Ezzel ellentétes eredményre vezet (és a vitát el is dönti) azonban a büntető tényállás alkotmány-harmonikus értelmezése. Ennek alapján a nemzetközi szerződés kifejezést a büntető rendelkezés vonatkozásában úgy kell értelmezni, hogy abba csak az olyan instrumentumok tartoznak bele, amelyeket törvényben kihirdetettek hazánkban. Ennek hivatkozási alapjai azok az alkotmánybíróági határozatok, amelyek az alkotmányos követelményekkel ellentétesnek tartottak olyan büntető rendelkezéseket, amelyek tartalmát a jogalkalmazó akár egy olyan nemzetközi szerződés alapján is meghatározhatta volna, amelyet hazánkban nem²⁹⁷ (vagy nem teljes egészében²⁹⁸) hirdettek ki.

A Btk. viszont – a jogbiztonság szempontjából mindenképpen üdvözlendő módon – kifejezetten rendelkezik arról, hogy a nemzetközi szervezet közgyűlésébe stb. megválasztottak akkor minősülnek külföldi hivatalos személynek, ha a szervezet létrehozatalára hazánkban törvényben kihirdetett nemzetközi szerződésben került sor.²⁹⁹

A Btk. – kapcsolódva a hazánkban megválasztott európai parlamenti képviselő státuszának rendezéséhez³⁰⁰ – kifejezetten rendelkezik arról is, hogy a külföldön megválasztott európai parlamenti képviselő külföldi hivatalos személynek minősül.³⁰¹

2.1.1.2.B. A jogtalan előny

Az előny jogtalansága tekintetében a megengedettséget, illetve a társadalmi elfogadottságot a hivatalos személy államának viszonyait figyelembe véve kell értelmezni.

²⁹⁶ Btk. 459. § (1) bek. 13. pont d) alpont.

²⁹⁷ 47/2000. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2000, 377, 380.

²⁹⁸ 54/2004. (XII. 13.) AB határozat, ABH 2004, 690, 761-765.

²⁹⁹ Btk. 459. § (1) bek. 13. pont b) és c) alpont.

³⁰⁰ Vö. 2.1.1.1.B. cím.

³⁰¹ Btk. 459. § (1) bek. 13. pont c) alpont.

2.1.1.2.C. A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése

A korábbi Btk.-ba a 2001. évi CXX. törvény 43. §-a által beiktatott szabályozás szerint az elkövető utólagos magatartására tekintettel kialakított büntethetőséget megszüntető ok³⁰² nem vonatkozott a nemzetközi kapcsolatban elkövetett vesztegetésre.³⁰³ A hazai és nemzetközi vonatkozású tényállások ilyen módon való megkülönböztetése azt követően is fennmaradt, hogy a 2011. évi CL. törvény 11. §-a hazai vonatkozású passzív hivatali vesztegetés esetén már csak a büntetés korlátlan enyhítésére (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésére) adott lehetőséget. A nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetéshez a Btk. alapján sem kapcsolódik olyan a tettes utólagos magatartására tekintettel kialakított a büntetés korlátlan enyhítését (mellőzését) lehetővé tevő rendelkezés, mint a „hazai” passzív hivatali vesztegetéshez.³⁰⁴

Ennek az értelmezéssel át nem hidalható joghézagnak a kiküszöbölésére már korábban is azt javasoltam,³⁰⁵ hogy a megfelelő hazai vonatkozású tényálláshoz kapcsolódó az elkövetőre kedvező rendelkezéseket a jogalkalmazók analóg módon alkalmazzák nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés esetén. Ezt az álláspontomat a korábbi Btk. 2012. január 1. napjától hatályos szabályozása, illetve a Btk. vonatkozásában³⁰⁶ is fenntartom.

2.1.1.2.D. A feljelentés elmulasztása

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés feljelentésének elmulasztása a korábbi Btk. 2010. március 31. napjáig hatályos szabályozása alapján nem volt büntetendő.³⁰⁷ Ebben a vonatkozásban a korábbi Btk. 255/B. §-ának analóg alkalmazása nyilvánvalóan sértette volna a *nullum crimen sine lege stricta* elvet, hiszen az elkövetőre kedvezőtlen eredménnyel járt volna.

A 2009. évi CLXIII. törvény 29. § (7)-(8) bekezdése a nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmények tekintetében olyan rendelkezést iktatott be, amely büntetni rendelte a vesztegetés feljelentésének elmulasztását „nemzetközi kapcsolatban”. Az akkor beiktatott rendelkezés szerint három évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő „az a hivatalos

³⁰² Vö. 2.1.1.1.M. cím.

³⁰³ Vö. VIDA (2005) 444. o.

³⁰⁴ A korlátlan enyhítésre (büntetés mellőzésére) vonatkozó külön rendelkezés [Btk. 294. § (5) bek.] kifejezetten csak a hazai hivatalos személy által elkövethető tényállásokra [Btk. 294. § (1)-(2) bek.] hivatkozik, míg a (4) bekezdésben szereplő (a külföldi hivatalos személyre vonatkozó) utaló tényállásra nem.

³⁰⁵ HOLLÁN (2011a) 241. o.

³⁰⁶ Btk. 294. § (5) bek.

³⁰⁷ Vö. VIDA (2005) 444. o.

személy, aki e minőségében hitelt érdemlő tudomást szerez arról, hogy nemzetközi kapcsolatban még le nem leplezett vesztegetést (Btk. [...]258/D. §) követtek el, és erről a hatóságnak, mihelyt teheti, nem tesz feljelentést”.³⁰⁸

Ezzel a rendelkezéssel a jogalkotó – az addigi szabályozás egyik hiányosságát kiküszöbölve – megszüntette a nemzetközi vonatkozású tényállások a hazai közélet tisztasága elleni bűncselekményekhez viszonyított egyik eltérését. A bűnkapcsolati tényállás elnevezése azonban nem volt igazán szerencsés, mivel nem a feljelentés elmulasztását követték el „nemzetközi kapcsolatban”, hanem az annak előcselekményét képező vesztegetést.

A feljelentés elmulasztásáért azonban ilyen esetekben is csak a hazai hivatalos személy volt büntetendő. Nem követett el azonban bűncselekményt az a külföldi hivatalos személy, aki azt követően nem tett feljelentést, hogy e minőségében hitelt érdemlő tudomást szerzett arról, hogy egy másik külföldi hivatalos személy jogtalan előnyt kért. A külföldi hivatalos személy által elkövetett passzív vesztegetést tehát pont annak a külföldi hivatalos személynek nem kellett büntetőjogi büntetés terhe alatt feljelentenie, aki jóval gyakrabban találkozhatott azzal, mint pl. a hazai hivatalos személyek.

A Btk. nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely külön büntetni rendelné a külföldi hivatalos személy által elkövetett passzív hivatali vesztegetés feljelentésének elmulasztását. A feljelentés elmulasztó hivatalos személy a kódex korábban megismert³⁰⁹ rendelkezése alapján egyszerűen vesztegetés elfogadása feljelentésének elmulasztása miatt büntetendő.³¹⁰ A külföldi hivatalos személy által elkövetett passzív hivatali vesztegetés ugyanis – az utaló tényállás konstrukciójának köszönhetően – a vesztegetés elfogadása elnevezésű bűncselekmény egyik eseteként minősül.

Továbbra sem megoldott azonban – sőt az utaló tényállás konstrukciója miatt még kevésbé merül fel – az a probléma, hogy a külföldi hivatalos személy által elkövetett vesztegetést miért kizárólag a hazai hivatalos személyeknek kell büntetőjogi következmények terhe mellett feljelenteniük.

2.1.1.2.E. A minősített esetek

A korábbi kódex alapján a nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés minősítési rendszere csak

– a hivatali kötelesség megszegését,

³⁰⁸ 1978. évi Btk. 258/F. §. Hatályos: 2010. április 1. napjától.

³⁰⁹ Vö. 2.1.1.1.J. cím.

³¹⁰ Btk. 297. § (1) bek.

- a hatáskör túllépését,
- a hivatali helyzetével egyébként visszaélést, valamint
- a cselekmény bünszövetségben, illetve
- üzletszerűen való elkövetését

tartalmazta.³¹¹ Nem szerepelt azonban abban a vezető beosztású, illetve fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy általi, valamint a más hivatalos személy által fontosabb ügyben elkövetés, illetve az ezekre épülő (a különböző minősítő körülmények kombinációjából eredő) még súlyosabban büntetendő tényállás sem.

A Btk. utaló rendelkezése következtében viszont a hazai hivatalos személy által elkövetett passzív vesztegetés összes minősítő körülménye³¹² alkalmazható a külföldi hivatalos személy által elkövetett cselekmény esetén is. A bűncselekmény súlyosabban minősül tehát vezető beosztású hivatalos személy által, illetve még súlyosabban vezető beosztású hivatalos személy által bünszövetségben (üzletszerűen) való elkövetés esetén is.³¹³

2.1.1.2.F. Részösszegzés

20. A Btk. kifejezetten rendelkezik arról, hogy a nemzetközi szervezet közgyűlésébe stb. megválasztottak akkor minősülnek külföldi hivatalos személynek, ha a szervezet létrehozatalára hazánkban törvényben kihirdetett nemzetközi szerződésben került sor. Ez korábbi Btk. vonatkozásában csak a megfelelő törvényi rendelkezés alkotmány-harmonikus értelmezése alapján lehetett nyilvánvaló.
21. A Btk. sem tartalmaz olyan rendelkezést, amely alapján a nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés esetén lehetőség lenne a büntetés korlátlan enyhítésére (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésére). Ilyen jogkövetkezmények alkalmazására továbbra is csak a megfelelő (a törvény szerint csak a hazai vonatkozású passzív hivatali vesztegetésre irányadó) rendelkezés analóg alkalmazásával van lehetőség.
22. A Btk. alapján a nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés minősítési rendszere a vezető beosztású hivatalos személy általi elkövetést is tartalmazza.

KÜLFÖLDI HIVATALOS SZEMÉLY	ÁLTAL	Korábbi Btk. 2013. június 30. napján	Btk. 2013. július 1. napjától
---------------------------------------	--------------	---	----------------------------------

³¹¹ 1978. évi Btk. 258/D. § (2) bek.

³¹² Vö. 2.1.1.1.N. cím.

³¹³ Az Btk. 294. § (4) bekezdése visszautal a § (2) és a (3) bekezdésre is.

ELKÖVETETT VESZTEGETÉS		
Elnevezés	Vesztegetés nemzetközi kapcsolatban Korábbi Btk. 258/D. §	Vesztegetés elfogadása Btk. 294. § (4) bek.
A tényállás jellege	Önálló és elkülönült tényállás	Utaló tényállás
Külföldi hivatalos személy fogalmának	egyres esetköreiben [törvényben kihirdetett] nemzetközi szerződés	egyres esetköreiben törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés
A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)	A hivatalos általi vesztegetésre vonatkozó rendeletek analóg alkalmazása	
Minősítő körülmény	–	vezető beosztású hivatalos személy általi elkövetés

2.1.2. Az aktív hivatali vesztegetés

2.1.2.1. A hazai hivatalos személy megvesztegetése

2.1.2.1.A. A jogi tárgy

Az aktív hivatali vesztegetés jogi tárgya megegyezik a passzív hivatali vesztegetésével.³¹⁴ Az aktív és passzív korrupciós tényállások ugyanis nem jogi tárgyuk, hanem elkövetési magatartásuk szerint különböznek.

2.1.2.1.B. Az előny befolyásolásra alkalmassága (jogtalansága)

Az 1978. évi Btk. eredeti szövege alapján aktív hivatali vesztegetés esetén csak az olyan előny adása (ígérete) minősült bűncselekménynek, amely „a hivatalos személyt működésében a közérdek kárára befolyásolhatja”. Az 1978. évi Btk. eredeti szabályozási koncepciója alapján tehát a büntetőjogilag releváns előnyök köre eltért az aktív és a passzív vesztegetés esetén. Ennek kapcsán Bócz találóan utal arra, hogy „egy cigaretta, egy kávé vagy egy pohár üdítő felkínálása bizonyos körülmények között a társadalmi konvenciók szerint szinte követelménynek tekinthető: *a hivatalos személynek ugyan a hivatali etika szerint nem szabad*

³¹⁴ Vö. 2.1.1.1.A. cím.

*ezt elfogadnia, de a hivatali kötelemeken kívül álló ügyfél részéről az ilyen „előny” felkínálását ésszerűtlen lenne büntetőjogi következmények terhével tiltani.”*³¹⁵

A 2001. évi CXXI. törvény 37. §-a által való módosítás következtében a Btk. már nem ezt az elemet, hanem az előny jogtalanságát nevesítette az aktív hivatali vesztegetés tényállásában. Ezt a kifejezést ugyanolyan módon kellett értelmezni, mint a passzív vesztegetés akkoriban hatályos tényállásában szereplő ugyanilyen elemet.³¹⁶

Az aktív hivatali vesztegetés tényállásában az előnynek nincs jelzője, de a tényállásban a jogalkotó azt a célzatot szerepelteti, hogy a tettes a hivatalos személyt „működésével kapcsolatban [...] befolyásolni törekszik”. Ezzel a javaslat indokolása szerint „a jogalkotó jelzi, hogy az előnynek alkalmasnak kell lennie a befolyásolásra”. A tényállás tehát impliciten egy objektív tényállási elemet is tartalmaz: az előny befolyásolásra alkalmasságát.

A Btk. az aktív hivatali vesztegetés tényállásában az előny a jogtalanságára nem utal. Az indokolás szerint azért, mert „fogalmilag nem képzelhető el, hogy a befolyásolásra törekvéshez adott vagy ígért előny jogszerű legyen”. Továbbra sem képez azonban bűncselekményt, ha az elkövető jogszabály (vagy azon alapuló norma által) megengedett, illetve a hivatalos személy pártatlanságába vetett bizalmat nem veszélyeztető előnyt ad. Ilyen esetekben ugyanis a befolyásolásra alkalmasság „implicit” tényállási eleme is nyilvánvalóan hiányzik.

2.1.2.1.C. Az elkövetési magatartások

I. Az aktív hivatali vesztegetés elkövetési magatartása az előny adása vagy ígérete. A tényállás a két elkövetési magatartás egyikének megvalósulását feltételezi, azaz azok logikailag vagylagos kapcsolatban állnak. Éppúgy tényállásszerű az átadás, ha nem előzi meg ígéret, ahogy az olyan ígéret is aktív vesztegetésnek minősül, amelyhez nem társul később az előny tényleges átadása.

A bűncselekmény megvalósulásához elegendő, hogy az előny vagy annak ígérete eljut a címzetthez. Az előny vagy ígéretének visszautasítása nem zárja ki az aktív hivatali vesztegetést.³¹⁷

Nem feltétele az alapeseti tényállás megvalósulásának, hogy a hivatalos személy passzív vesztegetést valósítson meg,³¹⁸ különösen nem kell hivatali kötelességét ténylegesen megszegnie (sem ezt kívánnia).

³¹⁵ BÓCZ (1986) 738. o.

³¹⁶ Vö. 2.1.1.1.C. cím.

³¹⁷ Legfelsőbb Bíróság B. törv. II. 534/1988. sz. – BH 1989. 260.

Az aktív hivatali vesztegető felelőssége egyebekben is független a passzív vesztegetőtől, így az előbbi akkor is elköveti a bűncselekményt, ha az utóbbi valamilyen személyes okból (pl. kóros elmeállapot miatt) nem büntethető.

II. A tényállásszerűséghez nem szükséges, hogy az önálló tettes az előnyt a saját vagyonából adja. Aktív vesztegetést követ el az a vállalatigazgató is, aki azt ígéri a hivatalos személynek, hogy vállalatánál fiktív megbízásos jogviszonyban alkalmazza és munka nélkül jövedelemhez juttatja.³¹⁹

III. Az előnyt nem csak a hivatalos személynek lehet adni (ígérni), hanem rá tekintettel másnak is. A bűncselekmény tényállásának megvalósulásához azonban nem szükséges, hogy ez a harmadik személy a hivatalos személlyel bármilyen tényleges kapcsolatban álljon (pl. házastársa, egyéb közeli hozzátartozója, jó barátja legyen). Az aktív vesztegető cselekménye tehát akkor is tényállásszerű, ha a harmadik személy hivatalos személyhez fűződő kapcsolatát csak feltételezi.³²⁰

Az aktív vesztegető felelősségének az sem feltétele, hogy a hivatalos személy tudtával (vagy egyetértésével) történjen az előny adása (ígérése) a harmadik személynek.³²¹

I-III. Az aktív oldali elkövetési magatartások közül a többi dogmatikai kérdés tárgyalásánál a kismonográfiában csak az adást emelem ki, azonban a fejtegetéseim – kifejezett ellenkező értelmű megkötés hiányában – mindig kiterjednek az előny ígéreteré is.

2.1.2.1.D. A szándékosság

Az aktív hivatali vesztegetés csak szándékos elkövetés esetén büntetendő. Az aktív vesztegetőnek csak azt kell tudnia, hogy az előnyt a hivatalos személy működésével kapcsolatban adja, azt már nem, hogy az adott hivatalos személy az adott ügyben eljárhat-e.³²²

2.1.2.1.E. A befolyásolás célzata

A korábbi Btk. alapján az aktív vesztegetés alapesete nem volt célzatos bűncselekmény.³²³ A Btk. alapján viszont célzatos,³²⁴ hiszen a tényállást az valósítja meg, aki a hivatalos személyt az „adott vagy ígért előnnyel befolyásolni törekszik”. Márpedig csak arra lehet törekedni, amit valaki célul tűz ki, aminek bekövetkezését kívánja. Ezt az értelmezést erősíti a

³¹⁸ Ezzel szemben hatályos jogunk tükrében egyértelműen téves GÁL azon megállapítása, amely szerint az aktív és a passzív vesztegető közül „mindkettő cselekménye szükséges a vesztegetés megvalósulásához” [(2014) 289. o.].

³¹⁹ VIDA (1999) 390. o.

³²⁰ Vö. részletesen 2.1.2.1.F. cím.

³²¹ VIDA (1999) 390-391. o.

³²² VIDA (1999) 391. o.

³²³ 1978. évi Btk. 253. § (1) bek.

³²⁴ SINKU (2012) 435. o.

Btk. javaslat miniszteri indokolása is, amely szerint „ezzel a jogalkotó jelzi, hogy [...] az előny adásának célja a hivatalos személy befolyásolása”.³²⁵

Az aktív hivatali vesztegetés célzatos szabályozását *de lege ferenda* meg kellene szüntetni. A hivatali működésbe vetett bizalom védelme ugyanis azon előnyök adásának büntetni rendelését is megköveteli, amelyek a hivatalos személy befolyásolását illető látszat felkeltésére alkalmasak (azaz jogtalanok).

2.1.2.1.F. A hivatalos személy működésére „tekintettel” elkövetés

Ha az előnyt nem a hivatalos személynek adják, akkor az előny adásának (ígéretének) a hivatalos személyre tekintettel kell történnie. A Btk. ebben a tekintetben csak annyi változást hoz, hogy a korábbi kódex régiesebb szóhasználatát („reá tekintettel”) modernizálja.³²⁶

Az előny hivatalos személyre tekintettel adása valójában egy szubjektív tényállási elem, amely az aktív vesztegetőnek a bűncselekmény megvalósulásához szükséges feltételezését írja körül. Az aktív vesztegetőnek olyan személynek kell tartania az előny címzettjét, akinek az előnyben részesítése a hivatalos személy számára egyenértékű azzal, mintha az előnyt (közvetlenül) neki juttatnák.

Az aktív vesztegető feltételezheti azt, hogy a közvetítőként eljáró harmadik személy az előnyt (annak egy részét) a hivatalos személynek továbbítja. A bűncselekmény azonban akkor is megvalósul, ha az aktív vesztegető szerint a harmadik személy az előnyt (pl. a feleség a neki adott szőrmebundát) soha nem is adná tovább a hivatalos személynek, de az a hivatalos személy döntését befolyásolhatja (pártatlanságát vagy annak látszatát veszélyeztetheti).

Amennyiben a harmadik személy passzív hivatali befolyással üzérkedőnek minősül, az előnyt akkor adják neki a hivatalos személyre (annak működésére) tekintettel, ha azt állítja vagy azt a látszatot kelti, hogy hivatalos személyt megveszteget.³²⁷ Ilyen esetekben az aktív hivatali vesztegetés megállapítása független attól, hogy a passzív befolyással üzérkedő ténylegesen ad-e előnyt a hivatalos személynek.³²⁸

Nem valósít meg azonban aktív vesztegetést, aki olyan passzív befolyással üzérkedőnek ad előnyt, aki az ügy vesztegetés nélküli elintézését állítja (ilyen elintézés látszatát kelti). Ilyen esetben ugyanis az előnyt a passzív befolyással üzérkedőnek nem a passzív vesztegetőre tekintettel (mintegy helyette) adják, hanem csak befolyása érvényesítésért.³²⁹ Az ilyen

³²⁵ A Btk. javaslat 293. §-ához fűzött indokolás.

³²⁶ 1978. évi Btk. 253. §, illetve Btk. 293. § (1) bek.

³²⁷ Vö. 1978. évi Btk. 256. § (2) bek. a) pont., Btk. 299. § (2) bek. a) pont.

³²⁸ Kúria BKv. 13.

³²⁹ Bócz (2004) 41. o.

cselekmény 2012. január 1. napja óta hivatalos személlyel kapcsolatos befolyás vásárlásának minősül.³³⁰

2.1.2.1.G. A stádiumok

A jogalkotó az aktív vesztegetés befejezettségét is jelentős mértékben előre hozta. A bűncselekmény már az előnyre vonatkozó ígérettel befejezett. Az ígért vagy adott, de visszautasított előny (a köznyelvben elterjedt „vesztegetési kísérlet”) tehát valójában befejezett bűncselekményt képez.

A kísérlet aktív hivatali vesztegetés esetén sem gyakorlati. Ennek körébe tartozik pl. az előnyt vagy annak ígéretét tartalmazó levél elküldése, ha az nem érkezik meg a címzetthez.³³¹

Az előkészület (pl. a gazdálkodó szervezet igazgatótanácsának tagjai az előny adásában megállapodnak) nem büntetendő.

2.1.2.1.H. Az előzetes bűnkapcsolati alakzat

Az aktív vesztegetés tényállásához előzetes bűnkapcsolati alakzat is kapcsolódik.³³² Ennek tettese a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző, az ellenőrzésre vagy felügyeletre feljogosított személy lehet. A büntetendőség feltétele az is, hogy a felügyeleti vagy az ellenőrzési kötelezettség teljesítése megakadályozhatta volna, hogy a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy a gazdálkodó szervezet érdekében aktív hivatali vesztegetést kövessen el.

A bűnkapcsolat nemcsak szándékos,³³³ hanem gondatlan elkövetés esetén is büntetendő.³³⁴

2.1.2.1.I. A feljelentés elmulasztásának büntetendősége

A feljelentés elmulasztása akkor is büntetendő, ha az hivatalos személy megvesztegetéséhez kapcsolódik.³³⁵ A büntetendőség további feltételei (e minőségben tudomást szerzés, hitelt érdemlő tudomás) megegyeznek a hivatalos személy által elkövetett vesztegetés kapcsán kifejtettekkel.³³⁶ A büntetőjogilag releváns feljelentési kötelezettség természetesen kiterjed arra a megvesztegetésre is, ami az adott hivatalos személy vonatkozásában – pl. előny ígérete segítségével – követtek el.

³³⁰ Vö. 2.2.2.1. cím.

³³¹ BÓCZ (1996) 536. o.

³³² Btk. 293. § (4)-(5) bek.

³³³ Btk. 293. § (4) bek.

³³⁴ Btk. 293. § (5) bek.

³³⁵ Btk. 297. §.

³³⁶ Vö. 2.1.1.1.J. cím.

Előny adása és elfogadása esetén a hivatalos személynek mindkét oldali elkövetőt fel kell jelentenie. Nem tesz eleget feljelentési kötelezettségének, aki csak az előny hivatalos személy általi (akár valóban megtörtént) kéréséről tesz említést, de az előny tényleges adásáról nem.

A feljelentés elmulasztása rendszertani értelmezés alapján akkor is büntetendő, ha a hivatalos személy az előzetes bűnkapcsolati alakzat³³⁷ elkövetésének feljelentését mulasztja el.

2.1.2.1.J. A büntetési tétel

Az aktív hivatali vesztegetés három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Mivel „a bűncselekmény büntetési tételének felső határa háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb, [...] szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabható”.³³⁸ Az aktív vesztegetés büntetési tétele tehát eltér a passzív vesztegetés megfelelő alakzatától, annál egy fokozattal kisebb.

2.1.2.1.K. A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)

A büntetés korlátlanul enyhíthető (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető), ha az elkövető a hivatalos személy megvesztegetését a hatóságnak – mielőtt annak tudomására jutott volna – bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.³³⁹

Ebben a vonatkozásban csak a büntetés mellőzésének lehet egyáltalán valaminő (amint azt később kimutatjuk minimális) gyakorlati jelentősége, hiszen a korlátlan enyhítéssel egyenértékű kedvezményt a Btk. 33. § (4) bekezdésében szereplő fentebb idézett³⁴⁰ általános szabálya is biztosítja (mégpedig utólagos magatartás nélkül is).

Erre is figyelemmel viszont nagyon nehéz elképzelni olyan a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés alapesetét megvalósító elkövetőt, akit – racionálisan mérlegelő személyként – ez a törvényi szabályozás venne rá arra, hogy az általa elkövetett bűncselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelentse, és az elkövetés körülményeit feltárja. Ha ugyanis „magát feljelenti” az előnyt elveszti, egyetlen nyeresége pedig a büntetés mellőzésének (amúgy is csak különös méltánylást érdemlő esetben alkalmazható!) lehetősége, de ezzel együtt (a gyakorlat ismeretében inkább elméletileg) akár (végrehajtható) szabadságvesztésre is ítélik. Ha viszont cselekményéről mélyen hallgat, akkor az egész ügyet (az előny megtartásával) akár anélkül is „megúszhatja”, hogy évekig

³³⁷ Vö. 2.1.2.1.H. cím.

³³⁸ Btk. 33. § (4) bek.

³³⁹ Btk. 293. § (6) bek.

³⁴⁰ Vö. 2.1.2.1.J. cím.

büntetőeljárás terheltje lenne. Ha viszont mégis lebukik, akkor az előnyt elveszti, mivel az vagyonek Kobzás alá esik,³⁴¹ de a törvény alapján nincs akadálya (mégpedig nemcsak különös méltánylást érdemlő esetben) pénzbüntetés kiszabásának sem.

Álláspontom szerint valódi motiváló ereje itt is a 2012. január 1. napját megelőzően hatályos azon szabályozásnak lenne, amely az ilyen bejelentéseket a büntethetőség megszüntetésével jutalmazza. Ez a szabályozás ugyanis azt a további praktikus kedvezményt is biztosítja, hogy a büntetőeljárás akár már nyomozati szakaszban is megszüntethető.

2.1.2.1.L. A minősített esetek

I. Súlyosabban minősül az aktív hivatali vesztegetés, ha az előnyt azért adják vagy ígérik, hogy a hivatalos személy a hivatali kötelességét megszegje (hatáskörét túllépje vagy a hivatali helyzetével egyébként visszaéljen).³⁴²

A hivatali kötelesség megszegése (a hatáskör túllépése, illetve a hivatali helyzettel egyébként való visszaélés) fogalmára megfelelően irányadók a passzív hivatali vesztegetés vonatkozásában kifejtettek.³⁴³ Az aktív hivatali vesztegetés minősített esete azonban attól függetlenül megvalósul, hogy a hivatalos személy ténylegesen megszegte-e (meg akarja-e szegni) a kötelességét.

Az aktív hivatali vesztegetés minősített esete vonatkozásában eleve nem érvényesült azon csak a korábbi kódexben szereplő értelmező rendelkezés, amely alapján a kötelességnek előny adásához kötött teljesítése is kötelességszegés.³⁴⁴ Ha a passzív hivatali vesztegető kötelességének teljesítését előny adásához kötötte, az aktív vesztegető célzata a kötelesség teljesítése volt. Az aktív hivatali vesztegető az előnyt ilyenkor nem a kötelesség megszegéséért (azaz nem a teljesítés előny adásához kötéséért) adta (ígérte).³⁴⁵ Az ennek megfelelő rendelkezés mellőzése a Btk.-ból az aktív hivatali vesztegetés tekintetében tehát nem jelenet érdemi változást.

II. A bünszövetségben való vagy üzletszerű elkövetés aktív hivatali vesztegetés esetén nem képez minősítő körülményt a Btk.-ban, ami a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés tényállásával³⁴⁶ összevetve igencsak meglepő rendszertani törésnek tekinthető.

³⁴¹ Vö. Btk. 74. § (1) bek. a) pont.

³⁴² 1978. évi Btk. 253. § (2) bek., Btk. 293. § (2) bek.

³⁴³ Vö. 2.1.1.1.N. cím.

³⁴⁴ 1978. évi Btk. 258/A. § 2. pont.

³⁴⁵ VIDA (1999) 392. o.

³⁴⁶ Btk. 290. § (3) bek.

III. A büntetés korlátlan enyhítését (mellőzését) lehetővé tévő rendelkezés³⁴⁷ az aktív hivatali vesztegetés összes minősített eseténél érvényesül,³⁴⁸ sőt annak a büntetési tételre tekintettel gyakorlati jelentősége is lehet. Ilyen esetben ugyanis a Btk. 33. § (4) bekezdése nem alkalmazható. A köteleességszegésre irányuló vesztegetést az ügyfél valószínűleg akkor jelenti be, ha a hivatalos személy a köteleességét végül nem szegte meg. Ilyenkor azonban feltételezhető, hogy a hivatalos személy már a Btk. 294. § (5) bekezdése alapján a bűncselekményt a hatóságnak, mielőtt annak tudomására jutott bejelentette, a kapott jogtalan vagyoni előnyt vagy annak ellenértékét a hatóságnak átadta, és az elkövetés körülményeit feltárta. Ekkor viszont az aktív hivatali vesztegetés elkövetője már nem részesülhet a büntetés korlátlan enyhítésének (mellőzésének) kedvezményében.

2.1.2.1.M. Részösszegzés

23. Az aktív hivatali vesztegetés tényállásának megvalósulásához a Btk. implicit (objektív) tényállási elemként megköveteli az előny befolyásolásra való alkalmasságát. A befolyásolásra alkalmas előny fogalma helyett részemről szerencsésebbnek tartanám, ha a tényállás az összes többi korrupciós bűncselekménnyel összhangban a jogtalan előny kifejezést használná.
24. A Btk. az aktív hivatali vesztegetés tényállásában az előny jogtalanságra már nem utal. Azok a cselekmények (pl. udvariassági gesztusok) azonban, amelyek a korábbi joghelyzetben az előny jogtalansága hiányában nem voltak büntetendők, továbbra sem minősülnek bűncselekménynek, mivel ilyenkor a befolyásolásra való alkalmasság hiányzik.
25. A Btk. alapján az aktív hivatali vesztegetés célzatos bűncselekmény, amely csak akkor valósul meg, ha a tettes a hivatalos személyt az „adott vagy ígért előnnyel befolyásolni törekszik”. A befolyásolási célzat elemét azonban jobb lenne mellőzni a tényállásból, mivel a hivatali működésbe vetett bizalom védelme azon előnyök adásának büntetni rendelését is megköveteli, amelyek a hivatalos személy befolyásolását illető látszat felkeltésére alkalmasak (azaz jogtalanok).
26. E tényállásnál is minősítő körülményként kellene szabályozni a bünszövetségben való vagy üzletszerű elkövetést.

HIVATALOS SZEMÉLY MEGVESZTEGETÉSE	1978. évi Btk. 258/B. § (2013. június 30.	Btk. (2013. július 1. napjától) 293. §
--	--	---

³⁴⁷ Vö. 2.1.2.1.K. cím.

³⁴⁸ Btk. 293. § (6) bek.

	napján)	
Elnevezés	Vesztegetés	Vesztegetés
Az előny jellemzői	Jogtalan előny	Befolyásolásra alkalmas előny
Célzat	–	Befolyásolás

*2.1.2.2. A külföldi hivatalos személy megvesztegetésének
specifikumai³⁴⁹*

2.1.2.2.A. Az előny címzettje

A külföldi hivatalos személy megvesztegetés tényállásában az adott vagy ígért előny címzettje külföldi hivatalos személy³⁵⁰ vagy rá tekintettel más³⁵¹ lehet.

2.1.2.2.B. A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése

A külföldi hivatalos személy megvesztegetéshez a korábbi kódex alapján nem kapcsolódott olyan utólagos magatartásra tekintettel kialakított a büntetés korlátlan enyhítését vagy mellőzését lehetővé tevő olyan rendelkezés, mint a „hazai” aktív hivatali vesztegetéshez.³⁵² Ez a nem éppen ésszerű konstrukció – sajnálatos módon – a Btk. szabályozása alapján is megmaradt.³⁵³ Így a külföldi hivatalos személy megvesztegetése esetén is csak hazai vonatkozású tényálláshoz kapcsolódó a büntetés korlátlan enyhítésére (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésére) vonatkozó rendelkezések analóg alkalmazására van lehetőség.

2.1.2.2.C. Az előzetes bűnkapcsolati alakzat

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetéshez is kapcsolódik a bűncselekmény hazai változata kapcsán már megismert³⁵⁴ speciális előzetes bűnkapcsolati alakzat.³⁵⁵ Ennek tettese kizárólag (hazai) gazdálkodó szervezet vezetője stb. lehet. Nem büntethető tehát a külföldi gazdálkodó szervezet vezetője stb., ha felügyeleti kötelezettségének teljesítésével nem akadályozta meg, hogy a külföldi gazdálkodó szervezet dolgozója stb. aktív hivatali vesztegetést valósítson meg.

³⁴⁹ Btk. 293. § (3) bek.

³⁵⁰ Vö. 2.1.1.2.A. cím.

³⁵¹ Vö. 2.1.2.1.F. cím.

³⁵² Vö. 2.1.2.1.K. cím.

³⁵³ Az Btk. 293. § (6) bekezdése ugyanis csak a § (1)-(2) bekezdésében szereplő (hazai) hivatalos személy tekintetében megvalósítható büntető rendelkezésekre utal, de a (3) bekezdésben található külföldi hivatalos személy vonatkozásában elkövethető tényállásra nem.

³⁵⁴ Vö. 2.1.2.1.H. cím.

³⁵⁵ Btk. 293. § (4)-(5) bek.

2.1.2.2.D. A feljelentés elmulasztása

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetés feljelentésének elmulasztása is büntetendő.³⁵⁶ A bűnkapcsolati bűncselekmény tettese azonban itt is (nem igazán logikusan) csak hazai hivatalos személy lehet.³⁵⁷ A feljelentés elmulasztása itt is büntetendő, ha a hivatalos személy csak az előzetes bűnkapcsolati alakzat³⁵⁸ feljelentését mulasztja el.

2.2. A HIVATALI BEFOLYÁSSAL ÜZÉRKEDÉS (HIVATALI BEFOLYÁS VÁSÁRLÁSA)

2.2.1. A hivatali befolyással üzérkedés

2.2.1.1. A hivatalos személlyel kapcsolatos befolyással üzérkedés

2.2.1.1.A. A jogi tárgy

A hivatali befolyással üzérkedés jogi tárgya a hivatalos személyek pártatlan (befolyástól mentes) működésébe vetett bizalom. A tényállás megvalósulása tehát nem feltételezi a hivatalos személy kötelességszegését, de még annak tényleges veszélyét sem.

2.2.1.1.B. Az elkövetési magatartások

A korábbi kódex alapján a hivatali befolyással üzérkedés elkövetési magatartása még csak az előny kérése vagy elfogadása volt. Nem volt tényállásszerű az előny ígéretének elfogadása,³⁵⁹ illetve az előnyt kérő (elfogadó) harmadik személlyel való egyetértés.

A Btk.-ban – ahogy azt javaslatának miniszteri indokolása megállapítja – „a befolyással üzérkedés elkövetési magatartásának szövegezése igazodik a vesztegetés elfogadásának szövegzéséhez. Az előny kérése és elfogadása mellett büntetendő lesz az ígéret elfogadása is, valamint az elkövetési magatartások köre kiegészül a »rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért az előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért« fordulattal.»³⁶⁰

2.2.1.1.C. Az elkövetés módja

A hivatali befolyással üzérkedés elkövetés módja arra hivatkozás, hogy a tettes hivatalos személyt befolyásol.³⁶¹ A hivatkozott befolyásolási képesség alapját képezheti a döntéshozó

³⁵⁶ Btk. 297. §.

³⁵⁷ Vö. 2.1.1.2.D. cím.

³⁵⁸ Vö. 2.1.2.2.C. cím.

³⁵⁹ VIDA/JUHÁSZ (2009) 432. o.

³⁶⁰ Az Btk. javaslatának 299. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

³⁶¹ Btk. 299 (1) bek.

és az elkövető közötti személyes kapcsolat (barátság, rokonság, lekötöttség, szerelem stb.), de képezheti a döntéshozó valamilyen – morális, anyagi, személyes fenyegetettség alapultól – kiszolgáltatottsága és ebből fakadó félelme is.

A hivatkozott befolyásolásnak olyannak kell lennie, amely következtében a döntéshozó nemcsak az ügy releváns körülményeit veszi majd figyelembe, hanem olyan motívumokat is hagy – a befolyással üzérkedőre tekintettel, s nyilván ennek „ügyfele” javára – érvényesülni, amelyekre egyébként nem kellene (egyenesen tilos lenne) tekintettel lennie.³⁶²

Nem feltétele a hivatali befolyással üzérkedő büntetőjogi felelősségének, hogy létező befolyását sikerrel érvényesítse (vagy ezt egyáltalán megkísérelje).³⁶³ A bűncselekmény nemcsak akkor valósul meg, ha a befolyás valódi, hanem akkor is, ha azt az elkövető csak színleli.³⁶⁴

Az állított befolyásnak nem kell közvetlennek lennie, megvalósul a büntett akkor is, ha az elkövető olyan befolyásának az érvényesítését helyezi kilátásba, amellyel olyan személynél rendelkezik, akinek a hivatalos személyre van befolyása.³⁶⁵

2.2.1.1.D. A célzat hiánya

A hivatali befolyással üzérkedés nem célzatos bűncselekmény. Nemcsak annak cselekménye büntetendő, aki a hivatkozásának megfelelően ténylegesen akarja a befolyását érvényesíteni, hanem az is, aki ezt csak állítja.³⁶⁶

2.2.1.1.E. Stádiumok

Ha ugyanabban az ügyben az elkövető és az előnyt nyújtó között a kapcsolat folyamatos és a törvényben meghatározott elkövetési tevékenység akként ismétlődik, hogy újabb összegek kérése, elfogadása, vagy részösszegek átadása, illetve a már korábban kért összeg későbbi elfogadása történik, akkor a cselekményt az utolsó elkövetési magatartás tanúsításának időpontjában kell befejezettnek tekinteni.³⁶⁷

2.2.1.1.F. Egység és halmazat

A hivatali befolyással üzérkedés a hivatalos személy által elkövetett vesztegetéshez képest látszólagos alaki halmazatban (konszumpcióra tekintettel) háttérbe szorul, ha a hivatalos

³⁶² BÓCZ (1996) 538. o.

³⁶³ BELEGI (2001) 385. o.

³⁶⁴ SINKU (2005) 319. o.

³⁶⁵ BÓCZ (1996) 538. o.

³⁶⁶ BÓCZ (2000) 122. o.

³⁶⁷ Pécsi Ítéltábla Bf. I. 34/2007. – BH 2007. 402.

személy az előny kérésével egyidejűleg arra is utal, hogy az ügy elintézéséhez más hivatalos személy beleegyezését is megszerzi.³⁶⁸

Ezzel szemben az ugyanazon ügygel kapcsolatban elkövetett, de időben elkülönülő vesztegetést és befolyással üzérkedést bűnhalmazatban kell megállapítani, ha a saját hivatali működésével kapcsolatban fogadott el előnyt arra hivatkozással, hogy a szabálysértési ügyet ő fogja elbírálni, viszont már arra hivatkozással, annak színlelésével fogadott el előnyt, hogy azt az eljáró bíró részére továbbítja és közbenjár a kedvező döntés érdekében.³⁶⁹

Ha a hivatali befolyással üzérkedő a befolyás érvényesítése fejében kért előny egy részét a hivatalos személynek juttatta, akkor anyagi halmazatban aktív hivatali vesztegetés³⁷⁰ is felelős. A halmazat attól függetlenül megállapítható, hogy az aktív vesztegetésre az eredeti megbízó akaratának megfelelően vagy saját elhatározásból került sor.³⁷¹

2.2.1.1.G. A büntetési tétel

A hivatali befolyással üzérkedés alapesetének büntetési tétele egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés.

2.2.1.1.H. A minősített esetek

A hivatali befolyással üzérkedés súlyosabban minősül, ha az elkövető

- azt állítja vagy azt a látszatot kelti, hogy hivatalos személyt megveszteget,³⁷²
- hivatalos személynek adja ki magát,³⁷³
- a bűncselekményt üzletszerűen követi el.³⁷⁴

I. A megvesztegetés állítása nyílt, közvetlen és félreérthetetlen kijelentést feltételez, a kijelentésnek azonban nem kell tárgyi értelemben igaznak lennie. A megvesztegetési látszat keltése megállapítható burkolt célzásokból (pl. „ez nem csak az enyém”, „másnak is adnom kell” stb.), sőt akár abból is, hogy a befolyás érvényesítéséért kért összeg nagysága azt sugallja: azon a befolyással üzérkedő mással – nyilvánvalóan az ügyet intéző hivatalos személlyel – osztozni fog („kényszerül”).³⁷⁵

A Btk. alapján a súlyosabb minősítés irányadó arra is, aki az előnyt arra hivatkozással kérte, hogy „hazai” hivatalos személyt befolyásol, de azt állítja, vagy azt a látszatot kelti,

³⁶⁸ Legfelsőbb Bíróság B. törv. III. 718/1983. sz. – BH 1984. 253.

³⁶⁹ Legfelsőbb Bíróság Katf. IV. 291/1981. sz. – BH 1982. 3.

³⁷⁰ Vö. 2.1.1.2.F. cím.

³⁷¹ Legfelsőbb Bíróság Eln. Tan. B. törv. 196/1989. sz. – BH 1989. 176.

³⁷² Btk. 299. § (2) bek. a) pont.

³⁷³ Btk. 299. § (2) bek. b) pont.

³⁷⁴ Btk. 299. § (2) bek. c) pont.

³⁷⁵ Bócz (2000) 122-123. o.

hogy külföldi hivatalos személyt veszteget. A külföldi hivatalos személlyel „kapcsolatos” elkövetésre vonatkozó utaló rendelkezés³⁷⁶ tehát akkor is súlyosabban minősíti a cselekményt, ha a külföldi hivatalos személynek a megvesztegetendő személy minősül. A korábbi Btk. alapján még nem volt súlyosabban büntethető, aki – miközben arra hivatkozik, hogy „hazai” hivatalos személyt befolyásol – külföldi hivatalos személy megvesztegetését állítja vagy annak látszatát kelti.

II. A hivatali befolyással üzérkedőnek az ügyfél előtt az előny kérése vagy elfogadása során kell hivatalos személynek kiadnia magát. Nem valósul meg e minősítő körülmény, ha a befolyással üzérkedő az ügyintézés során – a hatóság vagy a működése körében eljáró hivatalos személy előtt – adja ki magát hivatalos személynek. A befolyással üzérkedő eljárása ugyanis már nem tartozik a tényálláshoz.³⁷⁷

A Btk. alapján annak a cselekménye is két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki az előbbi minősített eseti tényállást „külföldi hivatalos személlyel kapcsolatban követi el”.³⁷⁸ Arra is a súlyosabb minősítés irányadó, aki az előnyt arra hivatkozással kérte, hogy „hazai” hivatalos személyt befolyásol, de ennek során külföldi hivatalos személynek adja ki magát. A külföldi hivatalos személlyel „kapcsolatos” elkövetésre vonatkozó utaló rendelkezés tehát akkor is súlyosabban minősíti a cselekményt, ha a külföldi hivatalos személynek az a személy minősül, akinek a tettes kiadja magát. A hatályos Btk. alapján még nem volt súlyosabban büntethető, aki – miközben arra hivatkozik, hogy hivatalos személyt befolyásol külföldi hivatalos személynek adja ki magát.

III. Az üzletszerű elkövetés fogalma tekintetében hasonló jellegű bűncselekmény a vesztegetés, illetve a befolyás vásárlása is.³⁷⁹

A befolyással üzérkedésnél – a hivatalos személlyel és a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés legtöbb esetével³⁸⁰ szemben – továbbra sem képez minősítő körülményt a bünszövetségben elkövetés. Ez mind rendszertani, mind jogpolitikai szempontból hiányosságnak tekinthető, amit már a kódex rendelkezéseinek kisebb korrekciója körében is orvosolni kellene.

³⁷⁶ Btk. 299. § (3) bek.

³⁷⁷ VIDA (1999) 405-406. o.

³⁷⁸ Btk. 299. § (3) bek.

³⁷⁹ Kúria BKv 39. II/D pont.

³⁸⁰ Vö. 2.1.1.1.N., 3.1.1.1.M., illetve 3.1.2.1.K. cím.

2.2.1.1.I. Részösszegzés

27. A Btk. alapján a hivatali befolyással üzérkedés kapcsán büntetendő lett az ígéret elfogadása is, valamint az elkövetési magatartások köre kiegészül a »rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért az előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért« fordulattal.
28. A Btk. külföldi hivatalos személlyel „kapcsolatos” elkövetésre vonatkozó utaló rendelkezése következtében annak cselekménye is súlyosabban büntetendő, aki a hivatali befolyással üzérkedést megvalósítva azt állítja (annak látszatát kelti), hogy külföldi hivatalos személyt veszteget meg (külföldi hivatalos személynek adja ki magát).
29. A befolyással üzérkedés körében is indokolt lenne minősítő körülményként szabályozni a bünszövetségben elkövetést.

HIVATALOS SZEMÉLLYEL KAPCSOLATOS BEFOLYÁSSAL ÜZÉRKEDÉS	1978. évi Btk. 256. § (1)-(2) bek. (2013. június 30. napján)	Btk. 299. § (1)-(2) bek. (2013. július 1. napjától)
Elkövetési magatartások	előny kérése, elfogadása	előny kérése, elfogadása az ígéret elfogadása az előny kérőjével vagy elfogadójával egyetértés
Minősítő körülmény	azt állítja (annak látszatát kelti), hogy hivatalos személyt veszte- get meg hivatalos személynek adja ki magát	azt állítja (annak látszatát kelti), hogy (külföldi) hivatalos sze- mélyt veszteget meg (külföldi) hivatalos személynek adja ki magát

2.2.1.2. *Külföldi hivatalos személlyel kapcsolatos befolyással üzérkedés specifikumai*

2.2.1.2.A. A jogi tárgy

A hivatali befolyással üzérkedés jogi tárgya a külföldi hivatalos személyek pártatlan (befolyástól mentes) működésébe vetett bizalom.

2.2.1.2.B. A hivatkozott befolyás címzettje

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett (passzív) hivatali befolyással üzérkedésnél az elkövető az előnyt arra hivatkozással kéri (fogadja el stb.), hogy külföldi hivatalos személyt³⁸¹ befolyásol.

2.2.1.2.C. A minősített eset

A korábbi Btk. alapján e bűncselekménynek még egyáltalán nem volt minősített esete, így annak alkalmazásában csak súlyosító körülményt képeztek a megfelelő hazai vonatkozású tényállás minősítő körülményei is.³⁸² Ezzel szemben a Btk. utaló rendelkezése alapján a hivatali befolyással üzérkedés minősítő körülményei³⁸³ e tényállásnál is érvényesülnek.

A Btk. külföldi hivatalos személlyel „kapcsolatos” elkövetésre vonatkozó utaló rendelkezése következtében annak cselekménye is két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki e tényállást megvalósítva azt állítja, vagy azt a látszatot kelti, hogy külföldi hivatalos személyt veszteget (külföldi hivatalos személynek adja ki magát). A minősített esetet valósítja meg azonban az is, aki arra hivatkozással, hogy külföldi hivatalos személyt befolyásol, azt állítja, vagy azt a látszatot kelti, hogy „hazai” hivatalos személyt veszteget („hazai” hivatalos személynek adja ki magát).

2.2.1.2.D. Részösszegzés

30. A külföldi hivatalos személlyel kapcsolatos befolyással üzérkedés elkövetési magatartásainak köre az utaló rendelkezés következtében a hazai vonatkozású tényállással párhuzamosan kibüvlt.
31. A külföldi hivatalos személlyel kapcsolatos befolyással üzérkedés minősítési rendszere azonos lett a hazai vonatkozású tényállásával.
32. Az utaló rendelkezés következtében attól függetlenül súlyosabban minősül a külföldi hivatalos személlyel kapcsolatos befolyással üzérkedés, hogy a tettes azt állítja (annak

³⁸¹ Vö. 2.1.1.2.A. cím.

³⁸² 1978. évi Btk. 256. § (2) bek.

³⁸³ Vö. 2.2.1.1.H. cím.

látszatát kelti), hogy hazai vagy külföldi hivatalos személyt veszteget meg („hazai” vagy külföldi hivatalos személynek adja ki magát).

KÜLFÖLDI HIVATALOS SZEMÉLLEL KAPCSOLATOS BEFOLYÁSSAL ÜZÉRKEDÉS	1978. évi Btk. 258/E. § (1) bek. (2013. június 30. napján)	Btk. (2013. július 1. napjától) 299. § (3) bek.
Elkövetési magatartások	előny kérése, elfogadása	előny kérése, elfogadása az ígéret elfogadása az előny kérőjével vagy elfogadójával egyetértés
Minősítő körülmény	–	azt állítja (annak látszatát kelti), hogy (külföldi) hivatalos személyt veszteget meg (külföldi) hivatalos személynek adja ki magát

2.2.2. A hivatali befolyás vásárlása³⁸⁴

2.2.2.1. A hivatalos személlyel kapcsolatos befolyás vásárlása

2.2.2.1.A. A jogi tárgy

Hivatalos személlyel kapcsolatos befolyás vásárlásának jogi tárgya megegyezik a hivatalos személlyel kapcsolatos befolyással üzérkedésével.³⁸⁵

2.2.2.1.B. Az elkövetési magatartások

Az elkövetési magatartás az előny adása vagy ígérete, amely fogalmak értelmezésére lásd megfelelően az aktív hivatali vesztegetés azonos tényállási elemének elemzését.³⁸⁶

³⁸⁴ Előzményeire lásd HOLLÁN (2011d), a szabályozás és a nemzetközi kötelezettségek viszonyára lásd HOLLÁN (2012b).

³⁸⁵ Vö. 2.2.1.1.A. cím.

2.2.2.1.C. Az előny (ígéretének) címzettjei

Az előnyt olyan személynek adják vagy ígérik, aki arra hivatkozik, hogy hivatalos személyt befolyásol. Ez nemcsak hivatali befolyással üzérkedő lehet, hanem (előny ígérete esetén) olyan személy is, aki a befolyására hivatkozik, de nem kér vagy fogad el előnyt. A befolyás vásárlójának felelőssége független tehát attól, hogy az előny címzettje tényállásszerű hivatali befolyással üzérkedést valósít-e meg.

Amennyiben az előny kérője vagy elfogadója azt állítja vagy azt a látszatot kelti, hogy hivatalos személyt megveszteget (így cselekménye súlyosabban minősül),³⁸⁷ akkor az előny adása (ígérete) aktív hivatali vesztegetést valósít meg, mivel az előnyt a hivatalos személyre tekintettel adta.³⁸⁸ Ha az állítás stb. szerint megvesztegetett vagy megvesztegetendő személy külföldi hivatalos személy, akkor az előny adása (ígérete) ugyanezen az alapon külföldi hivatalos személy megvesztegetését valósítja meg.³⁸⁹

Az előny címzettje nemcsak olyan személy lehet, aki arra hivatkozik, hogy hivatalos személyt befolyásol, hanem rá tekintettel más is.³⁹⁰ Ezen utóbbi fogalom értelmezésére lásd megfelelően az aktív hivatali vesztegetés azonos tényállási elemének elemzését.³⁹¹

2.2.2.1.D. A büntetési tétel

A hivatali befolyás vásárlásának büntetési tétele három évig terjedő szabadságvesztés,³⁹² amely a Btk. logikáját követve alacsonyabb a megfelelő passzív oldali tényállásnál.³⁹³

2.2.2.2. *A külföldi hivatalos személlyel kapcsolatos befolyás vásárlásának specifikumai*

2.2.2.2.A. A jogi tárgy

Külföldi hivatalos személlyel kapcsolatos befolyás vásárlásának jogi tárgya megegyezik a külföldi hivatalos személlyel kapcsolatos befolyással üzérkedésével.³⁹⁴

2.2.2.2.B. Az előny (ígéretének) címzettjei

Az előnyt olyan személynek adják vagy ígérik, aki arra hivatkozik, hogy külföldi hivatalos személyt³⁹⁵ befolyásol vagy rá tekintettel más is.

³⁸⁶ Vö. 2.1.2.1.C. cím.

³⁸⁷ Vö. 2.2.1.1.H. cím.

³⁸⁸ Vö. 2.1.1.2.F. cím.

³⁸⁹ Vö. 2.1.2.2. cím.

³⁹⁰ Btk. 298. § (1) bek.

³⁹¹ Vö. 2.1.2.1.F. cím.

³⁹² Btk. 298. § (1) bek., illetve 299. § (1) bek.

³⁹³ Vö. 2.2.1.1.G. cím. MÉSZÁR (2013) 1131. o.

³⁹⁴ Vö. 2.2.1.2.A. cím.

3. A GAZDÁLKODÓ SZERVEZETTEL KAPCSOLATOS KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK

*„Korrupct országokban a panamákon szokás legjobban felháborodni.
Imádott hazánk pedig igen-igen korrupct ország.
Ebből kifolyólag természetes, hogy itt minden ember fölháborodik,
ha a másik ember is panamázik.”³⁹⁶*

3.1. GAZDÁLKODÓ SZERVEZETTEL KAPCSOLATOS VESZTEGETÉS

3.1.1. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés

3.1.1.1. A hazai gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés

3.1.1.1.A. A tényállás jellege

Az Btk. javaslatának indokolása szerint a „szerkezeti egyszerűsítés jegyében a [korábbi] Btk.-ban önálló szakaszban meghatározott, de *lényegében* az adott bűncselekmény minősített esetét jelentő tényállásokat [pl. korábbi Btk. 251-252. §] megszünteti, és azokat a vonatkozó bűncselekmény minősített eseteként szabályozza.”³⁹⁷ Az indokolásban a „lényegében” kifejezés helyett a részben kifejezés használata lett volna helytálló, hiszen a korábbi Btk. 252. § (1) bekezdése csak bizonyos fordulatok (pl. előny kérése) vonatkozásában volt a Btk. 251. § (1) bekezdésben foglalt tényállás minősített esete. Voltak ugyanis a gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult dolgozója stb. által elkövetett vesztegetésnek olyan fordulatai (pl. előny elfogadása) is, amikor a korábbi Btk. 252. § (1) bekezdése a bűncselekmény alaptényállását határozta meg.³⁹⁸ A szerkezeti egyszerűsítés (önálló intézkedésre jogosultság minősítő körülményként való szabályozása) valójában azért vált lehetővé, mert a Btk.-ban már minden olyan cselekmény bárki által való elkövetése büntetendő, amely a korábbi kódex alapján csak az önálló intézkedésre jogosult által történő elkövetés esetén képezett bűncselekményt.³⁹⁹

³⁹⁵ Vö. 2.1.1.2.A. cím.

³⁹⁶ ADY Endre: „Panama és anarchia” *Nagyváradi Napló*, 1903. július 30.

³⁹⁷ A Btk. javaslatának XXVII. fejezetéhez fűzött indokolás.

³⁹⁸ HOLLÁN (2011a) 236. o.

³⁹⁹ Vö. 3.1.1.1.D. cím.

3.1.1.1.B. A jogi tárgy

I. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés büntetőjogi szabályozása alapvetően két jogi tárgyat részesíthet védelemben. Az egyik felfogás alapján a tényállás azon szervezet (gazdasági társaság, egyesület) érdekeinek védelmére irányul, amelynél a megvesztegetett személy dolgozik. Ezen belül a büntetőjogilag védett érdekek közé tartozhat a szervezet vagyona, gazdasági titkai, illetve legtágabban mások ahhoz fűződő hűsége is. Mivel a korrupciós cselekmények a vagyont vagy a gazdasági titkot is a dolgozók stb. hűségén keresztül támadják, ezt a megközelítést a továbbiakban az egyszerűség kedvéért „hűség-konceptió”-nak nevezzük. A másik teória (az ún. „verseny-konceptió”) szerint a korrupciós tényállás a vesztegető versenytársait, illetve a tisztességes gazdasági versenyt védi.⁴⁰⁰ Nincs természetesen akadálya olyan tényállás megalkotásának sem, amely mindkét érdeket – valamilyen körben – védelemben részesíti.

II. A jogirodalmi művek az 1978. évi Btk. 251-252. §-a kapcsán jogi tárgyként a közélet tisztaságát jelölték meg, de azt kiegészítették valamilyen konkrétabb érdek megnevezésével (pl. „szabályszerű és [...] tárgyilagossággal működés, illetőleg az ezzel kapcsolatos közbizalom”,⁴⁰¹ „gazdasági és társadalmi kapcsolatok tisztasága”).⁴⁰²

A Legfelsőbb Bíróság szerint a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés jogi tárgya „a közélet - beleértve a gazdasági és társadalmi élet - tisztasága, korrekt, jogszerű működése és az ehhez fűződő közbizalom megóvásának az érdeke”.⁴⁰³ A testület utalt arra is, hogy „a gazdasági életben az elburjánzó korrupció súlyos erkölcsi és politikai következményekkel jár, károsan hat a gazdasági fejlődésre, *zavarja a tisztességes verseny feltételeit*”.⁴⁰⁴ Ezeket a tételeket a Legfelsőbb Bíróság az 1978. évi Btk. 252. §-a szerint minősülő bűncselekmény tekintetében fogalmazta meg, de azok (álláspontom szerint) a kódex 251. §-a kapcsán is irányadóak.

A fenti határozat bírálata kapcsán WIENER A. Imre azon állásponton volt, hogy „a magánszférában büntetendő korrupció [...] a munkáltató érdeke ellen irányul”, hiszen „a tisztességtelen előny a magánszférában azt a bizalmat sérti, amely elengedhetetlen feltétele a tulajdonos és a menedzser, a főnök és a beosztott közötti viszonyoknak”.⁴⁰⁵

⁴⁰⁰ STESENS (2001) 892., 908., 914., 916. o.

⁴⁰¹ VIDA (1999) 394. o.

⁴⁰² SINKU (2005) 312. o., 313. o.

⁴⁰³ Legfelsőbb Bíróság Bfv. X. 16/1999. sz. – EH 1999.81. = BH 2000. 238.

⁴⁰⁴ Legfelsőbb Bíróság Bfv. X. 16/1999. sz. – EH 1999.81. = BH 2000. 238. Kiemelés tőlem – H.M.

⁴⁰⁵ WIENER (1999) 161. o.

Ezzel szemben BERKES György szerint „a védett jogtárgy ilyen leszűkítése indokolatlan. A korrupció a magánszférában nem csak a munkáltató érdekei ellen irányul, hanem a gazdasági élet olyan szereplőinek érdekeit sérti, akik nem élnek ilyen eszközökkel, s emiatt hátrányba kerülnek a versenytársakkal szemben”.⁴⁰⁶

Korábbi álláspontom szerint amennyiben az előny kötelességsszegéssel való kapcsolata a büntetőjogi felelősség feltétele, akkor a szabályozás a gazdálkodó szerv védelmére koncentrál, ha pedig nem, akkor a tényállás a versenyt is védi.⁴⁰⁷ Ezt az álláspontot azonban már a korábbi Btk. tényállása tekintetében sem tartom fenn. A jogi tárgy meghatározását ugyanis nem befolyásolja az, hogy tényállás (a korábbi Btk.-ban) az előny kötelességsszegéssel való kapcsolatára utalt-e.⁴⁰⁸ A tényállásban szereplő kötelesség ugyanis nem feltétlenül kizárólag a gazdálkodó szervezet érdekeit védő szabály lehet. Ezt jól mutatja *argumentum a contrario* a hűtlen kezelés tényállásával való összevetés, hiszen ezen utóbbi bűncselekménynél már a törvény olyan szűkítést alkalmaz, hogy a kötelesség „idegen vagyon kezelésére” vonatkozik.⁴⁰⁹

Jelenlegi felfogásom szerint a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés jogi tárgyaként három érdek részesülhet védelemben, nevezetesen a gazdálkodó szervezet érdekei, a gazdálkodás rendje, illetve a tisztességes gazdasági verseny. A fenti jogi tárgyakra vonatkozó megállapításom azonban a jogirodalom és a joggyakorlat tételeinek rendszerezésén, továbbfejlesztésén és összegzésén alapul. Nem vezethető azonban le a hatályos (sem a korábbi) tényállás megfogalmazásából (rendszerbeli elhelyezéséből) vagy más objektív kritériumból, ami a tényállás alkotmányossága tekintetében mindenképpen komoly aggályokat vet fel.⁴¹⁰ Ezekről függetlenül azonban a hatályos jog elemzése⁴¹¹ során figyelemmel vagyok arra, hogy a fentiek közül egyik vagy másik érdek (vagy azok együttes védelme) miként befolyásolhatná az adott kérdés eldöntését. Bárhogyan is módosul ugyanis a jelenlegi tényállás a jogalkotónak ezen érdekek közül kell kiválasztani azokat, amelyeket a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos korrupció körében büntetőjogi védelemben kell részesíteni.

⁴⁰⁶ BERKES (1999b) 731. o.

⁴⁰⁷ HOLLÁN (2011a) 236. o.

⁴⁰⁸ Vö. 3.1.2.1.B. cím.

⁴⁰⁹ Btk. 376. § (1) bek.

⁴¹⁰ Vö. 3.1.1.1.N. cím.

⁴¹¹ Vö. 3.1.1.1.C-3.1.1.1.M. cím.

3.1.1.1.C. A passzív vesztegető

A Btk. alapján a passzív vesztegető a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy,⁴¹² míg a korábbi Btk. alapján költségvetési szerv, gazdálkodó szervezet vagy az egyesület dolgozója vagy tagja.⁴¹³

I. A Btk. a passzív vesztegető státuszának meghatározásakor kizárólag a gazdálkodó szervezet fogalmát használja, a tényállásban nem szerepel a költségvetési szerv és az egyesületet fogalma. Amint arra a javaslatának indokolása is rámutat ez azonban nem érdemi változtatást, hanem csak jogtechnikai egyszerűsítést jelent a korábbi Btk. megoldásához képest. A korábbi kódex ugyanis feleslegesen nevesítette a költségvetési szervet és az egyesületet a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés tényállásában, hiszen azok büntetőjogilag már korábban is gazdálkodó szervezetnek minősültek.⁴¹⁴

Az új kódex a gazdálkodó szervezet fogalmát is változtatás nélkül átvette az elődjétől. A gazdálkodó szervezet fogalmát korábban a régi Ptk., majd a Ptké. 131. § (2) bekezdése általi módosítás után a Pp. megfelelő rendelkezésére utalással határozza meg.⁴¹⁵

A büntetőjogszabály alkalmazása szempontjából gazdálkodó szervezetnek minősül az a szervezet, amelyet a Pp. hivatkozott rendelkezésének⁴¹⁶ felsorolása ilyenként nevesít, így pl. a gazdasági társaság, illetve az egyéni vállalkozó.

Gazdálkodó szervezetnek minősül a Btk. alapján „az a szervezet is, amelynek gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataira a polgári perrendtartás szerint a gazdálkodó szervezetre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni”.⁴¹⁷ Ez utóbbi körbe tartozik a Pp. alapján a költségvetési szerv, illetve az egyesület, valamint a köztestület, valamint az alapítvány.⁴¹⁸ Ezeket a büntetőjogi rendelkezések alkalmazása szempontjából akkor is gazdálkodó szervezetnek kell tekinteni, ha a korrupciós cselekményt nem olyan döntéssel kapcsolatban követték el, amely gazdálkodó tevékenységükkel kapcsolatos.

II. A Btk. alapján a passzív vesztegető a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy. A javaslat indoklása szerint a módosítás célja „a »dolgozó« elavultnak, és több értelmezési problémát jelentő kifejezésnek a kiváltása”, hiszen „az új

⁴¹² Btk. 291. § (1) bek.

⁴¹³ 1978. évi Btk. 251. § (1) bek.

⁴¹⁴ 1978. évi Btk. 137. § 19. pont.

⁴¹⁵ Btk. 459. § (1) bek. 8. pont.

⁴¹⁶ Pp. 396. § első mondat. Hatályos: 2014. március 15. napjától.

⁴¹⁷ Btk. 459. § (1) bek. 8. pont.

⁴¹⁸ Pp. 396. § második mondat. Hatályos: 2014. március 15. napjától.

kifejezés kellően széles kört felölel, ugyanakkor a jogbiztonság szempontjából pontosnak és jól értelmezhetőnek is tekinthető”.⁴¹⁹

A dolgozó fogalmának meghatározása tekintetében az ítélkezési gyakorlat valóban nem volt egységes. Az egyik közzétett döntés szerint a „vádlott megbízás alapján tevékenykedett, és nem munkaviszony keretében, nem volt tehát "dolgozója" a K.-i Nagyközségi Tanácsnak. Az elsőfokú bíróság jogi álláspontjával ellentétben nem minden munkavégzésre irányuló jogviszony egyben munkaviszony is”.⁴²⁰ Ezzel szemben egy másik ügyben az ítélőtábla szerint „»dolgozója« tényállási elemet nem lehet kizárólag a munkaviszony körére leszűkíteni. Vitán felül rögzíthető ugyanis, hogy számos más formában is létesíthető olyan munkavégzésre irányuló jogi kapcsolat, ami alapján valaki a Btk. szerinti dolgozónak tekinthető (pl. megbízási vagy vállalkozási szerződés stb.)”. A szakmunkástanuló viszont nem valósíthatja meg a gazdálkodó szervezet dolgozója által elkövetett vesztegetés büntettét, mivel a vonatkozó törvény alapján jogviszonya „nem eredményez olyan jogi kapcsolatot, amely munkáltatásra irányul [...] és ezért a tanulónak nem díjazás (munkabér), hanem egy ösztöndíjnak tekinthető pénzbeli juttatás jár [...]”.⁴²¹

A dolgozó fogalmával kapcsolatos vitát egyébként a Kúria – a Btk. elfogadását követően közzétett⁴²² – elvi határozata zárta le, amely szerint a tényállás alkalmazásában dolgozó „alatt nemcsak a szervnél munkaviszony keretében munkát végző személy, hanem az olyan személy is értendő, aki munkaviszonyra jellemző sajátosságokat mutató jogviszony keretében fejt ki tevékenységét”. A dolgozó fogalmának a lényeges tartalma [...] abban határozható meg, hogy a munkaadó vagy a munkát végző személy dönt-e a munkavégzésre irányuló jogviszony lényeges tartalmát jelentő kérdésekben. Más megközelítésben a munkát végző személy a munkaerejével maga rendelkezik-e (a munkavégzés során a maga ura) avagy munkaerejét a munkaadó rendelkezésére bocsátja és azzal a munkavégzésre irányuló jogviszony keretei között a munkaadója rendelkezik”.⁴²³ Dolgozónak minősülhet az „a polgári jogi megbízási szerződés keretei között munkavégzésre szerződő személy”, akinek tekintetében „a munkaerőnek a megbízó (munkaadó) rendelkezésére bocsátása”, azaz „bizonyos fajta munka rendszeressége, állandó jellege, a megbízó (munkaadó) és a megbízott (munkát végző) közötti szoros kapcsolat, a munkát végző megbízottnak a munkát adó megbízótól függő helyzete, a

⁴¹⁹ A Btk. 290-ához fűzött indokolás ebben a vonatkozásban is megfelelően irányadó.

⁴²⁰ Legfelsőbb Bíróság Bf. I. 311/1991. – BH 1993. 717.

⁴²¹ Szegedi Ítélőtábla Bf. I. 223/2007. – BH 2008.9.

⁴²² Kollégiumvezetők álláspontja 2002. május 27.

⁴²³ Kúria Bfv.II.1.395/2011. – EBH 2012. B.28.

munkafegyelem megtartásának a kötelezettsége, a munkaerőnek meghatározott keretben állandó jellegű lekötöttsége, [...] megállapítható”. A munkaadó utasítási joga viszont önmagában még nem elegendő annak az egyértelmű elhatárolására, hogy a munkát végző személy munkaviszony, vagy polgári jogi megbízás keretei között végez-e munkát. Továbbra sem minősíthető mindenki dolgozónak, aki valamely munka elvégzésére, feladat ellátására, eredmény (produktum) előállítására szerződik polgári jogi megbízási vagy vállalkozási szerződés alapján.⁴²⁴

A gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy kategóriája nemcsak pontosabb, hanem tágabb is a dolgozó fogalmánál. A gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében végzett tevékenységet alapoz meg ugyanis az olyan vállalkozási vagy bizományosi szerződés is, amely nem munkavégzésre, hanem bizonyos eredmény elérésére (így pl. szakvélemény készítésére vagy ingóság eladására) irányul.

Az indokolás nem veszteget egy szót sem arra, hogy a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy terminológia átfogja-e a korábbi tényállásban nevesített tag fogalmát. A tag általában a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében végez tevékenységet, hiszen tipikus esetben (legalább valamikor) részt vett a legfőbb szerv döntéseiben. Ha azonban a részvényes szavazati jogát a részvénytársaság alapszabálya kizárja,⁴²⁵ akkor az illető pusztán tagsága alapján (más tevékenység hiányában) nem minősül a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személynek.

Ha az elkövetési magatartásokat olyan személy valósítja meg, aki nem végez a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet, akkor cselekménye legfeljebb gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedésnek⁴²⁶ minősülhet.

3.1.1.1.D. Az önálló intézkedésre jogosultság

A korábbi Btk. szerint még a bűncselekmény bizonyos fordulatainak (pl. előny működéssel kapcsolatos elfogadásának)⁴²⁷ tettese csak önálló intézkedésre jogosult dolgozó (tag) lehetett. A korabeli jogirodalomban azonban komoly aggályok merültek fel abban a vonatkozásban, hogy a fogalom pl. az egészségügyi korrupció tömegesen előforduló eseteiben alkalmas-e a büntetendő és nem büntetendő magatartások megfelelő precizitással való elhatárolására.⁴²⁸ A jogbiztonsági aggályok más korrupciós szférák vonatkozásában is

⁴²⁴ Kúria Bfv.II.1.395/2011. – EBH 2012. B.28.

⁴²⁵ Ptk. 3:231. § (1) bek.

⁴²⁶ Vö.

⁴²⁷ 1978. évi Btk. 252. § (1) bek. II-III. fordulat.

⁴²⁸ GYÖRGYI (1988) 757-760. o.

érvényesülhetnek, így részemről már a korábbi Btk. vonatkozásában is az önálló intézkedésre jogosultság fogalmának teljes mellőzését tartottam volna helyesnek büntetőjogunkból.

A Btk.-ban az önálló intézkedésre jogosultság soha nem a büntetőjogi felelősség feltétele, hanem mindig minősítő körülmény. Ez arra tekintettel mindenképpen szerencsés, hogy egy határozatlan tartalmú fogalom legalább nem a büntetőjogi felelősségre vonás kérdésénél kell alkalmazni.⁴²⁹

3.1.1.1.E. Az előny jogtalansága

A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés tényállása tekintetében az előny fogalmát a hivatalos személy által elkövetett vesztegetéssel azonosan kell értelmezni,⁴³⁰ míg annak jogtalansága mindenképpen tényállás specifikus kérdéseket vet fel. Ezek megválaszolásához azonban a szokásosnál (azaz a korábbi Btk. utolsó „időállapotával” való összehasonlításnál) kiterjedtebb jogtörténeti visszatekintésre van szükség.

I. A Btk. eredeti szabályozása az előny jogtalanságára még nem utalt.⁴³¹ A Legfelsőbb Bíróság büntető kollégiumának tagjai és a megyei bíróságok büntető kollégiumainak vezetői 2002. május 27. napján – ugyan retrospektív módon – megállapították, hogy „a helyes jogértelmezés szerint az előnynek” ebben a joghelyzetben „is jogtalannak kellett lennie”.⁴³² Az előny jogtalanságának kérdése különös jelentőségre tett szert az állami szervekkel (illetve később gazdálkodó szervezetekkel) kapcsolatos vesztegetés azon esetköreiben, amelyeknél⁴³³ az előnynek nem kellett köteleességszegéshez kapcsolódnia. A köteleességszegéssel objektíve kapcsolatos előny ugyanis nyilvánvalóan jogtalannak minősül.

A Btk. ezen szabályozása szolgált alapul azon határozatoknak,⁴³⁴ amelyben a Legfelsőbb Bíróság az előny jogtalanságának kérdését specifikusan gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés tényállása kapcsán elemezte. A testület szerint „a törvényben az »előny« szó jelző nélkül szerepel, amiből úgy tűnhet, hogy a szó köznapi értelmében vett minden előny tényállásszerű. A gazdasági élet természetes és jog által is elismert és védett működéséhez tartozik azonban, hogy annak szereplői a saját érdekeik érvényesítésére törekednek, s ennek során a másik féllel szemben számukra előnyös igényt, követelést

⁴²⁹ A minősítő körülmény kapcsán lásd 3.1.1.1.M. cím.

⁴³⁰ Vö. 2.1.1.1.C. cím.

⁴³¹ Btk. 251-252. § Hatályos 1979. július 1. napjától 2002. március 31. napjáig.

⁴³² Kollégiumvezetők álláspontja 2002. május 27.

⁴³³ Vö. 3.1.1.1.H. cím.

⁴³⁴ A Legfelsőbb Bíróság Bfv. X. 16/1999. sz. – EH 1999.81. = BH 2000. 238. A felülvizsgálati eljárásban hozott határozat mellett tekintettel vagyok az annak alapjául szolgáló (részben eltérő indokolást tartalmazó) másodfokú ítéletre (Legfelsőbb Bíróság Bf. III.170/1998/5.) is.

támasztanak, »előnyt kérnek«. Nyilvánvaló ebből, hogy nem minden »előny« lehet a Btk. 252. § szempontjából tényállásszerű”.⁴³⁵ A Legfelsőbb Bíróság szerint a tényállásszerű előnyök körének „az elhatárolás[á]ra jogértelmezés alapján van lehetőség”.

Az előny tényállásszerűsége „általában megállapítható akkor, ha az előnynek a passzív alany tevékenységéért nyújtott ellenszolgáltatás jellege van”. Az adott ügy „sajátos annyiban, hogy az előny címezettje a bank, s a bank az általa nyújtott hitelért jogos ellenszolgáltatásokat is igényelhet” s az „nem lehet a vesztegetés szempontjából tényállásszerű [...]. A vesztegetés szempontjából tényállásszerű viszont „az olyan ellenszolgáltatás-jellegű előny [...], amely a büntetőjogi szituációtól függetlenül jogellenes, és alkalmas a védett jogi tárgy veszélyeztetésére [...]”.⁴³⁶ A formális jogellenesség kérdését a Legfelsőbb Bíróság részletesen elemezte, amikor ítéletében megállapította, hogy „az I. rendű vádlott által kért előnyök a büntetőjogi szituációtól függetlenül”, „több okból is” jogellenesek, lényegében különböző pénzügyi jogi jogszabályokban meghatározott tilalmakba ütköztek, amelyek a bank prudens működésének fenntartását, a hitelfelvevő védelmét, illetve az „E” hitel céljainak érvényesülését szolgálták.⁴³⁷ A Legfelsőbb Bíróság olyan jogszabályi tilalmakat emelt be a tényállás védelmi körébe, amelyek az általa elismert jogi tárgyak közül a gazdaság jogszerű működését részesítik védelemben.

WIENER A. Imre az előny jogtalanságának adott ügyben történő bírósági megállapítását azért nem helyeselte, mert a bank működésének gazdaság-igazgatási feltételeit meghatározó pénzügyi igazgatási normák védelmi célja nem azonos a korrupciós tényállás általa elfogadott⁴³⁸ jogi tárgyával. A tényállást szerinte lényegében csak olyan jogszabályok tölthetnék ki tartalommal, amelyeket a korrupció megakadályozására alkottak.⁴³⁹

BERKES György egyetért azzal, hogy a védett jogtárgyra tekintettel határozható meg, hogy mely előnyök tekinthetők a tényállás alkalmazásában jogtalannak. Mivel azonban részéről a versenytársak védelmét is a büntetőjogi védelem körébe vonja,⁴⁴⁰ az előny adott ügyben fennálló jogtalanságát érintő konklúziója WIENER-rel gyökeresen ellentétes. Álláspontja

⁴³⁵ Legfelsőbb Bíróság Bf. III.170/1998/5. 19-20 o.

⁴³⁶ Legfelsőbb Bíróság Bf. III.170/1998/5. 20. o.

⁴³⁷ Legfelsőbb Bíróság Bf. III.170/1998/5. 20., 24. o.

⁴³⁸ Vö. 3.1.1.1.B. cím.

⁴³⁹ WIENER (1999) 158., illetve 161. o.

⁴⁴⁰ Vö. 3.1.1.1.B. cím.

szerint lényegében jogtalanok az olyan előnyök is, amelyek a tisztességes versenytársak érdekeit sértik.⁴⁴¹

II. A 2001. évi CXXI. törvény általi módosítása óta a korábbi Btk. kifejezetten tartalmazza az előny jelzőjeként, hogy annak jogtalanok kell lennie. A Legfelsőbb Bíróság büntető kollégiumának tagjai és a megyei bíróságok büntető kollégiumainak vezetői szerint „nem jelent érdemi eltérést a korábbi jogi helyzettől az, hogy a [törvény] az »előny« helyett a »jogtalan előny« kifejezést használja.”⁴⁴² Erre figyelemmel az előny jogtalansága tekintetében az előző pontban elemzett döntés megfelelően irányadónak tekinthető, már csak arra figyelemmel is, hogy azt a Kúria a 2002-ben hatályba lépett jogszabályváltozás ellenére az elvi határozatok között szerepelteti.⁴⁴³

III. Az előny jogtalanságát érintő szabályozás addigi „állóvizébe” robbant bele a 2012. évi I. törvény (Mt.) azon szabálya, amely szerint „a munkavállaló a munkáltató előzetes hozzájárulása nélkül harmadik személytől díjazást a munkaviszonyban végzett tevékenységére tekintettel nem fogadhat el, vagy nem köthet ki”.⁴⁴⁴ Ilyen „díjazásnak minősül minden olyan vagyoni értékű szolgáltatás, amelyet harmadik személy a munkáltatót megillető szolgáltatáson felül a munkavállalónak nyújt”.⁴⁴⁵ Az Mt. javaslatának indokolása szerint „az üzleti szokások alapján a munkavállaló munkaviszonya teljesítése során harmadik személytől különféle anyagi juttatás elfogadására kaphat ajánlatot. Ennek, továbbá a köznyelvben „borravalónak” vagy „hálapénznek” nevezett juttatás elfogadásának tilalmát mondja ki a (2) bekezdés azzal, hogy a tilalom alól a munkáltató felmentést adhat. A felmentés történhet olyan módon is, miszerint az általában kisebb összegű, szokásosnak tekinthető ajándék elfogadását engedi csak meg a munkáltató.”⁴⁴⁶

A Mt. rendelkezésének hatályba lépését követően a munkavállaló által elfogadott előny büntetőjogilag is formálisan jogtalan, ha annak elfogadására a munkáltató engedélye nélkül vagy az engedély kereteit túllépve kerül sor.

Ettől elkülönülő kérdés azonban, hogy a jogi tárgyak veszélyeztetésének hiányára tekintettel továbbra is kizárható-e olyan előnyök materiális jogellenessége (így jogtalansága), amelynek elfogadását a munkáltató nem engedélyezi. Az egyik értelmezés szerint nem, hiszen

⁴⁴¹ BERKES (1999b) 731. o.

⁴⁴² Kollégiumvezetők álláspontja 2002. május 27.

⁴⁴³ Vö. <http://www.lb.hu/hu/elvhat/811999-szamu-bunteto-elvi-hatarozat>.

⁴⁴⁴ Mt. 52. § (2) bek.

⁴⁴⁵ Mt. 52. § (4) bek.

⁴⁴⁶ Az Mt. javaslatának 52. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

a munkáltató az engedélyezés hiányával – a törvényi szabály tudatában – azt juttatja kifejezésre, hogy minden olyan előnyt a hűséget veszélyeztetőnek tart, amit a munkavállalók a munkaviszonyban végzett tevékenységükre tekintettel fogadnak el. Az ezzel szemben álló (általán elfogadott) értelmezés szerint büntetőjogunk itt sem – ahogy más esetekben sem⁴⁴⁷ – fogadhatja el, hogy a védett érdek büntetőjogi védelmének szükségességét – legalábbis a tényállásszerűség szintjén – a sértett szubjektív értékítélete határozza meg. Erre figyelemmel viszont a munkáltató kifejezett engedélye hiányában sem minősül büntetőjogilag jogtalannak egy üzleti ebéd meghívás, kisebb reklám ajándék (toll, mappa stb.).

A Mt. rendelkezésének hatályba lépését (azaz 2012. július 1. napját) követően büntetőjogilag nem jogellenes olyan előny elfogadása, amelyet a munkáltató engedélyez. Egy ilyen értelmezés azonban csak akkor fogadható el, ha a tényállás jogi tárgyának csak a munkáltató érdekét tartjuk. Ha viszont a tényállás jogi tárgyaként jelöljük meg a gazdálkodás rendjét vagy a tisztességes versenyt (ahogy a Legfelsőbb Bíróság nyomán részemről is tettem),⁴⁴⁸ nyilvánvaló, hogy az ilyen közösségi érdekeket sértő előnyök elfogadásának tilalma alól a munkáltató nem adhat a büntetőjogban is releváns felmentést.

Az Mt. ezen rendelkezését alkalmazni kell a közalkalmazottakra,⁴⁴⁹ így az orvosokra is. Az engedélyezett hálapénz tehát ezt követően már jogtalan előnynek sem minősül, annak elfogadásáért az önálló intézkedésre jogosult orvos sem tartozhatott büntetőjogi felelősséggel. A munkáltató által nem engedélyezett hálapénz elfogadása esetén viszont továbbra is a tettes önálló intézkedésre jogosultságától (illetve annak rendkívül bizonytalan értelmezésétől)⁴⁵⁰ függően minősült bűncselekménynek.

Az Mt. idézett rendelkezése nem vonatkozik azokra a személyekre, akik nem tartoznak az Mt. hatálya alá (pl. a gazdálkodó szervezettel kötött szerződésük nemcsak formálisan, hanem érdemben is vállalkozási szerződésnek minősül). Az Mt. rendelkezése nem vonatkozik azokra az előnyökre sem, amelyek esetén az elkövetési magatartás a jogtalan előny kérőjével vagy elfogadójával való egyetértés. Minderre figyelemmel viszont bizonyos, hogy az Mt. idézett rendelkezése már ekkoriban sem volt a büntetőjogi jogtalanság kizárólagos mércéje.

⁴⁴⁷ A becsület csorbításra alkalmasságot nem a sértett érzelmi beállítottsága vagy esetleges érzékenysége alapján kell megítélni, hanem annak van jelentősége, hogy a tényállítás objektív értelmezés alapján és a társadalomban kialakult általános felfogás szerint alkalmas-e a becsület csorbítására (Legfelsőbb Bíróság Bfv. IV. 1510/2000. sz.– BH 2001. 462.).

⁴⁴⁸ Vö. 3.1.1.1.B. cím.

⁴⁴⁹ Vö. 1992. évi XXXIII. törvény 2. § (3) bek.

⁴⁵⁰ Vö. 3.1.1.1.D. cím.

IV. A Btk. a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés tekintetében egyértelműen kiemeli, hogy csak a jogtalan előny kérése (elfogadása) stb. tényállásszerű.⁴⁵¹ Ezzel szemben viszont – amint azt láttuk – a passzív hivatali vesztegetés tényállásában a jogalkotó a „jogtalan” jelzőt tudatosan nem szerepelteti.⁴⁵² Ebből a kodifikációs megoldásból egyértelműen arra is lehet következtetni, hogy a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés esetén az előny jogtalanságát mindig külön kell vizsgálni (azaz annak a felelősséget megalapozó funkciója van).⁴⁵³

Az előny jogtalanságát lényegében a Btk. alapján is az II-III pontban meghatározott mércék alapján kell megállapítani.

Formálisan jogtalan tehát azon előny, amelynek elfogadása jogszabályba vagy azon alapuló normába ütközik. A tényállás kereteit csak olyan jogszabály vagy azon alapuló norma töltheti ki tartalommal, amely jogi tárgyat, azaz a gazdálkodó szervezethez való hűséget, a gazdálkodás rendjét, illetve a tisztességes versenyt védelmezi.

A tényállás kereteit kitöltő egyik norma az Mt. azon rendelkezése, amely alapján munkaviszonnyal összefüggően elfogadott előny a munkáltató előzetes engedélyének hiányában jogtalanak minősül. A munkáltató által engedélyezett előny is tényállásszerű lehet azonban, ha a gazdálkodás rendjét vagy a tisztességes gazdasági versenyt védő kifejezett jogszabályi tilalomba ütközik.

A munkáltató által engedélyezett hálapénz elfogadása az előny jogtalanságának hiányában nem minősül bűncselekménynek. A törvény jogosítja fel ugyanis a munkáltatót, hogy a saját érdekeit védő rendelkezés alól kivételt tegyen, miközben a hálapénz nem ütközik a gazdálkodás rendjét vagy a tisztességes gazdasági versenyt védő tételes jogi szabályba. Itt is utalunk azonban arra, hogy ha a tényállás az egyenlő elbánás elvének érvényesülését is védené, akkor a hálapénz elfogadása jogtalan lenne.

A jogszabály vagy azon alapuló norma által tilalmazott előny elfogadása is csak akkor vezethet büntetőjogi felelősség megállapításához, ha az előny materiálisan jogtalan, azaz olyan jellegű és mértékű, hogy alkalmas arra, hogy a gazdálkodó szervezethez való hűséget, a gazdálkodás rendjét, illetve a tisztességes versenyt veszélyeztesse.

⁴⁵¹ Btk. 291. § (1) bek.

⁴⁵² A Btk. javaslatának 294. §-ához fűzött indokolás.

⁴⁵³ Nem alkalmazható tehát azon – általam a passzív hivatali vesztegetés esetén elfogadott – értelmezés, hogy a tevékenységgel kapcsolatosan elfogadott minden előny jogtalan, kivéve, ha azt valamilyen jogszabály vagy jogtárgy-harmonikus értelmezés kizárja. Vö. 2.1.1.1.D. cím.

A jogtalanság fenti meghatározására figyelemmel a magángazdaság szférájában a hivatalihoz képest eltérő (alapvetően jóval tágabb) azon előnyök köre, amelyek tevékenységgel összefüggenek, de nem minősülnek jogtalannak. Jogtalanság (materiális elemének) hiányában nem tényállásszerű pl. egy üzleti ebéd meghívás, egy kisebb reklám ajándék (toll, mappa stb.), illetve az együttműködés folytatásához szükséges tanulmányút elfogadása. Jogtalan előny azonban, ha a beszállító a megrendelő cég gazdasági vezetőjének részére egy fényűző mulatóban eltöltött teljes estét finanszíroz, a tárgyi ajándékot egy luxusautó képezi, vagy a „tanulmányút” ürügyén a család üdültetése zajlik.

Az előny jogtalansága a Btk. tekintetében fokozott jelentőségre tett szert a büntetőjogi felelősség megállapítása szempontjából, hiszen az előnynek önálló intézkedésre nem jogosult tettes esetén sem kellett (egyetlen elkövetési magatartás esetén sem) kötelességhez kapcsolódnia.⁴⁵⁴

3.1.1.1.F. Az elkövetési magatartások

A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés elkövetési magatartása

- a jogtalan előny kérése,⁴⁵⁵
- a jogtalan előny vagy ennek ígéretének elfogadása,⁴⁵⁶ illetőleg
- a jogtalan előny kérőjével vagy elfogadójával egyetértés, ha az előnyt a gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző személyre tekintettel adták vagy ígérték.⁴⁵⁷

Az elkövetési magatartások fogalma tekintetében megfelelően irányadók a hivatalos személy által elkövetett vesztegetés vonatkozásában kifejtettek.⁴⁵⁸ Így pl. az előny kérésével valósította meg a bűncselekményt a terhelt, aki egymillió forintot kért az alvállalkozótól azért, hogy az addig végzett tevékenységét továbbra is végezhesse a kft. részére.⁴⁵⁹

A Btk. ennek kapcsán kiemeli, hogy a gazdálkodó szervezet érdekében tevékenységet végző személy „a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny” kérőjével vagy elfogadójával ért egyet. Az indokolás szerint „az előny elfogadójával való egyetértést ésszerűnek látszik akkor büntetni, ha az előnyt a harmadik személynek, a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személyre tekintettel adják vagy ígérik és ez utóbbi személy ezzel ért egyet”. A javaslat indokolása szerint „ez a hatályos

⁴⁵⁴ Vö. 3.1.1.1.H. cím.

⁴⁵⁵ Btk. 291. § (1) bek. I. fordulat.

⁴⁵⁶ Btk. 291. § (1) II-III. fordulat.

⁴⁵⁷ Btk. 291. § (1) bek. IV-V. fordulat.

⁴⁵⁸ Vö. 2.1.1.1.E

⁴⁵⁹ Legfelsőbb Bíróság Bfv.I.167/2011/5.

tényálláshoz képest szűkítést jelent”, de „megfelel az ésszerűsége túl a gyakorlatnak is”, hiszen „azért nem büntethető valaki a gazdasági szférában, mert egyetért azzal, hogy a kollegája korrupst”.⁴⁶⁰

Álláspontom szerint az előny elfogadójával való egyetértés a korábbi Btk. alapján – e bűncselekménynél is – csak akkor volt büntetendő, ha az elfogadott előny a dolgozó vagy tag működésével volt kapcsolatos,⁴⁶¹ ilyenkor viszont azt nyilvánvalóan rá tekintettel adták. A rá tekintettel adják fordulat tehát az indokolásban kiemelt körben (az előny elfogadásával való egyetértés) nem szűkíti passzív vesztegetés tényállásának hatókörét, hanem annak legfeljebb helyes értelmezését emeli törvényerőre. Az új szabályozás viszont a korábbi Btk. rendelkezésénél abban a vonatkozásban szűkebb (és erre az indokolás érdekes módon nem utal), hogy az előny kérőjével való egyetértés csak akkor büntetendő, ha az előnyt legalább megígérik. Ebben a vonatkozásban viszont az új tényállás szövegezése jogpolitikai szempontból kifejezetten nem szerencsés.

3.1.1.1.G. Az előny és a passzív vesztegető tevékenysége

A Btk. szerint az előny kérése, elfogadása stb. valakinek a „gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében végzett tevékenységével kapcsolatban” történik. E fogalom magában foglalja a korábbi Btk. szerint tényállásszerű a dolgozó vagy tag működésével kapcsolatos előnyöket. A működési kör fogalmát a munkaszerződés, a megbízás, illetve a tagsági jogviszony alapján kellett meghatározni. A tevékenységével kapcsolatos előny fogalma a fenti kétoldalú kapcsolatok mellett magában foglalja az olyan kötelmet keletkeztető egyoldalú aktusokat is, mint pl. megbízás nélküli ügyvitel.⁴⁶²

A birtokos jelző használatából következően az előny kérése (stb.) csak akkor tényállásszerű, ha a passzív vesztegető saját tevékenységével kapcsolatban történik. Legfeljebb gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedésért⁴⁶³ felel a gazdálkodó szervezet részére (érdekében) tevékenységet végző személy, ha az előnyt nem saját tevékenységével kapcsolatban kéri stb.

3.1.1.1.H. Az előny és a kötelelességzegés

A korábbi kódex alapján a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés egyes fordulatait (pl. előny vagy ígéretének elfogadása) a törvényhozó csak akkor rendelte büntetni,

⁴⁶⁰ Az Btk. 291. §-ához fűzött indokolás.

⁴⁶¹ 1978. évi Btk. 251. § (1) bek. IV-V. fordulat, 252. § (1) bek. IV-V. fordulat.

⁴⁶² Vö. Ptk. XXXIII. CÍM.

⁴⁶³ Vö. 3.2.1.1. cím.

ha azokat a tettes kötelességszegésért valósítja meg.⁴⁶⁴ Az előny és a kötelességszegés kapcsolata a tényállás ezen változatainál objektív tényállási elem volt, amely általában az elkövetési magatartásokkal kapcsolatos közlésekben jelent meg. A tényállás átfogta nemcsak azt az előnyt (arra vonatkozó ígéretet), amelyet a kötelességszegés ellentételezéseként előre („előlegként”), hanem azt is, amit utólag (annak „jutalmaként”) fogadnak el. Nem volt büntetendő az önálló intézkedésre nem jogosult dolgozó (tag), aki a kötelességének teljesítéséért előzetesen vagy utólag előnyt fogadott el. Az ilyen személy akkor sem volt büntetendő, ha a juttatása egyébként jogtalan volt, azaz pl. elfogadásának törvényi tilalma alól a munkáltató nem adott felmentést. A büntetőjogi tényállási elem hiányát ugyanis a más jogági norma nem pótolhatta.

A Btk. alapján a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés egyik elkövetési magatartása sem feltételezi, hogy a cselekményt kötelességszegésért valósítják meg. A cselekmény tehát akkor is tényállásszerű, ha sem a vesztegető, sem a megvesztegetett nem utal arra, hogy az előny kötelességszegés ellenértéke lenne.⁴⁶⁵ Az új büntető kódex alapján tehát büntetendő az önálló intézkedésre nem jogosult személy is, aki pl. kötelességének teljesítéséért előzetesen vagy utólag előnyt fogad el. Az ilyen cselekmény persze csak akkor büntetendő, ha a juttatás egyébként jogtalan, azaz pl. a hálapénz elfogadásának törvényi tilalma alól a munkáltató nem adott felmentést.⁴⁶⁶

3.1.1.1.I. A célzat hiánya

A korábbi Btk. helyes értelmezése szerint annak tényállása sem feltételezte a kötelességszegés célzatát.⁴⁶⁷ Ebben a vonatkozásban tehát a joghelyzet nem változott, a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés a Btk. alapján sem célzatos bűncselekmény. A tényállás tehát akkor is megvalósul, ha a közhivatalnok az előnyt kötelességszegésért kéri, de olyan belső fenntartással élt, hogy a kötelességét nem szegi meg.

3.1.1.1.J. Egység és halmazat

I. A rendbeliség és folytatóság kérdéseiben a passzív hivatali vesztegetés kapcsán kifejtettek megfelelően irányadók.⁴⁶⁸

II. A korábbi ítélkezési gyakorlat szerint csalás mellett vesztegetést halmazatban nem lehet megállapítani. Ha „a vádlott a kérdéses pénzüsszegeket az állami vállalatnál betöltött

⁴⁶⁴ 1978. évi Btk. 251. § (1) bek. II-III. fordulat.

⁴⁶⁵ A tényleges kötelességszegés minősítő körülmény vö. 3.1.1.1.M. cím.

⁴⁶⁶ Vö. 3.1.1.1.E. cím.

⁴⁶⁷ Korábbi ezzel ellentétes álláspontomra HOLLÁN (2011a) 237. o.

⁴⁶⁸ Vö. 2.1.1.1.K. cím.

munkakörben a kötelességének megszegése fejében fogadta el”, akkor „e kötelességszegése azonban része volt a társaival bünszövetségbe fonódva [...] a vagyoni előnyt biztosító fondorlatnak: így cselekményük a társadalmi vagyont károsító bünszövetségben elkövetett csalás, amelynek keretében előnyben részesülése vesztegetésként nem értékelhető. A terhelt maga is elkövetője volt a társadalmi tulajdont sértő csalásnak. Ennélfogva a csalás útján szerzett jogtalan vagyoni haszonból való részesedését vesztegetésnek minősíteni nem lehet”.⁴⁶⁹

Ezzel szemben az újabb gyakorlat szerint „bűnhalmazat megállapításának van helye abban az esetben, ha a gazdálkodó szervezet dolgozója a kötelességét előny ígérését elfogadva úgy szegi meg, hogy ezzel idegen dolog jogtalan eltulajdonítása céljából történő elvételhez is segítséget nyújt”.⁴⁷⁰ Ehhez hasonlóan a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés halmazatban áll a hűtlen kezeléssel, ha a bankfiók vezetője és főmunkatársa a vagyonkezelés szabályainak a sorozatos és súlyos megszegésével világbanki hitelhez juttatták a kérelmezőket, miután azok egyike a hitelek kieszközlésére a bankfiók vezetőjének 1992-ben egy gépkocsit adott használatra, ezenkívül 4-5 alkalommal alkalmanként 2-3 kg borjúhúst is átadott.⁴⁷¹

3.1.1.1.K. A büntetési tétel

A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés alapesetének büntetési tétele továbbra is három évig terjedő szabadságvesztés.⁴⁷² A büntetési tételből eredő szankcionálási lehetőségek tekintetében lásd megfelelően a kismonográfia aktív hivatali vesztegetésre vonatkozó részét.⁴⁷³

3.1.1.1.L. A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)

A büntetés korlátlanul enyhíthető – különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető – a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés alapesetének elkövetőjével szemben, ha a cselekményt a hatóságnak, mielőtt annak hatóság tudomására jutott volna bejelenti, a kapott vagyoni előnyt vagy annak ellenértékét a hatóságnak átadja, és az elkövetés

⁴⁶⁹ BJD 858.

⁴⁷⁰ Pécsi Ítéltábla Bf. II. 178/2004. sz. – BH 2005. 5.

⁴⁷¹ Legfelsőbb Bíróság Bf. III. 2374/2001. sz. – BH 2004. 6.

⁴⁷² Btk. 291. § (1) bek.

⁴⁷³ Vö. 2.1.2.1.H. pont

körülményeit feltárja.⁴⁷⁴ A rendelkezés praktikus jelentősége vonatkozásában lásd megfelelően az aktív hivatali vesztegetés kapcsán kifejtetteket.⁴⁷⁵

3.1.1.1.M. A minősített esetek

A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetésnek három különböző súlyú minősített esete van.

Az első minősített eset (büntetési tétele egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés) minősítő körülményei:

- a jogtalan előnyért történő kötelességszegés,⁴⁷⁶ illetve
- önálló intézkedésre jogosultság.⁴⁷⁷

Még súlyosabban minősül a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés (a büntetési tétel két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés), ha azt

- bűnszövetségben (üzletszerűen) követik el,⁴⁷⁸ valamint
- az első minősített esetekben szereplő két minősítő körülmény kombinációja esetén, azaz, ha az önálló intézkedésre jogosult a jogtalan előnyért a kötelességét megszegi.⁴⁷⁹

A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés legsúlyosabban minősülő esete (a büntetési tétel öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés), az első minősített esetből az önálló intézkedésre jogosultság, illetve a második minősített esetből a bűnszövetségben (üzletszerűen) való elkövetés kombinációja.⁴⁸⁰

A Btk. minősítési rendszere sem értékeli ilyen súlyosan, ha a bűnszövetségben (üzletszerűen való elkövetés) az első minősített esetből származó másik minősítő körülménnyel a jogtalan előnyért történő kötelességszegéssel kombinálódik. Ilyen esetekben a bűnszövetségben (üzletszerűen) való elkövetésre tekintettel súlyosabban minősülő eset alkalmazható,⁴⁸¹ amelynek tekintetében a más jellegű, de kisebb súlyú minősített eset (a jogtalan előnyért való kötelességszegés)⁴⁸² megvalósulása súlyosító körülményt képez. Ez a

⁴⁷⁴ Btk. 291. § (5) bek.

⁴⁷⁵ Vö. 2.1.2.1.K. cím.

⁴⁷⁶ Btk. 291. § (2) bek. a) pont, hasonlóan 1978. évi Btk. 251. § (2) bek. 1. tétel.

⁴⁷⁷ Btk. 291. § (3) bek. a) pont, hasonlóan 1978. évi Btk. 252. § (1) bek. I. fordulat.

⁴⁷⁸ Btk. 291. § (2) bek. b) pont

⁴⁷⁹ Btk. 291. § (3) bek. b) pont

⁴⁸⁰ Btk. 291. § (3) bek. c) pont.

⁴⁸¹ Btk. 291. § (2) bek. b) pont.

⁴⁸² Btk. 291. § (2) bek. a) pont.

megoldás egyébként összhangban van a hivatali vesztegetés szabályozásával, ahol ugyanezen minősítő körülmények kombinációja sem minősül súlyosabban.⁴⁸³

I. A) A jogtalan előnyért történő kötelességszegés vonatkozásában releváns kötelesség forrása lehet jogszabály, szerződés vagy a gazdálkodó szervezet belső szabályzata.⁴⁸⁴ Kötelességszegéssel valósította meg a vesztegetést pl. a biztosító üzletkötője és kárszakértője, aki az aktív vesztegetőkkel a 10%-ért a kár bekövetkezését megelőző keltezésű hamis biztosítási szerződést kötött, illetve a biztosítási kárösszeget a valóságosnál nagyobb összegben állapította meg.⁴⁸⁵

A Btk. nem tartalmaz olyan – a korábbi kódexben szereplő⁴⁸⁶ – rendelkezést, amely alapján kötelességszegésnek minősül a kötelességnek előny adásához kötött teljesítése is. Így az alapeset vagy más minősített eset szerint felel az a dolgozó stb., aki munkaköri kötelességét csak úgy teljesíti, hogy azt előzőleg előny adásához kötötte.

II. A Btk. szerint az önálló intézkedésre jogosultság minden esetben minősítő körülmény.⁴⁸⁷ A korábbi Btk. szerint még nyilvánvalóan csak azon elkövetési magatartásoknál (a jogtalan előnyt kérésénél és a jogtalan előny kérőjével való egyetértésnél minősítő körülmény), amelyeknél nem képezett alaptényállási elemet.⁴⁸⁸

Részemről szerencsésnek tartottam volna, ha a Btk. megalkotása során az önálló intézkedésre jogosultságot, mint bizonytalan fogalmat elhagyják a kódexből. A fogalommal kapcsolatos jogbiztonsági alapú aggályokon⁴⁸⁹ ugyanis nem változtat az sem, ha az csak minősítő körülményként kerül értékesítésre. Az önálló intézkedésre jogosultságot az új kódex megalkotásakor már csak arra tekintettel is el kellett volna hagyni a kódexből, mert a fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy fogalmától a jogalkotó megtisztította a hivatali vesztegetés tényállását.⁴⁹⁰

III. A korábbi Btk. alapján még súlyosabban minősült, ha a passzív vesztegető kötelességét fontosabb ügyben szegi meg (büntetési tétel: két évtől nyolc évig terjedő

⁴⁸³ Vö. 2.1.1.1.N. cím.

⁴⁸⁴ Vö. BÓCZ (1996) 532. o., VIDA (1999) 397. o.

⁴⁸⁵ CSEREI (2000) 141. o.

⁴⁸⁶ 1978. évi Btk. 258/A. § 2. pont.

⁴⁸⁷ Btk. 291. § (3) bek.

⁴⁸⁸ 1978. évi Btk. 252. § (1) bek. I. és IV. fordulat.

⁴⁸⁹ Vö. 3.1.1.1.D. pont

⁴⁹⁰ Vö. 2.1.1.2.E. cím.

szabadságvesztés),⁴⁹¹ illetve az önálló intézkedésre jogosult dolgozó kötelességét fontosabb ügyben szegi meg (büntetési tétel: öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés).⁴⁹²

A fontosabb ügyben elkövetés viszont önmagában (kötelességszegés nélkül) nem képezett minősítő körülményt. Ezt csak azért érdemes kiemelni, mert a korábbi Btk. rendszerében – a passzív hivatali vesztegetés szabályozása alapján⁴⁹³ – éppen ezzel ellentétes megoldás lett volna logikus.

A Btk. nem tartalmazza a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetésnél a fontosabb ügyben történt kötelességszegés minősítő körülményét. Ezen megoldás mindenben összhangban van azzal, hogy a jogalkotó a passzív hivatali vesztegetés tényállásában is mellőzte a fontosabb ügygel kapcsolatos minősítő körülmény szerepeltetését.⁴⁹⁴

IV. A bünszövetségben (üzletszerűen) elkövetés – több más bűncselekménytől eltérően⁴⁹⁵ – a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés büntetési tételét két fokozattal emeli meg,⁴⁹⁶ míg a jogtalan előnyért való kötelességszegés csak eggyel.⁴⁹⁷ Ez a megoldás sem a korábbi, sem a Btk. tekintetében nem tekinthető szerencsés megoldásnak, de különösen visszás, hogy ez a megoldás nincs összhangban a legszorosabb rokon tényállások esetén alkalmazott megoldásokkal, sem a hivatalos személy által elkövetett vesztegetés,⁴⁹⁸ sem a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés szabályozásával,⁴⁹⁹ ahol a megfelelő minősítő körülmények mindkét csoportjának minősítő hatása azonos, hiszen a büntetési tételt önmagukban csak egy fokozattal emelik meg.

A bünszövetségben való, illetve üzletszerűen történő elkövetés minősítő körülménye tekintetében lásd megfelelően a passzív hivatali vesztegetés vonatkozásában kifejtetteket.⁵⁰⁰

V. A korábbi Btk. alapján a korlátlan enyhítés lehetősége⁵⁰¹ kiterjedt a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés azon minősített esetére, amely a bűncselekményt csak a tettes önálló intézkedésre jogosultságára tekintettel minősíti súlyosabban.⁵⁰² A Btk.

⁴⁹¹ 1978. évi Btk. 251. § (2) bek. 2. tétel.

⁴⁹² 1978. évi Btk. 252. § (3) bek. a) pont.

⁴⁹³ Vö. 1978. évi Btk. 250. § (2) bek. Vö. 2.1.2.1.L. cím.

⁴⁹⁴ Vö. Btk. 294. § (2) bek. Vö. 2.1.1.1.N. cím.

⁴⁹⁵ Pl. Btk. 175 (3) bek., 176 (2) bek. a) pont stb.

⁴⁹⁶ Btk. 291. § (2) bek. b) pont.

⁴⁹⁷ Btk. 291. § (2) bek. a) pont.

⁴⁹⁸ Vö. 2.1.1.1.N. cím.

⁴⁹⁹ Vö. 3.1.2.1.K. cím.

⁵⁰⁰ Vö. 2.1.1.1.N. cím.

⁵⁰¹ 1978. évi Btk. 255/A. § (1) bek.

⁵⁰² 1978. évi Btk. 252. § (1) bek.

alapján viszont a korlátlan enyhítés lehetősége a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés egyetlen minősített esetére sem terjed ki, arra sem, amelyet önálló intézkedésre jogosult követ el.⁵⁰³

Az új szabályozás álláspontom szerint jogpolitikailag mindenképpen aggályos, hiszen semmi nem indokolja azt, hogy az elkövetőt pusztán önálló intézkedésre jogosultság (amúgy is bizonytalan) fogalmára tekintettel megfoszjunk egy olyan kedvezménytől, aminek mértéke végső soron a bíróság mérlegelésétől függ. Az új megoldás ráadásul a Btk. tekintetében teljesen rendszeridegen, hiszen a vezető beosztású hivatalos személy a megfelelő bűncselekmény⁵⁰⁴ elkövetése esetén (kötelességszegés hiányában) ugyanilyen utólagos magatartása alapján jogosult a korlátlan enyhítésre.⁵⁰⁵ A logikai ellentmondást – ha lehet – még fokozza is, hogy a hivatali vesztegetés megfelelő változatának büntetési tétele⁵⁰⁶ súlyosabb is a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos tényállásénál.⁵⁰⁷

3.1.1.1.N. Alkotmányossági megfontolások

I. Az Alkotmánybíróság a korábbi Btk. vesztegetési tényállásainak alkotmányellenessége megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt visszautasította, mivel „a jogi képviselő nem jelölte meg, hogy a támadott rendelkezések – a módosításukat követően – az Alkotmány melyik rendelkezését és milyen okból sértik”. A korabeli indítványokban azonban szerepelt utalása arra, hogy az 1999-ben hatályos rendelkezés „nem veszi figyelembe a bűncselekményi tényállás által védett jogi tárgy többszöri változását a különböző politikai rendszerekben”.⁵⁰⁸

WIENER A. Imre szerint „jelző nélkül a[z 1978. évi Btk.] 252. § olyan pontatlan [volt], amely szemben áll[t] a határozott törvényalkotás jogállami követelményével”. Szerinte ez a kodifikációs technika (a működésével kapcsolatos előny önmagában, azaz jelző nélkül való szerepeltetése) „vagy alkalmazhatatlanná teszi a törvényt, vagy a jogalkalmazó kényszerül a törvényi tényállás kiegészítésére, mégpedig nem a kizáró körülmények szintjén, hanem a pozitív elemeinek körében”, ami viszont garanciális szempontból nem fogadható el.⁵⁰⁹

BERKES György szerint a hivatkozott döntésben az előny jogtalanságának meghatározása nem bírói jogalkotás, hanem a tényállás (nem nyelvtani) értelmezése volt. Mivel ezzel a

⁵⁰³ Btk. 291. § (5) bek.

⁵⁰⁴ Btk. 293. § (2) bek.

⁵⁰⁵ Vö. 2.1.1.1.N. cím.

⁵⁰⁶ Ez „két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés” Btk. 294. § (2) bek.

⁵⁰⁷ Ami „egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés” Btk. 291. § (3) bek. a) pont.

⁵⁰⁸ 484/B/1999. AB végzés, ABH 2006, 1185, 1185.

⁵⁰⁹ WIENER (1999) 158., illetve 161. o.

bíróság szűkítette a tényállás alkalmazási körét, ez a megoldás a jogbiztonság szempontjából elfogadható.⁵¹⁰

Álláspontom szerint a korábbi tényállás nem önmagában az előny jelző nélkül szerepeltetése miatt, hanem jogi tárgyának bizonytalanságára⁵¹¹ tekintettel sértette a büntetőtörvénnyel szemben támasztott jogállami (egyben alkotmányos) követelményeket. Ha viszont az akkori tényállás jogi tárgya annak elemei vagy annak kódexen belüli elhelyezése alapján pontosabban meghatározható lett volna (mint a közélet tisztasága), akkor akár az előny kifejezés jelző nélküli használata sem minősült volna aggályosnak. A tényállás alkalmazási körét ugyanis a jogalkalmazók a jogtárgy-harmonikus értelmezés⁵¹² segítségével is megfelelően körül tudták volna határolni. Erre figyelemmel szerintem nem a jogtalan jelző bíróság általi megkövetelése tekinthető jogállami szempontból aggályosnak, hanem az, hogy a bíróságnak e fogalom tartalmát kizárólag egy olyan jogi tárgy alapján kellett kitöltenie, ami maga is csak bizonytalanul állapítható meg.

II. A jogtalanság tényállási elemként való szabályozása azonban álláspontom szerint nem volt alkalmas a büntető rendelkezés meghatározottságát érintő aggályok elosztatására. A jogbiztonság sérelme ugyanis szerintem eredetileg sem e tényállási elem törvényi szabályozásának hiányából, hanem a jogi tárgy meghatározásának bizonytalanságából eredt. Ezt a hiányosságot viszont a tényállás 2001. évi CXXI. törvénnyel való módosítása, illetve az új kódex sem küszöbölte ki.

A jogbiztonság szempontjából ugyanis továbbra is felettebb aggályosnak tekinthető, hogy a jogi tárgyak köre és azok logikai viszonya nem vezethető le egyértelműen a tényállás megfogalmazásából vagy annak rendszerbeli elhelyezéséből. Erre figyelemmel viszont a jelenleg hatályos büntető rendelkezés nem juttatja világosan kifejezésre a jogtárgyra vonatkozó törvényhozói akaratot, így – legalábbis álláspontom szerint – nem felel meg az irányadó alkotmányos követelményeknek. Ezeket az Alaptörvény előtti időszakra nézve a

⁵¹⁰ BERKES (1999b) 731. o.

⁵¹¹ Vö. 3.1.1.1.B. cím.

⁵¹² Ennek fogalmára lásd SZOMORA (2009).

30/1992. (V. 26.) AB határozat fogalmazta meg,⁵¹³ míg azt követően a korábbi gyakorlatra hivatkozva a 4/2013. (II.21.) AB határozat.⁵¹⁴

III. A kötet kéziratának lezárását megelőzően (2014. május 27. napján) a Legfőbb Ügyészség a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumnál jogszabály-módosítást kezdeményezett, „mert a hálapénz elfogadásának kapcsán felmerülő passzív gazdasági vesztegetés tényállásának törvényi megfogalmazása nem egyértelmű”. A Legfőbb Ügyészség szerint „a tényállás „normaszövegének értelmezése során markáns jogi érvek szólnak úgy a büntetőjogi felelősség megállapítása, mint annak hiánya mellett”, így „a tényállás jelenlegi megfogalmazása – miután az a felelősség kérdésében egymással ellentétes értelmezésnek ad teret – nyilvánvalóan sérti a jogbiztonság követelményét”.⁵¹⁵

Álláspontom szerint a jogbiztonság sérelme nem önmagában a hatályos tényállás megfogalmazására, hanem jogi tárgyának – csak részben a rendelkezés szövegezésével, illetve rendszeri elhelyezésével összefüggő – meghatározatlanságára vezethető vissza.⁵¹⁶ Ha a tényállás jogi tárgyai (és ezek logikai viszonya) egyértelműen tisztázható lenne a tényállás szövege vagy rendszerbeli elhelyezése alapján, akkor annak alapján már a jogbiztonsággal összhangban lehetne kiválasztani a különböző vitás kérdések (így a hálapénz esetén) felmerülő értelmezések közül az irányadót.⁵¹⁷ Mivel azonban a jogi tárgy meghatározásának hiányában erre nincs lehetőség, a különféle vitás kérdések (így a hálapénz) kapcsán jelentkező értelmezési problémák valóban szétfeszítik a tényállás kereteit.

3.1.1.1.O. Részösszegzés

33. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés jogi tárgyaként részemről a gazdálkodó szerv érdekeinek védelmét, a gazdálkodás rendjét, illetve a verseny tisztaságát (valamint ezek különböző kombinációit) fogadom el. A tényállás ezen vagy

⁵¹³ Ennek alapján „alkotmányossági követelmény a védett jogtárgyra és az elkövetési magatartásra vonatkozó törvényhozói akarat világos kifejezésre juttatása. Egyértelmű üzenetet kell tartalmaznia, hogy az egyén mikor követ el büntetőjogilag szankcionált jogsértést. Ugyanakkor korlátoznia kell az önkényes jogértelmezés lehetőségét a jogalkalmazók részéről” [30/1992. (V. 26.) AB határozat, Indokolás IV.5. pont].

⁵¹⁴ Ennek alapján „a büntetőjog fontos alaptörvényi korlátja, hogy a büntetőjogi szankció kilátásba helyezésével tilalmazott magatartást leíró diszpozíciónak határozottnak, körülhatároltnak, világosan megfogalmazottnak kell lennie. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből, valamint a XXVIII. cikk (4) bekezdéséből fakadó fontos követelmény a védett jogtárgyra és az elkövetési magatartásra vonatkozó törvényhozói akarat világos kifejezésre juttatása, melynek egyértelmű üzenetet kell tartalmaznia arra vonatkozóan, hogy mikor valósul meg büntetőjogilag szankcionált jogsértés, ugyanakkor korlátoznia kell az önkényes jogértelmezés lehetőségét a jogalkalmazók részéről” (4/2013 (II. 21.) ABH határozat, Indokolás [59] pontja.).

⁵¹⁵ Vö. <http://mklu.hu/hnlp14/?p=9361>.

⁵¹⁶ Vö. 3.1.1.1.B. cím.

⁵¹⁷ A általam elfogadható jogi tárgyak alapján elemeztem a hálapénz jogellenességét a 3.1.1.1.E. címben.

más jogi tárgya azonban nem vezethető azonban le a hatályos (sem a korábbi) tényállás megfogalmazásából (rendszerbeli elhelyezéséből) vagy más objektív kritériumból, ami a tényállás alkotmányossága tekintetében mindenképpen komoly aggályokat vet fel

34. A passzív vesztegető jellemzéséhez a Btk. kizárólag a gazdálkodó szervezet fogalmát használja. Ez azonban csak jogtechnikai egyszerűsítést (nem pedig érdemi változást) jelent a korábbi Btk.-hoz képest, hiszen az annak tényállásában ezzel vagylagosan szereplő költségvetési szerv és egyesület már korábban is gazdálkodó szervezetnek minősült.
35. A Btk. szerint az előny kérése, elfogadása stb. valakinek a „gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében végzett tevékenységével kapcsolatban” történik. E fogalom jóval tágabb, mint a korábbi Btk. szerint a dolgozó vagy tag működésével kapcsolatos elkövetés. Az előbbi fogalom ugyanis a munkaszerződésből vagy tagsági jogviszonyból eredő kapcsolatok mellett magában foglalja az olyan kötelmet keletkeztető egyoldalú aktusokat is, mint pl. megbízás nélküli ügyvitel.
36. A Btk.-ban az önálló intézkedésre jogosultság már nem a büntetőjogi felelősség feltétele, hanem mindig minősítő körülmény. A fogalom bizonytalanságára tekintettel az önálló intézkedésre jogosultság fogalmát mellőzni kellene a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés minősítő körülményei köréből.
37. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés elkövetési magatartásai kapcsán a Btk. kifejezetten kiemeli, hogy a passzív vesztegető „a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny” kérőjével vagy elfogadójával ért egyet. Ez a kitétel a jogtalan előny elfogadójával való egyetértés esetén csak a korábbi kódex tényállásának helyes értelmezését emeli törvényerőre. Az új szabályozás viszont a korábbi Btk. rendelkezésénél abban a vonatkozásban szűkebb, hogy az előny kérőjével való egyetértés csak akkor büntetendő, ha az előnyt legalább megígérik.
38. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés esetén a Btk. alapján is csak az olyan előny kérése (elfogadása) stb. tényállásszerű, amely jogtalan. A tényállás keretét kitöltő egyik norma alapján a munkaviszonyban végzett tevékenységre tekintettel elfogadott minden előny tiltott, kivéve, ha annak elfogadását a munkáltató előzetesen megengedi. A munkáltató kifejezett engedélye hiányában sem minősül azonban büntetőjogilag jogtalannak egy üzleti ebéd meghívás, kisebb reklám ajándék (toll, mappa stb.), ha az annyira jelentéktelen, hogy alkalmatlan arra, hogy a

munkáltató iránti hűséget veszélyeztesse. A munkáltató hozzájárulása azonban csak az olyan előnyök büntetőjogi jogtalanságát zárhatja ki, amelyek elfogadása stb. nem ütközik a gazdálkodás rendjére vagy a tisztességes versenyre vonatkozó jogszabályba.

39. A Btk. alapján a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés egyik elkövetési magatartása sem feltételezi, hogy a cselekményt kötelelességzegésért valósítják meg. Ennek következtében a büntetőjogi felelősség hatóköre jelentősen kibővült a korábbi kódexhez képest, amely szerint az önálló intézkedésre nem jogosult dolgozó esetén az előny elfogadása csak akkor valósított meg vesztegetést, ha az kötelelességzegésért történt. Erre figyelemmel a hálapénzt munkáltatója engedélye nélkül elfogadó orvos cselekménye a Btk. alapján – a korábbi joghellyzettel szemben – büntetőjogilag is tényállásszerű.
40. A munkáltató által engedélyezett hálapénz elfogadása (legalábbis a tényállás általam elfogadott jogi tárgyai alapján) az előny jogtalanságának hiányában nem minősül bűncselekménynek. A törvény jogosítja fel ugyanis a munkáltatót, hogy a saját érdekeit védő rendelkezés alól kivételt tegyen, miközben a hálapénz nem ütközik a gazdálkodás rendjét vagy a tisztességes gazdasági versenyt védő tételes jogi szabályba.
41. A fontosabb ügyben történt kötelelességzegés minősítő körülményét az új kódex a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetésnél nem tartalmazza.
42. A Btk. (igen meglepő módon) nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely alapján a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés vonatkozásában kötelelességzegésnek minősülne a kötelességnek előny adásához kötött teljesítése.
43. Amennyiben a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés tettese önálló intézkedésre jogosult (így a bűncselekménye súlyosabban minősül), akkor büntetése a Btk. alapján utólagos magatartására tekintettel nem enyhíthető korlátlanul (nem mellőzhető).
44. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés tényállását a védett jogi tárgyra utaló elemekkel kell kiegészíteni, amelyek alapján a jogalkalmazók számára egyértelművé válik, hogy a tényállás a gazdálkodó szervezet érdekeit, a gazdálkodás rendjét vagy a versenyt (vagy mindhármát védi).

<p>GAZDÁLKODÓ SZERVEZETTEL KAPCSOLATOS PASSZÍV</p>	<p>Korábbi Btk.</p>	<p>Btk.</p>
---	---------------------	-------------

VESZTEGETÉS		
Elnevezés és szabályozás	Vesztegetés 251-252. §	Vesztegetés elfogadása 290. §
Releváns szervezet	Gazdálkodó szervezet, költségvetési szerv és egyesület	Gazdálkodó szervezet, [költségvetési szerv és egyesület]
Passzív vesztegető	Gazdálkodó szervezet dolgozója tagja	Gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében végzett tevékenységével kapcsolatban
Önálló intézkedésre jogosultság	a büntetőjogi felelősség feltétele is	csak minősítő körülmény
Harmadik személy által kért előny	Működésével kapcsolatos [reá tekintettel adott vagy ígért] jogtalan előny elfogadójával ért egyet	Működésével kapcsolatos reá tekintettel adott vagy ígért jogtalan előny elfogadójával ért egyet
Harmadik személy által elfogadott előny	Működésével kapcsolatos jogtalan előny kérőjével ért egyet	Működésével kapcsolatos [jogtalan] előny kérőjével ért egyet, ha az előnyt reá tekintettel adták vagy ígérték
Az előny jogtalansága	Jogtalan előny a törvény szövegében	
Az előny és köteleességszegés	Önálló intézkedésre nem jogosult az előnyt vagy annak ígérését köteleességszegésért fogadja el	Önálló intézkedésre nem jogosult az előnyt vagy annak ígérését elfogadja
A hálapénzt munkáltatói engedély nélkül elfogadó orvos cselekménye jogellenes, de büntetőjogilag nem tényállásszerű	... jogellenes és büntetőjogilag is tényállásszerű

3.1.1.2. *A külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos
passzív vesztegetés specifikumai*⁵¹⁸

3.1.1.2.A. A jogi tárgy

A külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés jogi tárgya a külföldi gazdálkodó szerv érdekeinek védelme, a gazdálkodás rendje, illetve a tisztességes verseny.⁵¹⁹ A két utóbbi (közösségi) érdek tekintetében a tényállás kereteit csak hazai jogunk részét képező vagy azzal egyenértékű (nemzetközi vagy európai uniós) szabályok tölthetik ki tartalommal.

3.1.1.2.B. A passzív vesztegető

A passzív vesztegető a Btk. szerint külföldi gazdálkodó szervezet annak részére vagy érdekében tevékenységet végző személy.⁵²⁰

3.1.1.2.C. A külföldi gazdálkodó szervezet

A Btk. átvette a korábbi kódexből⁵²¹ a külföldi gazdálkodó szervezet fogalmát. Ennek körébe tartozik továbbra is minden olyan szervezet, amely „személyes joga szerint jogi személyiséggel rendelkezik, és az adott szervezeti formában gazdasági tevékenység végzésére jogosult”.⁵²²

A jogi személy személyes jogát alapvetően⁵²³ az Nmj. alapján kell meghatározni. Ezen belül a főszabály szerint „a jogi személy személyes joga annak az államnak a joga, amelynek területén a jogi személyt nyilvántartásba vették.”⁵²⁴ Ha a jogi személyt több állam joga szerint vették nyilvántartásba, vagy az alapszabályban megjelölt székhelyen irányadó jog szerint nyilvántartásba vételére nincs szükség, személyes joga az alapszabályban megjelölt székhelyen irányadó jog.⁵²⁵ Ha pedig a jogi személynek az alapszabály szerint nincs székhelye, vagy több székhelye van, és egyik állam joga szerint sem vették nyilvántartásba, személyes joga annak az államnak a joga, amelynek területén a központi ügyvezetés helye van.⁵²⁶

⁵¹⁸ A szabályozás előtörténetére lásd HOLLÁN (2011e), a nemzetközi jogharmonizációs alapokra pedig HOLLÁN (2014).

⁵¹⁹ Vö. megfelelően 3.1.1.1.B. cím.

⁵²⁰ Btk. 291. § (4) bekezdés.

⁵²¹ 1978. évi Btk. 258/G. §.

⁵²² Btk. 292. §.

⁵²³ A Nmj. 2. §-a szerint „nem lehet alkalmazni e törvényerejű rendeletet olyan kérdésben, amelyet nemzetközi szerződés szabályoz”.

⁵²⁴ Nmj. 18. § (2) bek.

⁵²⁵ Nmj. 18. § (3) bek.

⁵²⁶ Nmj. 18. § (4) bek.

Mivel a külföldi gazdálkodó szervezet fogalma a jogi személyekre korlátozódik a büntetőjogi védelem szűkebb a megfelelő hazai vonatkozású tényállásoknál. Hazai gazdálkodó szervezetnek minősülnek ugyanis azok a gazdasági társaságok is, amelyek nem bírnak jogi személyiséggel.⁵²⁷

3.1.1.2.D. A passzív vesztegető külföldi gazdálkodó szervezethez fűződő kapcsolata

A passzív vesztegető a korábbi Btk. alapján külföldi gazdálkodó szervezet dolgozója vagy tagja volt. A külföldi gazdálkodó szervezet dolgozója kifejezést más jogági rendelkezésektől (és a kapcsolódó nemzetközi magánjogi szabályoktól) függetlenül kell meghatározni. Ezzel szemben a külföldi gazdálkodó szervezet tagja fogalmat a nemzetközi magánjogi szabályozás⁵²⁸ alapján irányadó társasági jog alapján.

A Btk. a passzív vesztegetőt a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személyként határozza meg, ami korábbi jogban szereplő dolgozó fogalomhoz hasonlóan értelmezendő. A dolgozó ugyanis olyan személy is lehet, aki a külföldi gazdálkodó szervezet személyes joga alapján nem minősül ennek, így pl. közalkalmazott vagy megbízott.

3.1.1.2.E. Az önálló intézkedésre jogosultság és a köteleességszegés

A korábbi kódex alapján a külföldi gazdálkodó szervezet azon dolgozója vagy tagja felelt, aki a működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, vagy a kötelességének megszegéséért az ilyen előnyt vagy annak ígéretét elfogadja, vagy a jogtalan előny kérőjével vagy elfogadójával ért egyet.⁵²⁹ A korábbi Btk. nem biztosította azon esetek büntetendőségét, amikor a külföldi gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult tagja (dolgozója) a jogtalan előnyt (vagy annak ígéretét) kötelességének teljesítéséért fogadja el, illetve egyetért azzal, aki a jogtalan előnyt az őt terhelő kötelesség teljesítéséért fogadja el. A nemzetközi vonatkozású tényállás körében tehát a büntetőjogi felelősség terjedelme szűkebb volt a megfelelő hazai vonatkozású tényállásénál.⁵³⁰

A Btk. szerint a hazai és külföldi vonatkozású tényállások hatóköre azonos lett. A büntetőjogi felelősség terjedelmének kitágulását illetően tehát a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos tényállás – az utaló tényállásból következően – követte a hazai

⁵²⁷ Vö. 3.1.1.1.C. cím.

⁵²⁸ Mivel a külföldi gazdálkodó szervezet szükségképpen jogi személy, az azt „alapító társasági szerződésre”, annak „személyes jogát kell alkalmazni” [Nmj. 26. § (2) bek. második mondat].

⁵²⁹ 1978. évi Btk. 258/C. § (3) bek.

⁵³⁰ Vö. 3.1.1.1.D., illetve 3.1.1.1.H. cím.

megfelelőjét. A Btk. alapján a kötelességszegéssel való kapcsolattól⁵³¹ és önálló intézkedésre jogosultságtól⁵³² függetlenül büntetendő, aki a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében végzett tevékenységével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, avagy a jogtalan előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért jogtalan előny elfogadjával egyetért.⁵³³

3.1.1.2.F. Az előny jogtalansága

Az előny jogtalanságát a külföldi állam (nemzetközi szervezet) jogszabályainak és az azon alapuló normák alapján kell megítélni.

3.1.1.2.G. A büntetési tétel

A külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés büntetési tétele a Btk. alapján is három évig terjedő szabadságvesztés,⁵³⁴ ami – az utaló tényállásnak megfelelően – azonos a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés tényállásának szankciókeretével.⁵³⁵

3.1.1.2.H. A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)

A Btk. alapján a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetésre nem vonatkozik az a rendelkezés, amely alapján a büntetés az elkövető utólagos magatartása alapján korlátlanul enyhíthető (mellőzhető). A Btk. 291. § (5) bekezdése csak a § (1) bekezdésére hivatkozik, de a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos (4) bekezdésére nem. Ezen (értelmezéssel át nem hidalható) joghézag azonban kiküszöbölhető, ha a megfelelő a hazai vonatkozású tényálláshoz kapcsolódó rendelkezést a jogalkalmazók (az elkövetőre kedvező, így megengedett) analógia segítségével kiterjesztik a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés alapesetének elkövetőire.

3.1.1.2.I. A feljelentés elmulasztásának büntetendősége

A korábbi kódex még külön rendelkezést tartalmazott, amelyben büntetni rendelte a nemzetközi kapcsolatban elkövetett gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés feljelentésének elmulasztását.⁵³⁶

A Btk. alapján külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés feljelentésének elmulasztása is büntetendő,⁵³⁷ mégpedig egyszerűen arra figyelemmel, hogy – az utaló

⁵³¹ Vö. 3.1.1.1.H. cím.

⁵³² Vö. 3.1.1.1.D. cím.

⁵³³ Btk. 292. § (4) bek.

⁵³⁴ Btk. 290. § (4) bekezdés; korábbi 258/C. § (3) bek.

⁵³⁵ Vö. 3.1.1.1.K.cím.

⁵³⁶ 1978. évi Btk. 258/F. §.

tényállás konstrukciójának köszönhetően – ez is a vesztegetés elfogadása elnevezésű bűncselekmény egyik eseteként minősül.

A bűnkapcsolati tényállás tettese továbbra is csak a „hazai” hivatalos személy lehet.⁵³⁸ Külföldi hivatalos személy a feljelentés elmulasztásáért nem büntetendő. Még akkor sem, ha az utóbbiaknak sok esetben – legalábbis a tényállás lehetséges tetteseihez képest – lényegesen több lehetősége van tudomást szerezni külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés elkövetéséről.

3.1.1.2.J. A minősített esetek

I. A bűncselekmény minősített esete alapján az elkövető egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő, ha a jogtalan előnyért a kötelességét megszegi.⁵³⁹

A kötelesség forrása elsősorban olyan hazai jogszabály azon alapuló jogi norma (szerződés) lehet, amely a külföldi gazdálkodó szervezetre vagy annak érdekében tevékenységet végző személyre vonatkozik. Külföldi jogszabály vagy azon alapuló jogi norma (szerződés) – a jogi tárgy meghatározására⁵⁴⁰ figyelemmel – akkor jöhet számításba a tényállás alkalmazásánál, ha a külföldi gazdálkodó szervezet vagyoni vagy más érdekét védi. Nem lehet viszont a kötelesség forrása olyan külföldi jogszabály, amely csak a gazdálkodás rendjére vagy a gazdasági verseny (mint kollektív jogi tárgyak) védelmére vonatkozik.

A korábbi kódex alapján az abban szereplő minősített eseti tényállás⁵⁴¹ vonatkozásában nyelvtani és rendszertani interpretáció alapján nem érvényesült azon értelmező rendelkezés,⁵⁴² amely szerint kötelességszegésnek minősül a kötelességnek előny adásához kötött teljesítése is. Ha tehát a külföldi gazdálkodó szervezet dolgozója a megrendelt árut csak az általa kért szexuális előny fejében szállított le időben, akkor cselekmény ere figyelemmel nem minősült súlyosabban. Ilyenkor ugyanis a működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kért, de kötelességét nem szegte meg, hanem teljesítette. Ehhez hasonló értelmező rendelkezést a Btk. már a hazai vonatkozású tényállásnál sem tartalmaz,⁵⁴³ így külföldi gazdálkodó szervezet dolgozója által elkövetett fenti cselekmény hatályos jogunkban sem minősül súlyosabban.

⁵³⁷ Btk. 297. § (1) bek.

⁵³⁸ Ennek fogalmára lásd Btk. 459. § (1) bek. 11. pont.

⁵³⁹ Btk. 291. § (4) bek. utalással a (2) bek. a) pontjára.

⁵⁴⁰ Vö. 3.1.1.2.A. cím.

⁵⁴¹ Btk. 258/C. § (4) bek. első tétel.

⁵⁴² Btk. 258/A. § 2. pont.

⁵⁴³ Vö. 3.1.1.1.M. cím

II. A korábbi Btk. minősítő körülményei között viszont – a megfelelő hazai tényállással⁵⁴⁴ szemben – nem szerepelt a fontosabb ügyben elkövetés, így az csak súlyosító körülményt képezett. A Btk. a fontosabb ügyben elkövetés minősítő körülményét azért nem tartalmazza, mert azt az utalás tárgyát képező hazai vonatkozású tényállásból is mellőzte a jogalkotó.⁵⁴⁵

III. A korábbi kódexben a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés minősítő körülményei között nem szerepelt az önálló intézkedésre jogosult általi elkövetés. Ez még a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetések kontextusában is rendszeridegen volt, hiszen az aktív oldali tényállás magasabb büntetési tétel keretei között értékelte, ha valaki külföldi gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult dolgozójának vagy tagjának adott előnyt.⁵⁴⁶ Ehhez képest viszont mindenképpen (sőt még inkább) indokolt lett volna – legalább a kötelességszegést feltételező minősített esetre épülően⁵⁴⁷ – minősítő körülményként szabályozni a tettes önálló intézkedésre jogosultságát a passzív oldali tényállás tekintetében is.⁵⁴⁸

A Btk. utaló rendelkezése viszont már biztosítja az ilyen cselekmények súlyosabb büntetési rendelkezését,⁵⁴⁹ sőt még magasabb büntetési tételek alkalmazását rendeli el, ha ez a minősítő körülmény a kötelességszegéssel, illetve bünszövetségben (üzletszerű) elkövetéssel kombinálódik.⁵⁵⁰

A korábban kifejtett jogbiztonsági alapú aggályok miatt részemről *de lege ferenda* az önálló intézkedésre jogosult általi elkövetés minősítő körülményének mellőzésére teszek javaslatot e tényállás vonatkozásában is.

IV. A külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés minősített eseteiben a büntetés utólagos magatartás alapján történő korlátlan enyhítésére vonatkozó rendelkezések analóg alkalmazására sincs lehetőség. Ezek ugyanis a Btk. szerint a (hazai) gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés minősített eseteiben sem alkalmazhatók.⁵⁵¹

⁵⁴⁴ Vö. Btk. 251. § (2) bekezdés 2. tétel I. fordulat.

⁵⁴⁵ Vö. 3.1.1.1.M. cím.

⁵⁴⁶ Vö. 3.1.2.2.C. cím.

⁵⁴⁷ Btk. 258/C. § (4) bek. 1. tétel.

⁵⁴⁸ HOLLÁN (2013b) 76-77. o.

⁵⁴⁹ Btk. 291. § (4) bek. utalással a (3) bekezdés a) pontjára.

⁵⁵⁰ Btk. 291. § (4) bek. utalással a (3) bekezdés b) és c) pontjára.

⁵⁵¹ Vö. 3.1.1.1.M. cím.

3.1.1.2.K. Részösszegzés

45. A Btk. a passzív vesztegetőt a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személyként határozza meg, amely fogalmat – a korábbi kódexszel szemben – minden esetben más jogági rendelkezésektől (nemzetközi magánjogi szabályoktól) függetlenül kell meghatározni.
46. Az utaló diszpozíció következtében büntetendő az is, aki a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében (önálló intézkedésre nem jogosult személyként) végzett tevékenységével kapcsolatban a jogtalan előnyt vagy ennek ígértét elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért jogtalan előny elfogadójával egyetért.
47. A Btk.-ban a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés minősítési rendszere – az utaló rendelkezése következtében – teljesen azonos a hazai viszonylatban elkövethető tényállásával. Súlyosabban büntetendővé vált az új kódex alapján tehát az olyan személy cselekménye is, aki tevékenységét a külföldi gazdálkodó szervezet részére önálló intézkedésre jogosultként végzi.
48. A Btk.-ban is analóg módon kell alkalmazni a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés elkövetőire a büntetés korlátlan enyhítését (mellőzését) az elkövető utólagos magatartására tekintettel lehetővé tevő a megfelelő hazai vonatkozású tényálláshoz kapcsolódó rendelkezéseket. Erre azonban már csak a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés alapesetének elkövetői vonatkozásában van lehetőség, hiszen a megfelelő rendelkezések a hazai gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés egyetlen minősített eseténél sem alkalmazhatók (vö. összegzés 11. pont).

KÜLFÖLDI GAZDÁLKODÓ SZERVEZETTEL KAPCSOLATOS PASSZÍV VESZTEGETÉS	1978. évi Btk. 258/C. § (3)-(4) bek.	Btk. 291. § (4) bek.
Elnevezés	Vesztegetés nemzetközi kapcsolatban	Vesztegetés elfogadása
Tényállás jellege	Önálló tényállás	Utaló tényállás
Az előny (ígértének)	csak akkor büntetendő,	az előny

elfogadása	ha az kötelességszegésért történik	kötelességszegéssel való kapcsolatától függetlenül büntetendő
A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)	alapesetben analógia alapján	
Az önálló intézkedésre jogosult tettes az alapeset szerint felel	... súlyosabban büntetendő
A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)	önálló intézkedésre jogosult általi elkövetés esetén analógia alapján lehetséges	önálló intézkedésre jogosult általi elkövetés esetén analógia alapján sem lehetséges

3.1.2. Gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés

3.1.2.1. A hazai gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés

3.1.2.1.A. A jogi tárgy

Korábbi álláspontom szerint a jogi tárgy „a [...] gazdálkodó szervezet [...] érdekeinek védelme”, mivel „a tényállás csak azzal a cézzal követhető el, hogy a [...] gazdálkodó szervezet [...] dolgozója a kötelességét megszegje.”⁵⁵² Jelenlegi ettől eltérő véleményem szerint a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés jogi tárgya – mind a korábbi, mind a Btk. tekintetében – nemcsak a gazdálkodó szervezet érdeke lehet. Az ugyanis semmiből nem következik, hogy a tényállásban szereplő kötelesség forrása csak a gazdálkodó szervezet érdekeit védő szabály lehetne. A tényállás jogi tárgya tehát a gazdálkodó szervezet érdeke mellett, a gazdálkodás rendje, illetve a verseny tisztasága (valamint ezek különböző kombinációi) is.⁵⁵³

3.1.2.1.B. Az előny címzettje

Az előny címzettje gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy.⁵⁵⁴

⁵⁵² HOLLÁN (2011a) 239. o.

⁵⁵³ Vö. 3.1.1.1.B. cím.

⁵⁵⁴ Vö. 2.1.1.1.C. cím.

3.1.2.1.C. Az előny jogtalansága

Az előny fogalma tekintetében lásd megfelelően a kismonográfia passzív hivatali vesztegetésre vonatkozó részét.⁵⁵⁵

A tényállás kifejezetten kiemeli az előny jogtalanságát, de ezen jelző szerepeltetése – mind a korábbi, mind a hatályos Btk. tekintetében – felesleges. E tényállásánál ugyanis az előny célja a kötelességszegés kiváltása,⁵⁵⁶ így az ilyen céllal adott vagy ígért mindenfajta előny eleve jogtalan. Nem javasoljuk azonban azt, hogy a jogalkotó *de lege ferenda* mellőzze e tényállásból az előny jogtalanságára utalást. Annak eltávolítása ugyanis a korrupciós bűncselekmények szabályozásának egészére nézve több értelmezési zavart okozna, mint a hatályos jog pusztá redundanciájának fenntartása.

3.1.2.1.D. Az elkövetési magatartás

A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés elkövetési magatartásai a jogtalan előny adása vagy ígérete.⁵⁵⁷

3.1.2.1.E. A célzat

A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés célzatos bűncselekmény, amely csak akkor valósul meg, ha a jogtalan előnyt azért adják (ígérik), hogy a gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző személy megszegje a kötelességét.

A kötelességszegés fogalma tekintetében lásd megfelelően a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés kapcsán kifejtetteket.⁵⁵⁸ Az aktív oldali tényállás megvalósulásához azonban nem szükséges, hogy a gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző személy a kötelességét ténylegesen megszegje.

Tényállásszerű lehet tehát pl. az olyan előny, amelynek célja a vagyonkezelői kötelesség megszegése, a szerződéses titoktartási kötelezettség megszegése,⁵⁵⁹ illetve a hivatásos labdarugó részéről „saját társait szándékosan hátrányos helyzetbe hozó, vagy az ellenfél sikerét bármilyen módon előmozdító passzív játék tanúsítása”.⁵⁶⁰

A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés akkor is megvalósul, ha a gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző személy az előny elfogadása esetén azzal a belső fenntartással él, hogy kötelességét nem szegi meg.

⁵⁵⁵ Vö. 2.1.1.1.C. cím,

⁵⁵⁶ Vö. 3.1.2.1.E. cím.

⁵⁵⁷ Vö. 2.1.2.1.C. cím.

⁵⁵⁸ Vö. 3.1.1.1.M. cím.

⁵⁵⁹ Kúria Bfv. II. 1.395/2011. – EBH 2012.B.28.

⁵⁶⁰ Pécsi Ítéltábla Bf. I. 251/2012/3. – IH 2013. 5.

Az utólagosan adott, de előre meg nem ígért jogtalan előny még akkor sem minősül bűncselekménynek, ha az a passzív vesztegető által korábban megvalósított kötelességszegés jutalma. Ha ugyanis a jogalkotó ezt büntetni kívánta volna rendelni, akkor a törvényben a „kötelességének megszegésért előnyt ad vagy ígér” szöveg szerepelne. Ha azonban az előnyt a gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző személy kötelességének megszegését megelőzően (annak elérése végett) megígérték, akkor ez már önmagában gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetésnek minősül.

Nem minősül gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetésnek, ha az előny ígérésének (adásának) célja az, hogy a gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző személy a kötelességét teljesítse. Még akkor sem, ha a gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző személy a kötelességét a későbbiekben ténylegesen megszegte (bár ez nem volt az előnyt adó személy célja).

A Btk. – korábbi kódexéhez hasonló, de nem igazán szerencsés – megfogalmazása alapján a bűncselekmény akkor is tényállásszerű, ha tettes célja az, hogy azon személy szegje meg a kötelességét, akinek a jogtalan előnyt a gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző személyre tekintettel⁵⁶¹ adják. Részemről azonban a tényállás olyan szűkítő értelmezését fogadjuk el, hogy a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés csak akkor tényállásszerű, ha a kötelességszegést a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy valósítaná meg. Mindenesetre szerencsésebb lenne a tényállás ezt tükröző olyan – a hivatali vesztegetésnél egyébként mindkét kódex által alkalmazott⁵⁶² – megfogalmazása, hogy „aki azért, hogy gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy a kötelességét megszegje, neki vagy rá tekintettel másnak jogtalan előnyt ad vagy ígér”.

3.1.2.1.F. Egyéb szubjektív elem („rá tekintettel”)

A jogtalan előnyt tényállásszerűen nem csak a passzív vesztegetőnek lehet adni (ígérni), hanem „rá tekintettel” másnak is. A Btk. ebben a tekintetben itt is csak annyi változást hoz, hogy a korábbi kódex régiesebb szóhasználatát („reá tekintettel”) modernizálja.⁵⁶³ A fogalom magyarázatára lásd megfelelően a monográfia azon részét, amelyik az aktív hivatali vesztegetés azonos tényállási elemére vonatkozik.⁵⁶⁴

⁵⁶¹ Vö. 3.1.2.1.F. cím.

⁵⁶² Btk. 293. § (1) bek.

⁵⁶³ Btk. 290. § (1) bek.

⁵⁶⁴ Vö. 2.1.2.1.F. cím.

3.1.2.1.G. Az előzetes bűnkapcsolati alakzat hiánya

A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetéshez – a megfelelő hivatali tényállással szemben⁵⁶⁵ – nem kapcsolódik előzetes bűnkapcsolati alakzat.

3.1.2.1.H. A feljelentés elmulasztásának büntetendősége

A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés feljelentésének elmulasztása a Btk. alapján is büntetendő.⁵⁶⁶ Ennek elemzésére lásd megfelelően a passzív hivatali vesztegetés kapcsán kifejtetteket.⁵⁶⁷

3.1.2.1.I. A büntetési tétel

Gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés büntetési tétele a Btk-ban is három évig terjedő szabadságvesztés.⁵⁶⁸ Az egyéb kiszabható büntetések tekintetében lásd megfelelően a kismonográfia azon részét, amely a hivatalos személy megvesztegetésének büntetési tételét elemzi.⁵⁶⁹

A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív és aktív vesztegetés alapesetének azonos a büntetési tétele olyan megoldás, amely eltér a hivatalos személlyel kapcsolatos vesztegetés megfelelő tényállásai esetén alkalmazottól.⁵⁷⁰ Valójában azonban az eltérés látszólagos, mivel a viszonyítási pont téves meghatározására vezethető vissza. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés alaptényállása ugyanis tartalmazza a kötelességszegés célzatát is,⁵⁷¹ míg a megfelelő passzív vesztegetésé nem. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés legalább viszonylagos megfelelője tehát a megfelelő passzív oldali tényállás azon minősített esete, amelyiket azon elkövető valósít meg, aki a jogtalan előnyért a kötelességét megszegi.⁵⁷² Ennek büntetési tétele, az egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés viszont már egy fokozattal magasabb az aktív tényállásénál. Erre figyelemmel viszont valójában – a hivatali vesztegetésnél alkalmazott jogalkotói megoldáshoz⁵⁷³ hasonlóan – a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos tényállások esetén sem azonos az azonos jellegű passzív és aktív vesztegetési tényállások büntetési tétele.

⁵⁶⁵ Vö. 2.1.2.1.H. cím.

⁵⁶⁶ Btk. 297. §.

⁵⁶⁷ Vö. 2.1.1.1.J. cím.

⁵⁶⁸ Btk. 290. § (1) bek.

⁵⁶⁹ Vö. 3.1.1.1.K. cím.

⁵⁷⁰ Vö. 2.1.2.1.H. cím.

⁵⁷¹ Vö. 3.1.2.1.E. cím.

⁵⁷² Btk. 291. § (2) bek. a) pont.

⁵⁷³ Vö. 3.1.2.1.G. cím.

3.1.2.1.J. A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)

A Btk. alapján is korlátlanul enyhíthető (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető) a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés elkövetőjének büntetése, ha bűncselekményét, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.⁵⁷⁴ A rendelkezés praktikus jelentősége vonatkozásában lásd megfelelően az aktív hivatali vesztegetés kapcsán kifejtetteket.⁵⁷⁵

3.1.2.1.K. A minősített esetek

I. A Btk. súlyosabban rendeli büntetni (egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel), ha a bűncselekményt (a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző) önálló intézkedésre jogosult személlyel kapcsolatban követik el.⁵⁷⁶ A fogalom értelmezésére vonatkozó korábbi gyakorlat továbbra is irányadó: így pl. a hivatásos labdarúgó nem tekinthető gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult dolgozójának, így „megvesztegetése” a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés alapesete szerint minősül.⁵⁷⁷

II. A Btk. „a normaszöveg egyszerűsítése érdekében” a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés minősített eseti tényállásában nem ismétli meg az elkövetési magatartásokat, hanem visszautal az alapeset szerinti elkövetési magatartásokra.⁵⁷⁸ Ezt mindenképpen szerencsésnek tarthatjuk, hiszen az 1978. évi Btk. 254. § (2) bekezdése vonatkozásában csak jogértelmezés segítségével lehetett tisztázni, hogy az nem alap-, hanem minősített eseti tényállást határoz meg.

A korábbi Btk. minősített esetének szövege nem tartalmazta az előny „reá tekintettel” adására ígéretére vonatkozó fordulatot.⁵⁷⁹ Mivel az alapeset több más elemét viszont a rendelkezés megismételte, elfogadható volt annak olyan értelmezése, hogy a súlyosabb büntetési tétel alkalmazásának lehetősége nem terjed ki azokra az előnyökre, amelyeket nem a gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult tagjának, hanem rá tekintettel másnak adnak vagy ígérnek. Ez a konstrukció viszont a Btk. javaslatának indoklása szerint „dogmatikai szempontból nem indokolható, és nem felel meg a vonatkozó nemzetközi egyezmények rendelkezéseinek sem”, így az új kódex tényállása „ezt a hiányosságot is

⁵⁷⁴ Btk. 290. § (4) bek.

⁵⁷⁵ Vö. 2.1.2.1.K. cím.

⁵⁷⁶ Btk. 290. § (2) bek.

⁵⁷⁷ Pécsi Ítéltábla Bf. I. 251/2012/3. – ÍH 2013. 5.

⁵⁷⁸ A Btk. javaslatának 290. §-ához fűzött indokolás.

⁵⁷⁹ Vö. 1978. évi Btk. 254. § (2) bek.

kiküszöböli”.⁵⁸⁰ Az ennek kiküszöbölésére hivatott törvényszerkesztési megoldás egyébként nem az volt, hogy a jogalkotó a „rá tekintettel” fordulatot a minősített esetben is szerepelteti. Ez ugyanis arra tekintettel szükségtelen volt, hogy a minősített eseti tényállás új megfogalmazása alapján mindenben az alapesetre épül (a „bűncselekményt [...] önálló intézkedésre jogosult személlyel kapcsolatban követik el.”), az pedig tartalmazza (korábbi Btk. szerint is tartalmazta) az előnyt „rá tekintettel” adja vagy ígéri fordulatot.

A korábbi kódex szabályozása álláspontom szerint elsősorban nem dogmatikai, hanem jogpolitikai szempontból kifogásolható. Joglogikai szempontból ugyanis nem zárható ki, hogy a jogalkotó egy adott minősítő körülményt csak az alapeset bizonyos fordulataira építi rá. Az viszont már egy ettől elkülönülő axiológiai megállapítás, hogy az önálló intézkedésre jogosulttal kapcsolatos elkövetésnél nincs indoka azon esetek megkülönböztetésének, amikor az előnyt az önálló intézkedésre jogosult személynek, illetve rá tekintettel másnak juttatják. Az utóbbi eset enyhébb megítélése ugyanis ahhoz vezethet, hogy a potenciális elkövetők a súlyosabb szankció elkerülése végett a jogtalan előnyt nem az önálló intézkedésre jogosult személynek, hanem inkább rá tekintettel másnak adják.

A korábbi Btk. szabályozása ebben a tekintetben – a javaslat indokolásának állításával szemben – nem marad el egyébként a nemzetközi egyezmények követelményeitől. A hazánk által kötelezőnek elfogadott instrumentumok egyetlen rendelkezéséből sem következik ugyanis, hogy az önálló intézkedésre jogosult személyre tekintettel másnak adott előnyt súlyosabban kellene büntetni rendelni. Már csak azért sem, mert a vonatkozó nemzetközi egyezmények az önálló intézkedésre jogosult személy fogalmát nem is használják. A hazánk által – ebben a vonatkozásban – vállalt nemzetközi kötelezettség csak azon előnyök adásának vagy ígérének büntetni rendelésére vonatkozik, amelyeket a magánszektorban tevékenykedő szervezetet irányító vagy annak bármilyen minőségben dolgozó bármely személy kötelességének megszegésért nem neki, hanem harmadik személyeknek adnak (ígérnek).⁵⁸¹

⁵⁸⁰ A Btk. javaslatának 290-ához fűzött indokolás.

⁵⁸¹ Vö. Az Európa Tanács korrupció elleni büntetőjogi egyezményének (*Criminal Law Convention on Corruption*, 1999. 01. 27., a továbbiakban ET egyezmény) „aktív vesztegetés a magánszektorban” című 7. cikkét. Az ET Egyezményt a 2060/1999. (III. 31.) Korm. határozatnak megfelelően a külügyminiszter 1999. április 26-án a parlamenti megerősítés fenntartásával aláírta, illetve a 67/2000. (IX. 13.) OGY határozattal a Magyar Köztársaság megerősítette. A megerősítésről szóló okirat letétbe helyezése az Európa Tanács Főtitkáránál 2000. november 22. napján megtörtént. Az instrumentum a Magyar Köztársaságra nézve 2002. július 1-jén lépett hatályba. Az ET egyezményt hazánkban a 2002. évi XLIX. törvény hirdette ki.

III. A Btk. a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés tekintetében minősítő körülményként értékeli a bünszövetségben történő vagy üzletszerű elkövetést,⁵⁸² amely a korábbi kódex alapján még csak súlyosító körülményt képezett. Az indokolás szerint a módosítással „a jogalkotó eleget tesz a gyakorlat azon kívánalmának, hogy az ilyen bűncselekmények szervezett elkövetése esetén súlyosabb szankciók legyenek alkalmazhatók.”⁵⁸³ Ha ezek a minősítő körülmények az alapeseti tényálláshoz kapcsolódnak a bűncselekmény büntetési tétele egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés.⁵⁸⁴ Ha pedig önálló intézkedésre jogosult személy vonatkozásában elkövetett aktív vesztegetéshez, akkor a büntetési tétel két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés.⁵⁸⁵

IV. Az elkövető utólagos magatartására tekintettel a büntetés korlátlan enyhítését (mellőzését) lehetővé tévő rendelkezés a Btk. alapján – a korábbi kódex szabályozásával szemben⁵⁸⁶ – nem vonatkozik a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés minősített eseteire.⁵⁸⁷ Ez az újítás a Btk. rendszerén belül sem igazán logikus, hiszen jogosult a korlátlan enyhítés kedvezményére az is, aki vezető beosztású hivatalos személyt kötelességének megszegése végett kíván megvesztegetni.⁵⁸⁸ A megkülönböztetését önmagában az sem indokolhatja, hogy az aktív vesztegetés önálló intézkedésre jogosulttal kapcsolatos elkövetése minősítő körülményt képez (a vezető beosztású hivatalos személlyel kapcsolatos elkövetése viszont nem). A két (jellegében egyébként azonos) bűncselekmény büntetési tétele ugyanis azonos: egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés.⁵⁸⁹

3.1.2.1.L. Részösszegzés

49. A Btk. a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés súlyosabban büntetendő alakzatából mellőzi a felesleges ismétléseket, a tényállást egyértelműen minősített esetként fogalmazza meg, amely kiterjed azokra az előnyökre is, amelyeket a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos személyre „tekintettel” adnak vagy ígérnek.

50. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés tényállása már nem csak az önálló intézkedésre jogosultságot szabályozza minősítő körülményeként, hanem a bünszövetségben vagy üzletszerűen történő elkövetést is.

⁵⁸² Btk. 290. § (3) bek.

⁵⁸³ A Btk. javaslatának 290. §-ához fűzött indokolás.

⁵⁸⁴ Btk. 290. (3) bek. a) pont.

⁵⁸⁵ Btk. 290. (3) bek. b) pont.

⁵⁸⁶ 1978. évi Btk. 255/A. § (2) bek.

⁵⁸⁷ Btk. 290. § (4) bek.

⁵⁸⁸ Btk. 293. § (6) bekezdése hivatkozva a (2) bekezdésre.

⁵⁸⁹ Btk. 290. § (2) bek., illetve 293. § (2) bek.

51. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés jogi tárgyaként – éppúgy a korábbi Btk., mind a Btk. tekintetében – a gazdálkodó szerv érdekeinek védelme, a gazdálkodás rendje, illetve a verseny tisztasága (valamint ezek különböző kombinációi) jelölhető meg. Ebben a vonatkozásban már nem tartom irányadónak azt a korábbi magyarázatomat, hogy a más általi kötelességszegés célzatára tekintettel a tényállás jogi tárgya csak gazdálkodó szervezet érdekeinek védelme lenne.
52. A Btk. (saját rendszerében sem igazán következetesen) nem teszi lehetővé azt, hogy a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés minősített eseteit megvalósító elkövető büntetését utólagos magatartására tekintettel korlátlanul enyhítsék (mellőzzék).

GAZDÁLKODÓ SZERVEZETTEL KAPCSOLATOS AKTÍV VESZTEGETÉS	Korábbi Btk.	Btk.
Elnevezés	Vesztegetés Korábbi Btk. 254. §	Vesztegetés Btk. 290. §
A büntetés korlátlan enyhítése alapesetben az elkövető utólagos magatartására tekintettel lehetséges	
Az önálló intézkedésre jogosult „tekintettel” másnak adott (ígért) előny	... alapeset	... minősített eset
A bünszövetségben vagy üzletszerűen való elkövetés ...	súlyosító körülmény	minősítő körülmény.
A minősített eseteket megvalósító elkövető büntetése utólagos magatartására tekintettel	korlátlanul enyhíthető (mellőzhető)	nem enyhíthető korlátlanul (nem mellőzhető)

3.1.2.2. A külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés specifikumai

3.1.2.2.A. A célzat

A tettes célja, hogy a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy megszegje a kötelességét. A kötelesség tartalma vonatkozásában lásd

megfelelően a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés kapcsán kifejtetteket.⁵⁹⁰ A kötelességzegésnek azonban e tényállás esetén sem kell ténylegesen bekövetkeznie, a felelősséghez elegendő, ha a tettes azt kívánja. Ennek vonatkozásában lásd megfelelően a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés kapcsán kifejtetteket.⁵⁹¹

3.1.2.2.B. A feljelentés elmulasztásának büntetendősége

A külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés feljelentésének elmulasztása is büntetendő.⁵⁹²

3.1.2.2.C. A büntetési tétel

A Btk. utaló rendelkezésének következtében a hazai és külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés büntetési tétele azonos, nevezetesen három évig terjedő szabadságvesztés.⁵⁹³ A Btk. javaslatának indokolása szerint a jogalkotó „egyszerűsítve és átláthatóbbá téve [...] az új szabályozást” azt is biztosítja, hogy „a nemzetközi aktív gazdasági vesztegetés ugyanolyan súllyal [...] lesz büntetendő, mint a hazai, így ebben a vonatkozásban nincs eltérés a hatályos szabályozáshoz képest.”⁵⁹⁴ Ez csak azért meglepő, mert a korábbi Btk. szerint a nemzetközi kapcsolatban elkövetett gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés két évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő.⁵⁹⁵ Ez a büntetési tétel pedig egy fokozattal enyhébb volt, mint a hazai közélet tisztaságát védő megfelelő tényállásé (ami három évig terjedő szabadságvesztés).⁵⁹⁶ A Btk. javaslat indokolásának szövegezői előtt tehát (úgy látszik) nem volt ismert, hogy a hazai és nemzetközi kapcsolatban elkövetett vesztegetés büntetési tétele az akkor 2012 áprilisában hatályos jog szerint eltér. Az indokolás fenti tévedésénél természetesen sokkal jelentősebb, hogy a jogalkotó megszüntette a korábban fennálló indokolatlan megkülönböztetést.

3.1.2.2.D. A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)

A Btk. a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés vonatkozásában nem ad lehetőséget a büntetés korlátlan enyhítésére (mellőzésére) az elkövető utólagos magatartása alapján. A büntetés korlátlan enyhítésére (mellőzésére) vonatkozó rendelkezés⁵⁹⁷ ugyanis csak az (1) bekezdésben foglalt (hazai) gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív

⁵⁹⁰ Vö. 3.1.1.2.E. cím.

⁵⁹¹ Vö. 3.1.2.1.E. cím.

⁵⁹² Btk. 297. §. Vö. 3.1.2.1.H. cím.

⁵⁹³ Btk. 290. § (4) bekezdés.

⁵⁹⁴ Az Btk. javaslat 291. §-ához fűzött indokolás.

⁵⁹⁵ 1978. évi Btk. 258/C. § (1) bek.

⁵⁹⁶ 1978. évi Btk. 254. § (1) bek.

⁵⁹⁷ Btk. 290. § (5) bek.

vesztegetésre vonatkozik, a (4) bekezdésében foglalt külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos – alap és minősített eseti – tényállásokra nem. A joghézag kiküszöbölése e tényállás esetén is lehetséges, ha a jogalkalmazók a megfelelő hazai vonatkozású tényálláshoz kapcsolódó rendelkezést (az elkövetőre kedvező, így megengedett) analógia segítségével kiterjesztik a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés alapesetének elkövetőire.

3.1.2.2.E. A minősített esetek

A külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés minősítési rendszere (az utaló rendelkezés következtében) megegyezik a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetésével.⁵⁹⁸

A megvesztegetett vagy megvesztegetendő önálló intézkedésre jogosultságát nyilvánvalóan a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy vonatkozásában kell értelmezni.⁵⁹⁹

A korábbi kódexhez megfelelő rendelkezéséhez⁶⁰⁰ képest e tényállás vonatkozásában is új minősítő körülmény a bünszövetségben történő vagy üzletszerű elkövetés.⁶⁰¹

3.1.2.2.F. Részösszegzés

53. A Btk. megszüntette a korábban fennálló indokolatlan megkülönböztetést a hazai és külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés büntetési tétele között.
54. A Btk. az utaló tényállás következtében a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés tekintetében is minősítő körülményként érvényesül a bünszövetségben vagy üzletszerűen történő elkövetés (vö. összegzés 50. pont).
55. A büntetés korlátlan enyhítésére (mellőzésére) vonatkozó rendelkezések külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés esetén is analógia alapján alkalmazhatók olyan személyek javára, aki az általuk elkövetett bűncselekmény alapesetét a hatóságnak – mielőtt annak tudomására jutott volna – bejelentik, és az elkövetés körülményeit feltárják.

KÜLFÖLDI GAZDÁLKODÓ	Korábbi Btk.	Btk.
--------------------------------	--------------	------

⁵⁹⁸ Vö. 3.1.2.1.K. cím.

⁵⁹⁹ Btk. 290. § (4) bekezdése hivatkozva a (2) bekezdésre.

⁶⁰⁰ 1978. évi Btk. 258/C. § (2) bek.

⁶⁰¹ Btk. 290. § (4) bekezdése hivatkozva a (3) bekezdésre.

SZERVEZETTEL KAPCSOLATOS VESZTEGETÉS	AKTÍV		
Elnevezés	Vesztegetés nemzetközi kapcsolatban	Vesztegetés	
A tényállás jellege	Önálló tényállás 258/C. § (1)-(2) bek.	Utaló tényállás 290. § (4) bek.	
Büntetési tétel	Két évig terjedő szabadságvesztés	Három évig terjedő szabadságvesztés	
Büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)	analógia alapján minden esetben	analógia alapján csak az alapesetre	
Bűnszövetségben történő (üzletszerű) elkövetés	súlyosító körülmény	minősítő körülmény	

3.2. GAZDÁLKODÓ SZERVEZETTEL KAPCSOLATOS BEFOLYÁSSAL ÜZÉRKEDÉS (BEFOLYÁS VÁSÁRLÁSA)

3.2.1. Gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés

3.2.1.1. A hazai gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés

3.2.1.1.A. A tényállás jellege

A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés egyesek szerint önálló bűncselekmény,⁶⁰² mások szerint „privilegizált eset”.⁶⁰³ Részemről ez utóbbi felfogást a tényállások logikai viszonya alapján nem követem. Privilegizált eset ugyanis csak az a tényállás lehet, amelynek megvalósulása esetén az alapeseti tényállás is szükségképpen megvalósul.⁶⁰⁴ Ehhez képest a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés elkövetése esetén nem szükségképpen valósul meg hivatali befolyással üzérkedés. Ezen alapulhatnak az olyan tartózkodó megállapítások, hogy a hivatali változatnak „mintegy privilegizált esete”,⁶⁰⁵ ahhoz „lényegében privilegizált esetként” kapcsolódik.⁶⁰⁶

⁶⁰² MÉSZÁR (2013) 1145., 1147. o.

⁶⁰³ GÁL (2013) 207. o.

⁶⁰⁴ Ilyen pl. a Btk. 160. és 161. § viszonya. HOLLÁN (2013a) 107. o.

⁶⁰⁵ SINKU (2012) 444. o.

3.2.1.1.B. A jogi tárgy

A tényállás jogi tárgya a korábbi kódexhez hasonlóan a gazdálkodó szervezet érdekében tevékenységet végző személyek pártatlan (befolyástól mentes) működésébe vetett bizalom.

Ez a szocializmus idejéből eredő megközelítés azonban álláspontom szerint már a rendszerváltás idejétől fogva nem tartható. A demokratikus piacgazdaságban ugyanis a büntetőjogi felelősség határai tekintetében is különbséget kell tenni a hivatali (közfeladat ellátásával, illetve az állam gazdálkodásával kapcsolatos) szféra, illetve az üzleti szektor között. A tényállás új kódexbe való átvétele jó alkalom lett volna arra, hogy a jogalkotó elgondolkodjon azon, hogy milyen körben szükséges a rendszerváltás után az üzleti szférában – nemzetközi kötelezettség hiányában – a befolyással üzérkedést büntetni rendelő tényállás fenntartása.⁶⁰⁷

Az általam javasolt szabályozás alapján a magánszférában elkövetett befolyással üzérkedés jogi tárgya kizárólag a jogszabályon vagy szerződésen alapuló köteleesség teljesítéséhez fűződő érdek lenne. A tényállás nem részesítené védelemben a magánszféra alanyainak befolyásmentes működésébe vetett bizalmat. A befolyásmentes működésébe vetett bizalom kategóriája kizárólag közszférában elkövetett cselekmények tekintetében jelenne meg büntetőjogunkban.⁶⁰⁸

3.2.1.1.C. A hivatkozott befolyás címzettje

A Btk. alapján a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés miatt az büntetendő, aki a befolyással üzérkedés elkövetési magatartásait gazdálkodó szervezet részére (érdekében) tevékenységet végző személlyel kapcsolatban követi el.⁶⁰⁹

A releváns szervezetek tekintetében a vesztegetéshez hasonlóan itt is csak a tényállás megfogalmazása változott a korábbi kódexhez képest, annak hatóköre nem.⁶¹⁰ A korábbi Btk. megfelelő tényállása csak a gazdálkodó szervezet vagy egyesület dolgozója (tagja) kifejezést tartalmazta,⁶¹¹ abban a költségvetési szerv dolgozója (tagja) nem szerepelt. Mivel azonban a költségvetési szerv már akkor is gazdálkodó szervezetnek minősült,⁶¹² az annak dolgozója tekintetében elkövetett befolyással üzérkedés mindkét kódex tekintetében bűncselekményt

⁶⁰⁶ MEZŐLAKI (2013) 622. o.,

⁶⁰⁷ A tényállás rendszerváltás utáni fenntartása vonatkozásában kritika a korábbi jogirodalomból KIS (2003) 280-281. o.

⁶⁰⁸ Ennek bővebb kifejtésére lásd Hollán (2012a).

⁶⁰⁹ Btk. 300. § (1) bek.

⁶¹⁰ Vö. 3.1.1.1.C. cím.

⁶¹¹ 1978. évi Btk. 256. § (3) bek. a) pont.

⁶¹² Vö. 3.1.1.1.C. cím.

képez, mégpedig érdekes módon anélkül, hogy az előbbi kifejezést bármelyik tényállás szövege tartalmazta volna.

A szervezet és a befolyás címzettjének kapcsolata tekintetében a korábbi Btk.-nál tágabb megfogalmazás összhangban van a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés tényállásainak megújult terminológiájával.⁶¹³

3.2.1.1.D. Egység és halmazat

A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés mellett a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés⁶¹⁴ halmazatban megállapítható. Mindkét bűncselekményt megvalósította az a terhelt, aki az egyik téglagyár gazdasági igazgatóhelyettesénél fennálló ismeretségét állítva 89 ezer forintot fogadott el megrendelés szerzését, majd abból 50 ezer forintot az említett személynek ténylegesen át is adott.⁶¹⁵

3.2.1.1.E. A minősített esetek

A Btk. alapján csak az képez minősítő körülményt (a büntetés három évig terjedő szabadságvesztés), ha a bűncselekményt gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző, önálló intézkedésre jogosult személlyel kapcsolatban követik el.⁶¹⁶ A korábbi kódex alapján a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés minősítő körülménye nemcsak az önálló intézkedésre jogosult dolgozóval (taggal) kapcsolatos elkövetés volt,⁶¹⁷ hanem az üzletszerűség is.⁶¹⁸ Az új kódexben az üzletszerű elkövetés minősítő hatásának mellőzése leginkább kodifikációs hibával magyarázható. Nehezen képzelhető el olyan jogalkotó szándék, hogy ezt a körülményt éppen csak ezen egyetlen passzív oldali korrupciós tényállásból kívánta mellőzni, miközben azt megtartja a passzív hivatali vesztegetésnél,⁶¹⁹ a hivatali befolyással üzérkedésnél,⁶²⁰ illetve a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetésnél.⁶²¹ Ennek valószínűségét még inkább csökkenti, hogy az üzletszerűséget a Btk. olyan gazdálkodó szervezettel kapcsolatos

⁶¹³ Vö. 3.1.1.1.C. cím.

⁶¹⁴ Vö. 2.1.1.2.F. cím.

⁶¹⁵ Legfelsőbb Bíróság Eln. Tan. B. törv. 196/1989. sz.– BH 1989. 176.

⁶¹⁶ Btk. 300. § (2) bek.

⁶¹⁷ 1978. évi Btk. 256. § (3) bek. b) pont.

⁶¹⁸ 1978. évi Btk. 256. § (4) bek.

⁶¹⁹ Vö. 2.1.1.1.N. cím.

⁶²⁰ Vö. 2.2.1.1.H. cím.

⁶²¹ Vö. 3.1.1.1.M. cím.

(ugyan aktív oldali) tényállás tekintetében is minősítő körülményként értékesíti, ahol azt a korábbi kódex nem is szabályozta.⁶²²

3.2.1.1.F. Részösszegzés

56. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés tekintetében az új kódex tovább viszi azt a szocializmus idejéből eredő megközelítést, hogy a tényállás jogi tárgya a gazdálkodó szervezet érdekében tevékenységet végző személyek pártatlan (befolyástól mentes) működésébe vetett bizalom. A Btk. megalkotásakor jobb lett volna, ha a jogalkotónak elemzés alá veszi, hogy a rendszerváltás után a magánszférában (erre vonatkozó nemzetközi kötelezettség hiányában) milyen körben szükséges a befolyással üzérkedés büntetni rendelésének fenntartása.
57. A magánszférában elkövetett befolyással üzérkedés jogi tárgya *de lege ferenda* kizárólag a jogszabályon vagy szerződésen alapuló kötelesség teljesítéséhez fűződő érdek lenne. A befolyásmentes működésébe vetett bizalom kategóriája kizárólag közsférában elkövetett cselekmények tekintetében (akár a hivatali befolyással üzérkedés szabályozásánál tágabb körben) jelenne meg büntetőjogunkban.
58. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés új tényállása (kodifikációs hibából eredően) már nem szabályozza minősítő körülményként az üzletszerűséget, ami a korábbi kódexben még szerepelt.

3.2.1.2. *A külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés (nem büncselekmény)*

A Btk. sem rendeli büntetni a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedést. A büntetőjogi védelem tehát a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos korrupciós cselekmények esetén itt legalább szűkebb a hivatali szféránál.

3.2.1.3. *A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyás vásárlása*

3.2.1.3.A. A tényállás jellege

A tényállás egyesek szerint önálló büncselekmény,⁶²³ mások szerint a hivatali változathoz képest „privilegizált eset”.⁶²⁴ Részemről a privilegizált eset fogalma alapján itt is az előbbi

⁶²² Vö. 3.1.2.1.K. cím.

⁶²³ MÉSZÁR (2013) 1144. o.

⁶²⁴ GÁL (2013) 205. o.

álláspontot osztom.⁶²⁵ Gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyás vásárlása esetén ugyanis nem szükségképpen valósul meg hivatali befolyás vásárlása.

3.2.1.3.B. Jogi tárgy

A tényállás jogi tárgya tekintetében megfelelően irányadók a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedésnél kifejtettek.⁶²⁶ Itt már tényállás a korábbi kódexbe való beiktatása is jó alkalom lett volna a jogalkotónak azon elgondolkodni, hogy a magánszférában a rendszerváltás után – nemzetközi kötelezettség hiányában⁶²⁷ – milyen körben szükséges a gazdasági szférában a befolyás vásárlásának büntetni rendélése.

3.2.1.3.C. A hivatkozott befolyás címzettje

A Btk. szerint vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki a bűncselekményt „gazdálkodó szervezet, illetve egyesület részére vagy érdekében tevékenységet végző személlyel kapcsolatban követi el”.⁶²⁸ A gazdálkodó szervezet fogalma mellett az annak részét képező egyesület nevesítése a Btk. tekintetében kodifikációs hibára vezethető vissza. Feltehetően egyszerűen az történt, hogy egy az egyben a szövegszerkesztő (*cut and paste* parancsai) segítségével átemelték a korábbi jogszabály szövegét. Ilyen szintű figyelmetlenség csak azért furcsa, mert ugyanezen elemet – a javaslat indokolásából is kitűnően – tudatosan mellőzték a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés tényállásából,⁶²⁹ de azt elhagyták a befolyással üzérkedés megfelelő alakzatánál is.⁶³⁰

3.2.1.3.D. A minősített eset hiánya

A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyás vásárlásának nincs minősített esete. Ezzel szemben a korábbi Btk. szerint az önálló intézkedésre jogosultra vonatkozó befolyás vonatkozásában való elkövetés minősítő körülményt képezett.⁶³¹ A korábbi minősített eset átvételének elmaradása arra figyelemmel sem indokolt, hogy a befolyás üzérkedésnél továbbra is minősített esetet képez, ha a bűncselekményt gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző, önálló intézkedésre jogosult személlyel kapcsolatban követik el.⁶³² Ez lett volna összhangban a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés

⁶²⁵ Ennek kifejtésére lásd 3.2.1.1.A. címet.

⁶²⁶ Vö. 3.2.1.1.B. cím.

⁶²⁷ A nemzetközi kötelezettség hiányára lásd Hollán (2012b).

⁶²⁸ Btk. 298. § (2) bek. Kiemelés tőlem – H. M.

⁶²⁹ Pl. Btk. 290-291. §, illetve 300. § (1) bek. Vö. 3.1.1.1.C. cím., illetve 3.2.1.1.C. cím.

⁶³⁰ Vö. 3.2.1.1.C. cím.

⁶³¹ 1978. évi Btk. 256/A. § (2) bek. b) pont.

⁶³² Vö. 3.2.1.1.E. cím.

szabályozásával is, ahol nemcsak az önálló intézkedésre jogosult által,⁶³³ hanem annak vonatkozásában elkövetés is minősítő körülmény.⁶³⁴

A bünszövetségben vagy üzletszerű elkövetés minősítő körülménye – a befolyással üzérkedéshez hasonlóan⁶³⁵ – ebbe a tényállásba sem került be, bár azt itt is sem tartottam volna indokolatlannak. Főleg azért, mert a Btk. szabályozási koncepciója szerint ezek a körülmények nemcsak a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív,⁶³⁶ hanem az aktív vesztegetésnél is minősítő körülményt képeznek.⁶³⁷

3.2.1.3.E. Részösszegzés

59. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyás vásárlásának a korábbi kódexbe való beiktatásakor a jogalkotónak el kellett volna gondolkodnia azon, hogy a rendszerváltás után a magánszférában (erre vonatkozó nemzetközi kötelezettség hiányában) milyen körben szükséges a befolyás vásárlásának büntetni rendelése.
60. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyás vásárlásánál a Btk. teljesen funkciótlannul használja az egyesület fogalmát, amelyet az új kódex csak a többi korrupciós tényállásból (egyébként tudatosan és helyesen) törölt.
61. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyás vásárlásánál gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző önálló intézkedésre jogosult személlyel kapcsolatos elkövetés más korrupciós tényállásokkal szemben – a kódex rendszerében teljesen indokolatlanul – már nem képez minősítő körülményt. Ennek szabályozását azonban nem is javasoljuk, mert részemről az önálló intézkedésre jogosultság büntetőjogunkból való kivezetését tartjuk jogállami megoldásnak (vö. összegzés 36. pont)

3.2.1.4. *A külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyás vásárlása (nem bűncselekmény)*

A magyar büntetőjog a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatban elkövetett befolyás vásárlását nem rendeli büntetni. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos korrupciós cselekmények esetén biztosított büntetőjogi védelem tehát itt szűkebb a hivatali szféráénál.

⁶³³ Vö. 3.1.1.1.M. cím.

⁶³⁴ Vö. 3.1.1.2.J. cím.

⁶³⁵ Vö. 3.2.1.1.E. cím.

⁶³⁶ Vö. 3.1.1.1.M. cím.

⁶³⁷ Vö. 3.1.2.1.K. cím.

4. HATÓSÁGI ELJÁRÁSSAL KAPCSOLATOS KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK

*„És az igaz törvényt se valakinek hazugsága vagy hamis tanúsága,
se hitszegés vagy jutalom semmiképpen meg ne vesztegesse.”⁶³⁸*

4.1. HATÓSÁGI ELJÁRÁSSAL KAPCSOLATOS VESZTEGETÉS

4.1.1. A hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés

4.1.1.1. Hazai hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés

4.1.1.1.A. A jogi tárgy

A tényállás jogi tárgya a hatósági eljárásokban közreműködők kötelességeinek teljesítéséhez, illetve jogainak rendeltetésszerű gyakorlásához fűződő érdek.

4.1.1.1.B. A releváns eljárások

Az aktív és a passzív vesztegetési tényállás központi jelentőségű fogalma

- a bírósági,
- a választottbírósági, illetve
- a (szűkebb értelemben vett) hatósági eljárás.

Ezek ugyanis azon fogalmak, amely a tettesek célzatát, illetve ezen keresztül a passzív vesztegető személyét jellemzik. A bírósági, választottbírósági, illetve (szűkebb értelemben vett) hatósági eljárás azonban nem a tényállás objektív eleme. A hatósági eljárással kapcsolatos aktív vagy passzív vesztegetés megvalósulása ugyanis nem feltételezi, hogy az elkövetési magatartás tanúsítása idején (vagy később) bármilyen bírósági vagy hatósági eljárás folyamatban legyen.

I. A bírósági eljárás külön nevesítése a hatályos tényállások szövegében felesleges. A Btk. általános rendelkezése alapján ugyanis a „a bíróság [...] is” hatóságnak minősül.⁶³⁹ Egy ilyen megoldás csak a korábbi kódex tekintetében tekinthető szükségesnek, hiszen akkoriban a bíróságot a büntető törvény még nem minősítette hatóságnak.⁶⁴⁰

⁶³⁸ I. István Második dekrétumának II. fejezete.

⁶³⁹ Btk. 459. § 9. pont.

⁶⁴⁰ Az 1978. évi Btk. tekintetében tehát csak a tényállás címében, nem pedig szövegében lett volna lehetőség egyszerűsítésre. Vö. **Error! Reference source not found.** cím.

A tényállások vonatkozásában bírósági eljárás minden olyan peres vagy nem peres eljárás, amelyet bíróság folytat. A tényállások alkalmazási körébe ebben a körben elsősorban, de nem kizárólagosan a Be., a Pp., illetve a Szabs. tv. alapján folytatott bírósági eljárások tartoznak.

A Btk. 295. § (1) bekezdésében és 296. § (1) bekezdéseiben szereplő alaptényállások alkalmazási körébe a „hazai” bíróságok tartoznak, amelyeket típusuk szerint a 2011. évi CLXI. törvény 16. §-a, tételesen pedig a 2010. évi CLXXXIV. törvény mellékletei határoznak meg.⁶⁴¹

A tényállás alkalmazásában bírósági eljárásnak minősülnek a közjegyzők azon (nem peres) eljárásai, amelyek külön törvény szerint „a bíróság eljárásával azonos” hatályúak.⁶⁴²

II. A 1978. évi Btk. vesztegetési tényállása a választottbírósági eljárásról még külön nem rendelkezett, így annak hatálya a választottbírósági eljárásra nem terjedt ki. Akkoriban ezt az álláspontot igazolta a tényállás logikai értelmezése (*argumentum a contrario*) körében az, hogy az 1978. évi Btk. számos más tényállása a polgári ügy mellett kifejezetten nevesítette a választottbírósági ügyet is.⁶⁴³

A Btk. a választottbírósági eljárást a tényállás szövegében kifejezetten nevesíti. Annak alkalmazásában választottbírósági eljárás az, amelyet a 1994. évi LXXI. törvény alapján folytatnak le, azaz amikor az eseti vagy állandó választottbíróság helye (székhelye) Magyarországon van.⁶⁴⁴

Kizárólag nyelvtani értelmezés szerint a választottbírósági eljárás kifejezett nevesítése nélkül is a tényállás hatálya alá tartozna, hiszen az ilyen szerv (amint azt elnevezése mutatja) bíróság. Ellenkező álláspontot támasztja azonban alá (és el is dönti a vitát) a büntető tényállás logikai (*argumentum a contrario*) és rendszertani értelmezése. A Btk. „záró részében” szereplő értelmező rendelkezés ugyanis azt mondja ki, hogy a „XXVI. Fejezet alkalmazásában [...] polgári ügynek kell tekinteni a választottbíróság előtt folyamatban lévő ügyet is”.⁶⁴⁵ Márpedig ebből éppen arra kell következtetni, hogy a kódex XXVII. Fejezetében szereplő korrupciós bűncselekmények esetén a választottbíróság előtt folyamatban lévő ügy nem minősül polgári ügynek (így bírósági eljárásnak sem).

⁶⁴¹ A külföldi és nemzetközi bíróságok eljárásának védelméről lásd a 4.1.1.2. címet.

⁶⁴² 2008. évi XLV. törvény 1. § (2) bek.

⁶⁴³ Pl. 1978. évi Btk. 239. §, 242. § (2) bek., 242/A. § (3) bek.

⁶⁴⁴ 1994. évi LXXI. törvény 1. §. A külföldi és nemzetközi bíróságok eljárásának büntetőjogi védelméről lásd 4.1.1.2. cím.

⁶⁴⁵ Btk. 460. § (2) bek. b) pont.

Ezzel szemben lehetséges ugyan olyan ellenvetés, hogy az idézett rendelkezés nem bírósági eljárásról, hanem polgári ügyről szól. Ennek meggyőző ereje azonban viszonylagos, hiszen a polgári ügy fogalmilag éppen az, amelyet bíróság (nem a Be. alapján) folytat le.⁶⁴⁶ A választottbírósági eljárás bíróságának minősítése mellett azon tágabb rendszertani értelmezés is felhozható, hogy az 1994. évi LXXI. törvény alapján „a választottbírósági ítélet hatálya ugyanaz, mint a jogerős bírósági ítéleté”.⁶⁴⁷ Számomra azonban ez az érvelés nem teljesen meggyőző, hiszen az idézett rendelkezés – a közjegyzői nem peres eljárásra vonatkozó idézett törvényhellyel szemben – nem az eljárásra, hanem csak annak egyik (lehetséges) eredményére vonatkozik.

Összességében tehát a Btk. azért nevesíti külön a választottbíróságot, mivel annak eljárása a korrupciós bűncselekmények vonatkozásában pusztán jogértelmezés alapján nem minősül bírósági eljárásnak.

III. A hatályos kódex a harmadik esetkörként a „hatósági” eljárást nevesíti. A korábbi Btk. egyébként még a „bírósági vagy *más* hatósági eljárásban” terminológiát használta, ami nem volt szerencsés, hiszen akkoriban a bíróság még nem minősült hatóságnak. A helyes megfogalmazás a korábbi Btk.-ban „bírósági vagy hatósági” eljárás lett volna.

A tényállás alkalmazásában szűkebb értelemben vett hatósági eljárás az, amelyet hatóság folytat. A hatósági eljárások közül a legnagyobb csoportot azok alkotják, amelyeket közigazgatási hatóság közigazgatási hatósági ügyben folytat le.

Közigazgatási hatóság a hatósági ügy intézésére hatáskörrel rendelkező

- államigazgatási szerv,
- helyi önkormányzati képviselő-testület, ideértve a megyei önkormányzat közgyűlését is, valamint átruházott hatáskörben annak szervei,
- polgármester, főpolgármester, megyei közgyűlés elnöke (a továbbiakban együtt: polgármester),
- főjegyző, jegyző (a továbbiakban együtt: jegyző), a polgármesteri hivatal és a közös önkormányzati hivatal ügyintézője,
- törvény vagy kormányrendelet által közigazgatási hatósági jogkör gyakorlására feljogosított egyéb szervezet, köztestület vagy személy.⁶⁴⁸

Közigazgatási hatósági ügy

⁶⁴⁶ Bócz (1996) 515. o.

⁶⁴⁷ 1994. évi LXXI. törvény 58. §.

⁶⁴⁸ Ket. 12. § (3) bek.

- minden olyan ügy, amelyben a közigazgatási hatóság az ügyfelet érintő jogot vagy köteleiséget állapít meg, adatot, tényt vagy jogosultságot igazol, hatósági nyilvántartást vezet vagy hatósági ellenőrzést végez,
- a tevékenység gyakorlásához szükséges nyilvántartásba vétel és a nyilvántartásból való törlés, ha törvény valamely tevékenység végzését vagy valamely foglalkozás gyakorlását köztestületi vagy más szervezeti tagsághoz köti.⁶⁴⁹

A tényállás alkalmazási körében benne vannak azok az eljárások is, amelyekben közigazgatási hatósági ügyben közigazgatási hatóság jár el, de nem tartoznak a Ket. hatálya alá. Ezek a szabálysértési eljárás, a választási eljárás, a népszavazás előkészítésére és lebonyolítására, a területszervezési eljárás és az állampolgársági eljárás.⁶⁵⁰

Hatóságának minősülhet nemcsak a közigazgatási, hanem egyéb hatóság (szerv) által folytatott eljárás is. Ilyen különösen a büntető ügyben folytatott nyomozás, mégpedig függetlenül attól, hogy azt nyomozó hatóság folytatja,⁶⁵¹ vagy az ügyész végzi.⁶⁵² A nyomozó hatóság ugyanis kifejezetten elnevezéséből eredően, az ügyész pedig a Btk. kifejezett rendelkezésére figyelemmel⁶⁵³ minősül hatóságnak. A Btk. alkalmazásában hatósági eljárásnak minősül az ügyész által végzett törvényességi ellenőrzés is.⁶⁵⁴

4.1.1.1.C. A passzív vesztegető

A passzív vesztegető csak az lehet, akinek bírósági, választottbírósági, illetve hatósági eljárásban törvényes jogai, vagy kötelezettségei vannak (vagy lehetnek). A Btk. 296. § (1) bekezdésében szereplő tényállás ugyan általános alanyra utaló kifejezést („aki”) használ, de a tettesek körét a birtokos jelzők („jogait”, „kötelezettségeit”) alkalmazásával szűkíti. A passzív vesztegető rövidített megjelölésére a következőkben a hatósági eljárásban törvényes jogokkal bíró személy kifejezést használom. Ennek körébe tartozik továbbra is pl.

- az ügyfél (terhelt, feljelentő, sértett, magánvádló, magánfél, felperes, alperes),
- az ügyfél képviselője (beleértve a védőt is), valamint
- az eljárás egyéb résztvevője (tanú, szakértő, tolmács, hatósági tanú).⁶⁵⁵

⁶⁴⁹ Ket. 12. § (2) bek.

⁶⁵⁰ Ket. 13. § (1) bek.

⁶⁵¹ Vö. Be. 35. § (1) bek.

⁶⁵² Vö. Be. 29. §.

⁶⁵³ Btk. 459. (1) bek. 9. pont

⁶⁵⁴ Vö. pl. 2011. évi CLXIII. törvény 28. § (2), illetve 29. § (7) bek.

⁶⁵⁵ Így pl. VIDA (2005) 426. o.

Álláspontom szerint a hatósági eljárásban törvényes jogokkal bíró személyek köréből nincsenek eleve kirekesztve azok sem, akik hivatalos személyek (pl. a választottbírák),⁶⁵⁶ illetve gazdálkodó szervezet részére végeznek a hatósági eljáráshoz kapcsolódó (pl. szakértői) tevékenységet. Ilyen esetekben a különböző vesztegetési tényállások között nem elhatárolási, hanem halmazati kérdések merülnek fel.⁶⁵⁷

Nem minősülhet viszont passzív vesztegetőnek az olyan személy, aki az előnyt úgy kéri vagy fogadja el, hogy közben az adott hatósági eljárásban törvényes jogai nincsenek (és nem is lehetnek). Nem büntetendő tehát az sem, aki az előnyt arra hivatkozással fogadja el, hogy más törvényes jogokkal (potenciálisan) rendelkező személyt (pl. tanút) befolyásol. Az ilyen cselekmény befolyással üzérkedésnek minősülne, de büntetőjogunk a hatósági eljárással kapcsolatos befolyással üzérkedést büntetni rendelő tényállást nem tartalmaz.⁶⁵⁸

Ha azonban a hivatkozott a hatósági eljárásban törvényes jogokkal (kötelességekkel) bíró személy hivatalos személynek minősül (pl. az önálló bírósági végrehajtó), illetve gazdálkodó szervezet részére végez tevékenységet (pl. szakértő), akkor a rá hivatkozó személy cselekménye már befolyással üzérkedésként büntetendő.⁶⁵⁹

4.1.1.1.D. Az előny jogtalansága

A hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetésnél a Btk. nem utal arra, hogy az előny jogtalan,⁶⁶⁰ míg a 1978. évi Btk. ezt még kiemelte.⁶⁶¹ Az indokolás szerint „a »jogtalan« kifejezés elhagyására a hivatali vesztegetés tényállásánál kifejtettek az irányadók.”⁶⁶² A hivatali vesztegetés tekintetében azonban az indokolás érdemi információt csak az aktív hivatali vesztegetésnél tartalmaz, míg a passzív oldali tényállásnál csak visszautal az ott kifejtettetekre.⁶⁶³ Az aktív hivatali vesztegetés tényállásában az előny jogtalanságára a Btk. javaslatának indokolása szerint azért nem utal, mivel „fogalmilag nem képzelhető el, hogy a befolyásolásra törekvéshez adott vagy ígért előny jogszerű legyen”.⁶⁶⁴ A hatósági eljárással kapcsolatos passzív és aktív vesztegetés kapcsán a javaslat indokolásában szereplő utalások

⁶⁵⁶ Vö. 459. § (1) bek. 11. pont e) pont III. fordulat.

⁶⁵⁷ Vö. 4.1.1.1.I. cím.

⁶⁵⁸ Vö. 4.2. cím.

⁶⁵⁹ Btk. 299., illetve 300. §.

⁶⁶⁰ Btk. 296. § (1) bek., illetve 295. § (1) bek.

⁶⁶¹ 1978. évi Btk. 255. § (2) bek., (1) bek.,

⁶⁶² A Btk. javaslatának 296. §-ához fűzött indokolás.

⁶⁶³ A Btk. javaslatának 294. §-ához fűzött indokolás.

⁶⁶⁴ A Btk. javaslatának 293-ához fűzött indokolás. Vö. 2.1.2.1.A. cím.

tehát azt jelenthetik, hogy e tényállásoknál is a célzat („törvényes jogait ne gyakorolja, vagy kötelezettségeit ne teljesítse”) indokolja a jogtalanság elemének mellőzését.

A hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetés sajátosságainak elemzése alapján viszont arra a következtetésre jutottam, hogy az előny jogtalanságának érdemi vizsgálata a hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetés nem minden esetében mellőzhető.⁶⁶⁵ Ha az előnyt a kötelesség megszegésért fogadják el vagy adják stb., akkor e tényállás vonatkozásában is mindenfajta előny elfogadása valóban szükségképpen jogtalan. Ha viszont az előnyt az eljárási jogról való lemondás végett fogadják el vagy adják, akkor annak jogtalanságát álláspontom szerint a Btk. alkalmazásában is vizsgálni kell. Továbbra is irányadó tehát azon – még a korábbi joghelyzetben megfogalmazott – álláspont, hogy nem jogtalan pl. a keresettől való elállásért elfogadott vagy adott előny, ha annak tárgya a munkavállaló jogos igényének kifizetése.⁶⁶⁶ Nem jogtalan a becsületsértés miatt adott kártérítés kifizetése fejében a magánvádtól való elállás felajánlása, de jogtalan az ilyen típusú kár mértékét irreálisan meghaladó összeg követelése.⁶⁶⁷ Nem tekinthetők ezen felül a Btk. alkalmazásában sem jogtalanoknak pl. a büntető ügyben közvetítői eljárás során elfogadott vagy adott előnyök sem.

De lege ferenda azonban a tényállásban az előny jogtalanságát nevesíteni kell, hiszen korántsem kivételes eset az, hogy a hatósági eljárások résztvevőinek törvényes jogaik gyakorlásától való tartózkodásért adott előny jogos legyen.

4.1.1.1.E. Az elkövetési magatartások

A Btk. a hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés körében is büntetni rendeli, aki

- előnyt kér,
- az előny vagy annak ígétét elfogadja, valamint azt is,
- a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért.⁶⁶⁸

Az új rendelkezések következtében az elkövetési magatartások „szabályozása mind a gazdasági, mind a hivatali és mind a bírósági vagy hatósági eljárás vonatkozásában egységessé” vált.⁶⁶⁹ A 1978. évi Btk. szerint ugyanis a megfelelő tényállásnál még csak az

⁶⁶⁵ A Btk. tényállásai tekintetében is jogtalan előnyről szól pl. SINKU (2012) 439., 440.

⁶⁶⁶ VIDA (2005) 427. o.

⁶⁶⁷ VIDA (2005) 426. o.

⁶⁶⁸ Btk. 296. § (1) bek.

⁶⁶⁹ A Btk. javaslatának 296-ához fűzött indokolás.

felelt, aki a jogtalan előnyt elfogadta.⁶⁷⁰ Nem felelt viszont, aki az előnyt kérte, annak ígérését elfogadta, illetve az előnyt kérő vagy elfogadó harmadik személlyel egyetértett.⁶⁷¹

4.1.1.1.F. A célzat

A hatsági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés is célzatos bűncselekmény. Az elkövetési magatartásokat a passzív vesztegető „azért” tanúsítja, hogy „a bírósági, választottbírósági vagy hatósági eljárásban törvényes jogait ne gyakorolja, vagy kötelezettségeit ne teljesítse”.⁶⁷²

A célzatos tényállás alapján nem büntethető viszont, aki az előnyt utólag annak jutalmaként fogadja el, hogy valaki bírósági, választottbírósági vagy hatósági eljárásban törvényes jogait nem gyakorolta (kötelességeit nem teljesítette).⁶⁷³ Az ilyen cselekmények csak akkor lennének büntethetők, ha a passzív tényállás azokat rendelné büntetni, akik pl. előnyt fogadnak el annak fejében, hogy hatósági eljárásban törvényes jogaikat ne gyakorolják, vagy kötelezettségeiket ne teljesítsék. Az ilyen cselekmények büntetni rendelése egyébként *de lege ferenda* elengedhetetlen lenne, hiszen azt a hatósági eljárásokkal kapcsolatos kötelességek teljesítéséhez fűződő érdek védelme mindenképpen megköveteli.

Nem tényállásszerű, ha valaki a hatósági eljárás vonakodó részvevőjének (pl. tanúnak) azért ad előnyt, hogy az a kötelességét teljesítse (pl. idézésre tanúként megjelenjen).

4.1.1.1.G. A stádiumok

A hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés az elkövetési magatartások tanúsításával befejezett, függetlenül az eljárás esetleges megindulásától, vagy a célzat realizálásától. A befejezettséghez nem szükséges, hogy a megvesztegetett személy pl. tanúként (az idézés ellenére) ne jelenjen meg.⁶⁷⁴

Az előny kérése, illetve az ígéretének elfogadása a Btk. alapján befejezett bűncselekmény, a korábbi kódex alapján viszont nemhogy befejezett bűncselekményként, de az elfogadás kísérleteként sem volt értékelhető.⁶⁷⁵

⁶⁷⁰ 1978. évi Btk. 255. § (2) bek.

⁶⁷¹ VIDA (2005) 427. o.

⁶⁷² Btk. 296. § (1) bek.

⁶⁷³ VIDA (2005) 427. o.

⁶⁷⁴ Így pl. VIDA (2005) 427. o.

⁶⁷⁵ VIDA (2005) 428. o.

4.1.1.1.H. Az elkövetők

Ha a hatósági eljárásban törvényes jogokkal nem bíró személy az előnyt annak tudatában kéri vagy fogadja el, hogy a hatósági eljárásban törvényes jogokkal rendelkező személy azzal egyetért, akkor a hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés bűnszegédjének minősül.

4.1.1.1.I. Halmazati kérdések

A hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés látszólagos halmazatban háttérbe szorul a – kötelességszegésre tekintettel szükségképpen súlyosabban minősülő – passzív hivatali vesztegetéshez⁶⁷⁶ képest.

A hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés látszólagos halmazatban előtérbe lép a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés alapesetéhez⁶⁷⁷ képest. Ha azonban a szakértő (munkáltatójával szembeni) kötelességét a jogtalan előnyért ténylegesen megszegi, akkor cselekménye gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés minősített esete szerint minősül.⁶⁷⁸ A hatósági eljárással kapcsolatos elkövetés ilyen esetben súlyosító körülmény lehet.

4.1.1.1.J. A büntetési tétel

A hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés büntetési tétele egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés,⁶⁷⁹ ami csak alsó határában tér el a korábbi kódexétől („öt évig terjedő szabadságvesztés”).⁶⁸⁰ Ebben a vonatkozásban a kódex indokolása szerint „a konzisztens szabályozás érdekében, a vesztegetés elfogadása bírósági vagy hatósági eljárásban büntetési tétele az aktív alakzaténál egy fokozattal súlyosabb, azaz egy évtől öt évig tartó szabadságvesztés *lesz.*”⁶⁸¹ A büntetési tétel alsó határa valóban emelkedett, de ez az egész kódexet érintő változás része, amelynek keretében az öt évig terjedő szabadságvesztésnél minden esetben speciális minimum szabályozására került sor.⁶⁸² A büntetési tétel felső határát érintően azonban a Btk. abszolút mértékben nem tér el a korábbi kódex 2013 júniusában hatályos szabályozásához képest. Az eredetileg (beiktatásakor) valóban három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő tényállás büntetési tételét⁶⁸³ ugyanis a 2009. évi CLXIII. törvény 29. § (5) bekezdése emelte fel (egyébként mindenfajta

⁶⁷⁶ Btk. 294. § (3) bek. a) pont.

⁶⁷⁷ Btk. 291. § (1) bek.

⁶⁷⁸ Btk. 291. § (2) bek. a) pont.

⁶⁷⁹ Btk. 296. § (1) bek.

⁶⁸⁰ 1978. évi Btk. 255. § (2) bek.

⁶⁸¹ A Btk. javaslatának 296. §-ához fűzött indokolás. Kiemelés tőlem – H. M.

⁶⁸² Ez kiderül pl. a Btk. javaslatának 168. §, 169. §-ához fűzött indokolásból.

⁶⁸³ 1978. évi Btk. 255. § (2) bek. Hatályos 2002. április 1. napjától 2010. március 31. napjáig.

indokolás nélkül) öt évig terjedő szabadságvesztésre.⁶⁸⁴ A Btk. szabályozásának egyetlen valódi (bűncselekmény specifikus) újdonsága az, hogy a passzív alakzat büntetési tételének felső határa egy fokozattal magasabb az aktívénál. Ennek oka azonban nem a passzív, hanem az aktív alakzat büntetési tételének változása.⁶⁸⁵

4.1.1.1.K. A büntetés korlátlan enyhítése

A hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés esetén a büntetés korlátlanul enyhíthető - különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető, ha az elkövető a bűncselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, a kapott jogtalan vagyoni előnyt vagy annak ellenértékét a hatóságnak átadja, és az elkövetés körülményeit feltárja.⁶⁸⁶

4.1.1.1.L. Részösszegzés

62. A Btk. a hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés esetén is büntetni rendeli az elfogadáson túl, az előny kérését, ígéretének elfogadását, valamint azt is, aki a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért.
63. A hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetést az új kódex akkor is büntetni rendeli, ha azt választottbírószági eljárás részvevője valósítja meg.
64. A Btk. a hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetésnél nem utal az előny jogtalanosságára, de ez nem menti fel a jogalkalmazót az alól, hogy az előnyök jogtalanosságát e tényállásnál is megvizsgálja. A kötelesség megszegéséért kért előny hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetésnél is minden esetben jogtalan. Ha azonban a tettes a bűncselekményt azért valósítja meg, hogy ő vagy valaki más a hatósági eljárásban törvényes jogát ne gyakorolja, az előny jogtalanossága az adott ügy körülményeitől függ. Továbbra sem jogtalan pl. a keresettől való elállásért elfogadott előny, ha annak tárgya a munkavállaló jogos igényének kifizetése.
65. Az előny jogtalanosságát azonban *de lege ferenda* a hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés tényállásában is nevesíteni kell. Korántsem kivételes szituáció ugyanis, amikor jogos azon előny, amelyet a hatósági eljárások résztvevői jogaik gyakorlásától való tartózkodásért kérnek (fogadnak el), illetve ezért nekik adnak (ígérnek).

⁶⁸⁴ 1978. évi Btk. 255. § (2) bek. Hatályos 2010. április 1. napjától 2013. június 30. napjáig.

⁶⁸⁵ Vö. 4.1.2.1.F. cím.

⁶⁸⁶ Btk. 296. § (3) bek.

66. Továbbra sem minősül hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetésnek, ha az előnyt olyan személynek adják, aki pusztán más a hatósági eljárásban törvényes jogokkal rendelkező személy befolyásolására hivatkozik.
67. Nem büntethető, aki az előnyt utólag annak jutalmaként fogadja el vagy adja, hogy valaki bírósági, választottbírósági vagy hatósági eljárásban törvényes jogait nem gyakorolta (kötelességeit nem teljesítette). Ebben a vonatkozásban azonban *de lege ferenda* szükséges lenne a büntetőjogi felelősség kiterjesztése.
68. Az új kódex passzív oldali tényállásának büntetési tétele csak alsó határát illetően változott, de ott is csak az új kódex megújult büntetési tételeire figyelemmel.

*4.1.1.2. A nemzetközi bírósági eljárással kapcsolatos passzív
vesztegetés specifikumai*

4.1.1.2.A. A tényállás újdonsága és jogi tárgya

A Btk. a korábbi kódexszel szemben kifejezetten büntetni rendeli, aki a hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetést „törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződéssel vagy az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa kötelező határozatával létrehozott nemzetközi büntető bíróság, illetve az Európai Unió Bírósága előtt folyamatban lévő eljárás során vagy azzal kapcsolatban követi el”.⁶⁸⁷

Az ilyen a következőkben nemzetközi bírósági eljárással kapcsolatos vesztegetésnek nevezett cselekmény az 1978. évi Btk. alapján még nem volt büntetendő. Erre lehetett következtetni VIDA szerint – rendszertani értelmezés keretében – abból, hogy az 1978. évi Btk. XV. Fejezetének más nemzetközi vonatkozású tényállásokat tartalmazó VIII. címében a 1978. évi Btk. 255. § (2) bekezdésének megfelelő tényállás nem volt található.⁶⁸⁸ Erre lehetett következtetni egyébként (*argumentum a contrario*) abból is, hogy a kódex csak meghatározott igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények tényállásának hatókörét terjesztette ki egyes nemzetközi vonatkozásokban.⁶⁸⁹

A tényállás jogi tárgya a nemzetközi bírósági eljárásokban közreműködők kötelességeinek teljesítéséhez, illetve jogainak rendeltetésszerű gyakorlásához fűződő érdek.

4.1.1.2.B. A releváns eljárások

A tényállás hatókörébe tartozik

⁶⁸⁷ Btk. 296. § (2) bek., illetve 295. § (2) bek.

⁶⁸⁸ VIDA (2005) 427. o.

⁶⁸⁹ 1978. évi Btk. 249/B. §.

- bármely törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi büntető bíróság,
- bármely az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa kötelező határozatával létrehozott nemzetközi büntető bíróság, illetve
- az Európai Unió Bíróságának eljárása.

I. A nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi büntető bíróság a Nemzetközi Büntető Bíróság (*International Criminal Court*). Ennek alapokmányát (Statútumát) (amely egy nemzetközi szerződés) az 1998. július 17-én Rómában az ENSZ által összehívott diplomáciai konferencián fogadták el. A Statútum 2002. július 1-jén lépett hatályba. Hazánk a 2296/1998. (XII. 30.) Korm. határozat felhatalmazása aláírta az Alapokmányt, sőt a 72/2001. (XI. 7.) OGY határozattal meg is erősítette azt, azonban annak szövegét a kötet lezárásáig hazánkban törvény nem hirdette ki. Erre figyelemmel nemzetközi bírósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés a Nemzetközi Büntető Bíróság eljárásával kapcsolatban a magyar jog szerint nem büntetendő.

II. Az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa kötelező határozatával létrehozott nemzetközi büntető bíróság

- a nemzetközi humanitárius jognak a volt Jugoszlávia területén 1991 óta történt súlyos megsértéséért felelős személyek elleni büntetőeljárás lefolytatása céljából létrehozott Nemzetközi Törvényszék;⁶⁹⁰ illetve
- az 1994. január 1. és 1994. december 31. között Ruanda területén elkövetett népirtásért és a nemzetközi humanitárius jog egyéb súlyos megsértéséért felelős személyek, valamint a szomszédos államok területén elkövetett népirtásért és egyéb hasonló jogsértésekért felelős ruandai állampolgárok megbüntetésére létrejött Nemzetközi Büntetőtörvényszék.⁶⁹¹

III. Az Európai Unió Bíróságára lásd az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (EUMSZ) hatodik rész I. cím I. fejezet 5. szakaszát. A tényállás alkalmazásában az Európai

⁶⁹⁰ Létrehozta az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa 827. (1993.) számú határozata, a törvényszék alapokmányából fakadó kötelezettségek végrehajtásáról szól az 1996. évi XXXIX. törvény, kihirdetve 1996. május 22.

⁶⁹¹ Létrehozta az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa 955. (1994.) számú határozata, a törvényszék alapokmányából fakadó kötelezettségek végrehajtásáról szól az 1999. évi CI. törvény, kihirdetve 1999. november 14.

Unió Bíróságának eljárása a Törvényszék eljárása is, arra is tekintettel, hogy „a Törvényszékre a Szerződéseknek a Bíróságra vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni”.⁶⁹²

IV. Az új kódex tényállása nem részesíti védelemben más nemzetközi bírói szervek (pl. a Nemzetközi Bíróság) eljárását, illetve a külföldi államok bíróságainak (hatóságainak) eljárását. A magyar jog által a nemzetközi és külföldi érdekeknek biztosított védelem tehát ebben a vonatkozásában jóval szűkebb körű, mint a hivatali vagy gazdálkodó szervezettel kapcsolatos korrupciós tényállások esetén. *De lege ferenda* mindenképpen indokolt lenne azokat a korrupciós cselekményeket büntetni rendelni, amelyeket olyan eljárások vonatkozásában követnek el,

- amelyek magyar megkeresésre indulnak, illetve
- amelyekben olyan határozatot hoztak (hozhatnak), amelyet jogrendszerünk elismer.

4.1.1.2.C. A passzív vesztegető

A passzív vesztegető olyan személy, aki a nevesített nemzetközi bírói szervek eljárása során vagy azzal kapcsolatban törvényes jogokkal rendelkezik (illetve törvényes kötelességei vannak (lehetnek)). Ennek fogalmát a kapcsolódó törvények, illetve az adott szerv eljárására vonatkozó (akár nemzetközi vagy európai jogi) normatív szabályozás alapján kell elbírálni.

4.1.1.2.D. A célzat

Az utaló tényállás a vesztegetést a nevesített nemzetközi szervek „eljárása során vagy azzal kapcsolatos elkövetés” esetén rendeli büntetni. Az utalás tárgyát képező hazai vonatkozású tényállásból⁶⁹³ eredően azonban a tettes célja a nemzetközi bírósági eljárással kapcsolatos bűncselekménynél is az, hogy a tettes törvényes jogait ne gyakorolja (saját kötelességeit ne teljesítse).

4.1.1.2.E. A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)

A Btk. büntetés korlátlan enyhítésére (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésére) e bűncselekmény elkövetőjével szemben is lehetőséget ad.⁶⁹⁴ Ez az önmagában helyes megoldás a Btk. rendszerében csak azért furcsa, mert a hivatali és a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív oldali tényállásoknál a kódex éppen ezzel ellentétes szabályozást alkalmaz.⁶⁹⁵

⁶⁹² EUMSZ 254. cikk.

⁶⁹³ Vö. 4.1.1.1.F. cím.

⁶⁹⁴ Btk. 296. § (3) bek.

⁶⁹⁵ Vö. 2.1.1.2.C., 2.1.2.2.B., 3.1.1.2.H., illetve 3.1.2.2.D. cím.

4.1.1.2.F. Részösszegzés

69. A Btk. megteremti egyes nemzetközi bírósági eljárásokkal kapcsolatos passzív vesztegetések büntetendőségét.

70. Célszerű lenne azokat a passzív korrupciós cselekményeket is büntetni rendelni, amelyeket olyan eljárások vonatkozásban követnek el, amelyek nemzetközi vagy külföldi szerv előtt magyar megkeresésre indulnak, illetve amelyekben olyan határozatot hoztak (hozhatnak), amelyet jogrendszerünk elismerhet.

4.1.2. Hatósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés

4.1.2.1. (Hazai) hatósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés

4.1.2.1.A. A jogi tárgy

A tényállás jogi tárgya azonos a hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetésével.⁶⁹⁶

4.1.2.1.B. Az előny címzettje

Az előny címzettje elsősorban olyan személy, akinek az adott bírósági, választottbírósági vagy hatósági eljárásban törvényes jogai vagy a kötelezettségei vannak (lehetnek).⁶⁹⁷

Tényállásszerű lehet azonban az előny olyan harmadik személynek történő adása (ígéréte) is, akinek az adott bírósági, választottbírósági vagy hatósági eljárásban törvényes jogai vagy kötelezettségei nincsenek. Ilyenkor az előny címzettjének nem is kell tényleges kapcsolatban állnia azzal a személlyel, akinek a hatósági eljárásban törvényes jogai vagy kötelezettségei lehetnek. Aktív vesztegetés azonban ilyenkor csak akkor valósul meg, ha az előnyt arra tekintettel adják, akinek bírósági, választottbírósági vagy hatósági eljárásban törvényes jogai vagy kötelezettségei vannak (lehetnek).⁶⁹⁸

4.1.2.1.C. Az elkövetési magatartás

A korábbi kódex ennek kapcsán még csak az előny adását rendelte büntetni,⁶⁹⁹ de a Btk. alapján hatósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés nemcsak az előny adásával, hanem annak ígéretével is elkövethető.⁷⁰⁰

⁶⁹⁶ Vö. 4.1.1.1.A. cím.

⁶⁹⁷ Vö. 4.1.1.1.B. cím.

⁶⁹⁸ Ez azonban már egy szubjektív tényállási elem, amelynek elemzésére lásd a 4.1.2.1.E. címet.

⁶⁹⁹ 1978. évi Btk. 255. § (1) bek.

⁷⁰⁰ Btk. 295. § (1) bek.

4.1.2.1.D. A célzat

Az aktív vesztegető az előnyt „azért” adja, hogy valaki „más a bírósági, választottbírósági vagy hatósági eljárásban törvényes jogait ne gyakorolja, vagy kötelezettségeit ne teljesítse”.⁷⁰¹

4.1.2.1.E. A „rá tekintettel” adás

Ha az előny címzettje nem olyan személy, akinek a hatósági eljárásban a törvényes jogai vannak, akkor a hatósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés csak akkor valósul meg, ha az előnyt ilyen személyre „tekintettel” adják. Ennek a szubjektív tényállási elemnek az értelmezésére lásd a hivatalos személy megvesztegetésének tényállása kapcsán kifejtetteket.⁷⁰² A tényállás megvalósulásához itt is szükséges az előny passzív vesztegetőt befolyásoló hatásának feltételezése. Nem minősül tehát „rá tekintettel” adottnak az olyan előny, ami kizárólag annak ellenértékét képezi, hogy az elfogadó a hatósági eljárásban a törvényes jogokkal rendelkező személyt (az előny továbbadása nélkül) befolyásolja. Az ilyen előnyt ugyanis nem a törvényes jogokkal rendelkező személyre, hanem arra a befolyásra tekintettel adták, amit rá állítólag más gyakorol. Továbbra is irányadó tehát azon korábbi jogértelmezés, hogy e tényállásnál sem minősül aktív vesztegetésnek, ha az előnyt olyan személynek adják, aki pusztán más a hatósági eljárásban törvényes jogokkal rendelkező személy befolyásolására hivatkozik.⁷⁰³ Az ilyen cselekmény befolyás vásárlásának sem minősülhet, hiszen ilyen korrupciós bűncselekményt a hatósági eljárás kapcsán a Btk. (elődjéhez hasonlóan) nem nevesít.⁷⁰⁴

4.1.2.1.F. Halmazati kérdések

Ha az előny címzettje olyan eljárási szereplő, aki az előnyt működésével kapcsolatban kérve stb. hivatalos személynek is minősül (pl. választottbíró),⁷⁰⁵ akkor a hatósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés látszólagos halmazatban háttérbe szorul az aktív hivatali vesztegetés szükségképpen súlyosabban minősülő esetéhez⁷⁰⁶ képest.

Ha az eljárás megvesztegetett (megvesztegetni kívánt) szereplője gazdálkodó szervezet részére végez tevékenységet (pl. szakértő), akkor a hatósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés előtérbe lép a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés

⁷⁰¹ Btk. 295. § (1) bek.

⁷⁰² Vö. 2.1.2.1.F. cím.

⁷⁰³ VIDA (2005) 426. o.

⁷⁰⁴ Vö. 4.2. cím.

⁷⁰⁵ Btk. 459 (1) bek. 11 pont e) alpont III. fordulat.

⁷⁰⁶ Btk. 293. § (2) bek.

alapesetéhez⁷⁰⁷ képest. Ha azonban az eljárás megvesztegetett (megvesztegetni kívánt) szereplője önálló intézkedésre jogosult, illetve az előnyt bünszövetségben vagy üzletszerűen adják vagy ígérik, akkor a hatósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés háttérbe szorul a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés minősített eseteihez⁷⁰⁸ képest. A hatósági eljárással kapcsolatos elkövetés ilyen esetben is súlyosító körülmény lehet.

4.1.2.1.G. A büntetési tétel

A Btk. szerint a hatósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, amely megegyezik a tényállás beiktatáskor hatályos büntetési tételével,⁷⁰⁹ de alacsonyabb a 2013. június 30. napján hatályos szabályozás szerinti szankciómaximumnál, amely még „öt évig terjedő szabadságvesztés” volt. Erre figyelemmel meglepő – ugyanis a megalkotásakor hatályos jog ismeretének hiányáról tanúskodik – az új kódex azon indokolása, hogy „a büntetési tétel változatlanul (sic!) három évig terjedő szabadságvesztés marad.”⁷¹⁰ Az indokolás pontatlanságánál lényegesebb, hogy az új kódex ebben a vonatkozásban lényegében helyrehozza a 2009. évi módosítás hibáját, illetve az aktív vesztegetés büntetési tételét e tényállásnál is tudatosan⁷¹¹ a passzívénál egy fokozattal alacsonyabban határozza meg. Ezzel ugyanis megszűnt a hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetés szabályozásának azon (a 2009. évi módosítás során is meghagyott) specifikuma, hogy az ugyanolyan jellegű (azaz esetünkben kötelelességzegésre irányuló) passzív és aktív tényállások büntetési tétele – a kódex rendszerében törést okozva – azonos volt.

4.1.2.1.H. A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)

A büntetés korlátlanul enyhíthető - különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető elkövetőjével szemben, ha a bűncselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.⁷¹² A rendelkezés praktikus jelentősége vonatkozásában lásd megfelelően az aktív hivatali vesztegetés kapcsán kifejtetteket.⁷¹³

4.1.2.1.I. Részösszegzés

71. A hatósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés esetén a Btk. az előny adásán felül büntetni rendeli annak ígéretét is.

⁷⁰⁷ Btk. 291. § (1) bek.

⁷⁰⁸ Btk. 291. § (2)-(3) bek.

⁷⁰⁹ 1978. évi Btk. 255. § (1) bek. Hatályos 2002. április 1. napjától 2010. március 31. napjáig.

⁷¹⁰ A Btk. javaslatának 295. §-ához fűzött indokolás.

⁷¹¹ Ez kikövetkeztethető a Btk. javaslatának 296. §-ához fűzött indokolásból.

⁷¹² Btk. 295. § (3) bek.

⁷¹³ Vö. 2.1.2.1.K. cím.

72. A hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetés új szabályozása az aktív alakzat büntetési tételét a passzív alakzaténál egy fokozattal alacsonyabban határozza meg.

73. Szükséges lenne a büntetőjogi felelősség kiterjesztése azokra, akik az előnyt utólag annak jutalmaként adják, hogy más bírósági (választottbírósági vagy hatósági eljárásban) törvényes jogait nem gyakorolta (kötelességét nem teljesítette).

4.1.2.2. A nemzetközi bírósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés specifikumai

4.1.2.2.A. A tényállás jellege és jogi tárgya

A tényállás újdonsága, jellege, valamint jogi tárgya tekintetében lásd megfelelően a nemzetközi bírósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés kapcsán kifejtetteket.⁷¹⁴

4.1.2.2.B. Az előny címzettje

Az előny címzettje olyan személy, aki a nevesített nemzetközi szervek eljárásában jogokkal (vagy kötelességekkel) rendelkezik.⁷¹⁵

4.1.2.2.C. A büntetés korlátlan enyhítése (mellőzése)

A Btk. a büntetés korlátlan enyhítésére (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésére) e bűncselekmény elkövetőjével szemben is lehetőséget ad.⁷¹⁶ Ennek jelentősége és a kódex rendszerében való kiemelkedése tekintetében lásd a nemzetközi bírósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés kapcsán kifejtetteket.⁷¹⁷

4.2. HATÓSÁGI ELJÁRÁSSAL KAPCSOLATOS BEFOLYÁSSAL ÜZÉRKEDÉS (BEFOLYÁS VÁSÁRLÁSA)

A Btk. sem rendeli büntetni a hatósági eljárással kapcsolatos befolyással üzérkedést (befolyás vásárlását). Ennek a büntetni rendelése feltehetően azért maradhatott el, mert a hatósági eljárással kapcsolatos tényállás esetén az a személy, aki a végső soron (vagy csak a befolyással üzérkedő állítása szerint) a hatalommal rendelkezik, ilyen minőségét egy adott eljáráshoz kapcsolódásából (abban betöltött pozíciójából) nyeri. Ez azonban nem teszi kizárttá azt (és nem is érinti annak büntetést érdemlőségét), amikor valaki pl. azért fogad el előnyt, hogy az ő befolyására tekintettel valaki más az eljárásban törvényes jogait ne gyakorolja, vagy kötelezettségeit ne teljesítse. Az utóbbi cselekmények büntetni rendelése *de lege ferenda* mindenképpen megfontolandó lehet.

⁷¹⁴ Vö. 4.1.1.2.A. cím.

⁷¹⁵ Vö. 4.1.1.2.C. cím.

⁷¹⁶ Btk. 296. § (3) bek.

⁷¹⁷ Vö. 4.1.1.2.E. cím.

5. ÖSSZEGRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS

*„ ... megvesztegető ajándékot ne fogadj el,
mert az ajándék vakká teszi azokat, akik látnak
és elferdíti azok ügyét, akiknek igazuk van”.*⁷¹⁸

5.1. AZ ÚJ SZABÁLYOZÁS

5.1.1. A legfontosabb változások rekapitulációja

A korrupciós bűncselekmények szabályozása a Btk. hatályba lépésével számos vonatkozásban is megváltozott, amelyekre részletesen az egyes címek részösszegzéseiben tértem ki. A legfontosabb érdemi változások általánosságban és az egyes korrupciós bűncselekmények tényállását érintően a következők voltak:

- I. A korábbi Btk. mindig a hivatali korrupciós bűncselekményeket szabályozta először, addig a Btk. ezt a sorrendet vesztegetés esetén tudatosan megtöri.
- II. A korábbi kódex főszabályával szemben a Btk.-ban következetesen az aktív oldali tényállások szerepelnek előbb.
- III. Megjelenik az új kódexben az egyes vesztegetési tényállások közötti terminológiai megkülönböztetés igénye (az önálló címek pl. „hivatali vesztegetés” alkalmazása).
- IV. A korrupciós bűncselekmények tényállásainak alkalmazásában nem minősül hivatalos személynek, aki igazgatási vagy közhatalmi feladatot nem állami szerveknél (nem önkormányzati igazgatási intézményeknél és nem köztisztviselőknél) látja el (pl. egyetem oktatási dékán-helyettese).
- V. Egységesült a korrupciós bűncselekmények elkövetési magatartásainak köre, így passzív oldalon a minden tényállásnál büntetendő lett pl. az ígéret elfogadása, az előny kérőjével vagy elfogadójával egyetértés, az aktív oldalon pedig az előny ígérete is.
- VI. A passzív oldali tényállások esetén az előny kérőjével való egyetértés csak akkor büntetendő, ha az előnyt legalább megígérik. Ez a pontosításnak szánt rendelkezés a korábbi kódexhez képest szűkítette a hivatalos személy által elkövetett és a

⁷¹⁸ 2Móz 23,8.

gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés tényállásának hatókörét.⁷¹⁹

- VII. A Btk. nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely alapján a passzív hivatali vesztegetés, gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés vonatkozásában kötelességszegésnek minősülne a kötelességnek előny adásához kötött teljesítése is.
- VIII. A vesztegetés, befolyással üzérkedés, illetve befolyás vásárlásának a külföldi hivatalos személlyel (külföldi gazdálkodó szervezettel) kapcsolatos változatait a Btk. nem önálló tényállásban, hanem utaló rendelkezésben szabályozza.
- IX. Az utaló tényállásokra figyelemmel külföldi hivatalos személy vagy gazdálkodó szervezet vonatkozásában elkövetett vesztegetés (és befolyással üzérkedés) minősítési rendszere azonos lett a nemzeti vonatkozású tényállásokéval. A külföldi hivatalos személy által elkövetett vesztegetésé tartalmazza a vezető beosztású hivatalos személy általi elkövetést, a külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetésé az önálló intézkedésre jogosultságot, a külföldi hivatalos személlyel kapcsolatos befolyással üzérkedés pedig azt a körülményt, hogy az elkövetés során a tettes hazai vagy külföldi hivatalos személynek adja ki magát.
- X. A hazai és külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés esetén új minősítő körülmény a bünszövetségben vagy üzletszerűen történő elkövetés.
- XI. Nem képez már minősítő körülményt, ha a passzív hivatali vesztegetést fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott, illetve más hivatalos személy fontosabb ügyben követi el de az sem, ha fontosabb ügyben valósították meg a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetést.
- XII. Az aktív hivatali vesztegetés célzatos bűncselekmény, amely csak akkor valósul meg, ha a tettes a hivatalos személyt az „adott vagy ígért előnnyel befolyásolni törekszik”. Ez implicit (objektív) tényállási elemként megköveteli az előny befolyásolásra való alkalmasságát is.
- XIII. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés tényállása magában foglalja az olyan személyeknek adott előnyöket is, akik státuszát nem a

⁷¹⁹ A hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés tényállását csak azért nem, mert az a korábbi kódexben nem rendelte büntetni az előny kérésével való egytetést. Vö. 4.1.1.1.D. cím.

munkaszerződés vagy tagsági jogviszony alapozza meg, hanem olyan kötetmet keletkeztető egyoldalú aktus, mint pl. a megbízás nélküli ügyvitel.

- XIV. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés egyik elkövetési magatartása sem feltételezi, hogy a cselekményt kötelességszegésért valósítják meg. Ennek következtében a büntetőjogi felelősség hatóköre jelentősen kibővült a korábbi kódexhez képest, amely szerint az önálló intézkedésre nem jogosult dolgozó esetén az előny (ígéretének) elfogadása csak akkor valósított meg vesztegetést, ha az kötelességszegésért történt.
- XV. A gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy önálló intézkedésre jogosultsága már nem feltétele a büntetőjogi felelősségnek.
- XVI. A hálapénzt a munkáltatója engedélye nélkül elfogadó orvos cselekménye a Btk. alapján büntetőjogilag is tényállásszerű.
- XVII. Az utaló diszpozíció következtében büntetendő az is, aki a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében végzett tevékenységével kapcsolatban a jogtalan előnyt vagy ennek ígétét elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért jogtalan előny elfogadjával egyetért.
- XVIII. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés súlyosabban büntetendő alakzata minősített esetként való megfogalmazására tekintettel egyértelműen kiterjed azokra az előnyökre is, amelyeket a gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző, önálló intézkedésre jogosult személyre „tekintettel” adnak vagy ígérnek.
- XIX. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés minősített eseteit megvalósító elkövető büntetését utólagos magatartására tekintettel nem lehet korlátlanul enyhíteni (mellőzni).
- XX. Megszűnt a korábban fennálló indokolatlan megkülönböztetés a hazai és külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés büntetési tétele között.
- XXI. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedésnek már nem minősítő körülménye az üzletszerűség.
- XXII. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyás vásárlásánál gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző önálló intézkedésre jogosult személlyel kapcsolatos elkövetés már nem képez minősítő körülményt.
- XXIII. A hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetés tényállása kiterjed a választottbírói eljárásokra is.

- XXIV. A hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetés új szabályozása az aktív alakzat büntetési tételét a passzív alakzaténál egy fokozattal alacsonyabban határozza meg.
- XXV. Büntetendővé váltak egyes nemzetközi bírósági eljárásokkal kapcsolatos vesztegetések is.

5.1.2. A továbbélő (megerősített) jogértelmezések

A Btk. számos vonatkozásban úgy változtatta meg a korrupciós bűncselekmények szabályozását, hogy megerősítette (de legalábbis nem akadályozza) a tényállások korábban is irányadó értelmezésének továbbélését:

- XXVI. A Btk. a korrupciós bűncselekmények tényállásában kifejezetten kiemeli, hogy a passzív vesztegető vagy a befolyással üzérkedő csak akkor büntetendő, ha olyan előny elfogadójával ért egyet, amit rá tekintettel harmadik személynek adtak. Ez a megfogalmazás azonban nem jelent szűkítést a korábbi joghelyzethez képest, hanem csak a tényállás korábban is helyes értelmezését erősíti meg.
- XXVII. Ugyan a passzív hivatali vesztegetés tényállásában már nem szerepel kifejezetten utalás az előny jogtalanságára, de ez a felelősség megállapításának továbbra vizsgálendő feltétele. Az előny jogtalanságának hiányában továbbra sem minősül bűncselekménynek, ha az előny elfogadását a hivatalos személynek jogszabály (azon alapuló norma) megengedi vagy az előny kapcsán tanúsított elkövetési magatartás nem veszélyezteti a hivatalos személy pártatlanságába vetett bizalmat.
- XXVIII. A Btk. a korábbi rendelkezések alkotmány-harmonikus értelmezését megerősítve kifejezetten rendelkezik arról, hogy külföldi hivatalos személy csak az lehet, aki olyan nemzetközi szervezet közgyűlésébe választottak meg, amelyet hazánkban törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés hozott létre.
- XXIX. Az aktív hivatali vesztegetés tényállásában az előny jogtalanságát objektív oldalon a befolyásolásra való alkalmasság eleme váltotta fel. Továbbra sem minősülnek azonban bűncselekménynek azok a cselekmények, amelyek (pl. udvariassági gesztusok) a korábbi joghelyzetben az előny jogtalanságának hiányában nem voltak büntetendők.
- XXX. A passzív vesztegető jellemzéséhez a Btk. kizárólag a gazdálkodó szervezet fogalmát használja. Ez azonban csak jogtechnikai egyszerűsítést (nem pedig érdemi változást) jelent a korábbi kódexhez képest, hiszen az annak tényállásában

ezzel vagylagosan szereplő költségvetési szerv és egyesület már korábban is gazdálkodó szervezetnek minősült.

XXXI. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vesztegetés esetén továbbra is csak az olyan előny kérése (elfogadása) stb. tényállásszerű, amely jogtalan. A tényállás keretét kitöltő egyik norma alapján a munkaviszonyban végzett tevékenységre tekintettel elfogadott minden előny tiltott, kivéve, ha annak elfogadását a munkáltató előzetesen megengedi. A munkáltató kifejezett engedélye hiányában sem minősül azonban büntetőjogilag jogtalanak egy üzleti ebéd meghívás, kisebb reklám ajándék (toll, mappa stb.), ha az annyira jelentéktelen, hogy alkalmatlan arra, hogy a munkáltató iránti hűséget veszélyeztesse. A munkáltató hozzájárulása azonban csak az olyan előnyök büntetőjogi jogtalanságát zárhatja ki, amelyek elfogadása stb. nem ütközik a gazdálkodás rendjére vagy a tisztességes versenyre vonatkozó jogszabályba.

XXXII. Az előny jogtalanságára utalás a hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetésnél sem szerepel, de a korábbi joghelyzethez hasonlóan minden olyan előny jogtalan, amelyet kötelesség megszegésért fogadnak el vagy adnak. Ha viszont az előnyt az eljárási jogról való lemondás végett fogadják el vagy adják, akkor annak jogtalanságát vizsgálni kell. Továbbra sem jogtalan pl. a becsületsértés miatt adott kártérítés kifizetése fejében a magánvádtól való elállás felajánlása, jogtalan azonban az ilyen típusú kár mértékét irreálisan meghaladó összeg követelése.

5.1.3. Továbbörökített hiányosságok

A Btk. rendelkezései a korábbi kódex szabályozásának következő hiányosságait örökítették tovább:

XXXIII. Az új kódexben sem alkalmaz egységes megoldást arra, hogy a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos korrupciós bűncselekményeket önálló tényállásban vagy azok hivatali megfelelőjére utaló rendelkezésekben szabályozza.

XXXIV. Az aktív hivatali vesztegetés alapeseténél, a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos passzív vagy aktív vesztegetés alapeseténél, illetve a hatósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetést megvalósító elkövetők utólagos magatartására csak minimális hatással bírhat azon rendelkezés, amely a korrupciós kapcsolat feljelentését a büntetés korlátlan enyhítésével honorálja. Ugyanezt a kedvezményt ugyanis a Btk. büntetések kiszabására vonatkozó egyik általános szabálya bármiféle utólagos magatartás nélkül is biztosítja.

- XXXV. A külföldi hivatalos személlyel (külföldi gazdálkodó szervezettel) kapcsolatos vesztegetésre továbbra sem terjednek ki azon rendelkezések, amelyek a büntetés korlátlan enyhítésének (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésének) lehetőségét biztosítják, ha az elkövető a korrupciós kapcsolatát utólag bejelenti. Az ilyen jogkövetkezmények alkalmazására továbbra is csak azon rendelkezések analóg alkalmazásával van lehetőség, amelyek a törvény szerint csak a hazai vonatkozású tényállásokra vonatkoznak.
- XXXVI. A jogbiztonság szempontjából továbbra is felettebb aggályosnak tekinthető, hogy a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés által védett jogi tárgy nem vezethető le egyértelműen a tényállás megfogalmazásából vagy annak rendszerbeli elhelyezéséből. Erre figyelemmel sem korábban, sem a jelenleg hatályos tényállás nem felel meg annak az alkotmányos követelménynek, hogy a jogtárgyra vonatkozó törvényhozói akaratot a törvénynek kell világosan kifejezésre juttatnia.
- XXXVII. Csak minősítő körülményként maradt fenn az önálló intézkedésre jogosultság fogalma, ami azonban nem oszlatja el a jogbiztonságot veszélyeztetően bizonytalan kontúrú fogalom alkalmazásával kapcsolatos aggályokat.
- XXXVIII. Teljesen változatlan maradt a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés tényállása, holott a szocializmusból örökölt tényállás megalkotásának eredetileg elsődleges indoka (az „élősködő” jövedelemszerzés tilalma) a gazdaság, a társadalom, illetve a jogrendszer időközben lezajlott gyökeres változásaira tekintettel már a rendszerváltás után sem szolgálhatott volna indokul a büntetőjogi fenyegetettség fenntartására. A hivatali befolyással üzérkedés szabályozási logikáját a piacgazdaságon alapuló demokratikus jogállam keretei között csak a közfeladatot ellátó (közpénzekkel gazdálkodó) személyek befolyásolására lehetne kiterjeszteni, annak érvényesítése azonban a piaci alapon működő magánszektorban nem fogadható el.
- XXXIX. A befolyással üzérkedés körében továbbra is csak az üzletszerűség képez minősítő körülményt, de a bünszövetségben elkövetés nem.
- XL. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyás vásárlásánál mindenféle funkció nélkül szerepel az egyesület fogalma, amelyet az új kódex a többi korrupciós tényállásból (egyébként tudatosan és helyesen) törölt.

XLI. A hatósági eljárásban elkövetett befolyással üzérkedés és befolyás vásárlásának egyik esete sem büntetendő.

5.2. AZ ÚJ SZABÁLYOZÁS ÉRTÉKELÉSE

5.2.1. A koncepcióváltás hiánya

A Btk. alapvetően nem hozott koncepcióváltást a korrupciós bűncselekmények szabályozásában (sem). A büntetőjogi felelősség körét érintően a korábbi kódextől történő komolyabb elmozdulás a következő területeken érezhető:

- A hivatali vesztegetés esetén az aktív oldali tényállás a befolyásolás célzatára figyelemmel jóval szűkebb kört fed le, mint a passzív oldali tényállás (vö. Összegzés XII. pont).
- A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos korrupció esetén a büntetőjogi felelősség feltétele nem a kötelességszegéssel való kapcsolat, hanem az előny jogtalansága. Ebben a vonatkozásban a büntetőjogi felelősség kereteinek meghatározását egyértelműen a keretkitöltő jogszabály (valamint az annak alapján kiadott szabályzatok) végzik el (vö. Összegzés XIV., illetve XVI. pont).

5.2.2. Koherencia

Az újdonságok legnagyobb része a szabályozás koherenciáját kívánta növelni, ilyen különösen

- a vesztegetési tényállások terminológiájának és szabályozási sorrendjének átalakítása,
- az elkövetési magatartások egységesítése (vö. Összegzés V. pont);
- a hazai és külföldi vonatkozású tényállások büntetési tételeinek és minősítési rendszerének egységesítése (Összegzés VIII., IX pont).

A vesztegetési tényállások koherens rendszerezése tekintetében a Btk. komoly előrelépést jelent az előző kódex – módosításokkal szétzilált – szerkezetéhez képest. A befolyással üzérkedésnél (és a befolyás vásárlásánál) azonban a jogalkotónak már nem sikerült a tényállások sorrendjét és felosztását ezen új logika mentén szabályoznia. Erre figyelemmel viszont az új kódexben az egyes korrupciós bűncselekmények szabályozása (egymással összevetve) már nem tekinthető egységesnek (csak önmagában).

Az egyes tényállások terminológiai megkülönböztetésének igénye mindenképpen dicséretes előrelépésnek tekinthető. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos tényállásokat azonban nem volt helyes jelző nélkül hagyni, mert ez arra a téves következtetésre vezethet, hogy ezek a korrupciós bűncselekmények quasi alapesetét képeznék. A vesztegetés elfogadása kifejezés használatát pedig több okból sem tartom szerencsésnek. A passzív

vesztegető ugyanis valójában nem az aktív vesztegetést (mint olyat) fogadja el, hanem a jogtalan előny kapcsán valósít meg – a másik fél magatartásától sokszor független – elkövetési magatartásokat.

Nem támogatom, hogy a Btk. vesztegetés esetén nem a hivatali korrupciós bűncselekményeket szabályozta először, mivel ez az újítás azonban koherencia zavarokat okoz a befolyással üzérkedés tényállásával összevetve, illetve nincs összhangban azzal sem, hogy a korrupciós bűncselekmények őstípusa ugyanis a hivatali korrupció tekinthető, amelyhez képest a többi korrupciós forma nemcsak mennyiségi, hanem minőségi – egészen a jogi tárgy meghatározásáig terjedő – különbségeket mutat.

Az új kódexben a koherencia hiányát illetően még kívánni valót hagynak maguk után a következő még a korábbi kódexből örökölt indokolatlan megkülönböztetések:

- a külföldi és hazai vonatkozású vesztegetés között a korrupciós kapcsolat utólagos bejelentésére vonatkozó rendelkezések hatóköre tekintetében (vö. Összegzés XXXV. pont), illetve
- a bünszövetségben elkövetés minősítő körülményének értékesítése kapcsán a vesztegetéssel és a befolyással üzérkedés között (vö. Összegzés XXXIX. pont).

5.2.3. Jobbiztonság

A korrupciós bűncselekmények új szabályozásának bizonyos módosításai a jogbiztonság erősítését kívánták szolgálni. Ide sorolható pl.

- a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny követelményének beiktatása (vö. Összegzés VI., illetve XXVI. pont),
- a fontosabb ügyben eljáró hivatalos személy minősítő körülményének kiiktatása (vö. Összegzés XI. pont), illetve
- a külföldi hivatalos személy fogalmában a nemzetközi szerződés törvényben való kihirdetésére vonatkozó követelmény megfogalmazása (vö. Összegzés XXVIII. pont).

Az új kódexben is tovább élnek azonban a korábbi Btk. azon megoldásai is, amelyek a jogbiztonság követelményének fényében komolyan aggályosak, így különösen

- a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés jogi tárgyának meghatározatlansága (vö. Összegzés XXXVI. pont), illetve
- az önálló intézkedésre jogosult személy fogalma (Vö. Összegzés XXXVII. pont).

5.2.4. A felelősség kiterjesztése (a szankcionálás szigorítása)

A Btk. javaslatával szemben támasztott egyik általános elvárás szigorúság volt,⁷²⁰ ami a korrupciós bűncselekmények új szabályozása kapcsán több vonatkozásban is megmutatkozik:

- a külföldi vonatkozású tényállások minősítési rendszere kibővült (vö. IX. pont),
- a hazai és külföldi gazdálkodó szervezettel kapcsolatos aktív vesztegetés esetén is minősítő körülményt képez a bünszövetségben vagy üzletszerűen történő elkövetés (vö. Összegzés X. pont),
- gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző, önálló intézkedésre jogosult személyt és az őt megvesztegető elkövető büntetését utólagos magatartására tekintettel nem lehet korlátlanul enyhíteni (mellőzni) (vö. Összegzés XIX. pont),
- a hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetés tényállása kiterjed a választottbírói eljárásokra is (vö. Összegzés XXIII. pont),
- büntetendővé vált a nemzetközi bírósági eljárásokkal kapcsolatos vesztegetés (vö. Összegzés XXIV. pont).

Az új kódex fenti szigorításai közül több nemcsak jogpolitikailag tekinthető indokoltnak, hanem a kódex rendelkezéseinek koherenciáját is növeli. Itt elsősorban a választottbírói és nemzetközi bírósági eljárásokkal kapcsolatos vesztegetés büntetendőségének megteremtésére gondolhatunk.

Az egyedüli kivételt az a jogpolitikailag is kérdéses módosítás jelenti, amely az önálló intézkedésre jogosult személyt és az őt megvesztegetőt is megfosztja attól, hogy gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés esetén utólagos magatartásuk következtében korlátlan enyhítésben vagy a büntetés mellőzésében részesüljenek. Ennek abszurditását semmi nem mutatja jobban, mint a kódex azon megoldása, hogy a vezető beosztású hivatalos személy és az őt megvesztegető személy ugyanezen kedvezményre hivatali vesztegetés esetén továbbra is jogosult.

A Btk. szabályozását szigorúsága miatt csak azért lehet kárhóztatni (de azért kell is), mert minden átgondolás nélkül az esetek legnagyobb részében egyszerűen átvette a korábbi kódex 2013. június 30. napján hatályos rendelkezéseinek büntetési tételeit. Azok azonban nem egy megfontolt és átgondolt jogalkotási folyamat eredményeként alakultak ki, hanem arra figyelemmel, hogy a 2001. évi CXXI. törvény az összes korrupciós bűncselekmény büntetési tételét sematikusan – bármilyen elfogadható indokolás nélkül – egy fokozattal megemelte.

⁷²⁰ A Btk. javaslatának általános indokolása I.

5.2.5. A felelősség szűkítése (a szankcionálás enyhítése)

A korrupciós bűncselekmények új szabályozása számos esetben a felelősség szűkítését, illetve a szankcionálás enyhítését eredményezi. Ide sorolható különösen

- a hivatalos személyek körének szűkítése (vö. Összegzés IV. pont),
- a fontosabb ügyben eljáró hivatalos személy fogalmának kiiktatása (vö. Összegzés XI. pont),
- aktív hivatali vesztegető befolyásolási célzatának megkövetelése (vö. Összegzés XII. pont),
- a hatósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés büntetési tételének csökkentése (vö. Összegzés XXIV. pont),
- az üzletszerűség mellőzése a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés új tényállásának minősítő körülményei közül (vö. Összegzés XXI. pont).

A fenti újdonságok egy része érdemi indokolása alapján jogpolitikailag támogatható megoldás, így különösen a hatósági eljárással kapcsolatos aktív vesztegetés büntetési tételének csökkentése, ami ráadásul a kódex rendelkezéseinek koherenciáját is növeli.

Az elkövetőre kedvezőbb hatályos szabályozás azonban más esetekben inkább kodifikációs hibára vezethető vissza, aminek jó példája az üzletszerűség eltűnése adott tényállás minősítő körülményei közül.

A téves enyhítés állatorvosi lova azonban a fontosabb ügyben eljáró hivatalos személy fogalmának mellőzése. A jogbiztonságra hivatkozó módosítás ugyanis nemcsak jogpolitikai szempontból, hanem az új szabályozás koherenciáját tekintve is elfogadhatatlan eredményre vezetett. Hatályos jogunkban ugyanis a bűnügyi osztályvezető által elkövetett passzív vesztegetés egy fokozattal súlyosabban minősül, mint annak a beosztott ügyésznek a hasonló korrupciós cselekménye, aki őt a nyomozás lefolytatása tekintetében csaknem korlátlanul utasítani jogosult.

5.3. JAVASLATOK DE LEGE FERENDA

Egy új kódex hatályba lépésének egy éves évfordulóján nem időszerű egy olyan javaslat kidolgozása, amely a korrupciós bűncselekmények teljesen új koncepción alapuló szabályozására irányul. A következőkben tehát csak a hatályos tényállások kisebb korrekciójára irányuló legfontosabb javaslataimat összegezem:

5.3.1. Az új szabályozás hibáinak korrekciója

- I. Az új kódexben szerencsésebb lenne egy olyan egységes rendszert kialakítani, amely – a kismonográfiához hasonlóan – a vesztegetés és befolyással üzérkedés esetén mindig a hivatalos személlyel kapcsolatos tényállásokat tartalmazza előbb.
- II. Indokolt lenne, hogy azok is hivatalos személynek minősüljenek, akik nem állami szerveknél (nem önkormányzati igazgatási intézményeknél és nem köztestületnél) látnak el közigazgatási vagy közhatalmi feladatot (ilyen pl. egyetem oktatási dékán-helyettese).
- III. A hivatali vesztegetés és a hatósági eljárással kapcsolatos passzív vesztegetés tényállásban az előny jogtalanságát újra nevesíteni kell. Korántsem kivételes szituáció ugyanis, amikor jogos azon előny, amelyet hivatalos személyek vagy hatósági eljárások résztvevői fogadnak el, illetve nekik adnak. A javasolt szabályozás szerint tehát az összes korrupciós bűncselekmény tényállása újra egységesen a jogtalan előny kifejezést használná, amely fogalmat az adott tényállás jogi tárgya alapján kellene értelmezni.
- IV. El kellene törölni azt a felesleges rendelkezést, amely alapján a jogtalan előny kérőjével való egyetértés csak akkor büntetendő, ha az előnyt legalább megígérik.
- V. Meg kell fontolni azon esetek súlyosabb szankcionálásának visszaállítását, amikor a hivatalos vagy a gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző személy kötelességét csak előny adásához kötve teljesíti.
- VI. Ha a fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy fogalma bizonytalan, akkor minősítő körülményként azon hivatalos személyeket (pl. bíró, ügyész, alkotmánybíró) kellene taxatíván nevesíteni, akik nem vezető beosztásúak, de indokolt, hogy a korrupciós bűncselekmények miatt súlyosabb felelősséggel tartozzanak.
- VII. Az aktív hivatali vesztegetés tényállásából mellőzni kellene a befolyásolni törekvés célzatát”. A hivatali működésbe vetett bizalom védelme ugyanis az olyan előnyök adásának büntetni rendelését is megköveteli, amelyek csak alkalmasak a hivatalos személy befolyásolásának látszatának felkeltésére (azaz jogtalanok).
- VIII. Az aktív hivatali vesztegetésnél is minősítő körülményként kellene szabályozni a bűnszövetségben való vagy üzletszerű elkövetést.

5.3.2. Az örökölt hiányosságok kijavítása

- IX. Vissza kellene állítani (legalább a három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő korrupciós bűncselekmények esetén) azt a 2011. december 31. napjáig hatályos szabályozást, amely korrupciós kapcsolat feljelentésére vonatkozó utólagos magatartást a büntethetőség megszűnésével honorálta.
- X. A külföldi hivatalos személlyel (külföldi gazdálkodó szervezettel) kapcsolatos vesztegetés esetén is rendelkezni kell arról, hogy a korrupciós kapcsolat utólagos bejelentése a büntetés korlátlan enyhítésével (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésével) vagy a fentiek szerint akár a büntethetőség megszűnésével jár.
- XI. A lehetséges mértékig egységesíteni kellene a vesztegetés és a befolyással üzérkedés minősítési rendszerét, különösen a bünszövetségben elkövetés utóbbi bűncselekménynél való értékesítésére tekintettel.
- XII. Az önálló intézkedésre jogosultságot a fogalom bizonytalanságára tekintettel mellőzni kellene a korrupciós bűncselekmények minősítő körülményei közül.
- XIII. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés tényállását a védett jogi tárgyra utaló elemekkel kell kiegészíteni, amelyek alapján a jogalkalmazók számára egyértelművé válik, hogy a tényállás a gazdálkodó szervezet érdekeit, a gazdálkodás rendjét vagy a versenyt (vagy mindhármát) védi.
- XIV. A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos befolyással üzérkedés (befolyás vásárlásának) hatókörét jelentős mértékben le kell szűkíteni. A közsférán kívül cselekmények büntetni rendelését azon esetekre kellene korlátozni, amikor a jogtalan előny annak ellenértékét képezi, hogy valaki tényleges befolyását harmadik személy jogszabályon vagy szerződésen alapuló kötelességének megszegése érdekében veti latba.
- XV. Meg kell teremteni a büntetőjogi felelősségre vonás lehetőségét azokban az esetekben is, amikor a jogtalan előny annak jutalmát képezi, hogy valaki hatósági eljárásban törvényes jogait nem gyakorolta (kötelességét nem teljesítette).
- XVI. Indokolt lenne azokat a korrupciós cselekményeket is büntetni rendelni, amelyeket olyan külföldi (nemzetközi) eljárások vonatkozásban követnek el, amelyek magyar megkeresésre indulnak, illetve amelyekben olyan határozatot hoztak (hozhatnak), amelyet jogrendszerünk elismer.

IRODALOMJEGYZÉK

SZAKIRODALOM

1. ANDVIG, Jens Chr. et. al. (2000) *Research on corruption. A policy oriented survey.* Chr. Michelsen Institute (CMI) & Norwegian Institute of International Affairs (NUPI), 2000. (http://www.icgg.org/downloads/contribution07_andvig.pdf).
2. ANGYAL Pál (1943) *Hivatali és ügyvédi büntettek és vétségek.* „A magyar büntetőjog kézikönyve 21.” Attila-nyomda, Budapest, 1943. 149 o.
3. BALOGH Ágnes (2001) „A vesztegetés megítélésének egyes jogtörténeti vonatkozásai” In: *Korrupció Magyarországon* (szerk.: Csefkó Ferenc – Horváth Csaba). Friedrich Ebert Alapítvány – Pécs-Baranyai Értelmiségi Egyesület, Pécs, 2001. 303-314. o.
4. BELEGI József (2001) „A közélet tisztasága elleni támadások az ítélkezési tapasztalatok fényében” In: *Korrupció Magyarországon* (szerk.: Csefkó Ferenc – Horváth Csaba). Friedrich Ebert Alapítvány – Pécs-Baranyai Értelmiségi Egyesület, Pécs, 2001. 384-392. o.
5. BELOVICS Ervin (2011) „A bűnpártolás elkövetési magatartásai” In: *Tanulmányok Tóth Mihály Professzor 60. születésnapja tiszteletére* (szerk.: Gál István László). Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2011. 62-63. o.
6. BERKES György (1999a) „Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni bűncselekmények” In: *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára* (szerk.: Berkes György). 2. kiadás. HVG-ORAC, Budapest, 1999. 629-705. o.
7. BERKES György (1999b) „A társadalomra veszélyesség hiányának büntetőjogi értékelése” *Magyar Jog*, XLVI. évf. (1999) [12. sz.] 731. o.
8. BÓCZ Endre (1986) „Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni bűncselekmények” In: *A Büntető Törvénykönyv magyarázata* (szerk.: László Jenő). KJK, Budapest, 1986. 636-746. o.
9. BÓCZ Endre (1996) „Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni bűncselekmények” In: *A Büntető Törvénykönyv magyarázata* (szerkesztő-lektorok: Györgyi K.–Wiener A. I.). Budapest, KJK, 1996. 530. o.

10. BÓCZ Endre (1998) „Kriminális korrupció a magyar büntetőjogban” In: *Írások a korrupcióról* (szerk.: Gombár Csaba/Hankiss Elemér/Lengyel László/Volosin Hédi). Korridor, Budapest, 1998. 10-46. o.
11. BÓCZ Endre (2000) „Korrupciós bűncselekmények a magyar büntetőjogban” In: *Korrupció Magyarországon I.* (szerk. Kránitz Mariann). Budapest, Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület, 2000. 111-124. o.
12. BÓCZ Endre (2004) „A közélet tisztasága elleni bűncselekmények újra kodifikálása” *Büntetőjogi Kodifikáció*, 4. évf. (2004) 4. sz. 34-42. o.
13. BÓDI JÁNOS (1991) „A korrupció mint társadalmi és büntetőjogi jelenség” *Rendészeti Szemle*, XXIX. évf. (1991) 1. szám. 27-30. o.
14. CSEREI Gyula (2000) „Ügyészégi megállapítások a korrupciós bűncselekmények nyomozási tapasztalataiból” In: *Korrupció Magyarországon I.* (szerk. Kránitz Mariann). Budapest, Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület, 2000. 133-152. o.
15. ESER, Albin/ ÜBERHOFEN, Michael /HUBER, Barbara (1997) *Korruptionsbekämpfung durch Strafrecht. Ein rechtsvergleichendes Gutachten zu den Bestechungsdelikten im Auftrag des Bayerischen Staatsministeriums der Justiz* (hrsg.: Albin Eser/Michael Überhofen/Barbara Huber). „Beiträge ... Band S 61.” Iuscrim, Freiburg (im Breisgau), 1997.
16. FÖLDVÁRI József (1998) „Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni bűncselekmények” In: *Magyar Büntetőjog, Különös rész* (szerk.: Földvári József). Rejtjel, Budapest, 1998. 201-274. o.
17. GÁL István László (2013) „XXVII. fejezet – Korrupciós bűncselekmények” In: *Új Btk. kommentár* (főszerkesztő: Polt Péter). V. kötet. Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyvkiadó, 2013. 183-210. o.
18. GÁL István László (2014) „XXVII. fejezet – A korrupciós bűncselekmények” In: *Magyar Büntetőjog Különös rész* (szerk.: Tóth Mihály – Nagy Zoltán). Osiris, Budapest, 2014. 289-307. o.
19. GOJÁK János (2003) „Mit tehet az egyház a korrupció visszaszorításáért” In: *Korrupció Magyarországon II.* Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület, Budapest, 2003. 94-105. o.
20. GÖRGÉNYI Iлона (2004) „Az Európai Unió elvárásai a vesztegetés kriminalizálása terén a kerethatározat előtt és után. In: *Györgyi Kálmán ünnepi kötet* (szerk: Gellér

- Balázs). „Bibliotheca iuridica. Libri amicorum, 11.” KJK-Kerszöv, Budapest, 2004. 279-293. o.
21. GYÖRGYI Kálmán (1988) „Orvosi hálapénz és büntetőjogi felelősség” *Magyar Jog*, XXXV. évf. (1988) 9. sz. 752-761. o.
22. HANKISS Elemér (1978) „A korrupció” [1978] In: Társadalmi csapdák. Diagnózisok. 2. kiadás „Gyorsuló idő” Magvető, Budapest, 1983. 89. o.
23. HANKISS Elemér (2001) „A korrupció játéka Közép-Kelet Európában 1945-1999” In: *Korrupció Magyarországon* (szerk.: Csefkó Ferenc – Horváth Csaba). Friedrich Ebert Alapítvány – Pécs-Baranyai Értelmiségi Egyesület, Pécs, 2001. 13-32. o.
24. HEIDENHEIMER, Arnold J. / JOHNSTON, Michael (2008) „Preface”, „Introduction (Part I)” In: *Political Corruption. Concepts & Contexts. Third Edition* (ed.: Arnold J. Heidenheimer – Johnston Michael). Transaction Publishers, New Brunswick (USA), London, 2008. 7-9. o.
25. HEINE, Günther – HUBER, Barbara – ROSE, Thomas O. (2003) *Private Commercial Bribery. A Comparison of National and Supranational Legal Structures* (ed.: Günther Heine – Barbara Huber – Thomas O. Rose). „Beiträge ... Band S 94.” Iuscrim, Freiburg (im Breisgau), 2003.
26. HOLLÁN Miklós (2003) “International legal instruments directed to the fight against corruption” In: *Young Penalist Conference on Corruption and Related Offences in International Business Relations* (ed.: Katalin Ligeti). “Working Papers No 18.” MTA JI, Budapest, 2003. 17-64. o.
27. HOLLÁN Miklós (2010a) „A korrupciós bűncselekmények jogi tárgya Wiener A. Imre írásai nyomán” *Állam és Jogtudomány*, LI. évf (2010) [1. sz.] 51-61. o.
28. HOLLÁN Miklós (2010b) „Molnár Csaba vesztegetési ügye: még egyszer az előny jogtalanságáról. kritikai megjegyzések Gál István László elemzése kapcsán” *Jogesetek Magyarázata*, 2010/3. szám. 45-53. o.
29. HOLLÁN Miklós (2011a) „A korrupciós bűncselekmények” In: *Büntetőjog. II. Az anyagi büntetőjog különös része. Alapismeretek a közszolgálati szakemberképzés számára* (szerk.: Hollán Miklós). Dialog Campus, Budapest/Pécs, 2011. 228-248. o.
30. HOLLÁN Miklós (2011b) „A befolyással üzérkedő ügyfelének büntetendőségéről” *Magister Scientiae et Reipublicae. Ünnepi tanulmányok Máthé Gábor tiszteletére 70. születésnapja alkalmából*. Dialog Campus, Budapest, 2011. 39-50. o.

31. HOLLÁN Miklós (2011c) „Trading in influence: Requirements of the Council of Europe Convention and the Hungarian Criminal Law” *Acta Iuridica*, Vol. 52. (2011) No. 3. pp. 235-246. o.
32. HOLLÁN Miklós (2011d) „A befolyás vásárlásának büntetni rendeléséről a Btk. legújabb módosításának tervezete kapcsán.” *Jogi Iránytű*, 2011/3. szám (2011. október 7.). 1-2. o.
http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/Jogi_Iranytu/Jogi_Iranytu_2011_3_Hollan_Miklos.pdf.
33. HOLLÁN Miklós (2011e) „A nemzetközi kapcsolatban elkövetett vesztegetésről -- a Btk. legújabb módosítása kapcsán” *Jogi Iránytű*, 2011/2. 40-43. o.
http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/Jogi_Iranytu/Jogi_Iranytu_2012_3_Hollan_Miklos.pdf
34. HOLLÁN Miklós (2012a) „A befolyással üzérkedés büntetendősége a közszférán túl” *Állam- és Jogtudomány*, Vol. LIII. (2012) 1. sz. 94. o.
35. HOLLÁN Miklós (2012b) „A befolyás vásárlásának büntetendőségéről” *Jogelméleti Szemle*, XIII. évf. (2012) 3. sz. 17-29. o.
36. HOLLÁN Miklós (2013a) „A tényállásszerűség” In: *Büntetőjog I. Általános rész*. Alapismeretek a közigazgatási szakemberképzés számára. Dialog-Campus, Budapest-Pécs, 2013. 102-137. o.
37. HOLLÁN Miklós (2013b) „Nemzetközi kapcsolatban elkövetett vesztegetés a közszférán túl” *Állam és Jogtudomány*, LIV. évfolyam (2013) 1-2. sz. 55-90. o.
38. HOLLÁN Miklós (2014) „Nemzetközi kapcsolatban elkövetett vesztegetés a közszférán túl” *Állam- és Jogtudomány*, LIV. évf. (2014) 1. sz. 55-90. o.
39. INZELT Éva (2013) „A társadalom korrózióvédelme. Segít-e az új Btk. a korrupció visszaszorításában?” In: *Fiatal Büntetőjogászok az új büntető törvénykönyvről*. Magyar Jog- és Államtudományi Társaság, Budapest, 2013. 39-51. o.
http://mjat.hu/doc/fiatal_buntetojogaszok_az_uj_bunteto_torenykonyvrol_cimu_kotet0_0.pdf).
40. KIS Norbert (2003) „Büntethető-e a lobbizás?” *Magyar Jog*, 2003/5. 277-282. o.
41. KIS Norbert (2008) „Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni bűncselekmények” In: *A magyar büntetőjog tankönyve II. Különös rész* (szerk.: Kis Norbert). Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008. 287-431. o.

42. KLITGAARD, Robert (1991) *Controlling Corruption*. University of California Press, Berkley.... , 1991. 3. o.
43. KÓHALMI László (2013) „Joghistóriai villanások a magyar korrupció-büntetőjog történetéből” *JURA*, 19. évf. 1. 150-157. o.
44. KRÁNITZ Mariann (1988) *A korrupciós bűnözés*. KJK, Budapest, 1988. 341 o.
45. KRÁNITZ Mariann (1993) „Korrupció a világban – internacionális korrupció” *Kriminológiai és Kriminálisztikai Évkönyv* (szerk: Pusztai László). OKKriI, Bp, 1993. 113-154. o.
46. KRÁNITZ Mariann (2000) „Prológus, avagy néhány gondolat a korrupcióról” In: *Korrupció Magyarországon I.* (szerk.: Kránitz Mariann). Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület, Budapest, 2000. 9-10. o.
47. KRÁNITZ Mariann (2001) „A korrupciós bűnözés” In: *Korrupció Magyarországon* (szerk.: Csefkó Ferenc – Horváth Csaba). Friedrich Ebert Alapítvány – Pécs-Baranyai Értelmiségi Egyesület, Pécs, 2001. 315-327. o.
48. KRÁNITZ, Mariann (1994) „Corruption In Hungary” In: *Corruption and Democracy* (ed.: Duc V. Trang). Institute for Constitutional & Legislative Policy, Budapest, 1994. 105-109. o.
49. LENGYEL László (1998) „Esszé a politikai korrupcióról” In: *Írások a korrupcióról* (szerk.: Gombár Csaba/Hankiss Elemér/Lengyel László/Volosin Hédi). Korridor, Budapest, 1998. 105. o.
50. MÉSZÁR Róza (2013) „A korrupciós bűncselekmények” In: *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára* (szerk.: Kónya István). 3. kiadás. HVG-ORAC, Budapest, 2013. 1114-1149. o.
51. MEZŐLAKI Erik (2013) „A korrupciós bűncselekmények” In: *Komentár a Büntető Törvénykönyvhöz* (szerk: Karsai Krisztina). Complex, Budapest, 2013. 595-624. o.
52. NAGY Zoltán András (2001) „A korrupció társadalmi hatásai és a jog” In: *Korrupció Magyarországon* (szerk.: Csefkó Ferenc – Horváth Csaba). Friedrich Ebert Alapítvány – Pécs-Baranyai Értelmiségi Egyesület, Pécs, 2001. 148-163. o.
53. NÁNÁSI László (1991) „A vesztegetés megítélése a magyar feudális büntetőjogban, és a kodifikációs törekvések korában” *Jogtudományi Közöny*, XLVI. évf. (1991) [7-8. sz.] 194-199. o.

54. NÉMETH Zsolt (2003) „Mit tanítunk a rendőrtisztai főiskolán a korrupcióról” In: *Korrupció Magyarországon III.* (szerk.: Berki Zolna). Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület, Budapest, 2003. 51-54. o.
55. NYE, Joseph S. (1967): “Corruption and political development”, *American Political Science Review*, Vol. 61. (1967) No. 2. 417-427. o.
56. SINKU Pál (2001) „„Vesztegetés a gazdaságban” In: *Korrupció Magyarországon* (szerk.: Csefkó Ferenc – Horváth Csaba). Friedrich Ebert Alapítvány – Pécs-Baranyai Értelmiségi Egyesület, Pécs, 2001. 265-271.
57. SINKU Pál (2005) „A közélet tisztasága elleni bűncselekmények” In: Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: *Büntetőjog Különös Rész.* Ötödik, átdolgozott kiadás. HVG-ORAC, Budapest, 2005. 309-322. o.
58. SINKU Pál (2012) „A korrupciós bűncselekmények” In: *Büntetőjog II.* Különös rész (szerkesztő-lektor: Busch Béla), HVG-ORAC, Budapest, 2012. 424-444. o.
59. STESENS, Guy (2001) „The International Fight against Corruption. General Report” *International Review of Penal Law*, Vol. 72. (2001) No. 3-4. 891-937. o.
60. SZEBENI László (2004) „211-258/F. §” In: *A Büntető Törvénykönyv magyarázata 2* (szerk.: Jakucs Tamás). KJK-KERSZÖV, Budapest, 2004. 765-895. o.
61. SZENTE Zoltán (2006) „Az önkormányzati korrupció fogalma” In: *Korrupciós jelenségek az önkormányzati közigazgatásban* (szerk. Sente Zoltán). Magyar Közigazgatási Intézet, Budapest, 2006-2007. 43-64. o.
62. SZILOVICS Csaba (2001) „A korrupció néhány megjelenési formája és hatása az adóigazgatásra” In: *Korrupció Magyarországon* (szerk.: Csefkó Ferenc – Horváth Csaba). Friedrich Ebert Alapítvány – Pécs-Baranyai Értelmiségi Egyesület, Pécs, 2001. 272-278. o.
63. SZOMORA Zsolt (2009) „A jogi tárgy funkciói és a jogtárgyharmonikus értelmezés” *Bűnügyi Szemle*, 2009/ 2. 11-17. o.
64. TANZI, Vito (1998) „Corruption around the World: Causes, Consequences, Scope and Cures” IMF Working Paper (WP 98/63), 1998. (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9863.pdf>).
65. TÓTH Gábor (2000) „Kereskedelem és korrupció Magyarországon” In: *Korrupció Magyarországon I.* (szerk. Kránitz Mariann). Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület, Budapest. 57-67.

66. TÓTH Mihály (2000) „A magyar büntetőjogi kodifikáció történetének néhány tanulsága – az új törvény megalkotásának előestéjén” In: *Békés Imre ünnepi kötet* (szerk.: Busch B. – Belovics E. – Tóth D.). PPKE, Budapest, 2000. 267. o.
67. TÓTH Mihály (2001) „Lehet-e még újat mondani a kriminális korrupcióról?” *Tanulmányok dr. Földvári József professzor 75. születésnapja tiszteletére* (szerk.: Tóth Mihály és Herke Csongor) Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2001. 154-172. o.
68. Tóth Péter (2003) „A korrupció mint adaptív stratégia” In: *Korrupció Magyarországon II.* (szerk.: Berki Zolna). Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület, Budapest, 2003. 11-41. o.. o.
69. VANDER BEKEN, Tom / DE RUYVER, Brice / SIRON, Nathalie (2001) *The organisation of the fight against corruption in the member states and candidate countries of the EU* (eds. Tom Vander Beken/Brice de Ruyver/Nathalie Siron). Maklu, Antwerpen-Apeldoorn, 2001.
70. VÉGVÁRI Réka (2001) „Nemzetközi fellépés a korrupció ellen” *Állam és Jogtudomány*, 2001/1–2. 85-121. o.
71. VÉGVÁRI Réka (2008) „Vesztegetés” In: *Az Európai Büntetőjog Kézikönyve* (szerk.: Kondorosi Ferenc– Ligeti Katalin). Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2008. 468-469. o.
72. VIDA Mihály (1996) „A közélet tisztaság elleni bűncselekmények” In: *Fejezetek a magyar büntetőjog különös része köréből* (szerk: Nagy Ferenc). JATE ÁJTK, Szeged, 1996. 319-347. o.
73. VIDA Mihály (1999) „A közélet tisztasága elleni bűncselekmények, A nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmények” In: *A magyar büntetőjog különös része* (szerk.: Nagy Ferenc) Korona Kiadó, Budapest, 1999. 380-413. o.
74. VIDA Mihály (2005) „A közélet tisztasága elleni bűncselekmények, A nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmények” In: *A magyar büntetőjog különös része* (szerk.: Nagy Ferenc). Budapest, Korona, 2005. 402-444. o.
75. VIDA Mihály/JUHÁSZ Zsuzsanna (2009) „A közélet tisztasága elleni bűncselekmények, A nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmények” In: *A magyar büntetőjog különös része* (szerk.: Nagy Ferenc). HVG-ORAC, Budapest, 2009. 352-384. o.

76. WIENER A. Imre (1968) „A hivatalos személy fogalma a hatályos büntetőjogszabályban” *Jogtudományi Közlöny*, XIII. évf. (1968) 11-12. szám. 579-586. o.
77. WIENER A. Imre (1972) *A hivatali büntettek*. KJK, Budapest, 1972. 339 o.
78. WIENER A. Imre (1999) „A büntetőjog forrásairól” *Magyar Jog*, XLVI. évf. (1999) 4. sz. 193-199.o.

ÚJSÁGHÍREK

- „Rejtegetik az összedőlt iskolák romjait Kínában”
<http://www.origo.hu/nagyvilag/20080613-kina-rejtegetik-a-romokat-a-foldrenges-utan.html>,
- „Feketebörtönökbe zárják a korrupció ellen lázadó kínai szülőket”
http://index.hu/kulfold/2009/05/04/feketebortonokbe_zarjak_a_korrupcio_ellen_lazado_kinai_szuloket/.

JOGANYAGJEGYZÉK

ALAPTÖRVÉNY ÉS ALKOTMÁNY

1949. évi XX. törvény (Alkotmány)

Magyarország Alaptörvénye (Alaptörvény)

TÖRVÉNYEK

2013. évi CCLII. törvény

2013. évi V. törvény

2012. évi II. törvény

2012. évi I. törvény

2012. évi CCXXIII. törvény

2012. évi C. törvény

2011. évi CXCIX. törvény

2011. évi CLXIII. törvény

2011. évi CL. törvény

2008. évi XLV. törvény

2004. évi CXL. törvény

2001. évi CXXI. törvény

1999. évi CXX. törvény

1999. évi LXIII. törvény

1998. évi LXXXVII. törvény

1998. évi XIX. törvény

1994. évi LXXI. törvény

1992. évi XXXIII. törvény

1978. évi IV. törvény

1961. évi V. törvény

1959. évi IV. törvény

1952. évi III. törvény

1878. évi V. törvény

TÖRVÉNYEREJŰ RENDELETEK

1979. évi 13. törvényerejű rendelet a nemzetközi magánjogról (Nmj.)

1979. évi 5. törvényerejű rendelet (Btké.)

AB HATÁROZATOK (VÉGZÉSEK)

4/2013. (II.21.) AB határozat, ABH 2013, 128.
54/2004. (XII. 13.) AB határozat, ABH 2004, 690.
47/2000. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2000, 377.
30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167.
484/B/1999. AB végzés, ABH 2006, 1185.

KOLLÉGIUMI VÉLEMÉNYEK (ÁLLÁSPONTOK)

Kúria BKv 13.
Kúria BKv 39.
Kúria BKv 55.
Kúria BKv 56.

Kollégiumvezetők álláspontra a Btk.-t módosító novella (a 2001. évi CXXI. tv.) egyes rendelkezéseinek alkalmazásával kapcsolatos jogértelmezési kérdésekben (2002. május 27.). *Bíróági Határozatok*, 2002. évi 10. szám.

ELVI BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK (ELVI BÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK)

Kúria Bfv. III. 1.418/2011. – EBH 2012. B.20.
Kúria Bfv. II. 1.395/2011. – EBH 2012. B.28.

Legfelsőbb Bíróság Bf. I. 2782/2002. – EBH 2002. 737.
Legfelsőbb Bíróság Bf. V. 2723/2000. – EBH 2001. 395.
Legfelsőbb Bíróság Bfv. X. 16/1999. – EBH 1999.81. = BH 2000. 238.

Pécsi Ítéltábla Bf. I. 15/2012. – EBD 2012. B.13.

EGYÉB HATÁROZATOK

Kúria Bfv. III. 224/2012. – BH 2013. 35.
Kúria Bfv. III. 1.157/2011. – BH 2012. 256.
Legfelsőbb Bíróság Bfv. I.167/2011/5.
Legfelsőbb Bíróság Bfv. III.242/2011.
Legfelsőbb Bíróság Bfv. II. 74/2008. – BH 2010. 33.

Legfelsőbb Bíróság Bfv. II.762/2006.
Legfelsőbb Bíróság Bf. III. 2374/2001. – BH 2004. 6.
Legfelsőbb Bíróság Bfv. I.983/2002.
Legfelsőbb Bíróság Bfv. X. 1882/2002. – BH 2004. 3.
Legfelsőbb Bíróság Bf. I. 2758/2000. – BH 2002. 471.
Legfelsőbb Bíróság Bfv. IV. 1510/2000. – BH 2001. 462.
Legfelsőbb Bíróság Bf. III. 170/1998/5.
Legfelsőbb Bíróság Bfv. III. 2122/1994. – BH 1995. 199.
Legfelsőbb Bíróság Bf. V. 2436/1993. – BH 1994. 525.
Legfelsőbb Bíróság Bf. I. 311/1991. – BH 1993. 717.
Legfelsőbb Bíróság Eln. Tan. B. törv. 196/1989. – BH 1989. 176.
Legfelsőbb Bíróság B. törv. II. 534/1988. – BH 1989. 260.
Legfelsőbb Bíróság B. törv. III. 718/1983. – BH 1984. 253.
Legfelsőbb Bíróság Katf. II. 11/1983. – BH 1983. 311.
Legfelsőbb Bíróság Katf. I. 381/1982. – BH 1983. 185.
Legfelsőbb Bíróság Katf. IV. 361/1981. – BH 1982. 84.
Legfelsőbb Bíróság Katf. IV. 291/1981. – BH 1982. 3.
Legfelsőbb Bíróság Katf. IV. 69/1981. – BH 1981. 268.

Debreceni Ítéltábla Bf. II.552/2007/36.
Pécsi Ítéltábla Bf. I. 251/2012/3. – IH 2013. 5.
Pécsi Ítéltábla Bf. I. 251/2012/3. – IH 2013. 5.
Pécsi Ítéltábla Bf. I. 34/2007. – BH 2007. 402.
Pécsi Ítéltábla Bf. II. 178/2004. – BH 2005. 5.
Szegedi Ítéltábla Bf. II. 154/2007. – BH 2008. 209.
Szegedi Ítéltábla Bf. I. 223/2007. – BH 2008.9.
Szegedi Ítéltábla Bf. II. 223/2005. – BH 2006.105.
Szegedi Ítéltábla Bf. II. 320/2005. – BH 2006. 74.

Bács-Kiskun Megyei Bíróság 2.Bf.102/1993. – BH 1994. 62.
Fővárosi Bíróság 14.B.492/2010/46.
Fővárosi Törvényszék 11.B.1204/2011/74.
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 4.Bf.433/2001. – BH 2002. 298.
Veszprém Megyei Bíróság 5.B.675/2008/6.

BJD 858.

LEGFŐBB ÜGYÉSZSÉG VÁLASZA

A Legfőbb Ügyészség válasza hálapénz-ügyben (mkl.uhu/hnlp14/?p=9361)

TÁRGYMUTATÓ